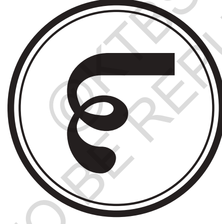

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ

ಪ್ರಥಮ ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ

(ಪರಿಷ್ಕೃತ)

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತರಗತಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ.)

ನಂ. ೪, ೧೦೦ ಅಡಿ ವರ್ತುಲ ರಸ್ತೆ, ಬನಶಂಕರಿ ೩ನೇ ಹಂತ,

ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦೦೮೫

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಡಾ. ಸಿ.ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು–೦೬

ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ. ಎಸ್. ಪ್ರಸಾದಸ್ವಾಮಿ, ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸಹಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಕಾಲೇಜು, ಯಲಹಂಕ, ಬೆಂಗಳೂರು–೬೪

ಡಾ. ಮುಳುಕುಂಟೆ ರಮೇಶ್, ಸಹಅಧ್ಯಾಪಕ, ರಾಗಿಗುಡ್ಡ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ೯ನೇಯ ಬ್ಲಾಕ್ ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು–೬೯.

ಶ್ರೀ ಬಿ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಸಹಅಧ್ಯಾಪಕ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಬೋಗಾದಿ, ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕು.

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಎಸ್. ಬನಶಂಕರಯ್ಯ, ನಿವೃತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಅಶೋಕನಗರ, ಬನಶಂಕರಿ ೧ನೇಯ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು–೫೦.

ಶ್ರೀಮತಿ ಆರ್.ಪಿ. ಚೇತನಾ, ಮುಖ್ಯಶಿಕ್ಷಕಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಮಾಗುಂಡಿ ಎನ್.ಆರ್.ಪುರ ತಾಲೂಕು.

ಪರಿಶೀಲಕರು

ಡಾ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಡಾ.ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು.

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರು

ಪ್ರೊ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ್, ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಎಲಚೇನಹಳ್ಳಿ, ಜೆ.ಪಿ. ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು–೭೮

ಡಾ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಸಾಹಿತಿಗಳು, ನಂ ೧೫೭, ೧೨ನೇಯ ಕ್ರಾಸ್, ಜೆ.ಪಿ. ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು–೭೮

ಪ್ರೊ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ, ಸಾಹಿತಿಗಳು, ರಾಗಿಣಿ, ಹಂಪಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರೊ. ಅ.ರಾ.ಮಿತ್ರ, ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಕೆ.ಎಚ್.ಬಿ. ಕಾಲೋನಿ, ಯಲಹಂಕ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ. ವಿಷ್ಣು ಎಂ. ಶಿಂದೆ, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ವಿಜಯಾಪುರ.

ಮುಖ್ಯ ಸಂಯೋಜಕರು

ಪ್ರೊ. ಜಿ.ಎಸ್.ಮುಡಂಬಡಿತ್ತಾಯ, ಪಠ್ಯವಸ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ

ಶ್ರೀ ನಾಗೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಶ್ರೀಮತಿ ಸಿ. ನಾಗಮಣಿ, ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು–೫೬೦ ೦೮೫

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಯೋಜಕರು

ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ, ಹಿರಿಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಮುನ್ನುಡಿ

೨೦೦೫ನೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘವು ೨೦೧೦ ನೆಯ ಸಾಲಿನಿಂದ ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೧೨ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೋರ್ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ೭ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧ ರಿಂದ ೪ ನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ೬ ರಿಂದ ೧೦ ನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಕೋರ್ ವಿಷಯಗಳಾದ ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿರುತ್ತವೆ.

೨೦೦೫ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

- ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಜೀವನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸುವುದು.
- ಕಂಠಪಾಠ ವಿಧಾನದಿಂದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದು.
- ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುವುದು.
- ಜ್ಞಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಲಿಕಾ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು.
- ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ನೀತಿಯನ್ವಯ ಮಕ್ಕಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು.
- ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಇಂದಿನ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
- ವಿಷಯಗಳ ಮೇರೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು.
- ಶಾಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವುದು.
- ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು.

ನೂತನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನೂತನ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಅಂತರ್ಗತ ವಿಧಾನ (Integrated Approach), ರಚನಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನ (Constructive Approach) ಹಾಗೂ ಸುರುಳಿಯಾಕಾರದ ವಿಧಾನ (Spiral Approach) ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನೂತನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಪರೀಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಸ್ವಸ್ಥಸಮಾಜದ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದೆ.

ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಗಳಾದ ಆಲಿಸುವುದು, ಮಾತನಾಡುವುದು, ಓದುವುದು, ಬರೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಆಕರಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರವಾರು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೌಶಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಕರಣ, ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಪ್ರಶಂಸಾ ಮನೋಭಾವ, ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕಂಠಪಾಠಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವು ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಒಂದು ಪೂರಕವಸ್ತುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಿತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗು ಸಂವಹನ ಕೌಶಲಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಯೇ ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿಯೆಂದು ಅಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಕಲೆ (learning to learn) ಹಾಗೂ ಕಲಿತುದುದನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ (learning to do) ಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ–೯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ, ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಕಲಾಕಾರರಿಗೆ, ಪರಿಶೀಲಕರಿಗೆ, ಸಂಯೋಜಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಮುದ್ರಕರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘವು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಎಸ್. ಮುಡಂಬಡಿತ್ತಾಯ
ಮುಖ್ಯ ಸಂಯೋಜಕರು
ಪಠ್ಯವಸ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆ
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ.)
ಬೆಂಗಳೂರು.

ನಾಗೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ.)
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪಠ್ಯ ಓದು ಹಾಗೂ ಬೋಧನೆಗೆ ಮುನ್ನ ಬೋಧಕರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ.......

ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ನಾಗರಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಹೊತ್ತಿದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಯಾಮದಲ್ಲೂ ನವನವೀನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ, ಚಿಂತನಾ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಕಲಿಕಾ ಕೌಶಲ, ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ನಡೆದಿದ್ದು, ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಈಗಿನ ಸಂದರ್ಭ, ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಮನಗಂಡ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರು, ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಕೂಡಿ ಆಯೋಜಿಸಿದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯೋಜನಾ ಫಲವೇ ಹೊಸ ಪಠ್ಯ ತಯಾರಿ ಹಾಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನತೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ತಾಯ್ನುಡಿಯ ಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಬೋಧನಾ ಪಠ್ಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸರದ ಮಾತು ನಿತ್ಯದ ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೇ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅದರ ಗುರಿ. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ನುಡಿಯಲ್ಲೇ ಶಾಲಾಮಟ್ಟದ ಸಂವಹನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾರ್ಥಕತೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಶಯದಿಂದ ಔಪಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನಿಯೋಜಿಸಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಹಾಗೂ ಬೋಧನಾ ಪಠ್ಯವಿದು. ಕಲಿಕೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಕೌಶಲಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಢತ್ವವೇ ಅವುಗಳ ಆಂತರ್ಯದ ದನಿ.

ಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಸುವಿಕೆಯ ನಿರ್ಧಾರಿತ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೌಲೀಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೧೯೮೬ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ, ೨೦೦೧ – ೨೦೦೨ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಕಟ್ಟುವಿಕೆ ಶೋಧ ಹೊಸರೂಪ ಪಡೆಯಿತು. ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡು ಕಾಲಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣ ಶೈಕ್ಷಣಿಕತೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದವು. ಹಾಗಾಗಿಯೂ ಇಂದಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಶೋತ್ತರ, ೨೦೦೫ – ಎನ್.ಸಿ.ಎಫ್. ನೆಲೆಯಾಧಾರಿತ ಆನ್ವಯಿಕ ಶೋಧನಾ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತರವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದು ಹಿತಕರ. ಇದು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಅಲ್ಲದೇ ದಾರಿದೀಪ.

ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾಂಶಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಹಜ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ, ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ – ೯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಮರ್ಥನೀಯ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಕಲಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧಕ–ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತರಗತಿವಾರು ಕಲಿಕೆಯ ಮೂಲವಿಷಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತುನೀಡಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಸಮರ್ಥ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಪಠ್ಯದ ನಿಶ್ಚಿತ ಗದ್ಯ–ಪದ್ಯ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಿಯೋಜಿತ ಪಾಠಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬೋಧನಾ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿಸಿರುವ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಸಫಲಗೊಂಡಿದೆ.

ಬೋಧನಾ ವಿಶೇಷತೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಯ್ದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಭಾಷಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದೆ. ಭಾಷಾಶುದ್ಧತೆ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಜತನದಿಂದ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲೀಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮುನ್ತಯಾರಿ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿನ ನಿಗದಿತ ಕಲಿಕಾ ಗದ್ಯಪಾಠ ಮತ್ತು ಪದ್ಯಪಾಠಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಓದು ಗ್ರಹಿಕಾ ಅಭ್ಯಾಸ, ಸಂಪನ್ಮೂಲತಾ ವಿವರ, ಅಭ್ಯಾಸದ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ/ನಿಖರ ನಿರ್ಣಯ ಬಹುವಿಧದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನೀಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕಲಿತ ಪಾಠದ ಸಾರನಿರ್ಣಾಯಕತೆಯನ್ನು ಬಹುವಿಧದಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಯ ಜ್ಞಾನ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯ. ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸ್ವಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ, ಸ್ವಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಸ್ವಸಂವಹನಶೀಲ ಗುಣಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ.

ನಿಗದಿತ ಮೂಲಪಾಠವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಇಂತಿದೆ. ಅರ್ಥೈಸಿ – ಓದಿ, ಕರ್ತೃ – ಭಾವ – ಆಕರ, ಪದ – ಅರ್ಥ, ಪಠ್ಯಾಧಾರ ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಪಠ್ಯಾಧಾರ ಪೂರಕ ವಿಶೇಷಾಂಶ ಕಲಿತಪಠ್ಯದ ಪ್ರೇರಣಾ ಅಭ್ಯಾಸ, ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಠ್ಯದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಒಳತೋಟಿಗಳು. ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯ ವಿವರಗಳ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯದ ಗದ್ಯಪಾಠ/ಪದ್ಯಪಾಠಗಳ ಜೋಡಣಾ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಕಲಿಕಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಜೋಡಿಸಿದೆ. ಸರಳತೆಯಿಂದ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ – ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಸರಳತೆ ಸೂತ್ರತೆಯ ಹಿಮ್ಮುಕತೆಯಿಂದ ಗದ್ಯ–ಪದ್ಯಪಾಠಗಳ ಜೋಡಣಾ ಅನುಕ್ರಮ ಇಲ್ಲಿನದು. ಪಠ್ಯಸಾರವನ್ನು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಗದಿತ ಪಾಠದ ಬೋಧನಾ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಸ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಧಾನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಕಲಿಕೆಯ ಮುನ್ನ ಅರ್ಥೈಸಿ – ಓದಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ/ಪದ್ಯದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಪರಿಕಲ್ಪನಾ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವ ಸಲುವಾಗಿ ನೀಡಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಓದುವಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಇದರದು. ಕಲಿತ ಪಾಠದ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಯ ತಯಾರಿಕೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು/ಎರಡು/ಮೂರು/ನಾಲ್ಕು/ಐದು– ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲೂ ಸರಳ–ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಇದು ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಪರೀಕ್ಷಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾರೋದ್ದೇಶದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ ಇದು.

ಪೋಷಕ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಐದು ಪಾಠಗಳಿವೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಕಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಐದು ಪಾಠಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಅಂಕಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿಪಾಠದಿಂದ ತಲಾ ಎರಡು ಅಂಕಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕೇಳುವಾಗ ಒಂದು ಅಂಕದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಂಕಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾಸಮಿತಿಯ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರ ಸಮರ್ಪಕ ಸಲಹೆ, ಬೆಂಬಲ, ನೆರವು, ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಆದರತೆ ಮನನೀಯ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ-೧೦ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಆದರಣೀಯ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರ ಹಾಗೂ ಪರಿಶೀಲಕರ ಸಹಕಾರ, ಸಹಾಯ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಂಬಲ ಸಮಯೋಚಿತ ಅಂತೆಯೇ ಮೌಲಿಕ. ಇಲಾಖೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಶ್ರೀ. ವೈ.ಟಿ. ಗುರುಮೂರ್ತಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಸಂಯೋಜಕ ಪ್ರೊ. ಮುಡಂಬಡಿತ್ತಾಯ ಅವರ ಸಮಯೋಚಿತ ಸಲಹೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಸಂಯೋಜಕ ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ಅವರ ಒತ್ತಾಸೆ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಅಭಿಮಾನ ವಿಶೇಷ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಆತ್ಮ ಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ – ೯ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ರಚನಾಸಮಿತಿಯ ಪರಿಶೀಲಕರಾದ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಡಾ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್, ಅವರ ಹಾಗೂ ಸಂಪಾದಕಮಂಡಳಿಯ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾದ ಹಿರಿಯರೂ ಗೌವಾನ್ವಿತರೂ ಆದ ಪ್ರೊ ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ, ಪ್ರೊ.ಅ.ರಾ.ಮಿತ್ರ, ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಪ್ರೊ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಪಾಟೀಲ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ವಿಷ್ಣು ಎಂ.ಶಿಂದೆ ಅವರ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಲಹೆ, ಸೂಚನೆಗಳು ಪುಸ್ತಕದ ಮೌಲಿಕತೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿವೆ. ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನಾಯುಕ್ತ ಮಾತುಗಳು ಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಮೌಲಿಕ. ಅಂತೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಹಿಮ್ಮಾಹಿತಿ ಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಮಂಜಸ. ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಗೌರವಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಸಂಯೋಜಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರಿಗೂ ಆದರಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಸಿ. ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ
ಅಧ್ಯಕ್ಷ,
ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ–೯
ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಸಮಿತಿಗಳ ವಿವರ

ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷರು :

ಪ್ರೊ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ, ರಾಜ್ಯಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣಸಮಿತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಸಂಘ(ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಪರಿಷ್ಕರಣ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಡಾ. ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ಕೋಲಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ. ಜಗನ್ನಾಥ್ ಹೆಬ್ಬಾಳೆ, ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಕಲಾ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಬೀದರ್

ಶ್ರೀ. **ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬೆಟ್ಟದೂರು,** ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು, ಅಮರ ಚೇತನ, ತವಳಗೇರಿ ಕಾಲೋನಿ, ಕಲ್ಯಾಣನಗರ, ಕೊಪ್ಪಳ

ಶ್ರೀ. **ವಿ.ರಂಗಪ್ಪಯ್ಯಹೊಳ್ಳ,** ನಿವೃತ್ತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಿತ್ರಪಾಡಿ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ, ಉಡುಪಿ ತಾ.

ಶ್ರೀ. **ಬಿ. ರವೀಶ್‌ಕುಮಾರ್,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಕೇರ್ಗಳ್ಳಿ, ಮೈಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು.

ಶ್ರೀ. **ಚಿಕ್ಕದೇವೇಗೌಡ,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಉತ್ತರಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು–೬೧

ಶ್ರೀ. **ತಮ್ಮಣ್ಣಗೌಡ ಹೆಚ್.ಸಿ.,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಹನುಮಂತಪುರ, ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕು

ಶ್ರೀಮತಿ. **ಸುಶೀಲ,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ, (ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿಭಾಗ), ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು, ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು

ಶ್ರೀ. **ಬಸವರಾಜಪ್ಪ, ಎಂ,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು (ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿಭಾಗ), ಸರ್ಕಾರಿಪದವಿಪೂರ್ವಕಾಲೇಜು, ಹೊಸನಗರ ತಾ.

ಶ್ರೀ. **ಎನ್.ಬಿ.ವೀರನಗೌಡ,** ಬಿ.ಅರ್.ಪಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಸಮನ್ವಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ.

ಕಲಾವಿದರು:

ಶ್ರೀ. **ವೆಂಕಟೇಶ್,** ಚಿತ್ರಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಉರಮಾರ ಕಸಲಗೆರೆ, ಮಂಡ್ಯ ದಕ್ಷಿಣ ತಾಲ್ಲೂಕು,

ಉನ್ನತ ಪರಿಶೀಲನ ಸಮಿತಿ

ಡಾ. ಎಚ್.ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್, ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ನಂ.೭, ೧೫ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ಜೆ.ಪಿ.ನಗರ,ಬೆಂಗಳೂರು–೭೮

ಡಾ. ಜಿ.ಆರ್.ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ, ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ , ಮೈಸೂರು–೬

ಡಾ. ಸೈಯದ್ ಜಮೀರ್‌ಉಲ್ಲಾಷರೀಫ್, ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು, ಭಟ್ಕಳ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ

ಡಾ. ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಹಿಮ್ಮಡಿ, ಎಸ್.ಪಿ.ಎಂ. ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ರಾಯಬಾಗ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ

ಡಾ. ಕಲಾವತಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಬಳ್ಳಾರಿ

ಡಾ. ಪ್ರಶಾಂತ್ ನಾಯಕ್, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ, ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಶಂಕರಘಟ್ಟ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

ಡಾ. ಗೀತಾವಸಂತ, ಸಹಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ತುಮಕೂರು.

ಡಾ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಎಚ್.ಎಸ್., ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿ ಪೂರ್ವಕಾಲೇಜು, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ :

ಶ್ರೀ **ಎಂ.ಪಿ. ಮಾದೇಗೌಡ,** ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ(ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಶ್ರೀ **ಕೆ.ಜಿ. ರಂಗಯ್ಯ,** ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ(ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಂಯೋಜಕರು :

ಶ್ರೀಮತಿ. **ಎಂ.ಡಿ. ಉಷಾ,** ಹಿರಿಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ(ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಕುರಿತು

ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯವರೂ ಅರ್ಥಸಚಿವರೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ೨೦೧೪-೧೫ ರ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ತಜ್ಞರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮೂಲ ಆಶಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ, ನೈತಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಕಸನ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ತಜ್ಞರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಪುನರ್ ರಚಿಸಲಾಗುವುದು" ಇದು ಬಜೆಟ್ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಆಶಯ.

ಆನಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಾಗಿ ೨೭ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಿನಾಂಕ: ೨೪.೧೧.೨೦೧೪ ರಂದು ಆದೇಶಹೊರಡಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳು ವಿಷಯವಾರು ಮತ್ತು ತರಗತಿವಾರು ಮಾನದಂಡಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ರಚಿತವಾದವು. ವಿವಿಧ ಪಠ್ಯವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಜ್ಞರು, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಲಿಖಿತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅನೇಕ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಹೊಣೆಹೊತ್ತ ಈ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ 'ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ನಂತರ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ' ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ೨೪.೧೧.೨೦೧೪ರ ಆದೇಶದಲ್ಲೇ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆನಂತರ ೧೯.೯.೨೦೧೫ ರಂದು ಹೊಸ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿ 'ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ ರಚಿಸುವ' ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೊಂಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ೨೦೧೬-೧೭ ರ ಬದಲು ೨೦೧೭-೧೮ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದೆಂದು ಇದೇ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಸಂಘಟನೆಗಳೂ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಮಾಹಿತಿದೋಷ, ಆಶಯದೋಷಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವರಿಗೆ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸಮಿತಿಗಳಾಚೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಸಂಘಗಳ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ನೀಡಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿಷಯಪರಿವೀಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಡಯಟ್ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಭಿಮತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಜ್ಞರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆನಂತರ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಅರಿವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಕಡೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಶಾಲಾ (ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ) ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಜ್ಞರ ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳು ನೀಡಿದ ತೌಲನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಿಂತ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆ ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಪಷ್ಟನೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಿತಿಗಳು ಮಾಡಿರುವುದು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯೇ ಹೊರತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟುಮಾಡಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗತ್ವ ಸಮಾನತೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಗ್ರತೆ, ಸಮಾನತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ, ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮಿತಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ವಿಷಯವಾರು ಉನ್ನತ ಪರಿಶೀಲನ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡೆದು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ೨೭ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸಮಸ್ತರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಮಿತಿಗಳ ಕೆಲಸ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ದುಡಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ. ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಸರ್ವ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ತಜ್ಞರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

(ಶ್ರೀ ಎಂ.ಪಿ. ಮಾದೇಗೌಡ)
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ)
ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

(ಪ್ರೊ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ)
ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಸಮಿತಿ
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ)
ಬೆಂಗಳೂರು–೮೫

ಪರಿವಿಡಿ

ಗದ್ಯ ಭಾಗ

೧. ಕನ್ನಡ ಮೌಲ್ವಿ

ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ -

ಪ್ರವೇಶ: ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಣ್ಣಕಥೆ'ಯೂ ಒಂದು. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ, ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ, ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಸಣ್ಣಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಜನರ ಬದುಕು- ಬವಣೆಗಳು, ಕ್ರೌರ್ಯ-ಶಾಂತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನೆಲ, ಜಲ, ಭಾಷೆಗಳ ಅಭಿಮಾನ, ಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಪ್ರೀತಿ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಕವಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ಸಹಬಾಳ್ವೆ, ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಜೀವನದ ನೈಜ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಸ್ಸಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಹತ್ತಿದ. ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ೫೫-೫೮ ಇರಬಹುದು. ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಎತ್ತರದ ಕೆಂಪನೆಯ ಆಳು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಳೆ ಇತ್ತು. ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಗಡ್ಡ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿದ ಹತ್ತಿಯ ತುಪ್ಪಳದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ, ಗಂಭೀರವಾದ ಮುಖ, ಮಡಿ-ಮಡಿ ಇಸ್ತ್ರೀ ಮಾಡಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಶರಾಯಿ ಕೋಟು ಇವುಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇವನೊಬ್ಬ ಮರ್ಯಾದಸ್ತ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನನ್ನು ಯಾರು ನೋಡಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಐದು ಘಳಿಗೆ ನಿಂತು ನೋಡೋಣ ಎಂಬಂತೆ ಅವನ ಆಕೃತಿ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದು ಆ ಗೃಹಸ್ಥನ ಕೈಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ. ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹದಿನಾರಾಣೆಯ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮೌಲ್ವಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವೇ? ಅದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವೇ ತಾನೇ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಬಗ್ಗಿ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಹೌದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವೇ.

ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಂತರ ಅವನ ವೇಷವನ್ನು, ವಾಕ್ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದ ವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಸಹ ಮೈಮರೆತು "ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮ ಕಾಪಾಡಪ್ಪ" ಎಂದು ಕೈ ಮುಗಿದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆನಂತರ ನಾವು "ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೆಲ್ಲಿ ಬಂದ ಇವ ಹೊಸಕೇರಿಯ

ಹುಸೇನ್ ಸಾಬಿ” ಎಂದರೂ ಸಹ ಆ ವೃದ್ಧೆಯರು “ಹುಸೇನ್ ಸಾಬಿಯಂತೆ ಹುಸೇನ್ ಸಾಬಿ, ನಾವು ಕೈ ಮುಗಿದಿರುವುದು ತಲುಪುವುದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ಇವನು ಯಾರಾದರೇನು?” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ “ಹುಸೇನ್ ಕೃಷ್ಣ” ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು.

ನಾನು ಸಾಹೇಬರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದೆ. ಅದು ಉದ್ಯೋಗಪರ್ವದ ಒಂದು ಸಂಧಿ. ನನಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ನನಗೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ತೋರಿದರು. ಜಾತಿ, ಭಾಷೆ, ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಸುಕಿರುವ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಿಂಚು ಹೊಳೆದಂತೆ ಆಯಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು “ನಿಮಗೆ ಕನ್ನಡ ಬರುತ್ತದೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆತ “ಹೌದು, ನಾನು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತದ್ದು ಮೂರನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ, ಆದರೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ನಿಭಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ನೆನ್ನೆ ನನಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿತು” ಎಂದರು. ನಾನು “ಯಾವ ಕೆಲಸದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದಿರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆತ “ಪ್ರೈಮರಿ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ” ಎಂದರು.

“ಕನ್ನಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿಯೋ ಉರ್ದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿಯೋ ?”

“ಕನ್ನಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಉರ್ದು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

ಸಾಹೇಬರು ಶುಭ್ರವಾದ ಗಡ್ಡವನ್ನು ನೀವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು.

“ನಾನು ಕಲಿತಿದ್ದು ಉರ್ದು, ಕಲಿಸಿದ್ದು ಕನ್ನಡ”

ನನಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹೋಗಿಬಿಡುವರೋ ಎಂಬ ಕಾತರ. “ಹೇಳಿ, ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಆತುರಿಸಿದೆ. ಸಾಹೇಬರು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

“ಆಗ ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಉರ್ದು ಶಾಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೂ ಉರ್ದು ಓದಲೂ ಬರೆಯಲೂ ಬಾರದು. ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಂಸಾರಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವರಾ–ರಿಗೂ ಉರ್ದುವನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆರು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉರ್ದು ಶಾಲೆ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ (ಶನಿವಾರ, ಭಾನುವಾರ) ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನನಗೆ ಉರ್ದು ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬುದ್ಧಿವಂತರು. ನಾನು ಉರ್ದುವನ್ನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಕಲಿತೆ” ಎಂದರು.

ನಾನು “ಭಾರತದ ಕಥೆ ನಿಮಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆಯೇ? ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ಸಾಹೇಬರು "ಇದು ಧರ್ಮದ ಕಥೆ. ಎಲ್ಲ ಮತಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಮತಗಳೂ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತು ರಸಹೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಹೂಗಳಿರಬೇಕು. ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಹೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾತ್ತ ತತ್ತ್ವಗಳಿವೆ. ನಾನು ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಕುರಾನ್ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಹೇಳುವುದು ಒಂದೇ. ಮನುಷ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು" ಎಂದರು.

"ನೀವು, ಕನ್ನಡ ಪಾಠ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ" ಎಂದೆ. ಸಾಹೇಬರು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೇ "ನನ್ನ ಸಮಾನ ಪಾಠ ಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರೈಮರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಹುಡುಗರು ಎಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ಅಷ್ಟೇ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ನಾನು "ನೀವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀರಿ" ಎಂದೆ. ಸಾಹೇಬರು "ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಸರಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನ ಇರಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಗುರು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಆಯಿತು. ಎದುರಿಗಿರುವವರೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತಾರೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು "ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತೀರಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಸಾಹೇಬರು "ಹೌದು ಓದುತ್ತೇನೆ. ನಿತ್ಯ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ನಾನು ಓದಲೇ ಬೇಕು. ಓದದೇ ಮಲಗಿದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ಉಮರನ ಒಸಗೆ ನನಗೆ ಪೂರ್ತ ಬಾಯಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ"ಎಂದರು.

ಸಾಹೇಬರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದು "ನಿಮ್ಮ ಊರು ಯಾವುದು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು "ಹಾಸನದ ಹತ್ತಿರದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ" ಎಂದೆ. ಸಾಹೇಬರು "ನಾನು ಹಾಸನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ, ಯಾವ ಹಳ್ಳಿ?" ಎಂದರು. ನಾನು 'ಗೊರೂರು' ಎಂದೆ. "ನಾನೂ ಗೊರೂರಿಗೂ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ರು ಇದಾರಲ್ಲ, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ" ಎಂದರು. ನಾನು "ಗೊರೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ್ದೀರಾ?" ಎಂದೆ. ಸಾಹೇಬರು "ಇಲ್ಲ ಆ ವೇಳೆಗೆ ನಾನು ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ಓದಿದೆ. ನೋಡಬೇಕಾದ ಮನುಷ್ಯರು" ಎಂದರು. ನಾನು "ಅವರು ನಿಮ್ಮೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಂದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಸಾಹೇಬರು "ಮಾಡುವುದೇನು? ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು.

"ನಾನೇ ಆ ಪ್ರಾಣಿ" ಎಂದೆ.

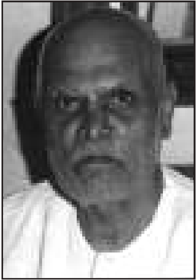

ಸಾಹೇಬರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು. "ಇವತ್ತೇ ಸುದಿನ, ದೇವರ ದಯೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿದೆವು. ಪುನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಆತನು ಮತ್ತಾವ ದಿನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ?" ಎಂದರು.

ನನಗೆ ಆ ಸಾಹೇಬರು ನಾನು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದವರು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮುಂದಲ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನನ್ನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಬಂದ ಒಂದು ಸುಗಂಧ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮರೆಯಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ ಇವರು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಗೊರೂರಿನವರು**. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ್ದ ಇವರು ಗುಜರಾತ್ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಗಾಂಧೀತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ನವೋದಯ ಗದ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರಾದ ಇವರು ಸಣ್ಣಕತೆ, ಪ್ರಬಂಧ, ಪ್ರವಾಸಕಥನ, ಕಾದಂಬರಿ, ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ಅನುವಾದವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಗರುಡಗಂಬದ ದಾಸಯ್ಯ, ಮೆರವಣಿಗೆ, ಹೇಮಾವತಿ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ನಮ್ಮ ಊರಿನ ರಸಿಕರು** ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು. **ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಗೊರೂರು** ಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸಕಥನವಾಗಿದ್ದು,

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಭಾಜನವಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ **ಗೌರವ ಡಿ.ಲಿಟ್** ಪದವಿ ಪಡೆದಿರುವ ಗೊರೂರರು ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ತರೀಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜಾನಪದ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ಶಿರಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಐಕ್ಯ ಸಾರುವ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿವೆ. ಈ 'ಕನ್ನಡ ಮೌಲ್ವಿ' ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ವಿಯೊಬ್ಬರು 'ಕುರಾನ್' ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದೊಡನೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಗೌರವ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. "ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಉದಾತ್ತ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ". ಎಂಬುದನ್ನು ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಗೊರೂರರಿಗೆ ಇವರು ಕೇವಲ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮೌಲ್ವಿಯಲ್ಲ 'ಕನ್ನಡದ ಮೌಲ್ವಿ'ಯೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡಿತು. ಗೊರೂರರು ಮತ್ತು ಮೌಲ್ವಿಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ, ಸಹಕಾರ, ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೌಲ್ಯ ವೃದ್ಧಿಯ ಹಂಬಲವೇ ಈ ಕಥೆಯ ಆಶಯ ಭಾವವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಪಾಠವನ್ನು ಶ್ರೀ ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ **'ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು'** ಕಥಾಸಂಕಲನದಿಂದ ಆರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅನಿರ್ವಚನೀಯ - ಮಾತಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ;

ಉದಾತ್ತ - ಉನ್ನತ; ಮೌಲ್ವಿ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಗುರು; ರಸಹೀನ - ಸತ್ವಹೀನ;

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಮೌಲ್ವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಪುಸ್ತಕ ಯಾವುದು?

೨. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಸಾಹೇಬನು ಏನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು?

೩. ಕನ್ನಡ ಮೌಲ್ವಿಯ ವೃತ್ತಿ ಯಾವುದು?

೪. ಡಿ.ವಿ.ಜಿ.ಯವರ ಯಾವ ಕೃತಿ ಮೌಲ್ವಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಬರುತಿತ್ತು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕನ್ನಡ ಮೌಲ್ವಿಯ ವೇಷಭೂಷಣ ಹೇಗಿತ್ತು?

೨. ಮೌಲ್ವಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹೇಗಾಯಿತು?

೩. ಹುಸೇನ್ ಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿನಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಗೊರೂರು ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ವಿಯ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ನಿಮಗೆ ಕನ್ನಡ ಬರುತ್ತದೆಯೇ?"

೨. "ನಾನು ಕಲಿತಿದ್ದು ಉರ್ದು, ಕಲಿಸಿದ್ದು ಕನ್ನಡ"

೩. "ನನ್ನ ಸಮಾನ ಪಾಠ ಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ"

೪. "ಅವರು ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಬಂದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?"

೫. "ನಾನೇ ಆ ಪ್ರಾಣಿ"

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಪುನರಾವರ್ತನೆ

ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಗಳು :

೧. **ಲೋಪಸಂಧಿ :** ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದು ಸಂಧಿಯಾಗುವಾಗ ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರವು ಅರ್ಥವು ಕೆಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲೋಪವಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಪಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ:	ತುಪ್ಪಳದ	+	ಅಂತೆ	=	**ತುಪ್ಪಳದಂತೆ**	– ಅ ಕಾರ ಲೋಪ
	ಅಲ್ಲಿ	+	ಇದ್ದೇನೆ	=	**ಅಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ**	– ಇ ಕಾರ ಲೋಪ
	ಇವನು	+	ಒಬ್ಬ	=	**ಇವನೊಬ್ಬ**	– ಉ ಕಾರ ಲೋಪ
	ಬೆಳ್ಳಗೆ	+	ಆಗಿ	=	**ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ**	– ಎ ಕಾರ ಲೋಪ

೨. **ಆಗಮಸಂಧಿ :** ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದು ಸಂಧಿಯಾದಾಗ ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯ ಸ್ವರ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಪದದ ಮೊದಲ ಸ್ವರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಯ್' ಕಾರವನ್ನು ಅಥವಾ 'ವ' ಕಾರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಆಗಮಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ಹಳ್ಳಿ	+	ಅಲ್ಲಿ	=	**ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ**
ಭಾವನೆ	+	ಉಂಟಾಯಿತು	=	**ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು**
ಗುರು	+	ಅನ್ನು	=	**ಗುರುವನ್ನು**
ಸ್ವಾರಸ್ಯ	+	ಇಲ್ಲ	=	**ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲ**

೩. **ಆದೇಶಸಂಧಿ :** ಉತ್ತರ ಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ,ತ,ಪ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗ,ದ,ಬ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಆದೇಶವಾಗುವುವು. ಇದನ್ನು ಆದೇಶಸಂಧಿ ಎನ್ನುವರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉತ್ತರ ಪದದ ಆದಿಯ ಪ್, ಬ್, ಮ್ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ 'ವ' ಕಾರವು ಆದೇಶವಾಗುವುದು.

ಉದಾ: ತುದಿ	+	ಕಾಲಲ್ಲಿ	(ಕ್>ಗ್)	=	**ತುದಿಗಾಲಲ್ಲಿ**
ಹುಲಿ	+	ತೊಗಲು	(ತ್>ದ್)	=	**ಹುಲಿದೊಗಲು**
ಕಣ್	+	ಪನಿ	(ಪ್>ಬ್)	=	**ಕಂಬನಿ**
ನೀರ್	+	ಪನಿ	(ಪ್>ವ್)	=	**ನೀರ್ವನಿ**
ಕಡು	+	ಬೆಳ್ಪು	(ಬ್>ವ್)	=	**ಕಡುವೆಳ್ಪು**
ಮೆಲ್	+	ಮಾತು	(ಮ್>ವ್)	=	**ಮೆಲ್ವಾತು**

ಸಮಾಸಗಳು (ಪುನರಾವರ್ತನೆ)

ಎರಡು ಆಥವಾ ಅನೇಕ ಪದಗಳು ಅರ್ಥಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸೇರಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಪದವಾಗುವುದೇ ಸಮಾಸ.

ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೊದಲನೆಯ ಪದವನ್ನು **ಪೂರ್ವಪದ**ವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಪದವನ್ನು **ಉತ್ತರಪದ**ವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. ಸಮಸ್ತ ಪದವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ **ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ**ವೆನ್ನುವರು.

ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ

ಎರಡು ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಸಮಾಸವೇ **ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ.**

ಉದಾ: ಕಣ್ಣಿನಿಂದ	+	ಕುರುಡ	=	**ಕಣ್ಗುರುಡ**
ಬೆಟ್ಟದ	+	ತಾವರೆ	=	**ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ**
ತಲೆಯಲ್ಲಿ	+	ನೋವು	=	**ತಲೆನೋವು**

ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ

ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಳು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದು, ವಿಶೇಷಣ – ವಿಶೇಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ **ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ.**

ಉದಾ:	ಹಿರಿದು	+	ಜೇನು	=	**ಹೆಜ್ಜೇನು**
	ಹೊಸದು	+	ಕನ್ನಡ	=	**ಹೊಸಗನ್ನಡ**
	ದಿವ್ಯವಾದ	+	ಪ್ರಕಾಶ	=	**ದಿವ್ಯಪ್ರಕಾಶ**

ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ

ಪೂರ್ವಪದವು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ **ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ.**

ಉದಾ:	ಎರಡು	+	ಮಡಿ	=	**ಇಮ್ಮಡಿ**
	ಮೂರು	+	ಗಾವುದ	=	**ಮೂಗಾವುದ**
	ಪಂಚ	+	ಇಂದ್ರಿಯಗಳು	=	**ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು**

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

೧. ಆಗಮಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೨. ಆದೇಶಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೩. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿ ಹೆಸರಿಸಿ.

ಪಾತ್ರವನ್ನು, ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಳಿಗಾಲ, ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ, ಬೆಮರ್ವನಿ

೪. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅಂಧಕಾರ, ಹದಿನಾರಾಣೆ, ನಿಭಾಯಿಸು, ಮುಸುಕಿರುವ.

೫. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಮಾಸ ಹೆಸರಿಸಿ.

ಮರಗಾಲು, ಹೆಮ್ಮರ, ಬೆಳ್ಗೊಡೆ, ಒಗ್ಗಟ್ಟು, ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳು.

೬. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗಾದೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ತುಳುಕುವುದಿಲ್ಲ,   ೨. ಬೆಳ್ಳಗಿರುವುದೆಲ್ಲ ಹಾಲಲ್ಲ.

ಪೂರಕ ಓದು

* ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ರವರ 'ನಮ್ಮ ಊರಿನ ರಸಿಕರು' ಎಂಬ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಓದಿರಿ.

೨. ಬೆಡಗಿನ ತಾಣ ಜಯಪುರ

ಕೆ. ಶಿವರಾಮಕಾರಂತ–

ಪ್ರವೇಶ : 'ದೇಶ ಸುತ್ತಿನೋಡು ಕೋಶ ಓದಿನೋಡು' ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಜ್ಞಾನಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳು. ದೇಶ ಸುತ್ತುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಅನುಭವದ ಬರೆಹ ರೂಪದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ. ಇದು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಸೂರಿ ವೆಂಕಟರಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕರ್ಕಿ ಅವರ 'ದಕ್ಷಿಣ ಯಾತ್ರಾ ಚರಿತ್ರೆ' ಕೃತಿಯೇ ಮೊದಲ ಪ್ರವಾಸಕಥನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಓದುಗನಿಗೆ ಪ್ರವಾಸದ ಪರೋಕ್ಷ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವುಂಟು. ಪ್ರವಾಸಕಥನಗಳನ್ನು ನಾಡಿನ ಪ್ರವಾಸಕಥನಗಳು, ದೇಶೀ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳು, ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರವಾಸಕಥನಗಳೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ದೇಶೀ ನೆಲೆಯದ್ದು.

ಜಯಪುರ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಹೊಸತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಈ ಬಾರಿ ನಾನೂ ಶ್ರೀಪತಿಯೂ ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದಾಗ, ಬೆಳಗಿನ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಬಿಸಿಲು ಬಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಿತ್ರರಾದ ರೈಗಳು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ನಮ್ಮನ್ನು ಊರ ಹೊರಗಿನ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಹೊರಗಡೆ ನಾಲ್ಕು ಸುತ್ತಲೂ ಉಸುಬು ಹರಡಿದ್ದ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವೇಳೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೀರು ಕಾಯಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ, ಉಸುಬಿನ ಕಾವಿನಿಂದ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಕಾದೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೇನೋ ಬಿಸಿನೀರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆದದ್ದು ಶ್ರೀಪತಿಗೆ ಆಗದು. ಶ್ರೀಪತಿ ತಣ್ಣೀರು ಮೀಯುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಆರಿಸಿ, ತಣ್ಣೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ. ಅನಂತರ ಊಟ ಮಾಡಿ ಒಂದೆರಡು ತಾಸು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದೆವು. ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದರೆ, ಅಂಬೇರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು. ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ರೈಗಳಿಗೆ, ಅಂಬೇರಕ್ಕೂ ಜಯಪುರಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಸಿಟಿ ಬಸ್ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಸಹ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ಟಾಂಗಾವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಗರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಹಾದು ಹೋದೆವು.

ಜಯಪುರದ ಮುಖ್ಯಬೀದಿಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿದವು. ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆ ಆ ನಗರದ ಬೀದಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ಅಗಲವಾದ ಬೀದಿಗಳವು; ನೇರವಾದವುಗಳು. ಬಹುದೂರದಿಂದ ಕಾಣಿಸುವ ಅಂಗಡಿ–ಮನೆಗಳ ದೇಶೀ ವಾಸ್ತುರಚನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಶೈಲಿಯದೂ ಒಂದೊಂದು ದೇಶದ್ದೂ ಆಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಮೋಹ. ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಬೀದಿಗಳು ಸಂಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಚೌಕಗಳಿವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದ ಮಹಾದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಯಪುರ ಬಣ್ಣಗಾರರ ತವರೂರು. ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವ ಕುಶಲಿಗರು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಬಣ್ಣದ ಮೋಹವಿರುವ ಜನರೂ ಬಹಳ ಇದ್ದಾರೆ. ಗಿಡಮರಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ,

ಕಣ್ಣಿನ ತಣಿವು ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು? ಹಾಗೆಂದೋ ಏನೋ, ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸರೂ ರಂಗುರಂಗಿನ ಲಂಗ, ಪಾಯಿಜಾಮಾ, ಸೀರೆ, ರವಿಕೆ, ಮೇಲುದೆ ತೊಡುವ ಅಭ್ಯಾಸದವರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೆಂಪು, ಕಿತ್ತಳೆ, ಹಳದಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮಾಡುವವರಂತೆ ಬಣ್ಣದ ಚೆಲ್ಲಾಟ ಅವರ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ. ಗಂಡಸರೂ ರಂಗುರಾಯರೇ. ಅವರ ಪಂಚೆ, ಅಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗು ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಮುಂಡಾಸಿನ ಮೂವತ್ತು ಮೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸುವುದುಂಟು. ಸುತ್ತುಸುತ್ತಿನ ಅವರ ದೇಶೀ ಮುಂಡಾಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಾಗ ಬಲು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾವು ನಗರವನ್ನು ಕಳೆದು, ಸುಂದರವಾದ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾದು, ಉನ್ನತ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟೆವು. ಇನ್ನೊಂದು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿಗೆ ಅಂಬೇರದ ಬೆಟ್ಟ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಂಬೇರ ಜಯಪುರದ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ರಾಜಧಾನಿ. ಹಳೆಯ ಕೋಟೆ, ಅರಮನೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿವೆ. ಸಂಜೆ, ಮುಂಜಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಕಣಿವೆಗಳು ಅಪೂರ್ವ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ತಾಳುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಜನವಸತಿ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು ಗೂಬೆಯ ಮನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈಗ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ನೂರಾರು ಸಿಂಧೀ ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅಂಬೇರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಕೆರೆ. ಕೆರೆಯ ನೋಟ ಸುಂದರವಾದ ನೋಟ. ಸುತ್ತಲಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆ ಹಸುರು ತಳಿರುಗಳು ಚಿಗುರಿದ್ದು, ಮರಗಳು ಹಚ್ಚಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೆರೆಯ ಮಗ್ಗುಲಿನಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಸುಂದರ ಉದ್ಯಾನವೊಂದು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕೆಂಪು ಕಲ್ಲಿನ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಕೆಲವೊಂದು ಸುಂದರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ರಜಪೂತ ಕೆತ್ತನೆಯ ಸರಳತೆ, ವೈಖರಿ, ಭವ್ಯತೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಹಾಯ್ದು ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲೊಂದನ್ನು ದಾಟಿ, ಕೋಟೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಏರಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಏರುತ್ತ ಹೋದಂತೆ, ಕೆಳಗಿನ ನೋಟ ರಮಣೀಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು. ನಾವು ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿದೆವು. ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಅರಮನೆ. ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಭಾಂಗಣ ದೇವಾಲಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಅಂತಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಮನೆಯ ಮೊದಲ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಈ ಪುಟ್ಟ ಮಂದಿರ ಚಿತ್ರ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನವೇ ; ನೆಲವೂ ಅದರದ್ದೇ. ಸ್ತಂಭಗಳೂ ಅವುಗಳದ್ದೇ. ಗುಡಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಮಂದಿರ. ಗುಡಿಯ ವಿಗ್ರಹ ಮಾತ್ರ ಆಕಾರ ಹಾಗೂ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಶೋಭಿಸದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೇಲಿನ ಅಂಗಳವನ್ನೇರಿ ಹೋದರೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸಭಾಂಗಣ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿಶಾಲವಾದ ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನ ರಚನೆ. ಅದರ ಚಾವಣಿ, ರಜಪುತಾನದ ಶೈಲಿಯ ಕಮಾನು ಮತ್ತು ಕಂಬಗಳು ತುಂಬ ಲಲಿತವಾಗಿದ್ದು, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಈ ರಚನೆಗೆ ಚೆಲುವನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಎದುರಿನ ಅಂಗಣವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಹೋದರೆ ರಾಜರ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯ ಸುಂದರ ಮಂಟಪಗಳಿವೆ. ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೊರೆದು ತುಂಬಿಸಿದ ಲತಾಪುಷ್ಪಗಳ ಚಿತ್ರಾವಳಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ಚಾವಡಿಗಳು ಕನ್ನಡಿಯ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಸುಣ್ಣದ ಗಾರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಸಿ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದಂತಹ ಕಂಬ, ಮುಚ್ಚಿಕೆಗಳುಳ್ಳ ರಚನೆ. ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ದೀವಿಗೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದಾಗ, ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಈ ಗಾಜಿನ ತುಣುಕುಗಳು, ಚಾವಡಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅರಮನೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂತಃಪುರವಿದೆ. ಅಲ್ಲೂ ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನ ಚಾವಡಿ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಕಾರಂಜಿಗಳಿವೆ; ಚಿತ್ರ ಕೊರೆದು ಮಾಡಿದ ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನ ನೀರಕಾಲುವೆಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ರಜಪೂತ ಅರಸರುಗಳ ರಸಿಕ ಜೀವನದ ದ್ಯೋತಕಗಳು.

ಆವರಣದ ಹಿಂದುಗಡೆ ಇರುವ ತಗ್ಗಿನ ಕಣಿವೆಯ ತಳದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಮೀರಾಬಾಯಿಯ ದೇವಾಲಯ. ಆಕೆ ಗಿರಿಧರನಾಗರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಸ್ಥಳವಿದು. ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದರ ಸೊಬಗು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಕ್ಷತ್ರಾಕೃತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಗರ್ಭಗೃಹ, ನವರಂಗಗಳಿವೆ. ಗುಡಿಯ ಸುಂದರ ಆವರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗಿ, ನಮ್ಮ ಟಾಂಗಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದೆವು. ನಮ್ಮ ಜೀವ ತುಂಬ ದಣಿದಿತ್ತು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಏರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನಾವು ಬಂದವರೇ, ಹಾದಿಯ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸೋಡಾ, ಲೆಮನೇಡ್ ಕುಡಿದೆವು. ಉಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ತಿರುಗುವ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ, ಮಾರುವ ಸೋಡಾ, ಲೆಮನೇಡ್‌ಗಳಿಗೂ ಕಡುಪಿನ ರಂಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಇದು ಶಾಯಿಯೋ ಪಾನೀಯವೋ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ದೊರೆತ, ಕುಡಿಯಬಹುದಾದ ಪಾನೀಯವೂ ಅದೊಂದೇ.

ಸರಿ, ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಆಗ ಗೋಧೂಳಿಯ ಸಮಯ. ಟಾಂಗಾ ಕುದುರೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಮ್ಮ ಮಾನವೀ ಹೊರೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ತುಂಬ ಹೊಲಗಳು. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ, ಕಾಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಅಗ್ಗವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ನವಿಲಿನ ಹಿಂಡು. ನಿಜ, ನವಿಲುಗಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಲು, ರಜಪುತಾನದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ 'ಜಂತ್ರ ಮಂತ್ರ' ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. 'ಜಂತ್ರ ಮಂತ್ರ' ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಖಗೋಳವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಶೀಲನಾಲಯ. ೪೦೦–೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಗ್ರಹ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ, ತಾರಾಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಳೆದು, ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಹತ್ತೆಂಟು ವಿಧದ ಸಾಧನಗಳ

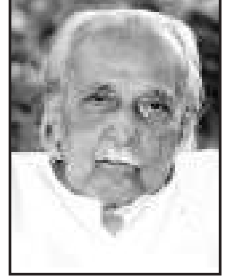
ವಿಚಿತ್ರ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಗಳಿಗೆ ಅಳೆಯವುದಕ್ಕೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಗತಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏನೇನೋ ಏರ್ಪಾಟುಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಧನದ ಮೇಲೂ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಕಾಲವನ್ನು ಅಳೆಯುವ ರೀತಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಮೂದಿಸಿದೆ. ದೂರದರ್ಶಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ, ಬರಿಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಖಗೋಳದ ಗ್ರಹಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಮಾಡಿದ ಈ ಸಾಧನಗಳು, ಗಣಿತಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಗೂ ಹಿರಿಯರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆ. ಸೂರ್ಯ ನಡುಬಾನಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆ ಮರೆತು, ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದೆವು.

ಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ, ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆ. ಅವರು ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅಲ್ಲಿನ ಚೀಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಗೋಪಿನಾಥರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಮೈಸೂರಿನವರು. ಸದ್ಯ ಜಯಪುರದಲ್ಲೇ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಂತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸುಂದರ ಬಂಗಲೆ ಎದುರಿಗೆ ಹಚ್ಚಹಸುರಿನ ಬಯಲಿನ ಒಂದು ತುಣುಕು ಜಾಗವಿದೆ. ಅಲ್ಲೇ ನೃತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಊರಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೃತ್ಯವದು. ಇಬ್ಬರು ಯೌವನಸ್ಥರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಉಡುಗೆ ಉಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಾರವಾಡಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ತಲೆಗೆ ಸೆರಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮುಖತೋರಿಸದೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರು. ಹಿಮ್ಮೇಳಕ್ಕೆ ಡೋಲು ತಮಟೆಗಳಿದ್ದವು. ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವೇಷದ ನರ್ತಕರು ಲಾಸ್ಯವೆಸಗಿದರು. ಅವರ ಕಾಲಿನ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಕೈಗಳ ಚಲನೆಯಲ್ಲೂ ಜಾಣ್ಮೆ ಚೆಲುವುಗಳೆರಡೂ ಇದ್ದವು. ಅವರ ಜತೆಗೆ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಹುಡುಗರು ನಿತ್ಯದ ಉಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಆ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪುರವಣಿಗರೂ ಬಂದು ಕಲೆತರು. ನಮಗಾಗಿ ಒಂದೇ ದಿನದ ಏರ್ಪಾಟಿನಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನಾನು ತುಂಬಾ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆ. ಕೆಲಸವಾದ ಮೇಲೆ, ಗೋಪೀನಾಥರ ಆತಿಥ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದೆವು.

ಮುಂದೆಲ್ಲ ಅವಸರವೇ, ಅವಸರದ ಊಟ; ಅವಸರದ ಓಟ. ನಾವು ಧಾವಿಸಿ ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ರೈಲುಬಂಡಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಿತ್ರ ರೈಗಳ ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಬಂಡಿಯನ್ನೇರಿ, ಮೇಲಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿದೆವು. ನಮಗೆ ಬೆಳಗಾದದ್ದೇ ದೆಹಲಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೯೦೨ ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಕೋಟಾ**ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಇವರ **ಚೋಮನದುಡಿ, ಮರಳಿಮಣ್ಣಿಗೆ, ಬೆಟ್ಟದಜೀವ, ಅಳಿದಮೇಲೆ** ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. **ಹಸಿವು, ಹಾವು, ಕವಿ, ಕರ್ಮ – ಕಥಾಸಂಕಲನಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತ ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು** ಸೀಳ್ಗವನಗಳು **– ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು** ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ನಾಟಕ, ಹರಟೆ, ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ನಿಘಂಟು** ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಇವರು **ಅಬುವಿನಿಂದ ಬರಾಮಕ್ಕೆ, ಅಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ, ಅರಸಿಕರಲ್ಲ, ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಪಯಣ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳು. ಹುಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನ ಹತ್ತು ಮುಖಗಳು ಎಂಬ ಆತ್ಮಕಥನ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ – ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.**

ಇವರ **ಮೂಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳು** ಕಾದಂಬರಿಗೆ **ಜ್ಞಾನಪೀಠ** ಪ್ರಶಸ್ತಿ, **ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ** ಕೃತಿಗೆ **ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ** ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು **ಮೈಮನಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ** ಕೃತಿಗೆ **ಪಂಪ** ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಇವರು **೧೯೫೫**ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೩೭ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ **ಬೆಡಗಿನತಾಣ ಜಯಪುರ** ಪಠ್ಯಭಾಗವನ್ನು **ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು** ಹೊರತಂದಿರುವ **ಶಿವರಾಮಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಯ ಸಂಪುಟ – ೩೨, ಭಾಗ – ೨, ಗ್ರಂಥದ ಅಬುವಿನಿಂದ ಬರಾಮಕ್ಕೆ** ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿ, ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

'ಬೆಡಗಿನತಾಣ ಜಯಪುರ' ಪಠ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಜಯಪುರದ ಅಂದಚೆಂದ, ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೈಭವ, ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ಸೊಗಸು ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಯಪುರದ ರಾಜರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಜಂತ್ರ–ಮಂತ್ರ ಬಯಲು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

* * * *

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಉಸುಬು – ಮರಳು, ಉಸುಕು.
ದೇಶೀಯ – ದೇಶದೊಳಗಿನ.
ಮುಂಡಾಸು – ಪೇಟ, ತಲೆಯುಡುಗೆ.
ಮೇಲುದೆ – ಹೆಂಗಸರು ಮೈಮೇಲೆ ಹೊದೆಯುವವಸ್ತ್ರ.
ಕಡುಪಿನ ಬಣ್ಣ – ದಟ್ಟವಾದ ಬಣ್ಣ, ರಂಗಾದ ಬಣ್ಣ.
ನವರಂಗ – ದೇವಾಲಯದ ಸಭಾಮಂಟಪ.
ವಾಸ್ತು – ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರ.
ಹಾಲುಗಲ್ಲು – ಅಮೃತಶಿಲೆ

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಗೋಧೂಳಿ ಸಮಯ : ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ಸಮಯ, ಗ್ರಾಮೀಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಅವುಗಳ ಗೊರಸಿನ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ನೆಲದಿಂದ ಧೂಳು ಏಳುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಯವನ್ನು ಗೋಧೂಳಿ ಸಮಯ ಎನ್ನುವರು. ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸಮಯ.

ದಿಡ್ಡಿ : ಸಣ್ಣ ಬಾಗಿಲು (ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾಗ ತೆರೆದಿರುವ ಕಿರು ಬಾಗಿಲು).

ಮುಚ್ಚಿಕೆ ರಚನೆ : ಕಟ್ಟಡ ರಚನಾವಿನ್ಯಾಸದ ಬಗೆ. ಪದರು ಪದರು ರೂಪದ ಹೊದಿಕೆಯ ಕಟ್ಟಡ ರಚನೆ.

ರಜಪುತಾನ ಶೈಲಿ : ಇದು ರಜಪೂತರ ರಾಜಸ್ತಾನ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜವಂಶೀಯ ಶಿಲ್ಪ ಕಲಾ ಶೈಲಿಯ ಬಗೆ. ವಿಶಾಲ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಲಲಿತವಾದ ಕಮಾನು ಮತ್ತು ಕಂಬಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೆಯ ರಚನಾವಿನ್ಯಾಸ ನಮೂನೆ.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆ : ಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ದ್ರವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಿಳಿಯ ಕಲ್ಲು. ಅಮೃತಶಿಲೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ರೈಗಳ ಮನೆ ಎಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿತ್ತು?
೨. ಲೇಖಕರಿಗೆ ಜಯಪುರದ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮೋಹವೇಕೆ?
೩. ಜಯಪುರದ ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಬಣ್ಣಗಳು ಇಷ್ಟ?
೪. ಜಯಪುರದ ಪೂರ್ವದ ರಾಜಧಾನಿ ಯಾವುದು?
೫. ಲೇಖಕರಿಗಿದ್ದ ಹಂಬಲವೇನು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು–ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಜಯಪುರದ ಬೀದಿ ಹಾಗೂ ಮನೆಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ.
೨. ಲೇಖಕರ ಮೊದಲ ಅಂಬೇರ ಭೇಟಿಗೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ಭೇಟಿಗೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತು?
೩. ಮೀರಾಬಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
೪. ಲೇಖಕರು ನೋಡಿದ ಜನಪದ ನೃತ್ಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಐದು–ಆರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಜಯಪುರದ ಜನರಿಗೆ ಬಣ್ಣಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಮೋಹವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
೨. ಅಂಬೇರ ಬೆಟ್ಟದ ಮೂರು ಅಂತಸ್ತಿನ ಅರಮನೆಯ ಒಳಾಂಗಣ ಚೆಲುವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
೩. ಜಂತ್ರ ಮಂತ್ರದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಅಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವೇಳೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೀರು ಕಾಯಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ."

೨. "ಗಂಡಸರೂ ರಂಗುರಾಯರೇ"

೩. "ಪ್ರಾಚೀನ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು ಗೂಬೆಯ ಮನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು"

೪. "ಚಾವಡಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ"

ಉ) ಬಿಟ್ಟ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

೧. ಜಯಪುರ ಬಣ್ಣಗಾರರ ________________

೨. ಚಿತ್ರಕೊರೆದು ಮಾಡಿದ ________________ ನೀರ ಕಾಲುವೆಗಳು.

೩. ರಾಜರ ಅಂತಃಪುರದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ________________ ಸುಂದರ ಮಂಟಪಗಳಿವೆ.

೪. ಹಿಮ್ಮೇಳಕ್ಕೆ ________________ ತಮಟೆಗಳಿದ್ದವು.

೫. ಮಿತ್ರ ರೈಗಳ ________________ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆವು.

ಊ) ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

	'ಅ' ಪಟ್ಟಿ	'ಆ' ಪಟ್ಟಿ
೧.	ಅಂಬೇರ	ಸವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ
೨.	ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ	ತತ್ಸಮ
೩.	ಬಣ್ಣಬಣ್ಣ	ಪೂರ್ವದ ರಾಜಧಾನಿ
೪.	ಜಂತ್ರ ಮಂತ್ರ	ದ್ವಿರುಕ್ತಿ
೫.	ಶೃಂಗಾರ	ಖಗೋಳ ವೀಕ್ಷಣಾಲಯ
		ಮಂತ್ರವಾದಿ
		ಗುಣಸಂಧಿ

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿಗಳು :

ನಮೂದಿತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

– ರಾಮಾಯಣ ಮಹೋನ್ನತ ಗ್ರಂಥ.

– ಸೂರ್ಯೋದಯ ದೃಶ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ನಮೂದಿತ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ **ರಾಮಾಯಣ, ಮಹೋನ್ನತ, ಗ್ರಂಥ, ಸೂರ್ಯೋದಯ, ದೃಶ್ಯ, ಅತ್ಯಂತ, ಮನೋಹರ** –ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೇ ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು **ಸಂಸ್ಕೃತಸಂಧಿ** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಸ್ವರಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಧಿಯಾದರೆ ಅದು **ಸ್ವರಸಂಧಿ.** ಸ್ವರಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಜನ ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಜನ ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದರೆ ಅದು **ವ್ಯಂಜನಸಂಧಿ.**

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವರಸಂಧಿಗಳು

ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ

– **ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ** ಮಾಡು.

– **ರವೀಂದ್ರನು** ಹಾಡಿದನು.

– **ಗುರೂಪದೇಶವನ್ನು** ಪಡೆ.

ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿರುವ **ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ರವೀಂದ್ರ, ಗುರೂಪದೇಶ** ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ವಿದ್ಯಾ + **ಅಭ್ಯಾಸ** > **ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ**

ದ್ + **ಯ್** + **ಆ** + **ಅ** > **ದ್** + **ಯ್** + **ಆ**

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ **–ಆ** ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ **'ಅ'**– ಸ್ವರ ಇರುವುದು. ಇವೆರಡೂ ಸ್ವರಗಳು ಒಂದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಇವು **ಸವರ್ಣಗಳು.** ಈ ಸವರ್ಣ ಸ್ವರಗಳು ಸಂಧಿಯಾದಾಗ ದೀರ್ಘಸ್ವರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದನ್ನು **ಸವರ್ಣ ದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. **(ಅ, ಆ; ಇ, ಈ; ಉ, ಊ; ಇವು ಸವರ್ಣಸ್ವರಗಳು)**

ಉದಾ :

ರವಿ + **ಇಂದ್ರ** > **ರವೀಂದ್ರ**

ವ್ + ಇ + ಇ > **ವ್** + **ಈ**

ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು **'ಇ'** ಕಾರಗಳು ಸೇರಿ **'ಈ'** ಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಗುರು + **ಉಪದೇಶ** > **ಗುರೂಪದೇಶ**

ರ್ + **ಉ** + **ಉ** > **ರ್** + **ಊ**

ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು **'ಉ'** ಕಾರಗಳು ಸೇರಿ **'ಊ'** ಕಾರ ಆಗಿದೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಇವು ಕೂಡಾ ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಸೂತ್ರ : ಸವರ್ಣಸ್ವರಗಳು ಒಂದರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಾತಿಯ ದೀರ್ಘಸ್ವರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ಸವರ್ಣ ದೀರ್ಘಸಂಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಉದಾ: ಸಭಾಂಗಣ, ದೇವಾಲಯ, ರವೀಶ, ವಧೂಪೇತ.

ಗುಣಸಂಧಿ

– **ದೇವೇಂದ್ರ**ನ ಸಭೆ.

– **ಸೂರ್ಯೋದಯ**ವಾಯಿತು.

– **ಮಹರ್ಷಿ**ಯು ತಪವನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಇಲ್ಲಿರುವ **ದೇವೇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿ** ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ದೇವ + ಇಂದ್ರ > ದೇವೇಂದ್ರ

ವ್ + ಅ + ಇಂ > ವ್ + ಏಂ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಅ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಇ'** ಕಾರ ಸೇರಿ **'ಏ'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಸೂರ್ಯ + ಉದಯ > ಸೂರ್ಯೋದಯ

ರ್ + ಯ್ + ಅ + ಉ > ರ್ + ಯ್ + ಓ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಅ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಉ'** ಕಾರ ಸೇರಿ **'ಓ'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಮಹಾ + ಋಷಿ > ಮಹರ್ಷಿ

ಹ್ + ಆ + ಋ > ಹ್ + ಅರ್

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಆ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಋ'** ಕಾರ ಸೇರಿ **'ಅರ್'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : **ಅ ಆ** ಕಾರಗಳಿಗೆ **ಇ ಈ** ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ **'ಏ'** ಕಾರವೂ **ಉ ಊ** ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ **'ಓ'** ಕಾರವೂ **'ಋ'** ಕಾರ ಪರವಾದರೆ **'ಅರ್'** ಕಾರವೂ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದು **ಗುಣಸಂಧಿ.**

ಉದಾ: ಸುರೇಂದ್ರ, ಮಹೇಶ್ವರ, ಚಂದ್ರೋದಯ, ದೇವರ್ಷಿ.

*****

ಸಮಾಸ

ಅಂಶಿಸಮಾಸ

ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ **ಅಂಗೈ, ಮುಂದಲೆ, ಕೊನೆಹುಬ್ಬು** ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪದಗಳ ರಚನೆ ಇಂತಿವೆ:

ಉದಾ.: **ಕೈಯ + ಅಡಿ > ಅಂಗೈ**

ತಲೆಯ + ಮುಂದು > ಮುಂದಲೆ

ಹುಬ್ಬಿನ + ಕೊನೆ > ಕೊನೆಹುಬ್ಬು

ನಮೂದಿತ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪೂರ್ವಪದವು ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಂಶಿಯೂ ಪರಪದವು ಅಂಶಿಯ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಸೂತ್ರ : ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಳು ಅಂಶಾಂಶಿ ಭಾವಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸೇರಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅರ್ಥ ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಸಮಾಸವೇ ಅಂಶಿಸಮಾಸ. ಈ ಸಮಾಸವನ್ನು ಅವ್ಯಯೀಭಾವ ಸಮಾಸವೆಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು.

ಉದಾ.: ಅಂಗಾಲು, ಮುಂಗಾಲು, ಹಿಂದಲೆ, ಮುಂಬಾಗಿಲು.

ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸ

ಕೆರೆಯೂ ಕಟ್ಟೆಯೂ ಬಾವಿಯೂ – ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಬಾವಿಗಳು

ಆನೆಯೂ ಕುದುರೆಯೂ ಒಂಟೆಯೂ – ಆನೆಕುದುರೆಒಂಟೆಗಳು

ಗಿಡವೂ ಮರವೂ ಬಳ್ಳಿಯೂ –ಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿಗಳು

ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬೇರೆ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಪೂರ್ವಪದ ಮತ್ತು ಪರಪದ ಎಂಬ ವಿಭಾಗಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಪೂರ್ವಪದ ಅಥವಾ ಪರಪದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸಹಯೋಗ ತೋರುವಂತೆ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲಾ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಇರುವ ಸಮಾಸವೇ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸ.

ಉದಾ.: **ಗುಡುಗುಸಿಡಿಲುಮಿಂಚುಗಳು, ಗಿರಿವನದುರ್ಗಗಳು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಕರಿತುರಗರಥಗಳು.**

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ಅದರ ವಿಧಗಳಾವುವು?

೨. ಸವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು?

೩. ಗುಣಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೪. ಸಮಾಸ ಎಂದರೇನು? ಅದರ ವಿಧಗಳಾವುವು?

೫. ಅಂಶಿ ಸಮಾಸ ಎಂದರೇನು? ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೬. ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ ಎಂದರೇನು? ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಆ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರ–ವಿಸರ್ಗ ಸಹಿತ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಸ್ವತಃ	ಸುಂದರ	ರಂಗುರಂಗಿನ	ಕೆಂಪು	ದುಃಖ	
ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ	ಗಂಡಸರು	ಅಂತಃಕರಣ	ಪಂಚೆ	ಅಂಗಿ	ಮುಂಡಾಸು
ಅಂಬೇರ	ಸಭಾಂಗಣ	ಅಂತಃಪುರ	ಪುನಃ	ಜಂತ್ರಮಂತ್ರ	ಅಂತಸ್ತು

ಇ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ನಗರ	ಮಧ್ಯ	ಪರಿಣಾಮ	ಬಣ್ಣ	ನಿತ್ಯ
ಜನ	ಮನೆ	ಕಣಿವೆ	ಮಂದಿರ	ವಿಜ್ಞಾನ

ಈ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪುಟಕ್ಕೆ ಮೀರದಂತೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨. ನಿರುದ್ಯೋಗ

ಪೂರಕ ಓದು

೧ **ಕೋಟ ಶಿವರಾಮಕಾರಂತ** ಅವರ **ಅಬುವಿನಿಂದ ಬರಾಮಕ್ಕೆ** ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ಓದಿ

೩. ಧರ್ಮ ಸಮದೃಷ್ಟಿ

ವಿಜಯನಗರ ಶಾಸನ–

ಪ್ರವೇಶ : ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಇರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಒಂದು. ದಾನ–ದತ್ತಿಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಇವು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಹಿಂದೂ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಪಾರಸಿಕರ ಉದ್ಯಾನದಂತಿರುವ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಮತೀಯ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೊಂದು ದಾಖಲೆಯಂತಿರುವ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ಹೇಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ

ಪಾಷಂಡ ಸಾಗರ ಮಹಾಬಡವಾಮುಖಾಗ್ನಿಃ
ಶ್ರೀರಂಗರಾಜ ಚರಣಾಂಬುಜ ಮೂಲದಾಸಃ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಮುನಿಮಂಟಪ ಮಾರ್ಗದಾಯೀ
ರಾಮಾನುಜೋ ವಿಜಯತೇ ಯತಿರಾಜರಾಜಃ

ಶಕವರ್ಷ೧೨೯೦ನೆಯ ಕೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶು॥ ೧೦ ಬೃ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರಂ ಅರಿರಾಯ ವಿಭಾಡ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪುವ ರಾಯರಗಂಡ ಶ್ರೀ ವೀರಬುಕ್ಕರಾಯನು ಪೃಥ್ವೀರಾಜ್ಯವ ಮಾಡುವ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನರಿಗೂ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆನೆಯಗೊಂದಿ ಹೊಸಪಟ್ಟಣ ಪೆನುಗೊಂಡೆ ಕಲ್ಲೆಹದ ಪಟ್ಟಣವೊಳಗಾದ ಸಮಸ್ತ ನಾಡ ಭವ್ಯಜನಂಗಳು ಆ ಬುಕ್ಕರಾಯಂಗೆ ಭಕ್ತರು ಮಾಡುವ ಅನ್ಯಾಯಂಗಳನು ಬಿನ್ನಹಂ ಮಾಡಲಾಗಿ ಕೋವಿಲ್ ತಿರುಮಲೆಪೆರುಮಾಳ್ ಕೋವಿಲ್ ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಕಳಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಕಳ ಸಮಯಿಗಳೂ ಸಕಳ ಸಾತ್ವಿಕರೂ ಮೋಷ್ಟಿಕರೂ ತಿರುಪಣಿ ತಿರುವಿಡಿ ತಣ್ಣೀರವರೂ ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟು ಜನಂಗಳೂ ಸಾವಂತ ಬೋವಕ್ಕಳೂ ತಿರಿಕುಲ ಜಾಂಬುವಕುಲವೊಳಗಾದ ಹದಿನೆಂಟು ನಾಡ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರ ಕೈಯ್ಯಲು ಮಹಾರಾಯನು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಯೂ ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೆಯೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಯನು ವೈಷ್ಣವರ ಕೈಯಲು ಜೈನರ ಕೈವಿಡಿದುಕೊಟ್ಟು ಈ ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಮರ್ಯಾದೆಯಲು ಪಂಚಮಹಾವಾದ್ಯಂಗಳೂ ಕಳಶವೂ ಸಲುವುದು ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಭಕ್ತರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಯಾದರೂ ವೈಷ್ಣವ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವರು ಈ ಮರ್ಯಾದೆಯಲು ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗುಳ್ಳಂತಹ ಬಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಶಾಸನವ ನಟ್ಟು ಪಾಲಿಸುವರು ಚಂದ್ರಾರ್ಕಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಮಯವು ಜೈನದರ್ಶನವ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹೆವು ವೈಷ್ಣವರೂ ಜೈನರೂ ಒಂದು, ಭೇದವಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗದು ಶ್ರೀ ತಿರುಮಲೆಯ ತಾತಯ್ಯಂಗಳು ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಭವ್ಯ ಜನಂಗಳ ಅನುಮತದಿಂದ ಬೆಳುಗುಳದ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಅಂಗರಕ್ಷೆಗೋಸುಕ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯದೊಳಗುಳ್ಳಂತಹ ಜೈನರ ಬಾಗಿಲುಗಟ್ಟಳೆಯಾಗಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೧ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಆ ಎತ್ತಿದ ಹೊನ್ನಿಂಗೆ ದೇವರ ಅಂಗರಕ್ಷೆಗೆ ಯಿಪ್ಪತ್ತಾಳನೂ ಸಂತವಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕಹೊನ್ನಿಂಗೆ ಜೀರ್ಣಜಿನಾಲಯಂಗಳಿಗೆ ಸೊದೆಯನಿಕ್ಕುವುದು ಈ ಮರಿಯಾದೆಯಲು ಚಂದ್ರಾರ್ಕರುಳ್ಳನ್ನಂ ತಪ್ಪಲೀಯದೆ ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೀರ್ತಿಯನೂ ಪುಣ್ಯವನೂ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿಕೊಂಬುದು ಈ ಮಾಡಿದ ಕಟ್ಟಳೆಯನು ಆವನೊಬ್ಬನು ಮೀರಿದವನು ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಪ್ಪನು.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಧರ್ಮಸಮದೃಷ್ಟಿ ಶಾಸನ (೧೩೬೮) ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅರಸ ವೀರ ಬುಕ್ಕರಾಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಮತಧರ್ಮದ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಹಾಗೂ ವೈಷ್ಣವರು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ವಿಧಿಸಿದ ಕಟ್ಟಳೆಯಿದು. ವೀರ ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನೂ ಧರ್ಮಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಈ ಶಾಸನ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತರು ಮಾಡುವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪೆನುಗೊಂಡೆಯ ಜೈನರು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದಾಗ ಬುಕ್ಕರಾಯನು ವೈಷ್ಣವರು ಹಾಗೂ ಜೈನ ಪ್ರಮುಖರ ಕೈಹಿಡಿದು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಬೇಕೆಂದೂ ವೈಷ್ಣವ

ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪರಸ್ಪರರು ಪೂರ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕೆಂದೂ ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಮೀರಿದಂತಾಗುವುದೆಂದೂ ರೂಪಿಸಿದ ಶಾಸನ ಇದಾಗಿದೆ.

ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ **ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ** ಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಪಾಠವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

ಮಹಾಬಡವಾಮುಖ + ಅಗ್ನಿ., ಚರಣ + ಅಂಬುಜ., ರಾಮ + ಅನುಜ., ಶ್ರೀಮತ್ + ಮಹಾಮಂಡಳ + ಈಶ್ವರಂ., ಮಾಡಲ್ + ಆಗಿ., ಸಕಳ + ಆಚಾರ್ಯರೂ., ತಿರು + ಪಿಡಿ., ಭೇದ + ಇಲ್ಲ + ಎಂದು., ಕೈ+ಪಿಡಿದುಕೊಟ್ಟು, ದೆಸೆ+ಇಂದ, ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ + ಆದರೂ., ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ + ಆಗಿ., ರಾಜ್ಯದ+ಒಳಗೆ+ಉಳ್ಳ+ಅಂತಹ, ಚಂದ್ರ + ಅರ್ಕಸ್ಥಾಯಿ + ಆಗಿ., ಭೇದ + ಆಗಿ., ಕಾಣಲ್ + ಆಗದು., ಅಂಗರಕ್ಷೆಗೆ + ಓಸುಕ., ರಾಜ್ಯದ + ಒಳಗೆ + ಉಳ್ಳ + ಅಂತಹ., ಬಾಗಿಲು + ಕಟ್ಟಳೆ + ಆಗಿ., ಯಿಪ್ಪತ್ತು + ಆಳನೂ., ಸಂತ+ಇಟ್ಟು., ಜೀರ್ಣಜಿನ + ಆಲಯಂಗಳಿಗೆ., ಸೊದೆಯನ್ + ಇಕ್ಕುವುದು., ಮರಿಯಾದೆ + ಅಲು., ಚಂದ್ರ + ಅರ್ಕರ್ + ಉಳ್ಳ + ಅನ್ನಂ. ತಪ್ಪಲ್ + ಈಯದೆ., ಉಪ + ಆರ್ಜಿಸಿಕೊಂಬುದು., ಆವನ್ + ಒಬ್ಬನು., ಮೀರಿದ + ಅವನು.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅನುಮತ – ಸಮ್ಮತಿ

ಈಶ್ವರ – ಒಡೆಯ

ಉಪಾರ್ಜಿಸು – ಸಂಪಾದಿಸು

ಕಟ್ಟಳೆ – ನಿಯಮ

ಕೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರ – ಪ್ರಭವಾದಿ ೬೦ ಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಶು॥ – ಶುದ್ಧ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ.

ಚಂದ್ರಾರ್ಕಸ್ಥಾಯಿ – ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ಇರುವ ತನಕ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರು

ಚರಣ – ಪಾದ; ಅಂಬುಜ – ತಾವರೆ.

ಜಾಂಬವಕುಲ – ಕರಡಿಗುರುತಿನ ಧ್ವಜವುಳ್ಳ ದೊರೆಯ ಕುಲದವರು, ಆಜಾನುಬಾಹುಗಳು.

ತಿರಿಕುಲ – ಅಲೆಮಾರಿಗಳು

ತಿರುಪಣಿತಿರುವಿಡಿ ತಣ್ಣೀರವರು – ರಾಟೆ ತಿರುಗಿಸಿ ನೀರು ಹರಿಸುವವರು.

ಬಡವಾ – ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆ.

ಪಾಷಂಡ – ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿರೋಧಿಸುವವ, ನಾಸ್ತಿಕ.

ಬಡವಾಮುಖಾಗ್ನಿ – ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಕುದುರೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಬೆಂಕಿ.

ಬಸ್ತಿ – ಬಸದಿ.

ಬಹೆವು – ಬರುತ್ತೇವೆ

ಬಿನ್ನಹ(ದ್ಭ) – ವಿಜ್ಞಾಪನೆ(ತ್ಸ).

ಬೃ॥ – ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರ; ನಾಡು – ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗ.

ಬೋವಕ್ಕಳು – ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಜನರು.

ಭವ್ಯ ಜನಂಗಳ್ – ಜೈನಧರ್ಮೀಯರು.

ಮೋಷ್ಟಿಕ – ಅಕ್ಕಸಾಲಿ.

ಯತಿ – ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದವನು, ಯೋಗಿ.

ವಿಜಯತೆ – ಗೆಲುವಾಗಲಿ

ಸಕಳ – ಎಲ್ಲ

ಸಮಯಿ – ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನು.

ಸೊದೆ(ದ್ಭ) – ಸುಧೆ(ತ್ಸ) – ಅಮೃತ\ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ್ದು

ಸೊದೆಯನಿಕ್ಕುವುದು – ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಬಡವಾಮುಖಾಗ್ನಿ : ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಕುದುರೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಬೆಂಕಿ. ಉರ್ವ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಓರ್ವ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಒಂದು ದರ್ಭೆಯ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ತನ್ನ ತೊಡೆಯನ್ನು ಮಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಓರ್ವಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿ ತನ್ನ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ದಹಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಡವಾಮುಖವನ್ನು ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಬಡವಾಮುಖಾಗ್ನಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಕೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರ : ಭಾರತೀಯ ಕಾಲಗಣನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಸಂವತ್ಸರಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಇಂತಹ ಅರುವತ್ತು ಸಂವತ್ಸರಗಳಿದ್ದು ಆ

ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ನಲ್ವತ್ತೆರಡನೆಯದು. ಚಾಂದ್ರಯುಗಾದಿಯಿಂದ (ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಮೊದಲದಿನ) ಹೊಸ ಸಂವತ್ಸರ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

- **ಶು॥ :** ನಮ್ಮ ಪಂಚಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚಾಂದ್ರಮಾಸದ ಪ್ರತಿಪದೆ (ಪಾಡ್ಯ) ಯಿಂದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗಿನ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳನ್ನು **ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ** ಅಥವಾ **ಶುದ್ಧಪಕ್ಷ**ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮರುದಿನದಿಂದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯವರೆಗಿನ ೧೫ ದಿನಗಳನ್ನು **ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ** ಅಥವಾ **ಬಹುಳಪಕ್ಷ**ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಕ್ಕೆ **ಶು॥** ಎಂತಲೂ ಬಹುಳ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ **ಬ॥** ಅಥವಾ **ಕೃಷ್ಣ॥** ಎಂದೂ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

- **ಬೃ॥ :** – ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರ ಅಥವಾ ಗುರುವಾರ.
  - ವಾರದ ಏಳು ದಿನಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.
  - ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ರವಿವಾರ. 'ರ' – ಸೋಮವಾರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರವಾರ. 'ಚ'
  - ಮಂಗಳವಾರಕ್ಕೆ ಕುಜವಾರ 'ಕು' – ಬುಧವಾರಕ್ಕೆ ಸೌಮ್ಯವಾರ 'ಸೌ'
  - ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರ 'ಬೃ' – ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಭೃಗುವಾರ 'ಭೃ'
  - ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರವಾರ 'ಸ್ಥಿ'

ಕೆಲವು ವಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದಿದೆ.

ಉದಾ : ಭಾನುವಾರ – ಆದಿತ್ಯವಾರ ಸೋಮವಾರ – ಇಂದುವಾರ

ಮಂಗಳವಾರ – ಭೌಮವಾರ ಶುಕ್ರ – ಭಾರ್ಗವವಾರ

ಶನಿ – ಮಂದವಾರ

ಪಂಚಮಹಾವಾದ್ಯಗಳು : ತಾಳ, ಹಳಗ, ಗಂಟೆ, ಮೌರಿ, ಸನಾದಿ. (ಜೈನ)

ಶಂಖವಾದ್ಯ (ಕೊಂಬು), ತಮ್ಮಟ (ಹಲಗೆ), ಶಾಖ (ಧವಳ), ಭೇರಿ (ಬಾಜಾ), ಜಯಘಂಟೆ (ಜಾಗಟೆ) – (ವೈದಿಕ)

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಹಿರಿಮೆ ಏನು?

೨. ಬುಕ್ಕರಾಯನ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಳಗೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಯಿತು?

೩. ನಾಡ ಭವ್ಯ ಜನರು ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಬಳಿ ಏನೆಂದು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದರು?

೪. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜನು ಏನು ಹೇಳಿದನು?

೫. ರಾಯನು ವಿಧಿಸಿದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಮೀರಿದರೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮವೇನು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. 'ಧರ್ಮಸಮದೃಷ್ಟಿ' ಪಾಠದಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಗುಣವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಂಡಾಡಲಾಗಿದೆ?

೨. ಬುಕ್ಕರಾಯನು ನಡೆಸಿದ ಧರ್ಮಸಭೆಗೆ ಯಾರನ್ನೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು?

೩. ಜೈನಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬುಕ್ಕರಾಯನು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳಾವುವು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಬುಕ್ಕರಾಯನು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದನು?

ಈ) ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಪಾಷಂಡ ಸಾಗರ ಮಹಾಬಡವಾಮುಖಾಗ್ನಿಃ"

೨. "ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗುಳ್ಳಂತಹ ಬಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಶಾಸನವ ನಟ್ಟು ಪಾಲಿಸುವರು."

೩. "ಮಿಕ್ಕ ಹೊನ್ನಿಂಗೆ ಜೀರ್ಣಜಿನಾಲಯಂಗಳಿಗೆ ಸೊದೆಯನಿಕ್ಕುವುದು."

೪. "ಈ ಮಾಡಿದ ಕಟ್ಟಳೆಯನು ಆವನೊಬ್ಬನು ಮೀಱಿದವನು ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಪ್ಪನು."

ಉ) ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳನ್ನು ತುಂಬಿರಿ.

೧. ರಾಮಾನುಜೋ ____________ ಯತಿರಾಜರಾಜಃ.

೨. ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಮರ್ಯಾದೆಯಲು ____________ ಕಳಶವೂ ಸಲುವುದು.

೩. ವೈಷ್ಣವರೂ ಜೈನರೂ ಒಂದು ____________ ಕಾಣಲಾಗದು.

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಸಂಧಿ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ

– ಅವನು ಏಕೈಕ ವೀರ.

– ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ವನೌಷಧಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿರುವ ಏಕೈಕ ಪದವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಏಕ + ಏಕ > ಏಕೈಕ

ಕ್ + ಅ + ಏ > ಕ್ + ಐ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ಅ** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಏ'** ಕಾರವು ಪರವಾಗಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **'ಐ'** ಕಾರವು ಏಕಾದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ವನ + ಓಷಧ > ವನೌಷಧ

ನ್ + ಅ + ಓ > ನ್ + ಔ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಅ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಓ'** ಕಾರವು ಪರವಾಗಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **'ಔ'** ಕಾರವು ಏಕಾದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಅ ಆ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಏ ಐ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದಾಗ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ **'ಐ'** ಕಾರವೂ ಓ ಔ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದಾಗ **'ಔ'** ಕಾರವೂ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ (**ಐ, ಔ** ಕಾರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಾಗ) ಅದೇ ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ.

ಉದಾ : ಲೋಕೈಕ, ಜನೈಕ್ಯ, ಜಲೌಘ.

ಯಣ್‌ಸಂಧಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ **'ಯಣ್'** ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯೂ ಒಂದು. **ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್** ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು **ಯಣ್** ಅಕ್ಷರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಧಿಯಾಗುವಾಗ **ಯಣ್** ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಕ್ಷರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದೇ **ಯಣ್** ಸಂಧಿ.

– ಅವನು **ಅತ್ಯಂತ** ಪರಾಕ್ರಮಿ.

– ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ **ಅಣ್ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು** ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

– ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ **ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ** ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ಅತ್ಯಂತ ಅಣ್ವಸ್ತ್ರ** ಮತ್ತು **ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ** ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಅತಿ + ಅಂತ > ಅತ್ಯಂತ

ತ್ + ಇ + ಅಂ > ತ್ + ಯ್ + ಅಂ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ಇ** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **ಅ** ಕಾರ ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **ಇ** ಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ **ಯ್** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಅಣು + ಅಸ್ತ್ರ > ಅಣ್ವಸ್ತ್ರ

ಣ್ + ಉ + ಅ > ಣ್ + ಉ + ಅ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಉ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಅ'** ಕಾರ ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **'ಉ'** ಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ **'ವ್'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಪಿತೃ + ಆರ್ಜಿತ > ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ

ತ್ + ಋ + ಆ > ತ್ + ರ್ + ಆ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಋ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಆ'** ಕಾರ ಸೇರಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **'ಋ'** ಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ **'ರ್'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಇ ಈ ಕಾರಗಳಿಗೆ 'ಯ್' ಕಾರವೂ ಉ ಊ ಕಾರಗಳಿಗೆ 'ವ್' ಕಾರವೂ 'ಋ' ಕಾರಕ್ಕೆ 'ರ್' ಕಾರವೂ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದು ಯಣ್ ಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ಅತ್ಯವಸರ, ಜಾತ್ಯತೀತ, ಕೋಟ್ಯಧೀಶ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ, ಮನ್ವಾದಿ, ಮನ್ವಂತರ.

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು

ವಿಭಕ್ತಿ	**ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು**	**ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೊಸಗನ್ನಡ**	**ಏಕವಚನ**	**ಬಹುವಚನ**
ಪ್ರಥಮಾ	ಕರ್ತ್ರರ್ಥ	~ಉ	ಶರಣನು	ಶರಣರು
ದ್ವಿತೀಯಾ	ಕರ್ಮಾರ್ಥ	~ಅನ್ನು	ಶರಣನನ್ನು	ಶರಣರನ್ನು
ತೃತೀಯಾ	ಕರಣಾರ್ಥ	~ಇಂದ	ಶರಣನಿಂದ	ಶರಣರಿಂದ
ಚತುರ್ಥೀ	ಸಂಪ್ರದಾನ	~ಗೆ,~ಇಗೆ,~ಕೆ,~ಕ್ಕೆ	ಶರಣನಿಗೆ	ಶರಣರಿಗೆ
ಪಂಚಮೀ	ಅಪಾದಾನ	~ದೆಸೆಯಿಂದ	ಶರಣನ ದೆಸೆಯಿಂದ	ಶರಣರ ದೆಸೆಯಿಂದ
ಷಷ್ಠೀ	ಸಂಬಂಧ	~ಅ	ಶರಣನ	ಶರಣರ
ಸಪ್ತಮೀ	ಅಧಿಕರಣ	~ಅಲ್ಲಿ	ಶರಣನಲ್ಲಿ	ಶರಣರಲ್ಲಿ

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ನಿದರ್ಶನಸಹಿತ ಬರೆಯಿರಿ.

೨. ಯಣ್ ಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ನಿದರ್ಶನಸಹಿತ ಬರೆಯಿರಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿ ಹೆಸರಿಸಿ.

ಚರಣಾಂಬುಜ, ಮಂಡಳೇಶ್ವರ, ಸಕಳಾಚಾರ್ಯ, ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಕೈವಿಡಿದು, ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ, ಭೇದವಾಗಿ, ಕಾಣಲಾಗದು, ಜಿನಾಲಯ, ತಪ್ಪಲೀಯದೆ, ಚಂದ್ರಾರ್ಕ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳ ತತ್ಸಮ ತದ್ಭವ ಬರೆಯಿರಿ.

ವರ್ಷ, ಶ್ರೀ, ರಾಯ, ವೀರ, ಭಕ್ತ, ಬಿನ್ನಹ, ದೆಸೆ, ಚಂದ್ರ, ಸೊದೆ.

ಈ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರಿ.

ಸಂವಾದ, ಸಮಸ್ತ, ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಕೈಹಿಡಿ.

ಉ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

(೧) ಮಿಂಚಿಹೋದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವೇನು?

(೨) ಇರುಳು ಕಂಡ ಬಾವಿಗೆ ಹಗಲು ಬಿದ್ದಂತೆ.

ಪೂರಕ ಓದು

೧. ನೀವು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

೨. ಕನ್ನಡದ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಮಾತ್ಯನ ಶಾಸನ, ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟನ ಶಾಸನ. ಮೊದಲಾದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿರಿ.

೪. ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಕ ಸರ್ವೇಪಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್

ಸಮಿತಿ ರಚನೆ –

ಪ್ರವೇಶ : ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರವೂ ಒಂದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ–ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುವ ಕ್ರಮ. ವಿಸ್ತೃತ ಸುದೀರ್ಘ ವಿವರದ ಬರೆಹ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಾದರೆ, ಸ್ಥೂಲಚಿತ್ರಣ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಬರೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಆತ್ಮಕಥನ. ಹೀಗೆ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೂರೂ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಸರ್ವೇಪಲ್ಲಿ ಡಾ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಆದರ್ಶಶಿಕ್ಷಕ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನ–ಸಾಧನೆಯ ಸ್ಥೂಲನೋಟ ಪ್ರಕೃತ ಗದ್ಯಪಾಠದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

"ನೀವೊಬ್ಬರೇ ನನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕಂಡು ವರ್ತಿಸಿದವರು. ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನನಗೆ ಇದು ದುಃಖ ನೀಡಿದೆ. ನೀವು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನಾಸೆ. ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳುವುದಿಲ್ಲ" ರಷ್ಯಾ ದೇಶದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಟಾಲಿನ್ ಅವರು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರಿಗೆ ಮಾಸ್ಕೋದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ "ಅಶೋಕನು ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮನುಷ್ಯನಾದಂತೆ ನೀವೂ ಆಗುವಿರಿ" ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮದ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯ ಒಂದೇ. ಪ್ರತಿ ಧರ್ಮವೂ ಅದರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮದ ಅಸಾಮಾನ್ಯತೆಯ ಅರಿವಾಗುವುದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ ತಪದ ಫಲವಾಗಿ ಯುಗದ ಪರಿವರ್ತನಶೀಲ ಪ್ರಭಾವಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆನಿಸಿದರು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ (ಈಗಿನ ಸೀಮಾಂಧ್ರ) ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ತಿರುತ್ತಣಿ ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೮೮೮ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೫ ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ವೀರಸ್ವಾಮಿ, ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ. ಅವರ ಮುತ್ತಜ್ಜ ವೀರಸ್ವಾಮಿ ಆಂಧ್ರದ ಸರ್ವೇಪಲ್ಲಿಯಿಂದ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ತಿರುತ್ತಣಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಪತ್ನಿ ಶಿವಕಾಮು(ಪದ್ಮ) ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದರು.

ವೀರಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶೀ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯಲಿ ಎಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ತಿರುಪತಿಯ ಹರ್ಮನ್ಸ್ ಬರ್ಗ್ ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆಯಿತ್ತು. ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ

ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ವೆಲ್ಲೂರಿನ ವೂರ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಿ. ಎ. ಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಲಾ ಪದವಿಗೆ ಸೇರಿದರು. ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಯ ಶಿಸ್ತಿನ ತರಬೇತಿಯಿಂದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನದತ್ತ ವಾಲಿತು. ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಚುರುಕಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದ ಗುರಿಯ ಅರಿವು ಅವರಿಗಾಯಿತು. ಶಿಸ್ತು ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳೊಡನೆ ಅಧ್ಯಯನಶೀಲರಾಗತೊಡಗಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಪಡೆದು ಅಂದಿನ ಮದ್ರಾಸಿನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಪದವಿಗೆ ಸೇರಿದರಲ್ಲದೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎನಿಸಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ಮನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತ ಇವರು ಕಿರಿಯ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಮನೆಯ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಹಣಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿವಾರಿಸಲಾಗದ ತೊಡಕೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವಾದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಉಪಸಹಾಯಕ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ (ಈಗಿನ ಚೆನ್ನೈ) ಮೊದಲ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮದ್ರಾಸಿನ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜು, ಸಯ್ಯದ್ ಪೇಟೆಯ ಟೀಚರ್ಸ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಆಂಧ್ರದ ಅನಂತಪುರ ಹಾಗೂ ರಾಜಮಂಡ್ರಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಕಲಿತರಲ್ಲದೇ ಗಾಂಧೀಜಿ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೋಲ್ಕೊತಾದಲ್ಲಿ (ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಕತ್ತಾ) ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಸ್ಮರಣೀಯ. ಇದಲ್ಲದೆ ಆಂಧ್ರ, ದೆಹಲಿ, ಬನಾರಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ಸಂದರ್ಶಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಬೋಧನಾ ಶೈಲಿ, ನಿರರ್ಗಳತೆ, ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕತ್ವವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೆಂದರೆ ಆವಾಗ ಕಳಚಿ ಏರು ಜವ್ವನದ ಯುವಕರಂತೆ ಹಾಸ್ಯ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಕನೊಬ್ಬನ ಗೌರವವು ಬೋಧನೆಯಿಂದಲೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಜತೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸೌಜನ್ಯ, ಸ್ನೇಹಶೀಲತೆ ಎಲ್ಲರ ಗಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಅವರು ಕೋಲ್ಕೊತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಾಗ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತಹ ವೈಭವದ ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆ ಯಾವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ ದೊರೆತಿರಲಾರದು. ಅಂದಿನ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿದ್ದುದು ವೈಭವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೃದಯದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಗುರುಪ್ರೇಮ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಪ್ರೇಮದ ಚಿಲುಮೆ ಉಕ್ಕಿಬಂತು. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಸಾರೋಟಿಗೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಎಳೆದೊಯ್ದರು. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರಿಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟನ್ನು, ಒರಗುದಿಂಬು ಹಾಗೂ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಮಲಗುವ ಸೀಟನ್ನು, ನೆಲವನ್ನು ಹೂವಿನಿಂದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಂತೆ ಮಾಡಿ ದೈವಮಂದಿರವನ್ನು ಭಕ್ತರು ಅಲಂಕರಿಸುವಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

"ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ" ಎಂಬ ಕೂಗು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ಆವರಣದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೊಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಭಾವೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ಅತ್ತರೋ!. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತೋರಿದ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ ನೀರು ತಂದಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಆರಂಭದಲ್ಲೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗಿದ್ದ ಈ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಾದ ಬೇರೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನಿಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಬರೆವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಅಮೇರಿಕಾ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರ ವಾಕ್ಶಕ್ತಿಯೂ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತು. ಅವರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಯಾರ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಎದ್ದುನಿಂತು ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿ ಗೌರವ ಸೂಚಿಸಿದರು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಯೂರೋಪಿಯನ್ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಅವರ ವಿಶ್ವದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಅವರ ಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಅವರು "ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ಒಂದು ವೈಚಾರಿಕ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವೆಂದೂ, ನೈತಿಕ ಗುಣಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮಾನವನ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮವಾಗಲಿ, ವೇದಾಂತವಾಗಲಿ ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಗಳು ಯಾವುದೋ ವಿಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ನಿಗೂಢ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ, ಜೀವನದ ನಾಡಿಮಿಡಿತಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವವನ್ನು

ಮನಗಂಡ ಇವರು “ಶಿಕ್ಷಣವು ಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಅದು ಮಾನವನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿಯತ್ತ ಒಯ್ಯುವ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆನಡಾ ದೇಶದ ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಸಾರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ “ಮಾನವತೆಯೇ ವಿಶ್ವ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗ” ಎಂದು ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದರು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ ನೆಹರೂ ಅವರು ಇವರನ್ನು ಮಾಸ್ಕೋದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ರಷ್ಯಾದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ಟಾಲಿನ್ ಅವರ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳ ಭೇಟಿ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಉಭಯ ದೇಶಗಳ ಬಾಂಧವ್ಯ ವೃದ್ಧಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡ ನೆಹರು ಅವರು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಇವರನ್ನು ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಎರಡು ಬಾರಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಪಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಇವರ ಪ್ರವಾಸದ ಉದ್ದೇಶ ಭಾರತೀಯ ಜೀವನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಮಾನವಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದಾದ್ದ-ರಿಂದ ವಿಶ್ವದ ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಗಳಿಸಿದರು. ವಿಶ್ವದೆಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇವರನ್ನು ಪದವಿ ಹಾಗೂ ಹುದ್ದೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅರಸಿ ಬಂದವು. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಅನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐನೂರು ರುಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆದು, ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ಪರಿಹಾರನಿಧಿಗೆ ವಂತಿಗೆಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇವರ ಸ್ಮರಣೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಾದ ‘ಭಾರತರತ್ನ’ವನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಯಿತು. ಬ್ರಸೆಲ್ಸ್‌ನ ಫ್ರಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿತು. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಭಾಸ್ಕರ’ ಬಿರುದಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಹೀಗೆ ಇವರಿಗೆ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ಹಲವಾರು ಗೌರವ ಪದವಿಗಳು ದೊರಕಿದವು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೫ರಂದು ಡಾ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಜನ್ಮ ದಿನವನ್ನು ೧೯೬೨ ರಿಂದ ‘ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನ’ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಆಚರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಬಾಹ್ಯರೂಪ ಎತ್ತರವಾದ ನಿಲುವು, ಬಿಸ್ಕೆಟ್ ಬಣ್ಣದ ರೇಷ್ಮೆಯ ನಿಲುವಂಗಿ, ಶುಭ್ರವೂ ನಿರಾಡಂಬರವೂ ಆದ ಬಿಳಿಯ ಪಂಚೆ ಮತ್ತು ರುಮಾಲು, ಕೋಪಸೂಚಕವಲ್ಲದ ಹುಬ್ಬು, ಯಾವುದೋ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಒಳಹೋಗುವಂತಿರುವ ಕಣ್ಣನೋಟ, ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಸುಳಿವು ಇವು ಭಾರತೀಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತ. ಪ್ರಪಂಚದ ಫ್ಯಾಷನ್ ಎಷ್ಟೇ ಬದಲಾದರೂ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ತಮ್ಮ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಜತನವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಮೌಲ್ಯಯುತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಇಂಡಿಯನ್ ಫಿಲಾಸಫಿ', 'ದಿ ಹಿಂದೂ ವ್ಯೂ ಆಫ್ ಲೈಫ್', 'ಆನ್ ಐಡಿಯಾಲಿಸ್ಟ್ ವ್ಯೂ ಆಫ್ ಲೈಫ್', 'ಈಸ್ಟ್ ಅಂಡ್ ವೆಸ್ಟ್ ಇನ್ ರಿಲಿಜನ್', ಕಾಂಟೆಂಪರರಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಫಿಲಾಸಫಿ' ಇವು ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು. ಶ್ರೀಯುತರು ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರೂ ಅಹುದು. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಹುದ್ದೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಅನಂತರ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ (ಚೆನ್ನೈ) ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಶಿಕ್ಷಕ ಹುದ್ದೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಹುದ್ದೆಯವರೆಗೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮೇಲೇರಿದ ಮಹಾನ್ ನಾಯಕ ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೯೭೫ ರಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯ ಜತೆಗೆ ಅಪಾರ ಲೋಕಾನುಭವ ಮತ್ತು ಜೀವನಾನುಭವ ಪಡೆದವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ, ಮಹಾ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವತಾವಾದಿಯಾಗಿ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ವಿಶ್ವ ವಿಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಡಾ. ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಭಾರತದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆ. ಇವರು ತಾತ್ತ್ವಿಕರೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಹೌದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ ರಾಜ-ಕೀಯ ಧುರೀಣರು. ಇವರ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆ ಉದ್ಬೋಧಕವೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುತವೂ ಆಗಿವೆ. ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ ಅಗತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾಗಿ ಅನುಪಮ ಸೇವೆಗೈದವರು. ಇಂಥ ಮೇರು ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಡಾ. ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗದ್ಯಭಾಗದ ಆಶಯ ಭಾವ.

* * * *

ಪ್ರಕೃತ **ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಕ ಸರ್ವೇಪಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್** ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಗದ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು **ಕೆ. ಎಸ್. ರತ್ನಮ್ಮ** ಅವರ **ಡಾ. ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ – ಜೀವನ ಸಾಧನೆ** ಮತ್ತು **ಎ.ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್** ಅವರ **ಚಿತ್ರಗಳು – ಪತ್ರಗಳು** ಕೃತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ – ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಅಮರ – ಶಾಶ್ವತ

ಅನುಪಮ – ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ

ಬುನಾದಿ – ತಳಹದಿ, ಅಡಿಪಾಯ

ಬೇಗೆ – ಸಂಕಟ

ಬೆರಗು – ಆಶ್ಚರ್ಯ

ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧ – ಮೌನ, ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತ

ಭಾವೋದ್ರೇಕ – ಭಾವನಾ ಪರವಶತೆ

ವ್ಯಾಪಕ – ವಿಸ್ತಾರವಾದ

ಮೊಳಗು – ಧ್ವನಿಮಾಡು

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜು : ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮದ್ರಾಸು(ಚೆನ್ನೈ), ಬೊಂಬಾಯಿ(ಮುಂಬೈ), ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ (ಕಲ್ಕತ್ತಾ) ಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲೇಜು.

ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ : ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ : ರೈಲುಬೋಗಿ.

ಸಾರೋಟ್ : ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಓಡಿಸುವ ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರದ ರಥ/ಗಾಡಿ.

ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆ : ಕ್ರೈಸ್ತ ಪಾದ್ರಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಶಾಲೆ.

ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ : ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ (ಯೂರೋಪ್ ಅಮೆರಿಕಾ ಇತ್ಯಾದಿ).

ಭಾರತರತ್ನ : ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಹೆಸರೇನು?

೨. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ತಂದೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಏನಾಗಿತ್ತು?

೩. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೇತನವನ್ನು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಹೇಗೆ ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು?

೪. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಜನ್ಮ ದಿನವನ್ನು ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಸ್ಟಾಲಿನ್ ಅವರು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳಿದರು?

೨. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು?

೩. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

೪. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಏನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?

೫. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳು ಯಾವುವು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿ.

೨. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆಯ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿ.

೩. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ವಿವರಿಸಿ

ಈ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ನೀವೊಬ್ಬರೇ ನನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕಂಡು ವರ್ತಿಸಿದವರು"

೨. "ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿವಾರಿಸಲಾಗದ ತೊಡಕೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ"

೩. "ಏರು ಜವ್ವನದ ಯುವಕರಂತೆ ಹಾಸ್ಯ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು"

೪. "ಅಶೋಕನು ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮನುಷ್ಯನಾದಂತೆ ನೀವೂ ಆಗುವಿರಿ"

೫. "ಮಾನವತೆಯೇ ವಿಶ್ವ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗ"

ಉ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ನೀಡಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆಯ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದವರು ______________
(ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಪತ್ನಿ, ಸಹೋದರಿ)

೨. ಮದ್ರಾಸಿನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷಯ ______________
(ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ)

೩. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಸಂದರ್ಶಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ______________
(ಬನಾರಸ್, ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್, ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್, ಉಸ್ಮಾನಿಯ)

೪. "ಮಾನವತೆಯೇ ವಿಶ್ವ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗ" ಎಂದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಸಾರ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ದೇಶ ______________
(ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಕೆನಡಾ, ಅಮೇರಿಕ, ರಷ್ಯಾ)

೫.	ಭಾರತ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾದ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದವರು ______________________

(ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧೀಜಿ, ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಸ್ಟಾಲಿನ್, ಸಿ.ಇ.ಎಂ. ಜೋಡ್)

ಊ) ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

'ಅ' ಪಟ್ಟಿ	**'ಆ' ಪಟ್ಟಿ**
೧. ಸ್ಟಾಲಿನ್	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಾಚರಣೆ
೨. ಹರ್ಮನ್ಸ್ ಬರ್ಗ್	ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆ
೩. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ	ಮಾಸ್ಕೊ
೪. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್	ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
೫. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್೦೫	ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಭಾಸ್ಕರ
	ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನಾಚರಣೆ

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿಗಳು :

ಜಶ್ತ್ವಸಂಧಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನದ ವರ್ಗ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಗಳಾದ **ಗ್ ಜ್ ಡ್ ದ್ ಬ್** ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು **'ಜಶ್'** ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಜಶ್ ಅಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವ ಸಂಧಿಗಳೇ ಜಶ್ತ್ವ ಸಂಧಿ.

– ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಷಡಾನನ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ.

ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ಷಡಾನನ** ಪದರಚನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಷಟ್ + **ಆನನ** > **ಷಡಾನನ**

ಟ್ + **ಆ** > **ಡ್** + **ಆ**

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಟ'** ಕಾರಕ್ಕೆ (ವರ್ಗದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ) ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಆ'** ಕಾರ ಪರವಾಗಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ **'ಡ್'** ಕಾರ (ಅದೇ ವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರ ಅಂದರೆ **ಜಶ್** ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು) ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಸೂತ್ರ ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಗ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕ್ ಚ್ ಟ್ ತ್ ಪ್ ಗಳಿಗೆ ಅದೇ ವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಗಳು ಅಂದರೆ ಗ್ ಜ್ ಡ್ ದ್ ಬ್ ಗಳು ಅಂದರೆ ಜಶ್ ಅಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದೇ ಜಶ್ತ್ವ ಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ವಾಗ್ದೇವಿ, ಅಜಂತ, ಷಡಂಗ, ಚಿದಾನಂದ, ಅಬ್ಧಿ.

ಶ್ಚುತ್ವಸಂಧಿ

ಶ್ ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್ – ಈ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು **'ಶ್ಚು'** ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. **'ಶ್ಚು'** ಅಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವ ಸಂಧಿಗಳೇ **ಶ್ಚುತ್ವ** ಸಂಧಿ.

– ಮಾನವನಿಗೆ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿ ಇರಬೇಕು
ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿ** ಪದವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
ಮನಸ್ + **ಶುದ್ಧಿ** > **ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿ**
ಸ್ + **ಶ್** + **ಉ** > **ಶ್** + **ಶ್** + **ಉ**

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **'ಸ'** ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ **'ಶ'** ಕಾರ ಪರವಾಗಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದ **'ಸ'** ಕಾರಕ್ಕೆ **'ಶ'** ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು.

ಸೂತ್ರ: ಸ ಕಾರ ತ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಶ ಕಾರ ಚ ವರ್ಗಗಳು ಅಂದರೆ ಶ್ಚು ಅಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅಂತಹ ಸಂಧಿಗಳೇ ಶ್ಚುತ್ವ ಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ಪಯಶ್ಶಯನ, ಶರಚ್ಚಂದ್ರ, ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿ.

(ಸಮಾಸ ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ

– ಮೂರು ಕಣ್ಣು ಉಳ್ಳವನು = ಮುಕ್ಕಣ್ಣ = ಶಿವ

– ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು = ಹಣೆಗಣ್ಣ = ಶಿವ

ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅರ್ಥವಾಗಲೀ ಪರಪದದ ಅರ್ಥವಾಗಲೀ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಲ್ಲದೇ ಬೇರೊಂದು ಪದವಾದ ಶಿವ ಪದದ ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಬೇರೊಂದು (ಅನ್ಯಪದ) ಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸವೇ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ.

ಉದಾ.: ನಾಲ್ಕು ಮೊಗ ಉಳ್ಳವನು ಆವನೋ ಅವನು = ನಾಲ್ಮೊಗ = ಬ್ರಹ್ಮ
ಚಕ್ರವು ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವನು ಆವನೋ ಅವನು = ಚಕ್ರಪಾಣಿ = ವಿಷ್ಣು
ಫಾಲದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರ ಉಳ್ಳವನು ಆವನೋ ಅವನು = ಫಾಲನೇತ್ರ = ಶಿವ

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

೧. ಜಶ್ತ್ವ ಸಂಧಿಯ ಸೂತ್ರವೇನು?

೨. ಶ್ಚುತ್ವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ನಿದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ.

೩. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳ ಸಮಾಸ ಹೆಸರಿಸಿ.

ಮುಕ್ಕಣ್ಣ, ಹಣೆಗಣ್ಣ

೪. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳ ಸಂಧಿ ಹೆಸರಿಸಿ.

ವಾಗ್ದೇವಿ ಚಿದಾನಂದ

ಪೂರಕ ಓದು

ಅ) ಕೆ. ಎಸ್. ರತ್ನಮ್ಮ ಅವರ ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ.

ಆ) ಎ.ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಅವರ "ಚಿತ್ರಗಳು – ಪತ್ರಗಳು" ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ.

೫. ಪ್ರಜಾನಿಷ್ಠೆ

ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ–

ಪ್ರವೇಶ : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು. ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೇವಲ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಸಾಧನಗಳಾಗಿರದೆ ಬದುಕಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ, ವೈಚಾರಿಕ, ಪತ್ತೇದಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ, ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯ, ಕೆರೂರ ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ, ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಕುವೆಂಪು, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಅನಕೃ, ತರಾಸು, ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ, ನಿರಂಜನ, ಎಸ್. ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪ, ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್, ಜಿ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ, ಗೀತಾನಾಗಭೂಷಣ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ ಅವರು 'ನಾಟ್ಯ ಮಯೂರಿ' ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಾಂತ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಹಾಗೂ ನಾಟ್ಯರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ಶಾಂತಲೆಯು ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಕಾಳಜಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥರಹಿತರಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ರಾಜ ಭಕ್ತಿ ತೋರುವುದನ್ನು ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಪರರಾಜರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಿಸುರಾದವು. ದಿನೇ ದಿನೇ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಭೂಪಾಲನನ್ನು ಬಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಶತ್ರು ರಾಜರುಗಳನೇಕರು–ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಚೋಳಮಂಡಲದ ಕುಲೋತ್ತುಂಗ ಪ್ರಮುಖನಾದವನು. ಗಂಗರ ತಲಕಾಡು ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಆದಿಯಮ ಎಂಬುವನನ್ನು ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ಕುಲೋತ್ತುಂಗ ಪ್ರಚಂಡ ಆಶಾವಾದಿ. ಅಖಂಡ ಭರತಖಂಡದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರಾಶಾಪಿಶಾಚಿ. ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಆಶಿಸಿ, ಆದಿಯಮನನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಆದಿಯಮ ಮೊದಮೊದಲು ಗಡಿನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದಂಡ–ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ. ಇದನ್ನು ಗುಪ್ತಚಾರರಿಂದ ತಿಳಿದ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ಸೇನಾ ಸಮೇತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಲೇಬೇಕಾಯಿತು.

ಶಕವರ್ಷ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ದುರ್ಮುಖಿನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಂದು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಸೇನೆ ತಲಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿತು. ಮಳವಳ್ಳಿ, ಮುಡುಕುತೊರೆಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಘನಘೋರ ಯುದ್ಧ ನಡೆದು; ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ ಚೋಳಸೇನೆ

ಕಂಗಾಲಾಯಿತು. ಆದಿಯಮ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ. ಅವನ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೆ ಚೋಳಸೇನೆ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿತು. ತಲಕಾಡ ಕೋಟೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಭೂಪಾಲನ ಕೈವಶವಾಯಿತು. ಸಮಸ್ತ ಸೇನೆಯು 'ತಲಕಾಡುಗೊಂಡನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಜೈಕಾರ ಹಾಕಿತು.

ಹಲವರು ತಲಕಾಡು ನಗರವನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಭೂಪಾಲ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. "ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೇ, ಇದು ನಮ್ಮ ವಿಜಯದ ದಿನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೈಮರೆಯಬಾರದು. ಇದು ನಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯವೂ ಹೌದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪದವಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಲಭಿಸಲಿ, ಮಾನವ ತನ್ನ ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಬಿಡಬಾರದು. ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಯೋಧ ಧರ್ಮ ಅಲ್ಲ; ಸೋತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದು ಯುದ್ಧ ಧರ್ಮವಲ್ಲ... ಆ ಕಾರಣ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ತಲಕಾಡವರನ್ನು ತಮ್ಮವರೆಂದೇ ತಿಳಿದು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅವರ ಮನೋಭೀತಿಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ, ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗೋಣ."

ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಭೂಪಾಲನ ಮಾತುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿಡಿಸಿತು. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಗಂಗರಾಜರೂ, ದಂಡಾಧೀಶ ತುಂಗದೇವನೂ ಅನುಮೋದಿಸಿದರು.

ಇತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಕಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದೇವತೆ ಎಂದರೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ. ಅವಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ನೇಮಿತನಾಗಿದ್ದವನು ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರ ಉದಯಾದಿತ್ಯ. ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸೇನೆಯೂ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ದೂರ ಹೋದಾಗ ಪಕ್ಕದ ಪಾಳೇಗಾರರೂ, ದುಷ್ಟರೂ ದೊಂಬಿ ಏಳುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಯಾವ ಗದ್ದಲವೂ ಕೇಳಿ ಬರದಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಣಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗೂಢಚಾರರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗಾಗ ತಾನೂ ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ದೇಶದ ಒಳಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಮ್ಮೆ–

ತಾನು ಗಂಡುಡೆಗೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರ ಉದಯಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯೇರಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಳು. ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬೆಳ್ಗೊಳ, ಬಾಣಾವರ ನಾಡುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಅಂದೇ ಸಂಜೆ ತೆಂಗಿನ ಸೀಮೆಯ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಅದರ ಹೆಸರು ಬನದಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ. ಊರ ಆಚೆ ಬನಶಂಕರಿಯ ದೇವಾಲಯ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದೇವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪಯಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದರು. ಆದರೆ ಬನಶಂಕರಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನೂರಾರು ಜನರು ಒಂದು ಪಂಚಾಯಿತಿ ನೆರೆದಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬಂತು. ಯಾವುದೊ ಹಳ್ಳಿಜಗಳ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಳು ಶಾಂತಲೆ. ಆದರೆ ಅದು ಜಗಳವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಬೇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ದೂರದ ಹಿಪ್ಪೆಯ ಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶಾಂತಲೆ ಮತ್ತು ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

"ಏನ್ರಪ್ಪಾ... ದೈವದವರು ಏನು ಹೇಳ್ತೀರಾ ಹೇಳ್ರಿ... " ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಪ್ಪ ಮೀಸೆಯ ಗಾವುಂಡ ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕ ಅದೇ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹತ್ತೂ ಜನರನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂಡಾಸುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

"ಏನು ತಾತಾ... ಈವೊತ್ತಿನ ಇಚಾರಾ" ಎಂದ ಒಬ್ಬ.

ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ –

"ನೋಡಿ, ಬೀರಣ್ಣ ತನ್ನ ಮೂಡಲ ದಿಕ್ಕಿನಾಗಿರೊ ಹಳ್ಳೀ ಹೊಲಾನ ಈರಣ್ಣನಿಗೆ ನೂರಾ ಎಂಟು ಹೊನ್ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ. ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೊಲದಾಗೆ ಉಳುಮೆ ಮಾಡೋವಾಗ ನಿನ್ನೆ ದಿನಾ ಒಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಬಂಗಾರ ಸಿಕ್ತು. ಇಗಾ ಇಲ್ಲೈತೆ ನೋಡ್ರಿ" ಹೊನ್ನು ತುಂಬಿದ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿದ ಆ ನಾಯಕ. "ಇದನ್ನು ಈರಣ್ಣ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬೀರಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡೋಗಿ 'ತಕ್ಕಳಪ್ಪ ಇದು ನೀನು ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲದಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು... ಯಾರೋ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರು ನಿನಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುದ್ರು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ಸುತ್ತೆ ತಕ್ಕೊ' – ಅಂದ."

ಬೀರಣ್ಣ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ "ಅಲ್ಲವೇನಪ್ಪಾ ಬೀರಣ್ಣಾ?" ಕೇಳಿದ ಕೇತಮಲ್ಲ. "ಹೌದು ಗವುಡಪ್ಪಾ... ಹೊಲ ಮಾರಿದ ಮ್ಯಾಗೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟ ಮ್ಯಾಗೆ, ಆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನನಗೇನೈತೆ ಹಕ್ಕು... ಅದರಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಹೊಲ ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಒಡೆಯಂದು ತಾನೆ?"

"ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೊಪ್ಪಲ್ಲ ಗೌಡಪ್ಪಾ..." ಈರಣ್ಣ ಹೇಳಿದ, "ನಾನು ಹಣ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಮಣ್ಣಿಗೇ ಹೊರತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕೊ ಹೊನ್ನಿಗಲ್ಲ... ಈ ಹೊನ್ನು ಬೀರಣ್ಣಂದೆ... ಯಾಕೆ ಅಂತಿರೋ ಆ ಹೊಲ ಇವನ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ. ಏನೋ ಕಷ್ಟ ಬಂತು ಅಂತ ನನಗೆ ಮಾರಿದ. ಮಾರೋವಾಗ ಅದರಾಗಿನ ಹೊನ್ನು ನಿಂದೇ ಅಂತಾ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಮ್ಯಾಲೆ, ಹೊನ್ನು ಅವನ್ದೇ... ನಂದಲ್ಲ."

"ಅದೆಂಗಾದಾತು... ! ತಂಬುಲ ಉಗದ ಮ್ಯಾಲೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಬಾಯಿಗಾಕ್ಕೊಳ್ಳೋ ಕೆಟ್ಟತನ ಬ್ಯಾಡಾ... ಹೊನ್ನು, ಹೊಲ ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಈರಣ್ಣಂದೇ... ಅವನು ತಗೊಳ್ಳೊ ಹಂಗ ಮಾಡಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು ದೈವದವರು" ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಬೀರಣ್ಣ –

ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ದೈವದವರಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ... ಕಡೆಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಕೇತಮಲ್ಲ ಹೇಳಿದ–
"ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ... ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬ್ಯಾಡವಾದ ಹೊನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸಾ ಸೇರಲಿ..." ಅಂದ.

ಕೂಡಲೆ ಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು, 'ಕೂಡದು... ಕೂಡದು...' – ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಅತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರು. ಗಂಡುವೇಷದ ಶಾಂತಲೆ ಮತ್ತು ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಪಂಚಾಯಿತರ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಗಂಡುಡುಗೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಅವರು ಗಂಡಸೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದರು. ಅವರ ದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತಸವಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕೇತಮಲ್ಲ ಕೇಳಿದ–

"ನೀವು ಯಾರೇ ಆಗಿರಿ... ಆದರೆ... ನೀವು... ಈ ಹೊನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸೇರಬಾರದು ಅಂದಿರಲ್ಲಾ ಯಾಕೆ?"

"ತಾತ, ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಇದು ಸಾಮ್ರಾಟರ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲ... ಅವರ ಬೆವರಿನ ಫಲ ಅಲ್ಲ... ಅದು ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೆವರಿನ ಫಲ!"

"ಹೌದು ಈ ಹೊನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳದು, ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾರವರು?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದ. ಶಾಂತಲೆ ಉತ್ತರಿಸದಾದಳು. ಕೇತಮಲ್ಲನೇ ಮುಂದುವರಿದ–

"ಹೇಳು ನನ್ನಪ್ಪಾ... ನಾವೆಲ್ಲಾ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲವೇನಪ್ಪಾ... ಮಕ್ಕಳ ದುಡಿಮೆ ತಂದೆಯದಲ್ಲವೆ?"

"ಹೋಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಣ ನಿಮ್ಮೂರಿನ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗವಾಗಲಿ."

"ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರ್ಥ ಯಾಕೊ ನನ್ನಪ್ಪಾ... ನಾರಾಯಣನಂತಹ ಮಹಾರಾಜರು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತಹ ಮಹಾರಾಣಿ ಇರೋವಾಗ ನಮಗೆ ಹಣಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯೇ... ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಈಗ ಬೇಡ... ನಾವು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರು. ಏನಾದರೂ ಊರಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ನಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ತೀವಿ... ಇದು ದೊರೆಯ ಹಣ, ಧರೆಯ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಮೀಸಲು."

ಕೇತಮಲ್ಲನ ಮಾತು ಕೇಳಿ

"ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪುಣ್ಯವಂತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ರಾಜ ಅದೆಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವಂತನೋ..."

"ಇರಬಹುದು... ಅಂಥ ರಾಜ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಪಡೆದ ನಾವು ಪುಣ್ಯವಂತರು" ಅಂದ ಕೇತಮಲ್ಲ.

"ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಗಮದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ನಾವೂ ಪುಣ್ಯವಂತರು!"– ಎಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಉದಯಾದಿತ್ಯ, ಎಲ್ಲರೂ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನುಡಿದ–

"ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ... ಇವರು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಿ, ಇವರೇ ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದೇವತೆ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯವರು ಗಂಡುಡುಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ... ನೋಡಿ" ಎಂದು ಶಾಂತಲೆಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಮುಂಡಾಸು ತೆಗೆದ. ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೀಸೆಯನ್ನು ತೆಗೆದಳು ಶಾಂತಲೆ...!

ಆ ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಒಂದೇ ಮೆಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಅವರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಧುಮುಕಿ, ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಂಗಳೆಯರು ಓಡಿ ಬಂದು ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದರು. ಅವಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆದಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಅವಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಅವಳು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಧೂಳನ್ನು ತೆಗೆದು ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದರು. ಶಾಂತಲೆ ಎಷ್ಟು ತಡೆದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಿಲ್ಲಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ತಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ದೈವದವರೂ ಆ ಹೊನ್ನನ್ನು ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಮತ್ತು ಯುವರಾಜರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹಠ ಮಾಡಲು ಶಾಂತಲೆ,

"ಅಣ್ಣಂದಿರಾ, ತಾಯಂದಿರೆ, ಇದೋ ಈ ಹೊನ್ನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಾನು ರಾಜ್ಯದ ಕೋಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ... ಇದು ದೈವದ ದುಡ್ಡು, ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗವಾಗಬೇಕಾದ್ದು ಧರ್ಮ... ಕೇಳಿ, ನನಗೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ಆಸೆ ಇದೆ... ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಕಲಾದೇಗುಲವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು ಎಂದು. ಅವಳಿ ದೇಗುಲಗಳ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಶೈಲಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿರಬೇಕು... ವೇಲಾಪುರಿಯ ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯತೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಕಲಾಪೂರ್ಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹೊನ್ನು ವಿನಿಯೋಗವಾಗಲಿ... ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು."

"ಏನು ತಾಯಿ?"

"ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕರು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯರು, ಪಿತೃ ಸಮಾನರು. ಮುಂದೆ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವ ಅವಳಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿ! ಶ್ರೀ ಕೇತಮಲ್ಲ ನಾಯಕರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಒಂದು ಶಿಲಾಶಾಸನ ಸಾಕ್ಷೀಕರಿಸಲಿ!

ಕೇತಮಲ್ಲನಾಯಕ ಏನೋ ಹೇಳಹೊರಟ. ಆದರೆ ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. "ಮಹಾತಾಯಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ... ಕೇತಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟೋಣವಾಗಲಿ" ಎಂದು ಒಕ್ಕೊರಲಲ್ಲಿ ಕೂಗಿದರು.

ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೂಗು – "ಕಟ್ಟುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ, ಶಾಂತಲೇಶ್ವರ" ಎಂದಿತು!

"ಹೌದು... ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ಶಾಂತಲೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ" ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು ಸಾಸಲು ಬನದಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಭಾಗ್ಯವಂತ ಜನತೆ.

ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದುನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿದರು. ಸಾಸಲು ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆ,

'ಮಹಾರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ'

'ಯುವರಾಜರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ...'

'ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ...'

ಎಂದು ಹರ್ಷಘೋಷ ಮಾಡಿತು.

* * * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ : ಶ್ರೀ ಸಾಸಲು ಶಿವರುದ್ರಯ್ಯ ಮರುಳಯ್ಯ ಇವರು **ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೩೧**ರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ **ಸಾಸಲು** ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಂದೆ ಶಿವರುದ್ರಯ್ಯ, ತಾಯಿ ಸಿದ್ದಮ್ಮ. ಇವರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೫೬ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಎಂ. ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ **'ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ'** ಕುರಿತ **ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ.** ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೯೫ ರಿಂದ ೧೯೯೮ರವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯಭಾಷಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇವರು **ಶಿವತಾಂಡವ, ಕೆಂಗನಕಲ್ಲು, ವಚನ ವೈಭವ, ನೆಲದ ಸೊಗಡು, ನಾಟ್ಯ ಮಯೂರಿ, ವಿಜಯ ವಾತಾಪಿ** ಮೊದಲಾದ ೯೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತರಿಗೆ **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ದೇವರಾಜ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು** ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ದಿನಾಂಕ ೫–೦೨–೨೦೧೬ ರಂದು ವಿಧಿವಶರಾದರು.

ಪ್ರಕೃತ 'ಪ್ರಜಾನಿಷ್ಠೆ' ಗದ್ಯಪಾಠವನ್ನು **ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ** ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ **'ನಾಟ್ಯ ಮಯೂರಿ'** ಎಂಬ ಕೃತಿಯಿಂದ (ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ ೬೮ ರಿಂದ ೭೯ ರವರೆಗೆ) ಆಯ್ದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ. ಆತನ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ. ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಈಕೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡಳು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಸಂಪತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಬಳಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಳಸಲು ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಈ ಪ್ರಜಾನಿಷ್ಠೆ ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಕಿಸುರು – ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ
ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ – ಅಗಲವಾದ ಬಾಯಿಯುಳ್ಳ ಲೋಹದ ಪಾತ್ರೆ
ಗಾವುಂಡ – ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ
ಚೈತ್ರಯಾತ್ರೆ – ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ
ದೈವದವರು – ಊರಿನ ಹಿರಿಯರು, ಕುಲದ ಹಿರಿಯರು.
ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ – ತಂದೆಯ ಆಸ್ತಿ, ವಂಶದ ಪೂರ್ವಿಕರು ಆರ್ಜಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತು.
ಪೂರ್ವಿಕರು – ವಂಶದ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಪೂರ್ವಜರು.
ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ – ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವುದು
ಮುಂಡಾಸು – ರುಮಾಲು, ತಲೆಯುಡುಗೆ

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಚೋಳರು ಮತ್ತು ಹೊಯ್ಸಳರ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು?

೨. ಸಾಮ್ರಾಟನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ರಾಜ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಕರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವರು ಯಾರು?

೩. ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಎಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸೇರಿದ್ದರು?

೪. ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರ್‍ಯಾರ ನಡುವಿನ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು – ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಹಲವರು ತಲಕಾಡನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದನು?

೨. ತಲಕಾಡಿನ ಲೂಟಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ನಿಲುವೇನು?

೩. ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿತ್ತು?

೪. ದೈವದವರ ತೀರ್ಪಿನ ಬಗೆಗೆ ಶಾಂತಲೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

೫. ಶಾಂತಲೆಯು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪೇನು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು – ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಚೋಳ ದೊರೆ ಕುಲೋತ್ತುಂಗನು ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಸಾರಲು ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೨. ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ತೀರ್ಪಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ತಲಕಾಡುಗೊಂಡನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ"

೨. "ಸೆರೆಸಿಕ್ಕ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಯೋಧ ಧರ್ಮವಲ್ಲ"

೩. "ತಂಬುಲ ಉಗದ ಮ್ಯಾಲೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಬಾಯಿಗಾಕ್ಕೊಳ್ಳೋ ಕೆಟ್ಟತನ ಬ್ಯಾಡಾ"

ಉ) ಬಿಟ್ಟಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತಪದವನ್ನು ತುಂಬಿರಿ.

೧. ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಸೇನೆ ______________ ಕಡೆಗೆ ಚೈತ್ರಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿತು.

೨. ಮಾನವ ತನ್ನ ______________ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಬಿಡಬಾರದು.

೩. ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಣ ನಮ್ಮೂರಿನ ___________ ಯೇ ವಿನಿಯೋಗವಾಗಲಿ.

೪. ಬನದಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ___________ ಒಂದೇ ಮೆಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು.

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

(ಸಂಧಿ ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಅನುನಾಸಿಕಸಂಧಿ

ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳಾದ **ಙ್ ಞ್ ಣ್ ನ್ ಮ್** ಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವ ಸಂದಿಯೇ **ಅನುನಾಸಿಕ** ಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ವಾಕ್ + ಮಯ > ವಾಙ್ಮಯ

ಕ್ + ಮ್ + ಅ > ಙ್ + ಮ್ + ಅ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ 'ಕ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ 'ಮ' ಕಾರ ಪರವಾಗಿ ಸಂಧಿಯಾದಾಗ 'ಕ' ಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ ಅದೇ ವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರ 'ಙ' ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ವರ್ಗದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳು ಪರವಾದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ವರ್ಗದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಅದೇ ವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದು ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ.

ಉದಾ: ವಾಙ್ಮಯ, ಷಣ್ಮುಖ, ಸನ್ಮಾನ.

ಸಮಾಸ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ

ಮನೆಯನ್ನು + ಕಟ್ಟಿದನು > ಮನೆಕಟ್ಟಿದನು

ಮೈಯನ್ನು + ಮರೆತು > ಮೈಮರೆತು

ಕೈಯಂ + ಪಿಡಿದು > ಕೈವಿಡಿದು

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದ ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದು ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಪರಪದವು ಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪೂರ್ವಪದವು ಬೇರೆ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದುಂಟು.

ಸೂತ್ರ: ಪೂರ್ವಪದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತ ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದು ಪರಪದವು ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಸಮಾಸವೇ ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ. ಈ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಅರಿಸಮಾಸ ದೋಷವಲ್ಲ.

ಉದಾ.: ಮೈದಡವಿ, ಕಣ್ದೆರೆ, ಬಟ್ಟೆದೋರು (ಬಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ದಾರಿ ಎಂದರ್ಥ).

ಗಮಕಸಮಾಸ

ಅದು + ಮನೆ > ಆ ಮನೆ

ಇವನು + ಮನುಷ್ಯ > ಈ ಮನುಷ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದಗಳಾದ ಅದು ಮತ್ತು ಇವನು ಸರ್ವನಾಮಗಳಾಗಿದ್ದು, ಪರಪದಗಳಾದ ಮನೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ನಾಮಪದಗಳಾಗಿವೆ.

ಸೂತ್ರ : ಪೂರ್ವಪದ ಸರ್ವನಾಮ ಅಥವಾ ಕೃದಂತವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರಪದ ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದು ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ ಗಮಕಸಮಾಸ.

ಉದಾ.: ಪೂರ್ವಪದ ಸರ್ವನಾಮವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ –

ಆ ಹುಡುಗ, ಆ ಕಲ್ಲು, ಈ ಮುದುಕಿ, ಈ ಬೆಕ್ಕು.

ಪೂರ್ವಪದ ಕೃದಂತವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ –

ಮಾಡಿದಡುಗೆ, ತಿಂದಕೂಳು, ಸಿಡಿಮದ್ದು.

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೨. ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಯ್,ರ್,ಲ್,ವ್ : ಅವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು :: ಙ್, ಞ್, ಣ್, ನ್, ಮ್ : ______

೨. ಷಡಂಗ : ಜಶ್ತ್ವಸಂಧಿ :: ಷಣ್ಮಾಸ : ______

೩. ಈ ಹೊನ್ನು : ಗಮಕ ಸಮಾಸ :: ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡು : ______

೪. ವಾಗ್ದೇವಿ : ಜಶ್ತ್ವಸಂಧಿ :: ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿ : ______

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಹಿತ್ತಲ ಗಿಡ ಮದ್ದಲ್ಲ. ೨. ದೂರದ ಬೆಟ್ಟ ನುಣ್ಣಗೆ.

ಪೂರಕ ಓದು

೧. ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಶಾಂತಲಾ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿ.

೨. ಸಿ. ಕೆ. ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ ಶಾನ್ತಲಾದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿ.

೬. ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ವೈಭವ

ಸಮಿತಿ ರಚನೆ–

ಪ್ರವೇಶ: ಜನಪದ–ಕಲೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುವು. ಪರಿಸರ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ಅರಿತಿದ್ದನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಮಾನವನ ಸಹಜ ಗುಣ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಕಲೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕಲೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ, ಸಂತೋಷ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಆಕರವಾಗುತ್ತವೆ. ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲೂ ಜನಪದ–ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಜನಪದರ ಬದುಕೇ ಒಂದು ಕಲೆ. ಮುಗ್ಧ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದೋ, ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಕಲೆಗಳಿಗೂ ಜೀವನಕ್ಕೂ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ನಿತ್ಯ ದುಡಿಮೆಯ ಆಯಾಸ, ಬದುಕಿನ ಏಕತಾನತೆ, ಆಸರಿಕೆ–ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನುಷ್ಯ–ಕಲೆಗಳ ಮೊರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ್ನು ಜತನವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಲೆಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಚಿತ್ರ, ಶಿಲ್ಪ, ಹಾಡು, ಕುಣಿತ ಮೊದಲಾದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಜನಪದ ನೃತ್ಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದು ನಲವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಾರಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಪಡೆದಿವೆ.

ವೀರಗಾಸೆ

ವೀರಗಾಸೆ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೀರನೃತ್ಯ. ಸಾಮೂಹಿಕ ನೃತ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಕಲೆ. ಇಬ್ಬರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಮಂದಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚವಾದ್ಯಗಳಾದ ತಾಳ, ಶ್ರುತಿ, ಚಮಾಳ, ಓಲಗ, ಕರಡೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕರಡೆಯು ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾದ್ಯ ಎನಿಸಿದೆ.

ವೀರಗಾಸೆ ಕುಣಿತದವರ ವೇಷಭೂಷಣ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಿಳಿಯ ಪಂಚೆಯ ವೀರಗಚ್ಚೆ, ತಲೆಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಅಥವಾ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ರುಮಾಲು, ಕಾವಿ ಬಣ್ಣದ ಕಸೆಯಂಗಿ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸರ, ಹಣೆಗೆ ವಿಭೂತಿ, ಕರ್ಣಕುಂಡಲ, ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿ, ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿ, ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಅಹಹಾ ರುದ್ರಾ ಅಹಹಾ ದೇವಾ" ಎಂದು ವೀರಗಾಸೆಯ ನರ್ತಕ ಹೇಳುವ ಒಡಪಿನೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂದರ್ಭದ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ. "ವೀರಭದ್ರದೇವರು ಹುಟ್ಟಿದ ರೂಪ ಎಂತು ಎಂದೊಡೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೆ ಹೂವಿನಗಾಸೆ, ಮಂಜುಳಗಾಸೆ, ಬ್ರಹ್ಮಗಾಸೆ, ವಿಷ್ಣುಗಾಸೆ, ರುದ್ರಗಾಸೆ, ಮೆಟ್ಟಿದ ಹೊನ್ನಾವಿಗೆ, ಸಾವಿರ ಶಿರ, ಮೂರುಸಾವಿರ ನಯನ, ಎರಡುಸಾವಿರ ಭುಜ, ಕೆಕ್ಕರಿಸಿದ ಕಣ್ಣು, ಜುಂಜುಮಂಡೆ ಇಂತಪ್ಪ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರದೇವರು ಹೋಮದ ಕುಂಡದ ಒಳಗೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದರೆ . . . . . ."

ಚಮಾಳ ಹಾಗೂ ಕರಡೆಯ ಬಡಿತ ಇವರ ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ಗತಿಗಳಿರುವ ವೀರಗಾಸೆಯ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಗತಿಯ ಕುಣಿತದ ಆನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನರ್ತಕ ಒಡಪು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಒಡಪು ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಾದ್ಯಗಳ ಭೋರ್ಗರೆತದೊಂದಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯ ಕುಣಿತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಗತಿಯಿಂದ ಗತಿಗೆ, ಕುಣಿತ, ಬಡಿತಗಳ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ವೀರಭದ್ರನ ಕುಣಿತ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕುಣಿತ. ವೀರಗಾಸೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ನೃತ್ಯ. ವೀರಭದ್ರ ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಬೀರ, ಲಿಂಗಧೀರ, ಲಿಂಗವೀರ ಕುಣಿತವೆಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪುರವಂತರ ಕುಣಿತವೆಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವೀರಭದ್ರ ವೇಷಧಾರಿ ದಕ್ಷಯಾಗ, ವೀರಭದ್ರನ ಜನನ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರನ ವಿಜಯ ಮುಂತಾದ ಒಡಪುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ‘ಖಡ್ಗ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ‘ಒಡಪು’ ಎನ್ನುವರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ “ಭಲರೇ ವೀರ, ಅಹಹಾ ವೀರ” ಎಂದು ಕಾಕು ಹೇಳುತ್ತ ಜಾಗಟೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ವೀರಭದ್ರನ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮದುವೆ, ಗೃಹಪ್ರವೇಶ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಹಬ್ಬ–ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನ ಕುಣಿತ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೀರಗಾಸೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕುಣಿತ ನೋಡುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕಂಸಾಳೆ

ಕೂಗೋ ಕೂಗೋ ಮಾದೇವನ
ಕೂಗಯ್ಯ ದುಂಡು ಮಾದೇವನ
ಕೂಗಿದರೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬರುವನು
ಮಾದೇವ
ಕೂಗಯ್ಯ ಮುದ್ದು ಮಾದೇವನ

ದಕ್ಷಿಣಕರ್ನಾಟಕದ ಜನ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹದೇಶ್ವರನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಾಡುತ್ತ ಕಂಸಾಳೆಯೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಮಹದೇಶ್ವರನ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಕಂಸಾಳೆಯು ಮಲೆಯ ಮಹದೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತರಾದ ದೇವರ ಗುಡ್ಡರು ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಗಾಯಕರು ಬಳಸುವ ಕಂಚಿನ ತಾಳಗಳು. ಇದೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜನಪದವಾದ್ಯ. ಕಾಂಸತಾಲ್ಯ ಎಂಬ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪವೇ ಕಂಸಾಳೆ. ದೇವರ ಗುಡ್ಡರು ಇದನ್ನು ಬಿರುದು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಸಾಧಾರಣ ಬಟ್ಟು ತಾಳಗಳಿಗಿಂತ ಕಂಸಾಳೆ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು. ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಚಕ್ರಾಕಾರದ ಬಟ್ಟಲು ಚಿಕ್ಕ ಜಾಗಟೆಯಂತಿರುವ ಮಟ್ಟಸವಾದ ಮೇಲುತಾಳ. ಮೇಲುತಾಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗೊಂಡೇವದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಹುರಿ, ಇವು ಕಂಸಾಳೆಯ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳು. ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮೇಲು ಮುಖವಾಗಿ ಎಡ ಅಂಗೈ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಮೇಲುತಾಳವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡರು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ವೃತ್ತಿಗಾಯಕರು ಬಳಸುವ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆಯುವ ಪಾತ್ರೆಯಾಗಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಾಧನ ಕಂಸಾಳೆ. ಗುಡ್ಡರು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಕಂಸಾಳೆಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಒಡ್ಡಿ ಪಡೆದು ಅನಂತರ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಪವಿತ್ರ ಸಾಧನವಾದುದರಿಂದ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆ ಮಲೆಯ ಮಹದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾದಂತೆಯೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಗುಡ್ಡನಿಗೂ ದಾನಿಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಂಸಾಳೆಯ ಮಹಿಮೆ ಅಪಾರ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಗುಡ್ಡರು ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು "ಏಳ್ಮಲೆ ಹೆತ್ತಯ್ಯ ನಮ್ಮಪ್ಪಾಜಿ ಮಾಯ್ಕಾರ ಮಾದೇವ ನಿನ್ನ ಪಾದವೇ ಗತಿಕಣಪ್ಪ ಶರಣು ಶರಣಾರ್ಥಿ" ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಬಾರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವರು.

ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಜಾತ್ರೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಳವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಹಾಗೂ ಬೀಸುಕಂಸಾಳೆ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು, ಕುಣಿಯಲು ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವರ ಗುಡ್ಡರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಎತ್ತರವಾದ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಡೆಸಲು ಕೊನೇ ಪಕ್ಷ ಮೂವರು ಗುಡ್ಡರಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಏಕತಾರಿ, ದಮ್ಮಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೇಳದವರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯ ಗುಡ್ಡ, ಮುಮ್ಮೇಳಗಾರ ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವರು. ಉಳಿದವರು ತಾಳದ ಗತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿವಿಧ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಚನದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪದ್ಯಗಂಧಿಯಾದ ಗದ್ಯ. ವಚನವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಗಾಯಕ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಪ್ರತಿ ಸಾಲಿನ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಲ್ಲಿನವರು “ಹೌದು, ಹೌದೌದು, ಶಿವಶಿವಾ, ಮಾದೇವ, ಹುಂ” ಮುಂತಾಗಿ ದನಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು ಇದು ಕಥಾವಾಹಿನಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹರಿಯಲು ಪೋಷಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಪಾದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಕಂಸಾಳೆಯ ಮಿಡಿತ ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ವಿಸ್ತಾರ ಗದ್ಯಕಥನ ಆಕರ್ಷಕ ಹಾಗೂ ಮನಮೋಹಕ.

ದೇವರ ಗುಡ್ಡರು ಜನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಮಲೆಯ ಮಹದೇಶ್ವರನ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣದ ಕಾಳಗ, ಸಾರಂಗಧರ, ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ, ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮುಂಡಿ, ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ, ಮುದುಕುತೊರೆ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಕೋಳೂರ ಕೊಡಗೂಸು ಮೊದಲಾದ ಲೌಕಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಸಿದ್ದಪ್ಪಾಜಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಕಂಸಾಳೆ ಗತ್ತಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬೀಸುಕಂಸಾಳೆ ದೇವರಗುಡ್ಡರ ವಿಶಿಷ್ಟ ನೃತ್ಯ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ತಾರ್‌ಬಟ್ಲು, ತಟ್‌ಬಟ್ಲು ಮುಂತಾದ ಬಗೆಗಳಿವೆ. ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಗುಡ್ಡರು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತು ಲಿಂಗ ಬಾ, ಮುದ್ದುಲಿಂಗ ಬಾ, ನಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಮಾದಯ್ಯನ ಲಿಂಗ ಬಾ ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಂಸಾಳೆ ಹಿಡಿದ ಗುಡ್ಡ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ, ಕಾಲ ಕೆಳಗೆ, ಕುಳಿತು, ನಿಂತು, ಬಾಗಿ, ಬಳುಕಿ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸುವ ಭಂಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಹಾಗೂ ಅದ್ಭುತ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇಬ್ಬರು ಗುಡ್ಡರು ಕಲೆತು ನರ್ತಿಸುವುದುಂಟು. ಒಬ್ಬರ ಕಂಸಾಳೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುವ ವೈಖರಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಡೊಳ್ಳುಕುಣಿತ

ಡೊಳ್ಳುಕುಣಿತ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಇದು ವಾದ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಲೆ. ಬೀರೇಶ್ವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಾಲುಮತ ಸಮುದಾಯದ ಕುಣಿತ. ‘ಡೊಳ್ಳು’ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ. ಪೊಳ್ಳು ಪಡಗದ ಎರಡೂ ಬಾಯಿಗಳಿಗೆ ತೊಗಲು ಹೊದಿಸಿದ ಎರಡು ಪರಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಬಿಗಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಬಾರಿಸಬಹುದು. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸುವ ‘ಗುಣಿ’ ಇರುತ್ತದೆ. ಗುಣಿಯಿಂದ

ಬಾರಿಸಿದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಛಾಪು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭರಮದೇವರ ಬ್ರಹ್ಮಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಉತ್ಸವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುವವರು ದೇಹದ ಮೇಲುಭಾಗಕ್ಕೆ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೂ ಸೊಂಟದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೊಳಕಾಲು ಮೇಲೆ ಬರುವಂತೆ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆಯನ್ನೂ ಉಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮದ ರೀತಿಯ ಉಡುಪನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕುಣಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಾದ್ಯಗಾರರು ಹಸಿರು ಇಲ್ಲವೇ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಗಗ್ಗರಿ, ಅಂಗಿ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ತೊಡುವರು. ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲೂ ಅದೇ ಬಣ್ಣದ ಕರವಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಡೊಳ್ಳು, ತಾಳ ಮತ್ತು ಕೊಳಲು ಇರುತ್ತವೆ. ಶ್ರಾವಣ ಸೋಮವಾರ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಮತ್ತು ಯುಗಾದಿಯಂದು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಉತ್ಸವದ ತರುವಾಯ ಭರಮದೇವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಭಕ್ತರು ದೇವರ ಮುಮ್ಮೇಳದವರಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಮ್ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಹಲವರು ತಾಳ ಮತ್ತು ಕೊಳಲು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಮುಮ್ಮೇಳದವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಡಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಿನ ವಿಷಯ ದೈವಮಹಿಮೆ ಅಥವಾ ದೈವಭಕ್ತರ ಕಥೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥನ ಕವನಕ್ಕೆ ರಗಳೆಯೇ ತಕ್ಕ ಧಾಟಿ. ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡು ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ:

ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮಯ ದೇವರು ಬಂದಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಗುರುವೇ ನಮ್ಮಯ ದೇವರು ಬಂದಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಬೀರೇಶ್ವರಹಾಡು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಜತನವಾಗಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗೀತೆ. ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳು, ಬಾಳೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೀರದೇವರೇ ಬೆನ್ನಾಧಾರವೆಂದೂ ಸಾರಿ ಸಕಲ ಜನರಿಗೆ ಸುಖವಾಗಲೆಂದೂ ಸಂದೇಶ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಸರತ್ತುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕುದುರೆಕುಣಿತ, ಕೋಲುಕುಣಿತ, ಸಾರು ಕುಣಿತ, ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳುಬಡಿತ, ಕೈಬಾರಿಕೆ, ಒಂದ್ಹೆಜ್ಜೆ, ಎರಡ್ಹೆಜ್ಜೆಕುಣಿತ, ಜೋಡುಸಾಲಿನ ಜಗ್ಗಿನ ಕೈಯಿ – ಮೊದಲಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕುಣಿತಗಳಿವೆ. ಬೀರಪ್ಪನ ಡೊಳ್ಳು ಎಂದೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಈ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಇಂದು ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಆವರಣದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಲೌಕಿಕ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನ

ಯಕ್ಷಗಾನ ನೃತ್ಯಪ್ರಧಾನ ಕಲೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಸೀ ಕಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿಸುವ ಅಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಲೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಶೈಲಿಗಳು ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು, ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬಡಬಡಗುತಿಟ್ಟು. ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರ, ಬಯಲಾಟ, ಭಾಗವತರಾಟ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲಾಟ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುವುದು ಹಳ್ಳಿಯ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬಯಲಾಟ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಿಸುವವನೇ ಭಾಗವತನಾದ್ದರಿಂದ ಭಾಗವತರಾಟ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ಗೀತ, ಕುಣಿತ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ವಾದ್ಯ ಇವು ಬಯಲಾಟದ(ಮ್ಯಾಳ ಅಥವಾ ಅಟ್ಟದಾಟ) ಪಂಚ ಅಂಗಗಳು.

ಆಟ ಆಡಿಸುವ ಸ್ಥಳ ರಂಗಸ್ಥಳ. ಆರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು ಅಥವಾ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮಾವಿನ ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ, ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸುವರು. ಹಿಮ್ಮೇಳದವರಿಗೆ ಆಸನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತೆಂಕುತಿಟ್ಟಿನ ಚಂಡೆ ವಾದಕನಿಗೆ ಆಸನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಿಂಹಾಸನವಿರುತ್ತದೆ. ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಬದಲಿಗೆ ರಥದ ಆಕೃತಿಯ ಆಸನವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಮ್ಮೇಳದ ಪ್ರಮುಖ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳೆಂದರೆ, ಚಂಡೆ, ಮದ್ದಳೆ, ಶ್ರುತಿ, ತಾಳ ಅಥವಾ ಜಾಗಟೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ತಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತೆಂಕಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇದ್ದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ ಗಿರಕಿ ಹೊಡೆಯುವುದು ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಬಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕುಣಿತ ಹಾಗೂ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇದ್ದು, ಚಕ್ರಮಂಡಿ ಕುಣಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕುಣಿತ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳು. ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಭಿನಯ, ಜಿಗಿತ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹುಬ್ಬುಗಳ ಚಲನೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು

ತನ್ಮಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಆಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಳಗ, ಸಂಹಾರ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಕಾಳಗವಿಲ್ಲದೆ ಯಕ್ಷಗಾನವಾಗಲೀ ಬಯಲಾಟವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ.

ರಂಗಸ್ಥಳ ಸಮೀಪವಿರುವ ನೇಪಥ್ಯವೇ ಚೌಕಿ ಅಥವಾ ಬಣ್ಣದ ಮನೆ. ಭಾಗವತರು ಹಿಮ್ಮೇಳ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಚೌಕಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತದನಂತರ ಕೋಡಂಗಿಗಳು ರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಗಣಪತಿ ಸ್ತುತಿಯ ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣು, ಪರಮೇಶ್ವರ, ದುರ್ಗೆ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಭಾಗವತರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡಿನ ಅನಂತರ ಭಾಗವತರಿಂದ ಸಭಾವಂದನೆ ಅನಂತರ ಕೋಡಂಗಿಗಳು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಾಲಗೋಪಾಲರ ಆಗಮನ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷಗಳ ಕುಣಿತ. ಪುರುಷರೇ ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷ ಹಾಕುವುದು ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪೂರ್ವರಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಬಾಲಗೋಪಾಲ, ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮುಂದಿನ ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಪುನಾ ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿ ಆದನಂತರ ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಡ್ಡೋಲಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಭಾಗವತರಿಗೆ ಅನಂತರ ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಂದಿಸಿ ಕುಣಿದು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರು.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಕಾಳಗ, ಕರ್ಣಾರ್ಜುನ ಕಾಳಗ, ಬಭ್ರುವಾಹನ ಕಾಳಗ, ಸುಧನ್ವಾರ್ಜುನ ಕಾಳಗ ಮೊದಲಾದವು ವೀರರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು. ಚಂದ್ರಾವಳಿ ವಿಲಾಸ, ರತಿಕಲ್ಯಾಣ, ರತ್ನಾವತಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಮೊದಲಾದವು ಶೃಂಗಾರ ರಸ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಮಹಾತ್ಮೆಗಳಿವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಸ್ಯ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಡಂಬನೆ ಕೂಡ ಹಾಸ್ಯದ ಒಂದು ಅಂಗ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹನುಮನಾಯಕ, ಕುಬ್ಜೆ, ಚಾರಕ, ವನಪಾಲಕ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು ಬಣ್ಣದ ವೇಷ. ಇಂತಹ ಬೃಹತ್ ವೇಷಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬರುವುದು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ. ರಾಕ್ಷಸ ವೇಷಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದುಂಟು. ಈ ಪಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಎರಡು ಬದಿಗೆ ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಳದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಎರಚಿ ಜ್ವಾಲೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಭಯಾನಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಂಡೆಯ ಬಡಿತ, ರಾಕ್ಷಸರ ಕೂಗು ಅರೆನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರಗಳು ಭಾಗವತರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ನೀತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ ರಚಿಸಿದವರು ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಪ್ರಕೃತ **ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ವೈಭವ** – ಜಾನಪದ ಗದ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು **ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ** ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ **ಜಾನಪದ** ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ [ಕರ್ನಾಟಕ] ಹೊರತಂದಿರುವ 'ವಿಷಯ ಸಂಪದೀಕರಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಾಹಿತ್ಯ – ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ' ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಗದ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಜನಪದ ಕಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದ್ದು, ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಕಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಕಲೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಹತ್ತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜನಪದ ಕಲೆ ನಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಕಲೆ ಮನರಂಜನೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ವಿಶಿಷ್ಟ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ರೂಪವಾಗಿ ಜನಪದ ಕಲೆ ರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ ಅದರ ಕಿರು ಪರಿಚಯವೇ ಈ **'ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ವೈಭವ'** ಪಾಠ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಏಕತಾನತೆ – ಒಂದೇ ರೀತಿಯ
ಕಾಳಗ – ಯುದ್ಧ
ಗಿರಕಿ – ತಿರುಗು
ಗೊಂಡೇವ – ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ದಾರದ ಗೊಂಚಲು
ಚಕ್ರಮಂಡಿ – ಯಕ್ಷಗಾನ ನೃತ್ಯದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ
ಚಂಡೆ – ಚರ್ಮವಾದ್ಯ
ದೀವಟಿಗೆ – ಪಂಜು
ಬಟ್ಟು – ವೃತ್ತಾಕಾರದ
ಕಥನಕವನ – ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಹೇಳುವ ಕತೆ;
ಕುಬ್ಜೆ – ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನವಳು (ಮಂಥರೆ);
ಗುಣಿ – ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುವ ಮರದ ತುಂಡು;
ಛಾಪು – ವರ್ಚಸ್ಸು;
ನೇಪಥ್ಯ – ತೆರೆಯ ಹಿಂಭಾಗ
ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧ– ಪರವಶ;
ಹಾಸುಹೊಕ್ಕು – ಆವರಿಸು
ಹೊನ್ನಾವಿಗೆ – ಚಿನ್ನದ ಪಾದುಕೆ
ರಾಳ – ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಬಳಸುವ ಪುಡಿ;
ವಾಡಿಕೆ – ರೂಢಿ
ವೈಖರಿ – ರೀತಿ

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ದೇವರಗುಡ್ಡರು : ದೇವರನ್ನು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ಮನೆತನದವರು.

ಏಳ್ಮಲೆ ಹೆತ್ತಯ್ಯ(ಏಳುಮಲೆಯ ಹೆತ್ತ ತಂದೆ): ಮಲೆಮಹದೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯು ಏಳುಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಮಹದೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಭಕ್ತರ ನಂಬಿಕೆ.

ದಮ್ಮಡಿ : ಕಂಸಾಳೆಯವರು ಕತೆ ಹೇಳುವಾಗ ಹಿಮ್ಮೇಳದವರು ಬಾರಿಸುವ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ ಸಾಧನ.

ಏಕತಾರಿ : ಒಂದೇ ತಂತಿಯುಳ್ಳ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ.

ಜೋಳಿಗೆ : ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆದ ದವಸ–ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಗಲಿಗೆ ನೇತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದನೆಯ ಚೀಲ.

ಜನಪದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ : ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ, ಸುದೀರ್ಘಕಥನ.

ಗಗ್ಗರಿ : ಡೊಳ್ಳುಕುಣಿತದ ವಾದ್ಯಗಾರರು ಉಡುವ ಹಸಿರು ಇಲ್ಲವೇ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಬಹಳ ನಿರಿಗೆಯುಳ್ಳ ಲಂಗ ತೆರನಾದ ಉಡುಗೆ.

ಒಡಪು : ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದವರು ಆಯಾಸವನ್ನು ಮರೆಯಲು, ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಬೌದ್ಧಿಕ ಕೌಶಲವನ್ನು ಮೆರೆಯಲು ಬಳಸುವ ಚಾಣಾಕ್ಷ ನುಡಿಗಡಣ. ಮದುವೆ–ಮುಂಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ.

ವೀರಗಾಸೆ : ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಶಿವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಂದೆ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ನ್ಯಾಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಡನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ತಂದೆ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅಳಿಯನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಮಗಳೆಂಬ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿಯನ್ನು ಉದಾಸೀನದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಅವಳೆದುರಿಗೆ ಶಿವನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪತಿನಿಂದನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗದೆ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಅಗ್ನಿಕುಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ದುರ್ಘಟನೆಯಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಶಿವ ಉಗ್ರನಾಗಿ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕೋಪದಿಂದ ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಬಾಚಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ನೂರೊಂದು ಆಯುಧಗಳನ್ನು

ಧರಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರನ ಅವತಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ವೀರಭದ್ರ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಯಾಗಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ತೋರಿದ ಪ್ರತಾಪದ ಪ್ರತೀಕವೇ ವೀರಗಾಸೆ ಕುಣಿತ. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಕಲೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತೆಂದು ಕಲಾವಿದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜನಪದ : ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬದುಕು, ಸಮಾಜದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಹಜ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತೆಯೇ ಜನಪದ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆ ತಾವಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವೇ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಇದು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ರೂಪ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವೀರಗಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ವಾದ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?

೨. 'ಕಂಸಾಳೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು?

೩. ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ ಯಾವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕುಣಿತವಾಗಿದೆ?

೪. ಭರಮ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯಾವಾಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆ?

೫. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮೂರು ಶೈಲಿಗಳು ಯಾವುವು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವೀರಗಾಸೆ ಕುಣಿತದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ? ವಿವರಿಸಿ.

೨. ದೇವರಗುಡ್ಡರಿಗೆ ಕಂಸಾಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ? ವಿವರಿಸಿ.

೩. ಭರಮದೇವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ?

೪. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬಡಗುತಿಟ್ಟುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು? ವಿವರಿಸಿ.

೫. ಚೌಕಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಶೇಷಗಳೇನು? ವಿವರಿಸಿ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವೀರಗಾಸೆ ನರ್ತಕನ ಒಡಪಿನೊಂದಿಗಿನ ಕುಣಿತ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ?

೨. ಬೀಸು ಕಂಸಾಳೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೩. ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುವ ಕಲಾವಿದರ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ?

೪. ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವರಂಗದ ಉದ್ದೇಶವೇನು?

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಅಹಹಾ ರುದ್ರಾ ಅಹಹಾ ದೇವಾ"

೨. "ಭಲರೇ ವೀರ, ಅಹಹಾವೀರ"

೩. "ಏಳ್ಮಲೆ ಹೆತ್ತಯ್ಯ ನಮ್ಮಪ್ಪಾಜಿ ಮಾಯ್ಕಾರ ಮಾದೇವ ನಿನ್ನ ಪಾದವೇ ಗತಿಕಣಪ್ಪ ಶರಣು ಶರಣಾರ್ಥಿ"

೪. "ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮಯ ದೇವರು ಬಂದಾನ ಬನ್ನಿರೇ"

೫. "ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ, ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನೆ."

ಉ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ನಾಲ್ಕು ಸಂಭಾವ್ಯ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ವೀರಗಾಸೆ __________ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನೃತ್ಯ

(ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಬೀರೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ)

೨. ಕಂಸಾಳೆಗುಡ್ಡರು ಕಂಸಾಳೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳವ ಮೊದಲು ______ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(ಭೈರವೇಶ್ವರ, ಮಹದೇಶ್ವರ, ನಂಜುಡೇಶ್ವರ, ವೈದ್ಯೇಶ್ವರ)

೩. ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತದ ಕಲಾವಿದರು ಹಾಡುವ ಬೀರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಹಾಡು ________ ಗೆ ಉದಾಹರಣೆ.

(ಭಕ್ತಿಗೀತೆ, ಭಾವಗೀತೆ, ಕಾವ್ಯಗೀತೆ, ಜನಪದಗೀತೆ)

೪. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ರಂಗಸ್ಥಳದ ಸಮೀಪವಿರುವ ನೇಪಥ್ಯವನ್ನು __________ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

(ವೇದಿಕೆ, ತೆರೆ, ಸಭಾಮಂಟಪ, ಚೌಕಿ)

ಊ) ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

'ಅ' ಪಟ್ಟಿ	'ಆ' ಪಟ್ಟಿ
೧. ವೀರಭದ್ರ	ಕಾಂಸತಾಲ್ಯ
೨. ಕಂಸಾಳೆ	ಚರ್ಮವಾದ್ಯ
೩. ಡೊಳ್ಳು	ಮಹಾಕಾವ್ಯ
೪. ಯಕ್ಷಗಾನ	ಒಡಪು
೫. ಮಹದೇಶ್ವರ	ವೇಷಭೂಷಣ
	ಭಾಗವತ
	ಏಳ್ಮಲೆ ಹೆತ್ತಯ್ಯ
	ದೀವಟಿಗೆ

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಕ್ರಿಯಾಪದ – ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಸ್ಥೂಲ ವಿವರ

– ತಾಯಿಯು ಅಡುಗೆಯನ್ನು **ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.**
– ತಂದೆಯು ಕೆಲಸವನ್ನು **ಮಾಡಿದನು.**
– ಅವನು ಊಟವನ್ನು **ಮಾಡುವನು.**
– ದೇವರು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು **ಮಾಡಲಿ.**

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆರೆ ಎಳೆದಿರುವ ಪದಗಳು ಕ್ರಿಯೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿಯೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲ ಪದವೇ **ಕ್ರಿಯಾಪದ.**

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೂ ಮೂಲಪದ **ಮಾಡು** ಎಂಬುದು
ಇಂತಹ ಮೂಲರೂಪ ಪದಗಳೇ **ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕೃತಿ ಅಥವಾ ಧಾತು.**

ಸೂತ್ರ : ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವ ಪದವೇ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕೃತಿ ಅಥವಾ ಧಾತು. ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಮೂಲರೂಪವೇ ಧಾತು.

ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
– ರಾಮನು ಗಿಡವನ್ನು **ನೆಟ್ಟನು.**
– ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಗುಡಿಯನ್ನು **ಕಟ್ಟಿದರು.**
– ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಾಠವನ್ನು **ಓದಿದರು.**

ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ **ನೆಟ್ಟನು, ಕಟ್ಟಿದರು, ಓದಿದರು** ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಏನನ್ನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಗಿಡವನ್ನು, ಗುಡಿಯನ್ನು, ಪಾಠವನ್ನು ಎಂಬ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುವುದು ಇಂತಹ ಪದಗಳೇ **ಕರ್ಮಪದಗಳು.**

ಇಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ **ನೆಡು, ಕಟ್ಟು, ಓದು** ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮಪದ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದು.

ಸೂತ್ರ: ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಬಯಸುವ ಧಾತುಗಳೇ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ – ಕೂಸು **ಮಲಗಿತು.**

– ಅವನು **ಬದುಕಿದನು.**

– ಆಕಾಶ **ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ.**

ಇಲ್ಲಿ **ಮಲಗಿತು, ಬದುಕಿದನು, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ** ಎಂಬ ಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು. ಈ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಏನನ್ನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ **ಮಲಗು, ಬದುಕು, ಹೊಳೆಯು** ಎಂಬ ಧಾತುಗಳು ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರ : ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಬಯಸದೇ ಇರುವ ಧಾತುಗಳೇ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು.

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದರೇನು?

೨. ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೩. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

೪. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಐದು ನಿದರ್ಶನ ಕೊಡಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಆಟವನ್ನು ಆಡಿದರು.

೨. ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ.

೩. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟಿದವು.

೪. ರೈತನು ಹೊಲವನ್ನು ಉಳುತ್ತಾನೆ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ೨. ಮಳೆ ಕೊಯ್ಲು

ಪೂರಕ ಓದು

೧. ಜೀ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಅವರ **'ಜಾನಪದ'** ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ

೨. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ಹೊರತಂದಿರುವ **'ಜಾನಪದ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ'** ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ.

೩. ಡಾ.ಎಂ.ಎನ್. ವಾಲಿ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ **ಜಾನಪದ ಒಗಟುಗಳು, ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಒಡಪುಗಳು** ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿ.

೭. ಊರುಭಂಗ

ಮೂಲ : ಭಾಸಕವಿ

ಅನು : ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು

ಪ್ರವೇಶ : "ಕಾವ್ಯೇಷು ನಾಟಕಂ ರಮ್ಯಂ" ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾತು. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಮೊದಲು ರಚನೆಯಾದದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಆದರೂ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ನಾಟಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಅನುವಾದಿತ ನಾಟಕಗಳೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆ. ಅನುವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನುವಾದ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

(**ಸ್ಥಳ : ರಣಭೂಮಿ.** ದುರ್ಯೋಧನನ ನೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ, ಸೇನೆಯೂ, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದಿರುವವನು ದುರ್ಯೋಧನನೊಬ್ಬನೇ. ಅವನಿಗೂ ಭೀಮನಿಗೂ ಗದಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ದ್ವೈಪಾಯನ, ಹಲಾಯುಧ, ಕೃಷ್ಣ, ವಿದುರ ಮುಂತಾದ ಪೂಜ್ಯರು ಆ ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧವನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುರ್ಯೋಧನನ ಕೈಚಳಕದ ಮುಂದೆ ಭೀಮನ ಬಲ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಭೀಮನು ತಲೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ತಡೆಯಲಾರದೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ದುರ್ಯೋಧನನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಭೀಮನನ್ನು ಕಂಡು "ಹೆದರಬೇಡ ಭೀಮ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಯಾವ ವೀರನೂ ಘಾತಿಸುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೀಡಾದ ಭೀಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುವುದೇ ತಡ, ಭೀಮಸೇನನು

ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡೆದ್ದು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಚಿತ್ರಾಂಗದವೆಂಬ ಮಹಾಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ, ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿ, ಬೀಸಿ ದುರ್ಯೋರ್ಧನನ ತೊಡೆಗೆ ಹೊಡೆದನು. ದುರ್ಯೋರ್ಧನನು ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದ. ಅದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಭುಜವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಭೀಮನನ್ನು ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವರು. ದುರ್ಯೋರ್ಧನ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಪೂರಾ ಗಾಯಗೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ನರಳುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದೆ. ಬಲರಾಮನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ.)

ಬಲರಾಮ : ಎಲೆಲೇ ಪಾರ್ಥಿವರೇ! ಇದು ತರವಲ್ಲ!! ಶತ್ರುಬಲಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯು ಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ನನ್ನ ಹಲಾಯುಧವನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಯುದ್ಧ ನಿಯಮವನ್ನೂ, ನನ್ನನ್ನೂ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ತೊಡೆಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆದು ದುರ್ಯೋರ್ಧನನನ್ನು ಭೀಮನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿಬಿಟ್ಟ. (ತೆರೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯಾ ದುರ್ಯೋರ್ಧನ, ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೋ. ನನ್ನ ಹಲಾಯುಧದಿಂದ ಭೀಮನೆದೆಯನ್ನು ಉತ್ತು ಬರುತ್ತೇನೆ.

(ತೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ)

ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕು ಭಗವನ್ ಹಲಾಯುಧ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕು.

ಬಲರಾಮ : (ತೆರೆಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ! ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಪ, ದುರ್ಯೋರ್ಧನನು ತೆವಳುತ್ತ ನನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು. ರಕ್ತವೆಂಬ ರಣಚಂದನದಿಂದ ಅದೆಷ್ಟು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ತೆವಳಿ ಧೂಳಂಟಿದ ಭುಜಗಳಿಂದೀ ದುರ್ಯೋರ್ಧನನು ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವನೋ! ಸಾಗರ ಮಹಾಮಂಥನವಾದ ಮೇಲೆ – ಮಂದರ ಪರ್ವತದಿಂದ ಸುತ್ತುಬಿಚ್ಚಿ, ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ, ಬಸವಳಿದು ಸಮುದ್ರ ಜಲದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ವಾಸುಕಿಯಂತಿದ್ದಾನೆ ಈ ದುರ್ಯೋರ್ಧನ.

(ತೊಡೆ ಮುರಿದ ದುರ್ಯೋರ್ಧನನು ತೆವಳುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ದುರ್ಯೋರ್ಧನ : ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕು ಭಗವನ್ ಹಲಾಯುಧ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನಾನಿದೋ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದೆ. (ಎಂದು ಬಲರಾಮನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ) ಮೊದಲು ನೀವು ರೋಷವನ್ನು ಬಿಡಿ. ಕುರುಕುಲದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಜಲಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಪಾಂಡವ ಮೇಘಗಳು ಜೀವಿಸಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ವೈರ, ನಮ್ಮ ಯುದ್ಧದ ಮಾತುಕತೆ ಮತ್ತು ನಾವು – ಎಲ್ಲವಿಂದಿಗೆ ನಿರ್ನಾಮವಾಯ್ತು.

ಬಲರಾಮ : ಅಯ್ಯಾ ದುರ್ಯೋರ್ಧನ, ನಿಮಿಷಕಾಲ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೋ!

ದುರ್ಯೋರ್ಧನ : ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಿರೀ?

ಬಲರಾಮ : ಕೇಳು, ಪಾಂಡವರನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ನನ್ನ ಹಲಾಯುಧದಿಂದ ನುಗ್ಗುನುರಿ ಮಾಡಿ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೂರಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : ಬೇಡಿ, ತಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಭೀಮನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟ. ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು! ನಾನೂ ಸಾವನ್ನಿದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಇನ್ನು ಯುದ್ಧದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ಬಲರಾಮ : ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದರಲ್ಲಾ ಎಂದು ನನಗೆ ರೋಷ!

ದುರ್ಯೋಧನ : ನನಗೆ ಮೋಸವಾಯಿತೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುವಿರಾ?

ಬಲರಾಮ : ಹೌದು! ಸಂಶಯವೇನು?

ದುರ್ಯೋಧನ : (ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತ) ಅಯ್ಯಾ! ನಾನಿಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಂತಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಭೀಮನಂಥವನಿಗೇ ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದಲ್ಲದೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಭೀಮನೋ ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುವ ಅರಗಿನ ಮನೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಚತುರತೆಯಿಂದ ಪಾರಾದ; ಕುಬೇರನ ಮನೆಯಲ್ಲಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬೀಸಿದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪುಟ ನೆಗೆಸಿದ; ಹಿಡಿಂಬನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರೊಡೆಯನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹಿಂಡಿದ; ಅಂತಹವನೂ ಇಂದು ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಗೆದ್ದನೆಂದರೆ ನಾನು ಸೋತಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ.

(ತೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ)

ಅರಗಾಗಿ, ದಾರಿಬಿಟ್ಟು ಅರಗಾಗಿ.

ಬಲರಾಮ : (ನಿಟ್ಟಿಸಿ) ಅಯ್ಯೋ! ಪೂಜ್ಯ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರಿ, ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದುರ್ಯೋಧನನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರ ದುರ್ಜಯನಿತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. (ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಗಾಂಧಾರಿ ಮತ್ತು ದುರ್ಜಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.)

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಪುತ್ರ, ಎಲ್ಲಿದ್ದೀಯ?

ಗಾಂಧಾರಿ : ಮುದ್ದುಮಗನೇ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀಯ?

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಅಯ್ಯೋ! ಕಷ್ಟ. ಇಂದು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೆಡವಿದರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಮೊದಲೇ ಕುರುಡನಾದ ನಾನು, ಸುರಿವ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುರುಡನಾದೆ. ಗಾಂಧಾರಿ, ನಮ್ಮ ಕುಲಕಲಶ ಪ್ರಾಯನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ನಿನಗೆ ಕಾಣುವನೇ?

ಗಾಂಧಾರಿ : ಇಲ್ಲ, ಮಹಾರಾಜ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಇಲ್ಲವೇ?! ಅಯ್ಯೋ, ನೋಡಲೇಬೇಕಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಲಾರದಾದೆ! ಓ, ಹಾಳು ವಿಧಿಯೇ, ವೀರರೂ ಬಲವಂತರೂ ಆದ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೂ, ನನಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಬ್ಬ ಮಗನಾದರೂ ಉಳಿಯಬಾರದೆ?

ಗಾಂಧಾರಿ	:	ಪುತ್ರ ದುರ್ಯೋಧನ, ಪುತ್ರಶತ ವಿನಾಶದಿಂದ ದುಃಖಿತನಾದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು.
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಬಾ ಮಗು, ನನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು ಬಾ!
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಇದೋ ಬಂದೆ! (ಏಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ.) ಅಯ್ಯೋ, ಹಾಳು ವಿಧಿಯೆ! ಇದು ನನಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪೆಟ್ಟು! ಅಯ್ಯೋ ಭೀಮನು ನನ್ನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗದೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ, ಎರಡು ತೊಡೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸುವ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟ.
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಯಾರಿವನು? ನನ್ನ ವಲ್ಲಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆಯುತ್ತ ನನಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ?
ದುರ್ಜಯ	:	ತಾತ, ನಾನು ದುರ್ಜಯ!
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಮರಿ, ದುರ್ಜಯ, ಹೋಗಪ್ಪ – ನಿಮ್ಮಪ್ಪಾಜಿ ಎಲ್ಲಿರುವನೋ ಹುಡುಕು ಹೋಗು.
ದುರ್ಜಯ	;	ಆಗಲಿ ತಾತ, (ಮುಂದೆ ನಡೆದು) ತಾತ, ಇದೋ ಹೊರಟೆ. (ಎಂದು ಓಡುತ್ತ) ಅಪ್ಪಾಜೀ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀರಾ?
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಅಹ! ಈ ಚಿಣ್ಣನೂ ಬಂದ! ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹವು ನನ್ನನ್ನೀಗ ದಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಈ ಹಸುಳೆ ದುರ್ಜಯನು ದುಃಖ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯ. ಸೋತುಬಿದ್ದು ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಏನೆಂದಾನೋ?
ದುರ್ಜಯ	:	(ಬಳಿ ಬಂದು) ಇದೋ, ಮಹಾರಾಜರಾದ ನಮ್ಮಪ್ಪಾಜಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವರಿದೇನು?
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಅಪ್ಪಾ! ದುರ್ಜಯ, ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ?
ದುರ್ಜಯ	:	ನೀವು ತಡಮಾಡಿದಿರಿ, ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಬಂದೆ.
ದುರ್ಯೋಧನ	:	(ಸ್ವಗತ) ಆಹಾ! ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಮಗನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮ ನನ್ನೆದೆಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದೆ.
ದುರ್ಜಯ	:	ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ! (ಎಂದು ತೊಡೆಯೇರಲು ಹೋಗುವನು)
ದುರ್ಯೋಧನ	:	(ನಿವಾರಿಸಿ) ದುರ್ಜಯ, ಅಪ್ಪಾ! ಕಷ್ಟ! (ಎಂದು ನೊಂದು) ನನ್ನ ಕಣ್ಮಣಿಯೂ ಹೃದಯಾನಂದದ ಉಕ್ಕಂದವೂ ಆದ ಈ ನನ್ನ ಚಂದ್ರವದನದ ಕಂದನಿಂದು ಕಾಲವಿಪರ್ಯಾಸದಿಂದ ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿಯಂತಾದನೇ?!
ದುರ್ಜಯ	:	ಅಪ್ಪಾಜಿ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರೆ ನೀವೇಕೆ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತೀರಿ?

ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಚಿಣ್ಣ, ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಪ್ಪ! ಇದುವರೆಗೂ ನೀನು ಕುಳಿತು, ಆಡಿ, ಮಲಗಿ, ನಿನಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ತೊಡೆಯಿನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕಿಲ್ಲವಪ್ಪ!
ದುರ್ಜಯ	:	ಯಾಕಪ್ಪಾಜಿ, ನೀವೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಇರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
ದುರ್ಜಯ	:	ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನನ್ನನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ.
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಹೋಗು ಮಗನೇ, ಹಾಗೆಂದು ವೃಕೋದರನನ್ನು ಕೇಳು ಹೋಗು.
ದುರ್ಜಯ	:	ಬನ್ನಿರಪ್ಪಾಜಿ ಹೋಗೋಣ, ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಯಾರಪ್ಪ?
ದುರ್ಜಯ	:	ಅಜ್ಜ, ಅಜ್ಜಿ ಎಲ್ಲರೂ.
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಮಗು ಹೋಗು, ನಾನು ನಡೆಯಲಾರೆನಪ್ಪ.
ದುರ್ಜಯ	:	ನಿಮ್ಮನ್ನೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಬನ್ನಿರಪ್ಪಾಜಿ!
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಅಪ್ಪಾ ದುರ್ಜಯ, ನೀನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು.
ದುರ್ಜಯ	:	(ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ) ತಾತ, ಬನ್ನಿ, ಅಪ್ಪಾಜಿಯಿಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಎಲ್ಲಿರುವನಪ್ಪಾ, ಮಹಾರಾಜ?
ಗಾಂಧಾರಿ	:	ನನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನೆಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ?
ದುರ್ಜಯ	:	ಇದೋ ಮಹಾರಾಜರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ.
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	(ಬಳಿ ಸಾರಿ, ತಡವರಿಸಿ, ಮುಟ್ಟಿ) ಇವನೇ ಏನು ಮಹಾರಾಜನು? ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏಕೈಕ ನಾಯಕನೆನಿಸಿ, ಭಂಗಾರದ ಕುಂಭದಂತೆ ಧೀರೋನ್ನತನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮಗನಿಂದು ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಲಾಳಮುಂಡಿಗೆಯಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ!
ಗಾಂಧಾರಿ	:	ಮಗನೇ ಸುಯೋಧನ, ಬಹಳ ಬಳಲಿರುವೆಯೇನಪ್ಪ?
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ನಿನ್ನ ಮಗನಲ್ಲವೇನಮ್ಮಾ ನಾನು?
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಗಾಂಧಾರಿ, ನೀನೋ?
ಗಾಂಧಾರಿ	:	ಹೌದು? ಧೀರರಾದ ನೂರ್ವರನ್ನು ಹೆತ್ತವಳಿದೋ ನಾನೇ! ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದೆನೆನಿಸುತ್ತಿದೆ ನನಗೆ.
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಈಗ ದುಃಖಿಸುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ	:	ಅಪ್ಪಾ, ದುಃಖಿಸದೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ವೀರ್ಯ ಬಲೋತ್ಸಿಕ್ತರಾಗಿ ಯುದ್ಧಯಜ್ಞ ದೀಕ್ಷಿತರಾದ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ನೂರು ಜನರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಹತರಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವ ನೀನೊಬ್ಬನೂ ಗತಿಸಿದರೆ ಸರ್ವವೂ ನಾಶವಾದಂತೆಯೇ (ಎಂದು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವನು).
ದುರ್ಯೋಧನ	:	ಅಯ್ಯೋ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ತಾವು ಬಿದ್ದಿರಾ? ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಅಮ್ಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಏಳಿ!

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಅಪ್ಪಾ, ನಾನೇನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲಿ?

ದುರ್ಯೋಧನ : ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದೆ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ಹತನಾದನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿರಿ. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಹೇಗೋ ಶೋಕವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ. (ತಂದೆಯ ಕಾಲ್ಗಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿ) ಇದೋ, ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಾತ್ರ ತಗ್ಗಿರುವ ಈ ತಲೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಯಾವ ಘನತೆಯಿಂದ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದೆನೋ ಅದೇ ಘನತೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನೂ, ವೃದ್ಧನೂ ಆದ ನನಗೆ ಬಾಳಿನ ಆಶೆಯೆಲ್ಲ ಇಂಗಿಹೋಗಿದೆಯಾದರೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ತೀವ್ರ ಪುತ್ರಶೋಕವು ನನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಯಮವನ್ನೂ ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಬಲರಾಮ : (ಸ್ವಗತ)

ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟ! ದುರ್ಯೋಧನನ ಮೇಲಣ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿತ್ಯಾಸ್ತಮಿತಲೋಚನನಾದ ಈ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ಈಗ ನಾನಿಲ್ಲಿರುವೆನೆಂದು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಬಾಯೇ ಬಾರದಾಗಿದೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : (ತಾಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಮ್ಮಾ, ನಿನಗೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧಾರಿ : ಅದೇನು? ಹೇಳು ಮಗು.

ದುರ್ಯೋಧನ : ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನೇನಾದರೂ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮರುಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ನನ್ನ ತಾಯಾಗಿ ಬಾ.

ಗಾಂಧಾರಿ : ಅಪ್ಪ. ನನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನೇ ನೀನು ಹೇಳಿದೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : ದುರ್ಜಯ, ನೀನೂ ಕೇಳು; (ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಠ ಬಿಗಿದು ಬರುವುದು)

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಗಾಂಧಾರಿ, ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಿಗೇನೆಂದು ಹೇಳುವನೋ?!

ಗಾಂಧಾರಿ : ನಾನು ಅದನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : ನನಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪಾಂಡವರಿಗೂ ವಿಧೇಯನಾಗಿರು. ಅಜ್ಜಿ ಕುಂತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೋ. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನಿನ್ನ ತಾಯ್ಗಳೆಂದು ಪೂಜಿಸು. ನೋಡು ಮಗು, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಶ್ಲಾಘ್ಯನೂ, ಅಭಿಮಾನದೀಪ್ತ ಹೃದಯನೂ ಆಗಿ ಸಮಬಲನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ ಹತನಾದನೆಂದು ನೆನೆದು ಶೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ರೇಷ್ಮೆ ಧರಿಸಿದ ಧರ್ಮರಾಯನ ನಿಡಿದಾದ ಬಲದೋಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕ ಪಾಂಡವರೊಡಗೂಡಿ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ, ನೀನು ನನಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಪ್ಪ!

ಬಲರಾಮ : ಅಹ! ವೈರವು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತಲ್ಲಾ! (ಆಲಿಸಿ) ಇದೆಲ್ಲಿಯದು ಶಬ್ದ?

(ಆಕಾಶದ ಕಡೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ) ರಣದುಂದುಭಿಗಳ ಮೊಳಗು ನಿಂತು ಮೂಕವಾದ, ಬಾಣ–ಕವಚ–ಚಾಮರ–ಛತ್ರಗಳು ಚೆಲ್ಲಿರುವ, ಯೋಧರೂ ಸೂತರೂ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವ ಈ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಧನುಷ್ಟಂಕಾರದಿಂದ ಕಾಗೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ, ಆಕಾಶದ ತುಂಬ ಚದುರುವಂತೆ ಮಾಡಿದವನು ಯಾರು?

(ತೆರೆಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ) ಓಹೋ! ಗುರುಪುತ್ರ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ! ಇತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

(ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಹಲ್ಲುಮುಡಿ ಕಡಿದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಸಮರಸಂರಂಭದಲ್ಲಿ? ಉಭಯಬಲಜಲಧಿಗಳೂ ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ನೆಗೆದ ಶಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬ ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದ ಕಡಿವಡೆದ ದೇಹಗಳ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆಯುತ್ತ ಕಂಠಗತವಾದ ಪ್ರಾಣಗಳ ಸಮರಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜರೇ, ಕೇಳಿ, ನೀವೆಲ್ಲ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ; ರಕ್ಕಿಗೊಳಗಾಗಿ ತೊಡೆ ಮುರಿಸಿಕೊಂಡ ಕೌರವನು ನಾನಲ್ಲ! ಶಿಥಿಲವೂ ವಿಫಲವೂ ಆದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಸೂತಪುತ್ರ ನಾನಲ್ಲ! ಆಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಝಳಪಿಸಿ ರಭಸದಿಂದ ಬಂದೀ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ; ನಾನು ದ್ರೋಣಪುತ್ರ! (ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ) ವಿಜಯಶ್ಲಾಘನೆಯ ಲಾಭವಿಲ್ಲದ ಈ ಸಮರಶ್ರೀಯಿಂದ ನನಗಾದರೂ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು?! (ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಗೇ ಚಿಂತಿಸಿ) ಛೇ! ಹಾಗೆಂದವರುಂಟೆ?! ನಾನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಕುರುಕುಲತಿಲಕಪ್ರಾಯನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಪಾಂಡವರಿಂದ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನಲ್ಲಾ! ಇದನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ನಂಬಿಯಾರು? ರಥಗಳ ಮೇಲೆ, ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ಉತ್ಕಂಠತೆಯಿಂದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಆಜ್ಞೆಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಸೇನೆಯ ರಾಜರಿದ್ದರು; ಪರಶುರಾಮನ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳೂ ಭೇದಿಸಲಾರದ ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದರು; ಮಹಾ ಯೋಧಾಗ್ರಣಿಯಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಿದ್ದರು; ರಣದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವರಿದ್ದೂ ಸ್ವಯಂ ಅತಿರಥನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸೋಲಾಯಿತು! ಗಾಂಧಾರೀ ಪುತ್ರನೆಲ್ಲಿರುವನೋ?! (ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ) ಇದೋ ರಣಾರ್ಣವ ಪಾರಂಗತನಾದ ಕುರುರಾಜನು ಇಳೆಗುರುಳಿದ ಗಜ–ತುರಗ–ನರ–ರಥಗಳ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಇಟ್ಟ ಕಿರೀಟ ಕೆಳಗುರುಳಿ, ಕೆಂಗೂದಲೆಲ್ಲ ಕೆದರಿ, ಗದೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಂದಾದ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಸುರಿದು, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕೆಂಪಾಗಿ, ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲಿರುವ ದುರ್ಯೋಧನನು–ಪಡುವಣ ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ಸಂಧ್ಯಾವಗಾಢ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವನು. (ಬಳಿ ಸಾರಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಕುರುರಾಜ, ಏನಿದು?

ದುರ್ಯೋಧನ : ಗುರುಪುತ್ರ, ಇದು ಅಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಫಲ.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಅಯ್ಯಾ, ಕುರುರಾಜ, ನಾನೀಗ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವನ್ನೇ ಉತ್ಪಾಟನ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : ಅದಕ್ಕೀಗ ನೀನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ?

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಕೇಳು, ಗರುಡನ ಬೆನ್ನೇರಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗಚಕ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನೆಂಟೂ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲುದ್ಯತನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪಾಂಡುತನಯಸಹಿತವಾಗಿ, ಚಿತ್ತಾದ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಿಸುಡುವಂತೆ ಶಸ್ತ್ರಸಂಧಾನದಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ದುರ್ಯೋಧನ : ಅಯ್ಯಾ, ಬೇಡ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ಅಭಿಷಿಕ್ತ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಭೂಮಿತಾಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಕರ್ಣನು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು; ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ದೇಹಪಾತವಾಯಿತು. ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಗತಿಸಿಹೋದರು; ನನ್ನ ಗತಿಯೂ ಹೀಗಾಯಿತು. ಗುರುಪುತ್ರ, ಇನ್ನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಿಸಾಡು.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಅಯ್ಯಾ, ಕುರುರಾಜ, ಭೀಮನ ಗದಾಘಾತದಿಂದ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ದರ್ಪವೂ ಮುರಿದುಬಿತ್ತೇ?

ದುರ್ಯೋಧನ : ಹಾಗಲ್ಲ! ರಾಜರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಶರೀರ. ಆ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು. ನೋಡು ಗುರುಪುತ್ರ, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಮುಂದಲೆವಿಡಿದೆಳೆದಾಡಿದೆವು. ಪಗಡೆ ಆಟದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಪಾಂಡವರನ್ನು ವನ್ಯಮೃಗಗಳೊಡಗೂಡಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಾಡಿಸಿದೆವು. ಇವುಗಳ ಮುಂದೆ ಪಾಂಡವರು ನನ್ನ ದರ್ಪವನ್ನು ಮುರಿದರೆಂಬ ಮಾತು ಅತ್ಯಲ್ಪವಲ್ಲವೇ? ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಏನಾದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರೆ. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ! ನಿನ್ನಾಣೆ, ನನ್ನಾತ್ಮದಾಣೆ, ವೀರಸ್ವರ್ಗದಾಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು; ಇರುಳುಗಾಳಗವನ್ನು ಮಾಡಿ (ಶಿಶು) ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಬಲರಾಮ : ಗುರುಪುತ್ರನೆಂದ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪದು!

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಓಹೋ ಪೂಜ್ಯ ಹಲಾಯುಧನೂ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆ!

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಮಗನಿಗಾದ ಮೋಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ ಪೂಜ್ಯ ಬಲದೇವನು.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ದುರ್ಜಯ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ, ಅಭಿಷೇಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇನಂತೆ?! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನ್ನ ವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ ನೀನು, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗು.

ದುರ್ಯೋಧನ : ಹಾ! ನನ್ನ ಹೃದಯದಾಶೆ ನೆರವೇರಿತು! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವಂತಿದೆ! ಇದೋ ನನ್ನ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರಾದ ಪೂಜ್ಯ ಶಂತನು ಮುಂತಾದವರು! ಕರ್ಣನನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ನನ್ನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಐರಾವತದ ಮಸ್ತಕವನ್ನೇರಿ, ಇಂದ್ರನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತ ಕಾಕಪಕ್ಷಧರನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೋಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಊರ್ವಶಿ ಮುಂತಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರಿದೋ ಬಂದರು! ಇದೋ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳು, ಗಂಗೆ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನದಿಗಳು! ನನ್ನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಸಹಸ್ರ ಹಂಸಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ವೀರವಾಹೀ ವಿಮಾನವನ್ನು ಯಮನು ಕಳಿಸಿದ್ದಾನೆ! ಇದೋ, ಬಂದೆ! ಬಂದೆ!! (ಎಂದು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾಗುವನು)

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ : ಸಜ್ಜನರು ತುಂಬಿರುವ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರನಾದ ಪುತ್ರನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕಾರ!

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ : ಇದೊ ಸೌಪ್ತಿಕ ವಧೆ (ಶಿಶು ಪಾಂಡವ ವಧೆ) ಗಾಗಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟೆ!

ಬಲರಾಮ : ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ರಾಜನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಲಿ.

(ಎಲ್ಲರೂ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವರು)

॥ಭದ್ರಂ ಶುಭಂ ಮಂಗಳಂ॥

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಭಾಸನು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕಕಾರ. ಈತ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಐದುನೂರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನವನು. ಈತನ ಕಾಲ ಸುಮಾರು **ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ೩೦೦**. ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಸನ ನಾಟಕಗಳೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುವು. ಈತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದವನು. ೨೫–೩೦ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಲಭಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳು ೧೪ ಮಾತ್ರ.

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಯೌಗಂಧರಾಯಣ, ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ, ಚಾರುದತ್ತ ಇವು **ಬೃಹತ್ಕಥೆ** ಆಧಾರಿತವಾದವು. **ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕ, ಅಭಿಷೇಕ, ಯಜ್ಞಫಲ** ಇವು **ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ** ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. **ಪಂಚರಾತ್ರಾ, ಮಧ್ಯಮ ವ್ಯಾಯೋಗ, ದೂತವಾಕ್ಯ, ದೂತ ಘಟೋತ್ಕಚ, ಕರ್ಣಭಾರ, ಊರುಭಂಗ** ಇವು **ಮಹಾಭಾರತ** ಆಧಾರಿತ ನಾಟಕಗಳು. ಭಾಸನ 'ಊರುಭಂಗ' ವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದವರು ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು. ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಸಂಶೋಧಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆಗಿರುವ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಕೋಲಾರದವರು. ಪಂಪಭಾರತದ ಸರಳ ಗದ್ಯಾನುವಾದ ಮೂಲತ ಬುದ್ಧಚರಿತದ ಗದ್ಯಾನುವಾದ, ನೂರಾರು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (ಲಿಂಗಪ್ಪ ಬಸವರಾಜು) ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವ **'ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ'** ಕೃತಿಯಿಂದ ಭಾಸನ **'ಊರುಭಂಗ'** ನಾಟಕವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. (ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೧೦ ರಿಂದ ೩೨೦).

ಆಶಯ ಭಾವ

ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಘಟನೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಭಾಸನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ **'ಊರುಭಂಗ'** ನಾಟಕವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಊರುಭಂಗ ಇಡೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ರೂಪಕ (ನಾಟಕ) ಪ್ರಕಾರ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ದುರ್ಯೋಧನನ ದುರಂತ ಪಾತ್ರದ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ದುರ್ಜಯ ಎಂಬ ಮಗನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿ, ಈ ನಾಟಕದ ದುರಂತವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಿರುವ ಭಾಸನ ಕಲಾಭಿಜ್ಞತೆಯು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಂಜಲಿಬದ್ಧ - ಕೈಮುಗಿದವ
ಇರುಳುಗಾಳಗ - ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧ
ಉಕ್ಕಂದ - ಉತ್ಸಾಹ, ಹುರುಪು
ಉತ್ಕಂಠತೆ - ಉತ್ಸುಕತೆ
ಉತ್ಪಾಟನ – ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು
ಊರು - ತೊಡೆ
ಕೋಪಾರುಣ ನೇತ್ರ - ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣು
ಧೀರೋನ್ನತ – ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ
ದೇದೀಪ್ಯ – ಪ್ರಕಾಶ
ನಿತ್ಯಾಸ್ತಮಿತಲೋಚನ - ಕುರುಡ
ಪಾರ್ಥಿವರು - ರಾಜರು, ಪಾಂಡವರು
ಪ್ರದೀಪ್ತ – ಬೆಳಗುವವನು
ಭಂಗಾರ – ಬಂಗಾರ
ರಿಪುಬಲ – ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ
ಸಂಧ್ಯಾವಗಾಢ – ಸಂಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ
ಲಾಳಮುಂಡಿಗೆ – ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಭದ್ರಪಡಿಸುವ ಸಾಧನ
ಸಂರಂಭ – ಹುರುಪು, ಉತ್ಸಾಹ, ಸಡಗರ

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ – ೨೧,೮೭೦ ಆನೆ, ೨೧,೮೭೦ ರಥ, ೬೫,೬೧೦ ಕುದುರೆ ಮತ್ತು ೧,೦೯,೩೫೦ ಕಾಲಾಳು ಸೈನ್ಯ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ದುರ್ಯೋಧನನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಭೀಮನನ್ನು ಏನೆಂದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾನೆ?

೨. ತೊಡೆ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನ್ನು ನೋಡಲು ಯಾರು ಯಾರು ಬಂದರು?

೩. ದುರ್ಯೋಧನನು ದುರ್ಜಯನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

೪. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ "ತಾನು ಏನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

೫. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು "ನಿನ್ನ ದರ್ಪವೆಲ್ಲವೂ ಮುರಿದು ಬಿತ್ತೇ" ಎಂದಾಗ ದುರ್ಯೋಧನನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಚಿಮ್ಮಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ದುರ್ಯೋಧನನು ಏನು ಹೇಳಿದನು?

೨. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಧನುಷ್ಟಾಂಕಾರ ಕೇಳಿದ ಬಲರಾಮನು ನುಡಿದ ನುಡಿಗಳೇನು?

೩. ದುರ್ಜಯನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ದುರ್ಯೋಧನನು ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ?

೪. ಪಾಂಡವರು ತನ್ನ ದರ್ಪವನ್ನು ಮುರಿದರೆಂಬ ಮಾತು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಎಂಬುದನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನನು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ದುರ್ಯೋಧನನು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ – ದುರ್ಯೋಧನರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೨. ದುರ್ಯೋಧನ ಮತ್ತು ದುರ್ಜಯರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೩. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ದುರ್ಯೋಧನನ ಬಳಿಸಾರುವ ಮೊದಲು ಆಡಿದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) **ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.**

೧. "ನನ್ನ ಹಲಾಯುಧದಿಂದ ಭೀಮನೆದೆಯನ್ನು ಉತ್ತು ಬರುತ್ತೇನೆ."

೨. "ಅಂತಹವನೂ ಇಂದು ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಗೆದ್ದನೆಂದರೆ ನಾನು ಸೋತಂತಾಗಲಿಲ್ಲ."

೩. "ನಿನಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ತೊಡೆಯಿನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕಿಲ್ಲವಪ್ಪ!"

೪. "ಹೋಗು ಮಗನೇ, ಹಾಗೆಂದು ವೃಕೋದರನನ್ನು ಕೇಳು ಹೋಗು."

ಉ) **ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತಪದವನ್ನು ತುಂಬಿರಿ.**

೧. ಕುರುಕುಲದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ____________ ಕೊಡಲು ಪಾಂಡವ ಮೇಘಗಳು ಜೀವಿಸಿರಲಿ.

೨. ಎರಡು ತೊಡೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ____________ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟ.

೩. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ____________ ನನ್ನನ್ನೀಗ ದಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

೪. ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ____________ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ!

೫. ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲಿರುವ ____________ ಪಡುವಣ ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ಸಂಧ್ಯಾವಗಾಢ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವನು.

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಕಾಲಗಳು :

ನಮೂದಿತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

– ಅವನು ಶಾಲೆಗೆ **ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.**

– ಅವನು ಶಾಲೆಗೆ **ಹೋದನು.**

– ಅವನು ಶಾಲೆಗೆ **ಹೋಗುವನು.**

ಮೂರೂ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ **ಹೋಗು** ಎಂಬ ಪದ **ಧಾತು**ವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಜತೆಗೆ ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ **–ಉತ್ತ** ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ **–ದ** ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ **–ವ** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ **–ಉತ್ತ** ಎಂಬುದು **ವರ್ತಮಾನಕಾಲ**ವನ್ನೂ **–ದ** ಎಂಬುದು **ಭೂತಕಾಲ**ವನ್ನೂ **–ವ** ಎಂಬುದು **ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕಾಲ**ವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯ **ವರ್ತಮಾನಕಾಲ**ದಲ್ಲೂ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯ **ಭೂತಕಾಲ**ದಲ್ಲೂ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯ **ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕಾಲ**ದಲ್ಲೂ ಇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರುವುದರ ಜತೆಗೆ **–ಆನೆ –ಅನು –ಉದು –ಎನು** ಇತ್ಯಾದಿ **ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ**ಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು **ಪುರುಷಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮ, ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ವಚನ**ಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನು **ತಿನ್ನು** ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಆಧಾರದಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

೧. ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಪುರುಷವಾಚಕ	ಲಿಂಗ	ಧಾತು	ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ ಏಕ/ಬಹು	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ಉತ್ತ	–ಏನೆ/ಏವೆ	ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ	ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ
ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ಉತ್ತ	–ಇ/ಈರಿ	ತಿನ್ನುತ್ತಿ	ತಿನ್ನುತ್ತೀರಿ
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ಉತ್ತ	–ಆನೆ/ಆರೆ	ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ	ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ಉತ್ತ	–ಆಳೆ/ಆರೆ	ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ	ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ಉತ್ತ	–ಅದೆ/ಅವೆ	ತಿನ್ನುತ್ತದೆ	ತಿನ್ನುತ್ತವೆ

೨. ಭೂತಕಾಲ

ಪುರುಷವಾಚಕ	ಲಿಂಗ	ಧಾತು	ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ ಏಕ/ಬಹು	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ದ	–ಎನು/ಎವು	ತಿಂದೆನು	ತಿಂದೆವು
ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ದ	–ಎ/ಇರಿ	ತಿಂದೆ	ತಿಂದಿರಿ
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ದ	–ಅನು/ಅರು	ತಿಂದನು	ತಿಂದರು
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ದ	–ಅಳು/ಅರು	ತಿಂದಳು	ತಿಂದರು
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ದ	–ಉದು/ಅವು/ ಇತು	ತಿಂದುದು/ ತಿಂದಿತು	ತಿಂದವು

೩. ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕಾಲ

ಪುರುಷವಾಚಕ	ಲಿಂಗ	ಧಾತು	ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ ಏಕ/ಬಹು	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ವ	–ಎನು/ಎವು	ತಿನ್ನುವೆನು	ತಿನ್ನುವೆವು
ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ	ಪು/ಸ್ತ್ರೀ	ತಿನ್ನು	–ವ	–ಎ/ಇರಿ	ತಿನ್ನುವೆ	ತಿನ್ನುವಿರಿ
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ವ	–ಅನು/ಅರು	ತಿನ್ನುವನು	ತಿನ್ನುವರು
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ವ	–ಅಳು/ಅರು	ತಿನ್ನುವಳು	ತಿನ್ನುವರು
ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ	ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ	ತಿನ್ನು	–ವ	–ಉದು/ಉವು	ತಿನ್ನುವುದು	ತಿನ್ನುವುವು

ಕಾಲಪಲ್ಲಟ

ಒಂದು ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುವುದೇ **ಕಾಲಪಲ್ಲಟ.** ಹೀಗೆ ಕಾಲಪಲ್ಲಟವಾಗುವಾಗ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವರ್ತಮಾನದ ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವುವು.

ಉದಾ.: ೧. ವರ್ತಮಾನಕಾಲವು ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕಾಲದಲ್ಲಿ

– **ಅವನು ಒಳಗೆ ಊಟ ಮಾಡುವನು** (ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದಾಗಬೇಕು)

– **ಅವಳು ಒಳಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವಳು** (ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂದಾಗಬೇಕು)

ಉದಾ.: ೨. ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕಾಲವು ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ

– **ಅವನು ನಾಳೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ** (ಹೋಗುವನು ಎಂದಾಗಬೇಕು)

– **ನಾನು ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳು ಬರುತ್ತೇನೆ** (ಬರುವೆನು ಎಂದಾಗಬೇಕು)

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದರೇನು?

೨. ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೩. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

೪. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಐದು ನಿದರ್ಶನ ಕೊಡಿ.

೫. ಹಳಗನ್ನಡ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಾವುವು?

೬. ವಿಭಕ್ತಿ ಪಲ್ಲಟ ಎಂದರೇನು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೧. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಆಟವನ್ನು ಆಡಿದರು.

೨. ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ.

೩. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟಿದವು.

೪. ರೈತನು ಹೊಲವನ್ನು ಉಳುತ್ತಾನೆ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗಾದೆಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಆರೋಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ.

೨. ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ತನಗೆ; ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದು ಪರರಿಗೆ.

ಪೂರಕ ಓದು

ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ ಅವರ ಭಾಸ ಸಂಪುಟ (ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ) ಓದಿರಿ.

೮. ಹರಲೀಲೆ

ಹರಿಹರ –

ಪ್ರವೇಶ: ಕವಿ ಹರಿಹರನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಶಿವಗಣಪ್ರಪಂಚ ವಿಶಾಲವೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಶರಣರಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧರು, ಕವಿಗಳು, ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಯವರು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ದೇವಲೋಕ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವರಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನವೀಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಶ. ಶಿವಶರಣರ ಬಾಳನ್ನು ಕವಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಲ್ಲೀನತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾನವನ ಬದುಕಿಗೆ ದಾರಿದೀಪ. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ ಮಹತ್ತ್ವದ ಕೃತಿಗಳು. ಶಿವನು ವೃದ್ಧವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನಂಬಿಯಣ್ಣನನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿದ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭ ಇಲ್ಲಿಯದು.

ಇಂತು ಮಣಮಂದ ಪುತ್ತೂರ್ಗೆ ನಡೆವುತ್ತಮಿರೆ
ಮುಂತೊರ್ವನೆಯ್ತಂದು ಬಿನ್ನಪವೆನುತ್ತಮಿರೆ।
ದೇವ ಲಗ್ನದ ಮುಹೂರ್ತಂ ಬರಂ ಬನದೊಳಗೆ
ದೇವ ಸುಖದಿಂದಿರ್ಪುದೀವೂರ ಬನದೊಳಗೆ।
ಎನೆ ತಿರುಗಿ ನಡೆದುದಾ ವನದತ್ತ ಮುಂತಾಗಿ
ತನತನಗೆ ಮುಯ್ಯಾನುತಾನಂದಮಯರಾಗಿ।

ಬಂದು ಬನಮಂ ಪೊಕ್ಕು ಮಿಕ್ಕು ಸಂತೋಷದಿಂ

ಮುಂದೆ ಸಿಂಹಾಸನವನಿಕ್ಕಲು ವಿಲಾಸದಿಂ–।
ದೆಸೆಯೆ ಕುಳ್ಳಿರ್ದನಾ ಸುಕುಮಾರ ಸೌಂದರಂ
ವಸುಧೆಗೊಪ್ಪುವ ಮರ್ತ್ಯಮಂಡಲಪುರಂದರಂ।

ಮುಗಿದಿರ್ದ ನೈದಿಲುಗೊಳಂಗಳಂ ನೋಡುತುಂ
ಮಿಗೆ ಬಳಲುವಾ ಚಕೋರಂಗಳಂ ಕಾಣುತುಂ।
ರಸಫಳಂಗಳನಱಸುತಿರ್ಪ ಶುಕನಿಕರಮಂ
ಪೊಸಪೂವನೆಳಸಿರ್ಪ ಮಧುಕರಪ್ರಕರಮಂ।

ನೋಡುತುಂ ಕೊಂಡಾಡುತಿರ್ದನಾ ವನದೊಳಗೆ
ಆಡಿಸುತೆ ಪಾಡಿಸುತಮಿರ್ದನಾ ವನದೊಳಗೆ।
ಇಂತು ಮುದದಿಂ ನಲಿವುತರಸುಮಗನೊಪ್ಪಿದಂ
ಸಂತತಂ ವನದೊಳಗೆ ಸುಕುಮಾರನೊಪ್ಪಿದಂ।

ವಿವಾಹತತ್ಪರನಾಗಿ ನಂಬಿಯಣ್ಣಂ ವನದೊಳಗಿರಲಿತ್ತಲು ಕೈಲಾಸಪುರದರಮನೆಯಲಪರಿಮಿತಪರಿವಾರನಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿರ್ದು ಗಿರಿಜೆಗಿಂತೆಂದಂ – ದೇವಿ, ಕೇಳೌ, ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಂ ಪುಷ್ಪದತ್ತಂ ನರಲೋಕದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿ, ನಂಬಿಯೆಂಬ ನಾಮವಾಗಿ, ಸಂಸಾರದಿಂ ಕೆಟ್ಟು ಪೋಗಲನುವಾಗಿರ್ದಪಂ. ಆತಂಗೆ ಮುನ್ನಿತ್ತ ನಂಬುಗೆಯ ಬೆಂಬಳಿಗೊಂಡು ಪೋಗಿ, ಮರ್ತ್ಯದೊಳ್ ತೊತ್ತುಗೊಂಡು ಆವು ಕಳುಪಿದ ನಿಮ್ಮಿರ್ಬರು ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರು ಚೋಳದೇಶದ ತಿರುವಾರೂರೊಳಂ, ತಿರುವತ್ತಿಯೂರೊಳಂ ಪರವೆ ಸಂಕಿಲಿಗಳೆಂಬ ನಾಮದಿಂ ಜನಿಯಿಸಿರ್ದಪರವಂದಿರನಾತನೊಳ್ ನೆರಪಿ, ಸಕಲಸುಖಮಂ ಪೂಜೆಯಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡು, ಬರ್ಪೆನೆನಲ್ ಆನುಂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ನೋಡುತ್ತುಂ ಬಂದಪೆನೆಂದು ದೇವಿಯರ್ ಬಿನ್ನೈಸೆ, ನೀನತ್ಯಂತಕರುಣಿ ನಾಂ ವಾಳ್ಪುದತಿನಿಷ್ಠುರಚರಿತ್ರಂ. ಆದೊಡಂ ನೀಂ ಬಂದು, ಆನಾವೂರೊಳಿರ್ದೆನೆನಲಲ್ಲಿಯ ದೇವಾಲಯದೊಳಿರುತೆ ಬರ್ಪುದೆಂದು ಕರುಣಿಸಿ, ವಿಚಿತ್ರಂ ಮತ್ತಂ ದೇವಿಯರ್ ನೋಡನೋಡಲೊರ್ವ ಶತವೃದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂದಿರ್ದನೆಂತೆಂದೊಡೆ–

ಆಪಾದಮಸ್ತಕಪರ್ಯಂತರವುದ್ಧೂಳಿಸಿದ ವಿಭೂತಿಯ ತಲೆಯುಂ ಮಯ್ಯುಂ ನರೆತೆರೆಗಳಾಗೆ ಜೆಡೆಯ ಚಂದ್ರಕಳೆ ಕೊಡೆಯಾಗೆ, ಪಿಡಿದ ತ್ರಿಶೂಲಂ ಕೊಡೆಯ ಕಾವಾಗೆ, ಖಟ್ವಾಂಗಂ ಯಷ್ಟಿಯಾಗೆ, ಆಭರಣದೊಳೊಂದು ಸರ್ಪಂ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರಮಾಗೆ, ಕಮಲಜಶಿರಂ ಕಮಂಡಲಮಾಗೆ, ಪುಲಿದೊವಲ್ ಗಜಚರ್ಮಂ ಉಟ್ಟ ಹೊದೆದ ವೇಷ್ಟಿಗಳಾಗೆ, ಮೆಟ್ಟಿದ ನಾಗಾಸುರಂ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಾಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಶಿರೋಮಾಲೆ ಜಪಮಾಲೆಯಾಗೆ, ಮಹಾವೃದ್ಧನಾಗಿ ಕೈಲಾಸದಿಂ ಚೋಳದೇಶದ ಮಣಮಂದಪುತ್ತೂರ ಮದುವೆಯ ಚಪ್ಪರದ ಮುಂದಿಳಿಹಿದಂತಿರ್ದಂ. ಕಯ್ಯ ಕೊಡೆಯಿಂ, ಮಯ್ಯತೆರೆಯಿಂ. ಜೋಲ್ವಪುರ್ವಿಂ, ನೇಲ್ವ ತೋಳತೊವಲಿಂ, ಇಟ್ಟ ವಿಭೂತಿಯಿಂ, ಊಜಿದ ಯಷ್ಟಿಯ ಕೋಲಿಂ, ಪಿಡಿದ ಕಮಂಡಲದಿಂಯಿಳಿದ ಬೆಳುಗಡ್ಡದಿಂ, ನಡುಗುವ ನರೆದಲೆಯಿಂ, ನರೆತು ಸಡಿಲ್ವ ಸರ್ವಾಂಗದಿಂ, ಪುಣ್ಯಂ ಪಣ್ಣಾದಂತೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮುತ್ತೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗೊಹೆಗೊಹೆಗುಟ್ಟುತುಂ ಶಿಥಿಲಾಕ್ಷರಂಗಳಿಂ ನಮಃಶಿವಾಯ ನಮಃಶಿವಾಯ

ಯೆನುತ್ತೆನಲಾಱದಂತೆ ನಡುಗುತ್ತುಂ ಪೊಱಗೆ ನೆರೆದ ನೆರವಿಗಳೆಲ್ಲಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚಪ್ಪರದ ಬಾಗಿಲ್ಗೆ ಬಂದೊಡವರ್ ಪೊಗಲೀಯದಿರ್ದೊಡೆ ಅವಂದಿರಜೆಯದಂತೆ ಪೊಗುತಪ್ಪಾಗಳ್–

ವಿವಾಹಮಂಟಪಮಂ ಪೊಗುತಿರ್ಪ್ಪ ತಮ್ಮನಾರುವಜೆಯದೆ, ಕಾಣದೆ, ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸಂಭ್ರಮದೊಳಿರೆ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆಲ್ಲವ ನೋಡುತುಂ, ಮನದೊಳ್ ನಗುತುಂ, ಕೋಲನೂಱುತೆ ಕೆಮ್ಮಿ ಕೆಮ್ಮುತ್ತೆ, ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿರ್ದ ತುಪ್ಪದ ಕೊಡಂಗಳೊಳ್ ನಾಲ್ಕೆರಡನೆಡಹಿ ನಮಃಶಿವಾಯಯೆಂಬ ವೃದ್ಧಧ್ವನಿ ಪುಟ್ಟೆ ಕೊಡಂಗಳೊಳ್ ಮೇಲೊಡೆಬಿಳ್ದುಕುಳ್ಳಿರ್ದರ ಮುಖದೊಳಂ, ಕಣ್ಣೊಳಂ, ಮಯ್ಯೊಳಂ ತುಪ್ಪಂ ಚೆಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲರೆರ್ದುಮಲ್ಲಳಿಗೊಂಡು ಘೊಳ್ಳೆಂದು ಬಿಳ್ದ ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರನಂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡೆತ್ತಲನುವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನೆಗಪಿ ನಿಂದಿರಿಸಲ್ ಒಂದೆರಡಡಿಯಿಟ್ಟು ದಡದಡಸಿ ನೋಡುವ ಜನವೆಲ್ಲಂ ಎಲೆಲೆ ವೃದ್ಧನಾಬಿದ್ದನೆಂಬಲ್ಲಿಂ ಮುನ್ನಂನಿಲಲಾಱದೆ ಹಳಿಲನೆ ಘಳಿಗೆವಟ್ಟಲ ಮೇಲೆ ಬೀಳೆ ಕಳಸಿಗೆಯೊಡೆದು ಘಳಿಗೆವಟ್ಟಲು ಮುೞಿದು ತಂಡುಲಂ ಚೆಲ್ಲಿ ಜೋಯಿಸರೆಲ್ಲಂ ಕೆದಱಿಪೋಗೆ, ಬಿದ್ದೇಳಲಾಱದೆ ಹಮ್ಮೈಸಿದಂತಿರೆ ಪರಿತಂದು ಕಣ್ಣೊಳಂ ಬಾಯೊಳಂ ನೀರಂ ತಳಿದೆಂತಕ್ಕೆಚ್ಚಱಿಸೆ ಎತ್ತುವರ ಕಯ್ಯ ಬಾಯೊಳೆ ಜೀವಂ ಹಿಡಿಯಬಾರದು ಮುಟ್ಟಬಾರದು ನೋಡಬಾರದು ನುಡಿಸಲರಿದು ಪಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಡೆ ತುಪ್ಪದ ಕೊಡನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಬೀಳಂ. ಈ ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣನನೀ ಮುಪ್ಪಿನ ಮರುಳನನೀ ಗೌತಮನ ಗೋವನೀ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಕಾಱನನಾರ್ ಪೊಗಿಸಿದರಾರ್ ತಂದರ್. ಇದೆ ಅವಶಕುನವಿನ್ನೇನೀ ಮದುವೆ ಹಸನಾಗದೆನುತ್ತೆಲ್ಲರುಂ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಯ್ಯುಮಂ ಕಾಲುಮಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ತಮ್ಮಾಯುಷ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಂ ಪೊಱಗಿಡುವಂತೆ ಚಪ್ಪರದವೊಱಗೆ ಮೆಲ್ಲನಿಳುಪಿ ಈತನಂ ಪೊಗಲೀಯದಿರೀವೃದ್ಧನಂ ಪೊಗಿಸದಿರೆಂದು ಬಾಗಿಲವನನದುಹುತ್ತೆ ಕದವನಿಕ್ಕಿ ಒಳಗಂ ಪೊಗುವೈಸಕ್ಕೆ ಅವರಿಂ ಮುನ್ನವೆಯ್ತಂದೊಳಗಂ ಪೊಕ್ಕು ತೋರಣದ ತಳಿರಂ ಪಱಿದು ಶಿವದಿಡುತ್ತಿರಲ್ ಅವರ್ ಕಂಡು ಬೆಱಗಾಗಿ ಈಗಳಿಂತು ಪೊಱಗಿರಿಸಲಾಗಳಂತೆ ಬಂದು ಮುಂದಿರ್ದಪನೀ ವೃದ್ಧಂ ಕಿಱುಕುಳನಲ್ಲ ಕಾರಣಿಕನಾಗಲೆವೇಳ್ಕುಮೆಂದು ನೋಡುತಿರ್ದರ್.

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

ಇಂತು ಮಣಮಂದ ಪುತ್ತೂರ್ಗೆ ನಡೆವುತ್ತುಮ್ +ಇರೆ ಮುಂತೆ + ಒರ್ವನ್ + ಎಯ್ತಂದು ಬಿನ್ನಪ + ಎನುತ್ತಮ್ + ಇರೆ ದೇವ ಲಗ್ನದ ಮುಹೂರ್ತಂ ಬರಂ ಬನದ + ಒಳಗೆ ದೇವ ಸುಖದಿಂದ + ಇರ್ಪುದು ಈ + ಊರ ಬನದ + ಒಳಗೆ ಎನೆ ತಿರುಗಿ ನಡೆದುದು + ಆ ವನದತ್ತ ಮುಂತಾಗಿ ತನತನಗೆ ಮುಯ್ಯಾನುತ + ಆನಂದ ಮಯರ್ + ಆಗಿ ಬಂದು ಬನಮಂ ಪೊಕ್ಕು ಮಿಕ್ಕು ಸಂತೋಷದಿಂ ಮುಂದೆ ಸಿಂಹಾಸನವನು + ಇಕ್ಕಲು ವಿಲಾಸದಿಂದ+ ಎಸೆಯೆ ಕುಳ್ಳಿರ್ದನು + ಆ ಸುಕುಮಾರ ಸೌಂದರಂ ವಸುಧೆಗೆ + ಒಪ್ಪುವ ಮರ್ತ್ಯಮಂಡಲ ಪುರಂದರಂ ಮುಗಿದು + ಇರ್ದ ನೈದಿಲು + ಕೊಳಂಗಳಂ ನೋಡುತುಂ ಮಿಗೆ ಬಳಲುವ + ಆ ಚಕೋರಂಗಳಂ ಕಾಣುತುಂ ರಸಫಳಂಗಳನ್ + ಅಱ[ರ]ಸುತ + ಇರ್ಪ ಶುಕನಿಕರಮಂ ಪೊಸಪೂವನ್ + ಎಳಸಿರ್ಪ ಮಧುಕರ ಪ್ರಕರಮಮ್ ನೋಡುತುಂ ಕೊಂಡಾಡುತ + ಇರ್ದನ್ + ಆ ವನದೊಳಗೆ ಆಡಿಸುತೆ ಪಾಡಿಸುತಮ್ + ಇರ್ದನ್ + ಆ ವನದೊಳಗೆ ಇಂತು ಮುದದಿಂ ನಲಿವುತ + ಅರಸು ಮಗನ್ + ಒಪ್ಪಿದಂ ಸಂತತಂ

ವನದೊಳಗೆ ಸುಕುಮಾರನ್ + ಒಪ್ಪಿದಂ

ವಿವಾಹ ತತ್ + ಪರನಾಗಿ ನಂಬಿಯಣ್ಣಂ ವನದ + ಒಳಗೆ + ಇರಲ್ + ಇತ್ತಲು ಕೈಲಾಸಪುರದ+ ಅರಮನೆಯಲ್ + ಅಪರಿಮಿತ ಪರಿವಾರನಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ್ + ಇರ್ದು ಗಿರಿಜೆಗೆ + ಇಂತು + ಎಂದಂ ದೇವಿ ಕೇಳೌ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಂ ಪುಷ್ಪದತ್ತಂ ನರಲೋಕದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿ ನಂಬಿ + ಎಂಬ ನಾಮವಾಗಿ ಸಂಸಾರದಿಂ ಕೆಟ್ಟುಪೋಗಲ್ ಅನುವಾಗಿ + ಇರ್ದಪಂ ಆತಂಗೆ ಮುನ್ನ + ಇತ್ತ ನಂಬುಗೆಯ ಬೆನ್ + ಬಳಿ + ಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ಮರ್ತ್ಯದೊಳ್ ತೊತ್ತು + ಕೊಂಡು ಆವು ಕಳುಪಿದ ನಿಮ್ಮ + ಇರ್ಬರು ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರು ಚೋಳದೇಶದ ತಿರುವಾರೂರ್ + ಒಳಂ ತಿರುವತ್ತಿ + ಊರೊಳಂ ಪರವೆ ಸಂಕಿಲಿಗಳ್+ ಎಂಬ ನಾಮದಿಂ ಜನಿಯಿಸಿ + ಇರ್ದಪರ್ + ಅವಂದಿರನ್ + ಆತನೊಳ್ ನೆರಪಿ ಸಕಲ ಸುಖಮಂ ಪೂಜೆ + ಆಗಿ ಕೈಕೊಂಡು ಬರ್ಪೆನ್ + ಎನಲ್ ಆನುಂ ನಿಮ್ಮ + ಒಡನೆ ನೋಡುತ್ತುಂ ಬಂದಪೆನ್ + ಎಂದು ದೇವಿಯರ್ ಬಿನ್ನೈಸೆ ನೀನ್ + ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣಿ. ನಾಂ ಮಾಳ್ಪುದು + ಅತಿ + ನಿಷ್ಠುರ ಚರಿತ್ರಂ ಆದೊಡಂ ನೀಂ ಬಂದು ಆನ್ + ಆವ + ಊರೊಳ್ + ಇರ್ದೆನ್ + ಎನಲ್ + ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಾಲಯದೊಳ್ + ಇರುತೆ ಬರ್ಪುದು + ಎಂದು ಕರುಣಿಸಿ ವಿಚಿತ್ರಂ ಮತ್ತಂ ದೇವಿಯರ್ ನೋಡನೋಡಲ್ + ಒರ್ವ ಶತವೃದ್ಧನ್ + ಆಗಿ ನಿಂದು + ಇರ್ದನ್ + ಎಂತು + ಎಂದೊಡೆ.

ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ಪರ್ಯಂತರ + ಉದ್ಧೂಳಿಸಿದ ವಿಭೂತಿಯು ತಲೆಯುಂ ಮುಯ್ಯುಂ ನರೆತೆರೆಗಳ್ + ಆಗೆ ಜೆಡೆಯ + ಚಂದ್ರಕಳೆ ಕೊಡೆಯಾಗೆ ಪಿಡಿದ ತ್ರಿಶೂಲಂ ಕೊಡೆಯ ಕಾವಾಗೆ ಖಟ್ವಾಂಗಂ ಯಷ್ಟಿಯಾಗೆ ಆಭರಣದೊಳ್ + ಒಂದು ಸರ್ಪಂ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಂ + ಆಗೆ ಕಮಲಜ ಶಿರಂ ಕಮಂಡಲಮ್ + ಆಗೆ ಪುಲಿ + ತೊವಲ್ ಗಜಚರ್ಮಂ ಉಟ್ಟ ಹೊದೆದ ವೇಷ್ಟಿಗಳ್ + ಆಗೆ ಮೆಟ್ಟಿದ ನಾಗಾಸುರಂ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳ್ + ಆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಶಿರೋಮಾಲೆ ಜಪಮಾಲೆಯಾಗೆ ಮಹಾವೃದ್ಧನ್ + ಆಗಿ ಕೈಲಾಸದಿಂ ಚೋಳದೇಶದ ಮಣಮಂದಪುತ್ತೂರ ಮದುವೆಯ ಚಪ್ಪರದ ಮುಂದೆ+ಇಳಿಹಿದಂತೆ ಇರ್ದಂ. ಕಯ್ಯ ಕೊಡೆಯಿಂ ಮಯ್ಯತೆರೆಯಿಂ ಜೋಲ್ವ ಪುರ್ವಿಂ ನೇಲ್ವ ತೋಳ ತೊವಲಿಂ ಇಟ್ಟ ವಿಭೂತಿಯಿಂ ಊಜೆ[ರಿ]ದ ಯಷ್ಟಿಯ ಕೋಲಿಂ ಪಿಡಿದ ಕಮಂಡಲದಿಂ + ಇಳಿದ ಬೆಳು + ಗಡ್ಡದಿಂ ನಡುಗುವ ನರೆ+ ತಲೆಯಿಂ ನರೆತು ಸಡಿಲ್ವ ಸರ್ವ+ಅಂಗದಿಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಣ್ಣು + ಆದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ + ಒಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮು + ಒಮ್ಮೆ + ಒಮ್ಮೆ ಗೊಹೆಗೊಹೆ ಗುಟ್ಟುತುಂ ಶಿಥಿಲ + ಅಕ್ಷರಂಗಳಿಂ ನಮಃಶಿವಾಯ ನಮಃಶಿವಾಯ + ಎನುತ್ತ + ಎನಲ್ + ಆಜಿ[ರ]ದಂತೆ ನಡುಗುತ್ತುಂ ಹೊಜಿ[ರ]ಗೆ ನೆರೆದ ನೆರವಿಗಳ್ + ಎಲ್ಲಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚಪ್ಪರದ ಬಾಗಿಲ್ಗೆ ಬಂದೊಡೆ + ಅವರ್ ಪೊಗಲ್ + ಈಯದೆ + ಇರ್ದೊಡೆ ಅವಂದಿರ್ + ಅಜೆ[ರಿ]ಯದಂತೆ + ಪೊಗುತಪ್ಪ + ಆಗಳ್.

ವಿವಾಹಮಂಟಪಮಂ + ಪೊಗುತ+ಇರ್ಪ ತಮ್ಮನ್ + ಆರು + ಅಜೆ[ರಿ]ಯದೆ ಕಾಣದೆ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸಂಭ್ರಮದೊಳ್+ಇರೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ + ಎಲ್ಲವ ನೋಡುತುಂ ಮನದೊಳ್ ನಗುತುಂ ಕೋಲನ್ + ಊಜು[ರು]ತೆ ಕೆಮ್ಮಿಕೆಮ್ಮುತ್ತೆ ಸಾಲ್ + ಕೊಂಡು + ಇರ್ದ ತುಪ್ಪದ ಕೊಡಂಗಳೊಳ್ ನಾಲ್ಕು +

ಎರಡನ್ + ಎಡಹಿ ನಮಃಶಿವಾಯ+ಎಂಬ ವೃದ್ಧಧ್ವನಿ ಪುಟ್ಟೆ ಕೊಡಂಗಳೊಳ್ ಮೇಲ್ + ಒಡೆಬಿಳ್ದು ಕುಳ್ಳಿರ್ದರ ಮುಖದೊಳಂ ಕಣ್ಣೊಳಂ ಮಯ್ಯೊಳಂ ತುಪ್ಪಂ ಚೆಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲರ್ + ಎರ್ದು + ಮಲ್ಲಳಿ + ಕೊಂಡು ಘೊಳ್ಳೆಂದು ಬಿಳ್ದ ವೃದ್ಧ ಮಾಹೇಶ್ವರನಂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು + ಎತ್ತಲ್ + ಅನುವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನೆಗಪಿ ನಿಂದು+ ಇರಿಸಲ್ ಒಂದು + ಎರಡು + ಅಡಿ + ಇಟ್ಟು ದಡದಡಿಸಿ ನೋಡುವ ಜನ + ಎಲ್ಲಂ ಎಲೆ + ಎಲೆ ವೃದ್ಧನಾ + ಬಿದ್ದನ್ + ಎಂಬಲ್ಲಿಂ ಮುನ್ನಂ ನಿಲಲ್ + ಆಱ[ರ]ದೆ ಹಳಿಲ್ + ಎನೆ ಘಳಿಗೆ + ಬಟ್ಟಲ ಮೇಲೆ ಬೀಳೆ ಕಳಸಿಗೆ + ಒಡೆದು ಘಳಿಗೆ + ಬಟ್ಟಲು ಮುಱಿ[ರಿ]ದು ತಂಡುಲಂ ಚೆಲ್ಲಿ ಜೋಯಿಸರ್ + ಎಲ್ಲಂ ಕೆದಱಿ[ರಿ]ಪೋಗೆ ಬಿದ್ದು + ಏಳಲಾಱ[ರ]ದೆ ಹಮ್ಮೈಸಿದಂತೆ + ಇರೆ ಪರಿತಂದು ಕಣ್ಣೊಳಂ ಬಾಯೊಳಂ ನೀರಂ + ತಳಿದು + ಎಂತಕ್ಕೆ + ಎಚ್ಚಱಿ[ರಿ]ಸೆ ಎತ್ತುವರ ಕಯ್ಯ ಬಾಯೊಳೆ ಜೀವಂ ಹಿಡಿಯಬಾರದು ಮುಟ್ಟಬಾರದು ನೋಡಬಾರದು ನುಡಿಸಲ್ + ಅರಿದು ಪಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಡೆ ತುಪ್ಪದ ಕೊಡನ ಮೇಲ್ + ಅಲ್ಲದೆ ಬೀಳಂ– ಈ ವೃದ್ಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ + ಈ ಮುಪ್ಪಿನ ಮರುಳನನ್ + ಈ ಗೌತಮನ ಗೋವನ್ + ಈ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಕಾಱ[ರ]ನನ್ + ಆರ್ ಪೊಗಿಸಿದರ್ + ಆರ್ ತಂದರ್– ಇದೆ ಅವಶಕುನ ಇನ್ನು + ಏನ್ + ಈ ಮದುವೆ ಹಸನಾಗದು + ಎನುತ್ತ + ಎಲ್ಲರುಂ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಯ್ಯುಮಂ ಕಾಲುಮಂ ಪಿಡಿದು + ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ತಮ್ಮ + ಆಯುಷ್ಯಭಾಷೆಗಳಂ ಪೊಱ[ರ]ಗೆ + ಇಡುವಂತೆ ಚಪ್ಪರದ ಪೊಱ[ರ]ಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ + ಇಳುಪಿ ಈ ವಿಪ್ರನಂ ಪೊಗಲ್ + ಈಯದಿರಿ + ಈ + ವೃದ್ಧನಂ ಪೊಗಿಸದಿರಿ + ಎಂದು ಬಾಗಿಲ + ಅವನನ್ + ಅದುಹುತ್ತೆ ಕದವನ್ + ಇಕ್ಕಿ ಒಳಗಂ ಪೊಗುವ + ಐಸಕ್ಕೆ ಅವರಿಂ ಮುನ್ನಂ + ಎಯ್ತಂದು + ಒಳಗಂ ಪೊಕ್ಕು ತೋರಣದ ತಳಿರಂ ಪಱಿ[ರಿ]ದು ಶಿವದಿಡುತ್ತ + ಇರಲ್ ಅವರ್ ಕಂಡು ಬೆಱ[ರ]ಗಾಗಿ ಈಗಳ್ + ಇಂತು ಪೊಱ(ರ)ಗೆ ಇರಿಸಲಾಗಳ್ + ಅಂತೆ ಬಂದು ಮುಂದೆ + ಇರ್ದಪನ್ + ಈ ವೃದ್ಧಂ ಕಿರುಕುಳನಲ್ಲ ಕಾರಣಿಕನ್ + ಆಗಲ್ + ವೇಳ್ಕುಂ + ಎಂದು ನೋಡುತ + ಇರ್ದರ್.

ಪೂರ್ವ ಕಥೆ

ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರು ಹೂ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ರುದ್ರಗಣದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ಪುಷ್ಪದತ್ತ ಗಮನಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುರಾಗ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಪುಷ್ಪದತ್ತನನ್ನು ಕಂಡ ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರೂ ಅವನನ್ನು ಅದೇ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಶಿವ ಗಮನಿಸಿದ ಮತ್ತು ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದ. ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳು ಇಂತಹ ವಿಕಾರಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಅಪರಾಧ. ಹಾಗಾಗಿ ಶಿವನು ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಜರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ನೊಂದ ಪುಷ್ಪದತ್ತ "ನಿಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ನಾನಿರಲಾರೆ, ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು

ಮನ್ನಿಸಿ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ನೀನು ಈಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟು, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದ. ಹೀಗಾಗಿ ಚೋಳದೇಶದ ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಯಣ್ಣನಾಗಿ ಪುಷ್ಪದತ್ತನೂ ಪರವೆ-ಸಂಕಿಲಿಯರಾಗಿ ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಹರಿಹರನ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ **೧೨೦೦**. ಈತನ ಸ್ಥಳ **ಹಂಪೆ. ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ** ಈತನ **ಆರಾಧ್ಯದೈವ**. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಗಳೆ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಜೀವಂತಗೊಳಿಸಿದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ. ಹರಿಹರನು **'ಪಂಪಾಶತಕ', 'ರಕ್ಷಾಶತಕ'** ಮತ್ತು **'ಮುಡಿಗೆಯ ಅಷ್ಟಕ'**ಗಳನ್ನು ವೃತ್ತ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. **ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ** ಪ್ರೌಢಚಂಪೂ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಕಾವ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿರುವುದು ರಗಳೆ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ. ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೆ ತಂದ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಿ ಶಿವಗಣದ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಹೊಸ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದನು. ಪಾದಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಈ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಾನಿರೂಪಣೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. **'ರಗಳೆ ಕವಿ'**ಯೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಈತನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಲಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಭಾವ ಉತ್ಕಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಹರಿಹರನ ನಂಬಿಯಣ್ಣನರಗಳೆಯಿಂದ **ಹರಲೀಲೆ** ಪಾಠವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು **ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ**ನವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು ಮೈಸೂರಿನ ಕಾವ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನವು ಹೊರತಂದಿದೆ.

* * * *

ಆಶಯ ಭಾವ

ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲದ ವೃದ್ಧನ ವರ್ಣನೆ, ನಡೆನುಡಿ, ಹಾವಭಾವಗಳು ಸಹೃದಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುದ ನೀಡುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಅಭಿನಯಚಾತುರ್ಯ ಹಾಗೂ ನಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಗಿರಿಜೆ ಊರ ಮುಂದಿನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದನ್ನರಿತ ನಟವರ ಗಂಗಾಧರ, ಭಕ್ತ ಉದ್ಧಾರಕ ಸೊಗಸಾದ ನಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಹರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳು ಅದೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲು ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಬೇಕು. ಶಿವನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದ ಶರಣರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಲು ಕಾತರಿಸುವಂತೆ ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಗದೊಮ್ಮೆ ಓದಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿನ **ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರ**ನ ಅಭಿನಯ ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದ ಹೊನಲನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತದೆ.

* * * *

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅರಸು – ಹುಡುಕು
ಅವಂದಿರ್ – ಅವರು
ಅದುಹು – ಸಂಶಯ ಪಡು
ಆವು – ನಾವು
ಆಪಾದ ಮಸ್ತಕ ಪರ್ಯಂತರ – ಪಾದದಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ
ಅನುವಾಗು – ಸಿದ್ಧನಾಗು
ಅಪರಿಮಿತ – ಪರಿಮಿತವಲ್ಲದ, ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ.
ಇರೆ – ಇರಲು
ಈಯದೆ – ಬಿಡದೆ
ಉದ್ಧೂಳಿಸು – ಲೇಪಿಸು
ಎಯ್ತಂದು – ಬಂದು
ಎಳಸಿರ್ಪ – ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ
ಐಸಕ್ಕೆ – ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ.
ಒರ್ವನೆ – ಒಬ್ಬನೆ
ಕಮಲಜ – ಬ್ರಹ್ಮ
ಕಾರಣಿಕ – ಅಸಾಧಾರಣ ಪುರುಷ
ಖಟ್ವಾಂಗ – ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಬುರುಡೆಯುಳ್ಳ ಶಿವನ ಗದೆ
ಗಜ – ಆನೆ
ಗೊಹೆಗೊಹೆಗುಟ್ಟು – ಗೊರ್‌ಗೊರ್ ಎಂದು ಶಬ್ದಮಾಡು
ಗೌತಮನ ಗೋವು – ಬಡಕಲಾದ ಗೋವು
ಘಳಿಗೆವಟ್ಟಲು – ಘಳಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಬಟ್ಟಲು
ಚರಿತ್ರಂ – ಕೆಲಸ
ಜೋಲ್ವ – ಸಡಿಲವಾಗಿರುವ
ತತ್ಪರ – ಆಸಕ್ತ
ತಂಡುಲ – ಅಕ್ಕಿ
ತೆರೆ – ಮುಪ್ಪಿನಿಂದಾದ ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟಿದ ಚರ್ಮ
ತೊವಲ್ – ಚರ್ಮ
ತೊತ್ತುಗೊಂಡು – ಸೇವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ನರೆ – ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಬರುವ ಬಿಳಿಕೂದಲು
ನಿಕರ – ಸಮೂಹ
ನೆರವಿ – ಸೇರಿದ ಜನ
ನೆಗಪಿ – ಎತ್ತಿ
ನೇಲ್ವ – ನೇತಾಡುವ
ಪರಿವಾರ – ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲ ಜನ
ಪುರ್ವು – ಹುಬ್ಬು
ಪೊಗಿಸು – ಹೊಕ್ಕಿಸು
ಪೊಗುತಪ್ಪಾಗಳ್ – ಹೊಕ್ಕಿದಾಗ
ಬನ(ದ್ಭ) – ವನ(ತ್ಸ)
ಬಿನ್ನಪ(ದ್ಭ) – ವಿಜ್ಞಾಪನೆ(ತ್ಸ)
ಬಿನ್ನೈಸು – ನಿವೇದಿಸು, ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು.
ಬೆಳು – ಬಿಳಿ
ಬೆಂಬಳಿಗೊಂಡು – ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ
ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಕಾರ – ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂದವ
ಮರ್ತ್ಯಮಂಡಲ – ಭೂಲೋಕ;
ಮರ್ತ್ಯ – ಭೂಮಿ
ಮಲ್ಲಳಿಗೊಂಡು – ಗುಂಪುಗೂಡಿ
ಯಷ್ಟಿ – ಊರುಗೋಲು
ವಸುಧೆ – ಭೂಮಿ
ವೇಷ್ಟಿ – ಪಂಚೆ
ಶತವೃದ್ಧ – ನೂರುವರ್ಷ ತುಂಬಿದ ಮುದುಕ
ಶಿವದಿಡು – ಶಿವಾ ಎಂದು ಕೂಗು
ಶುಕ – ಗಿಳಿ
ಶಿಥಿಲಾಕ್ಷರ – ತೊದಲು ಮಾತು
ಹಮ್ಮೈಸು – ಮೈಮರೆ, ಮೂರ್ಛೆಹೋಗು.

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ : ಶಿವನ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಹರಿಹರನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ.

ಪುಷ್ಪದತ್ತ : ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಹೆಸರು. ಈತನು ಶರಣ ನಡೆವಳಿಕೆಗೆ ಅಪಚಾರವೆಂಬಂತೆ ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರನ್ನು ಮೋಹದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಾನವನಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಪರವೆ-ಸಂಕಿಲಿ : ಇವರಿಬ್ಬರು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದ ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುದರಿಂದ ಮೋಹದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾನವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರೆಂದು ಶಿವನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದವರು.

ಮಣಮಂದಪುತ್ತೂರು : ಚೋಳ ದೇಶದ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ. ಇಲ್ಲಿ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ಮದುವೆಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ವೃದ್ಧ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಮಾಹೇಶ್ವರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ.

ಜೋಯಿಸ : ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿದವನು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಬಾರದಂತೆ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಂದಾಳು.

ಕಾರಣಿಕ : ಯಾವುದೋ ಒಂದು ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಶಿವನ ಅವಕೃಪೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅನಂತರ ಕೈಲಾಸದ ಶಿವ ಗಣಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವವನೇ ಕಾರಣಿಕ, ಅವತಾರ ಪುರುಷ.

ಘಳಿಗೆವಟ್ಟಲು : ಘಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲು – ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ (ರಾತ್ರಿ ಸೇರಿ) ೬೦ ಘಳಿಗೆ. ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಈ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗಾತ್ರದ ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ತಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗಾತ್ರದ ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇನ್ನೊಂದು (ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದು) ಬಟ್ಟಲ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ತೂತು ಮಾಡಿರುವ ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು (ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮರಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು) ಆ ನೀರು (ಮರಳು) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಳಗಿರುವ ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ಸೋರಿ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಆಯಿತು ಎಂದು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಮಲಜ : ಕಮಲ–ತಾವರೆ ಜ–ಜನಿಸಿದವನು. ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು, ಬ್ರಹ್ಮ.

ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಕಾಱ[ರ] : ಬೊಮ್ಮೇತಿಗಾಱ[ರ], ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು; ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವನು.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಹೆಸರೇನು?

೨. ಹರಲೀಲೆ ಪಾಠದ ಮೂಲ ಕೃತಿ ಯಾವುದು?

೩. ಹರಲೀಲೆ ಪಾಠದ ಕವಿಯ ಹೆಸರೇನು?

೪. ಗಿರಿಜೆ ಎಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಶಿವನು ತಿಳಿಸಿದನು?

೫. ಹರಿಹರ ಬರೆದಿರುವ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು-ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಗಿರಿಜೆಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದನು?

೨. ಚೋಳದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

೩. ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರನು ಶಿವಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

೪. ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ವೃದ್ಧನನ್ನು ನೋಡಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನ ಏನೆಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು-ಐದು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಶಿವನು ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರನಾಗಿ ವೇಷಧರಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

೨. ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ?

೩. ಮದುವೆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧನು ಮಾಡಿದ ಅವಾಂತರಗಳಾವುವು?

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಸಕಲಸುಖಮಂ ಪೂಜೆಯಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡುಬರ್ಪೆನ್"

೨. "ನೀನತ್ಯಂತ ಕರುಣಿ"

೩. "ಪುಣ್ಯಂ ಪಣ್ಣಾದಂತೆ"

೪. "ಈ ವೃದ್ಧಂ ಕಿಱುಕುಳನಲ್ಲ"

ಉ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆಯ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಹರಿಹರನ ಕಾಲ ________
(೧೧೬೦ ೧೩೬೦ ೧೨೦೦ ೧೪೬೦)

೨. ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರ ________ ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು
(ಎಣ್ಣೆಯ ಹಾಲಿನ ತುಪ್ಪದ ಮಜ್ಜಿಗೆ)

೩. ಹರಲೀಲೆ ಪಾಠವನ್ನು ___________ ರಗಳೆಯಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.
(ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ ಗುಂಡಯ್ಯನ ರಗಳೆ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ರಗಳೆ)

೪. ವೃದ್ಧಮಾಹೇಶ್ವರನು ಕೈಲಾಸದಿಂದ _________ ಗೆ ಬಂದನು.
(ಮಣಮಂದಪುತ್ತೂರು ತಿರುವಾರೂರು ತಿರುವತ್ತಿಯೂರು ಕೈಲಾಸಪುರ)

ಊ) ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

'ಅ' ಪಟ್ಟಿ	**'ಆ' ಪಟ್ಟಿ**
೧. ಪುಷ್ಪದತ್ತ	ಹಂಪಿ
೨. ರುದ್ರಕನ್ನಿಕೆಯರು	ಬಾಗಿಲು
೩. ಚೋಳದೇಶ	ನಂಬಿಯಣ್ಣ
೪. ಕದ	ಪರವೆ–ಸಂಕಿಲೆ
೫. ಗಿರಿಜೆ	ಮಣಮಂದಪುತ್ತೂರು
	ಶಿವ
	ಪಾರ್ವತಿ

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಅ. ಕರ್ತರಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗ :

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

ಗುಂಪು – ೧	**ಗುಂಪು – ೨**
– ಅಣ್ಣ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಂಡನು.	– ಅಣ್ಣನಿಂದ ಅನ್ನವು ಉಣ್ಣಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
– ಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಂಗವನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿದನು.	– ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಕಾಳಿಂಗವು ಮರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
– ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದಳು.	– ಅಕ್ಕನಿಂದ ತಂಗಿಯು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಳು.

ಮೊದಲ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು **ವಚನವಾಚಕಗಳು** ಸೇರಿ ಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವೇ **ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗ** ವಾಕ್ಯಗಳು.

ಸೂತ್ರ: ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಗೆ **–ಅಲ್ಪಡು** ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿದೆ.

ಇವೇ **ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗ** ವಾಕ್ಯಗಳು.

ಸೂತ್ರ: ಧಾತುಗಳಿಗೆ – 'ಅಲ್ಪಡು' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲಸೂಚಕ ಮತ್ತು ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿದಾಗ ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗದ ವಾಕ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಆ. ನಾನಾ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಗಳು

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

– ದೇವರು ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು **ಮಾಡಲಿ.**

– ಅವರು ಪಾಠವನ್ನು **ಓದಲಿ.**

– ಭೀಮನಿಗೆ **ಜಯವಾಗಲಿ.**

ಈ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ **ಮಾಡಲಿ, ಓದಲಿ, ಆಗಲಿ** ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿವೆ. **ಮಾಡಲಿ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹಾರೈಕೆಯೂ **ಓದಲಿ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತಿಯೂ **ಆಗಲಿ** ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆಶೀರ್ವಾದವೂ ಇದೆ.

ಸೂತ್ರ: ಆಶೀರ್ವಾದ, ಅಪ್ಪಣೆ, ಆಜ್ಞೆ, ಹಾರೈಕೆ, ಸಮ್ಮತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೇ ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

– ಕೃಷ್ಣನು ಹಣ್ಣನ್ನು **ತಿನ್ನನು.**

– ಕಮಲೆಯು ಆಟಕ್ಕೆ **ಬಾರಳು.**

ಇಲ್ಲಿ **ತಿನ್ನನು** ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದ **ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ** ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೂ **ಬಾರಳು** ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದ **ಬರುವುದಿಲ್ಲ** ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಸೂತ್ರ: ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೇ ನಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

– ಅವರು ನಾಳೆ **ಬಂದಾರು.**

– ಚೆಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ **ಹೋದೀತು.**

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಂದಾರು, ಹೋದೀತು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಸಂಶಯ ಅಥವಾ ಊಹೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಸೂತ್ರ: ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯ ಅಥವಾ ಊಹೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತಹ ಪದಗಳೇ ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು.

ರಗಳೆ

'ರಗಳೆ' ಎಂಬುದು **'ರಘಟಾ'** ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಭವರೂಪ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ **ಉತ್ಸಾಹ, ಮಂದಾನಿಲ** ಮತ್ತು **ಲಲಿತ** ಎಂದು **ಮೂರು ವಿಧದ ರಗಳೆಗಳು** ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. 'ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಸಾಲುಗಳು ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಲುಗಳು ಸಮಾನವಾದ ಮಾತ್ರಾಗಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉತ್ಸಾಹ ರಗಳೆ :

೩	೩	೩	೩
∪∪∪	_ ∪	_ ∪	_∪
ಕುಳಿರ್ವ	ಪೂಗೊ	ಳಂಗ	ಳಲ್ಲಿ
೩	೩	೩	೩
∪∪∪	_∪	_ ∪	_∪
ತಳಿರ	ಕಾವ	ಣಂಗ	ಳಲ್ಲಿ
೩	೩	೩	೩
_ ∪	_ ∪	_ ∪	_ ∪
ತುಂಬಿ	ವಿಂಡಿ	ನಂತೆ	ಪಾಡಿ
೩	೩	೩	೩
_ ∪	_ ∪	_ ∪	_ ∪
ಜಕ್ಕ	ವಕ್ಕಿ	ಯಂತೆ	ಕೂಡಿ

ಈ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳುಂಟು ಮೊದಲೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳೂ ಮತ್ತೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಸೂತ್ರ : ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲೂ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕುಗಣಗಳಿದ್ದು ಸಾಲುಗಳ ಸಂಖ್ಯಾನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಪದ್ಯ ಜಾತಿಯೇ ಉತ್ಸಾಹ ರಗಳೆಯೆನಿಸುವುದು.

ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವ : ಒಂದು ಅಕ್ಷರವು ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರವಾಗಿದ್ದರೆ (ಒತ್ತಕ್ಷರ) ಆ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ತೇಲಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿರುವ ಒತ್ತು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತದೆ ಇಂತಹ ಅಕ್ಷರವನ್ನೇ ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು. ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ ಮೊದಲ ಪದವಾದ 'ಕುಳಿರ್ವ' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ರ್ವ' ಎಂಬುದು ಒತ್ತಕ್ಷರವಾಗಿದೆ (ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರ). ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ 'ಳಿ' ಎಂಬುದು ಗುರು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿರುವ 'ರ್ವ' ಅಕ್ಷರ ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರವಾದ ಕಾರಣ ಅಂದರೆ 'ರ್ವ' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ತೇಲಿಸಿ ಉಚ್ಚ–ರಿಸುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವ ಉಂಟಾಗಿ 'ಳಿ' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು ಲಘು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಂದಾನಿಲ ರಗಳೆ :

೪	೪	೪	೪
–⏑⏑	– –	⏑⏑ ⏑⏑	– –
ಆಡುವ	ಗುಂಡ	ಯ್ಯನ ಹೊಸ	ನೃತ್ಯಂ
೪	೪	೪	೪
– ⏑⏑	⏑⏑ –	– ⏑⏑	– –
ನೋಡುವ	ಶಿವನಂ	ಮುಟ್ಟಿತು	ಸತ್ಯಂ
೪	೪	೪	೪
⏑⏑ –	– –	– –	– –
ಸುಖದಾ	ಟಂತ	ನ್ನಂಬೆಂ	ಬತ್ತಲ್
೪	೪	೪	೪
⏑⏑ ⏑⏑	– –	⏑⏑ –	– –
ಸುಖ ಮುಖ	ದಿಂದಂ	ಮನಮಂ	ಸುತ್ತಲ್

ಈ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿವೆ. ಮೊದಲೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ 'ಡ್' ಎಂಬ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರವೂ ಮತ್ತೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ 'ಖ್' ಎಂಬ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರವೂ ಆದಿಪ್ರಾಸವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಇದೆ.

ಸೂತ್ರ : ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಪ್ರತಿ ಪಾದದಲ್ಲೂ ಬಂದು ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸನಿಯಮವಿರುವ ಪದ್ಯಜಾತಿಗೆ ಮಂದಾನಿಲ ರಗಳೆಯೆನ್ನುವರು.

ಲಲಿತರಗಳೆ :

೫	೫	೫	೫
⏑⏑⏑⏑⏑	⏑⏑⏑⏑⏑	⏑⏑⏑⏑⏑	– ⏑⏑⏑
ಅಳಿಯೆರಗ	ದನಿಲನಲು	ಗದ ರವಿ ಕ	ರಂ ಪುಗದ
೫	೫	೫	೫
⏑⏑ – ⏑	⏑⏑ – ⏑	⏑⏑⏑⏑⏑	⏑⏑⏑⏑⏑
ಸುಳಿಗೊಂಡು	ದಳವೇರಿ	ಹೆಸರಳಿದ	ಬೆಳಮುಳಿದ
೫	೫	೫	೫
⏑⏑⏑⏑⏑	– ⏑ –	⏑⏑ – ⏑	– – ⏑
ಸುರುಚಿರಮೆ	ನಿಪ್ಪಮೀ	ಸಲಮೊಗ್ಗೆ	ಯಂಕೊಂಡು
೫	೫	೫	೫
⏑⏑ – ⏑	– ⏑⏑⏑	⏑⏑⏑ ⏑⏑	– – ⏑
ಇರವಂತಿ	ಯೊಳ್ಮೆರೆವ	ಬಿರಿಮುಗುಳ್ಗ	ಳಂಕೊಂಡು

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ಳ್ಗ' ಎಂಬುದು ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರ (ಒತ್ತಕ್ಷರ) ಆಗಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವ ಇರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ 'ಗು' ಎಂಬುದು ಲಘುವಾಯಿತು.

ಈ ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಐದು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿವೆ. ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಪ್ರತಿ ಪಾದದಲ್ಲೂ ಐದೈದು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿದ್ದು ಎರಡೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗಳಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಗಳೆಯೇ ಲಲಿತರಗಳೆ.

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗ ವಾಕ್ಯದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

೨. ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದರೇನು? ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

೩. ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಸೂತ್ರ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆಯ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. 'ದೇವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡಲಿ' – ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದ.

ಅ) ದೇವರು ಆ) ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇ) ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೆ ಈ) ಉಂಟುಮಾಡಲಿ

೨. ಈ ಪದವು ನಿಷೇಧಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ____________

ಅ) ತಿನ್ನನು ಆ) ತಿನ್ನಲಿ ಇ) ತಿಂದಾನು ಈ) ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ

೩. ಇದು ಈ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರದ ಪದವಾಗಿದೆ ____________

ಅ) ಉತ್ಸಾಹ ಆ) ಉಪಮಾ ಇ) ಮಂದಾನಿಲ ಈ) ಲಲಿತ

೪. 'ಎಳಸಿರ್ಪ' ಈ ಪದದ ಅರ್ಥ ____________

ಅ) ಎಳೆಯದಾಗಿರುವ ಆ) ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಇ) ರುಚಿಯಾದ ಈ) ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ

ಇ) ಈ ಪದ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ, ಗಣ ವಿಭಾಗಮಾಡಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರು ಬರೆದು, ಲಕ್ಷಣ ಬರೆಯಿರಿ.

ರಸಫಳಂಗಳನಱಸುತಿರ್ಪ ಶುಕನಿಕರಮಂ
ಪೊಸ ಪೂವನೆಳಸಿರ್ಪ ಮಧುಕರ ಪ್ರಕರಮಂ

ಈ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬಗಳ ಮಹತ್ತ್ವ ೨. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯ

ಪೂರಕ ಓದು

ಅ) ಹರಿಹರನ ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆಯ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿ.

ಪದ್ಯ ಭಾಗ

೧. ಹೊಸಹಾಡು

ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಞ್ಞಣ್ಣ ರೈ–

ಪ್ರವೇಶ : ಹಾಡು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಣಕಣದಲ್ಲೂ ಹಾಡು ತುಂಬಿದೆ. ಇದು ಭಾವನೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸುಂದರ ಮಾಧ್ಯಮ. ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸೀಮಿತತೆ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ಧರ್ಮ, ಲೋಕ, ಯುಗ–ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವಂಥದ್ದು. ಯುದ್ಧ–ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಹಾಡು. ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬದುಕನ್ನು ನಿತ್ಯನೂತನವಾಗಿಸುವ, ಹೊಸಚೈತನ್ಯ ಮೂಡಿಸುವ, ಶಕ್ತಿ ತುಂಬುವ, ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಬೆಳಗಿಸುವ, ಬದುಕಿನ ಗತಿಯನ್ನೇ ಬದಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಹಾಡಿಗೆ ಇದೆ.

ನವಭಾವ–ನವಜೀವ–ನವಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿಸುವ
ಹಾಡೊಮ್ಮೆ ಹಾಡಬೇಕು;
ತೀವ್ರತರ ಗಂಭೀರ ಭಾವನೆಯ ತೆರೆ ಮಸಗಿ
ವೀರಧ್ವನಿಯೇರಬೇಕು; ॥ ೧ ॥

ಜಾತಿ–ಕುಲ–ಮತ–ಧರ್ಮ ಪಾಶಗಳ ಕಡಿದೊಗೆದು
ಎದೆಹಿಗ್ಗಿ ಹಾಡಬೇಕು;
ಯುಗಯುಗಗಳಾಚೆಯಲಿ ಲೋಕಲೋಕಾಂತದಲಿ
ಆ ಹಾಡು ಗುಡುಗಬೇಕು; ॥ ೨ ॥

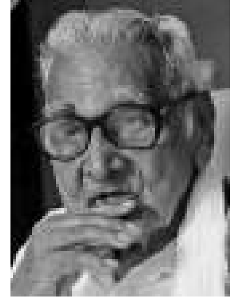
ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಘನ ಹಿಮಾದ್ರಿ ಶಿಖರವನೇರಿ
ಹಾಡಲ್ಲಿ ಹಾಡಬೇಕು;
ಹಾಡು ನುಡಿಗುಂಡುಗಳು ಹಾರಿ ದಶದಿಕ್ಕಿನಲಿ
ಭಯದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಬೇಕು; ॥ ೩ ॥

ಗಂಡೆದೆಯ ಗರ್ಜನೆಗೆ ಮೂವತ್ತು ಮೂಕೋಟಿ
ಕಲಕಂಠ ಬೆರೆಸಬೇಕು;
ಭೂಮ್ಯಂತರಾಳದಲಿ ನಭಚಕ್ರಗೋಳದಲಿ
ಮಾರ್ದನಿಗಳೇಳಬೇಕು; ॥ ೪ ॥

ಜಡನಿದ್ರೆ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸದಲಿ
ಬಾನು ಬುವಿ ಬೆಳಗಬೇಕು;
ನಡೆನುಡಿಗಳೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪದತಾಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ
ಕ್ರಾಂತಿಕಿಡಿ ಕೆರಳಬೇಕು; ॥ ೫ ॥

ಜಯಜನನಿ ಶಿರವೆತ್ತಿ ವೀರಭರವಸೆಯಿಂದ
ಹೊಸಹಾಡ ಕೇಳಿ ನೋಡು;
ಇದೋ ಮೊದಲು ಮುನ್ನಿಲ್ಲ–ಮುಗಿದುದಂದಿನ ಪಾಡು
ಹೊಸತಿಂದು ಹೊಸತು ಹಾಡು; ॥ ೬ ॥

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಞ್ಞಣ್ಣ ರೈ ಅವರು (**ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೯೧೫**) ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಕಯ್ಯಾರ** ಗ್ರಾಮದವರು. ಶಿಕ್ಷಕ, ಸಾಹಿತಿ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. **ಶ್ರೀಮುಖ, ಐಕ್ಯಗಾನ, ಪುನರ್ನವ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಕೊರಗ, ಗಂಧವತಿ** – ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು, **ವಿರಾಗಿಣಿ** ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಅನ್ನದೇವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು** ಸಣ್ಣಕಥಾ ಸಂಕಲನ, **ರತ್ನಾಕರ, ಪರಶುರಾಮ, ಎ. ಬಿ. ಶೆಟ್ಟಿ** – ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, **ದುಡಿತವೇ ನನ್ನ ದೇವರು**– ಆತ್ಮಕಥೆ, **ಗೋವಿಂದ ಪೈ** – ಸ್ಮೃತಿ ಕೃತಿ, **ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ** – ವಿಮರ್ಶಾ ಕೃತಿ, **ಪಂಚಮಿ** – ಅನುವಾದ ಕೃತಿ.

ಇವರಿಗೆ ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ **ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ,** ೨೦೦೫ರಲ್ಲಿ **ಆಳ್ವಾಸ್ ನುಡಿಸಿರಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ,** ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ **ನಾಡೋಜ ಪ್ರಶಸ್ತಿ** ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಇವರು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅರುವತ್ತಾರನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯವನ್ನು **ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಞ್ಞಣ್ಣ ರೈ** ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **ಶತಮಾನದ ಗಾನ** ಕವನಸಂಕಲನ (ಪುಟ. ೧೮–೨೦)ದಿಂದ ಆಯ್ದು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಬದುಕಿಗೆ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲ, ಹೊಸ ಆಶಯವನ್ನು, ಜೀವನದ ಗತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಹೊಸ ಹುರುಪನ್ನು ತುಂಬಬಲ್ಲ, ಹಳೆಯ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆದು ಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಬಲ್ಲ ಹೊಸ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು. ಆ ಹಾಡು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರ ಮಾರ್ದನಿಗಳು ಭೂಮಿ–ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಕೀಳರಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆದು, ಹೊಸ ಹುರುಪನ್ನು ತುಂಬುವ ಹಾಡು ಇದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಚಿಲುಮೆಯಾಗುವ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು, ಅದು ನಿತ್ಯ ನೂತನವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಪದ್ಯದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಕಲಕಂಠ – ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿ

ತೀವ್ರ – ಹರಿತ, ರಭಸ

ಪದತಳ – ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ

ಮಸಗು – ಹರಡು

ಲೋಕಾಂತ – ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ

ತೆರೆ – ತರಂಗ, ಅಲೆ

ನಭ – ಆಕಾಶ

ಬೆನ್ನಟ್ಟು – ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗು

ಮಾರ್ದನಿ – ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ

ಹಿಮಾದ್ರಿ – ಹಿಮಪರ್ವತ

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕವಿ ಎಂತಹ ಹಾಡು ಹಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವರು?

೨. ವೀರಧ್ವನಿ ಹೇಗೆ ಏರಬೇಕು?

೩. ಕಡಿದೊಗೆಯಬೇಕಾದ ಪಾಶಗಳು ಯಾವುವು?

೪. ಹಾಡು ನುಡಿಗುಂಡುಗಳು ಯಾವುದರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಬೇಕು?

೫. ಬಾನು ಬುವಿ ಯಾವುದರಿಂದ ಬೆಳಗಬೇಕು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕವಿ ಎಂತಹ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಾಗ ವೀರಧ್ವನಿಯೇರಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ?

೨. ಕವಿ ಎಂತಹ ಹಾಡು ಗುಡುಗಬೇಕು ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಾರೆ?

೩. ಈ ಹಾಡು ಹೊಸತು ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಹೊಸಹಾಡು ಪದ್ಯದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ತೀವ್ರತರ ಗಂಭೀರ ಭಾವನೆಯ ತೆರೆ ಮಸಗಿ ವೀರಧ್ವನಿಯೇರಬೇಕು"

೨. "ಯುಗಯುಗಗಳಾಚೆಯಲಿ ಲೋಕಲೋಕಾಂತದಲಿ ಆ ಹಾಡು ಗುಡುಗಬೇಕು"

೩. "ಜಡನಿದ್ರೆ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸದಲಿ ಬಾನು ಬುವಿ ಬೆಳಗಬೇಕು"

೪. "ನಡೆನುಡಿಗಳೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪದತಾಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಿಡಿ ಕೆರಳಬೇಕು"

೫. "ಇದೋ ಮೊದಲು ಮುನ್ನಿಲ್ಲ–ಮುಗಿದುದಂದಿನ ಪಾಡು ಹೊಸತಿಂದು ಹೊಸತು ಹಾಡು"

ಉ) ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಧ್ವನಿ : ದನಿ :: ಯುಗ : __________

೨. ಲೋಕಾಂತರ : ಸವರ್ಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ :: ಉನ್ನತೋನ್ನತ : __________

೩. ಬಾನು : ಆಕಾಶ :: ಭಾನು : __________

ಊ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆಯ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. 'ಹೊಸಹಾಡು' ಪದ್ಯದ ಆಕರ ಗ್ರಂಥ __________

(ಪುನರ್ನವ, ಚೇತನ, ಕೊರಗ, ಶತಮಾನದಗಾನ)

೨. 'ಹೊಸಹಾಡು' ಪದ್ಯದ ಕವಿ __________

(ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ, ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಞ್ಞಣ್ಣ ರೈ, ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ)

೩. ಉನ್ನತೋನ್ನತ __________ ಶಿಖರವನೇರಿ ಹಾಡಲ್ಲಿ ಹಾಡಬೇಕು.

(ಹಿಮಾಲಯ, ಘನಹಿಮಾದ್ರಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ವಿಂಧ್ಯಾ)

೪. __________ ಧರ್ಮಪಾಶಗಳ ಕಡಿದೊಗೆದು ಎದೆಹಿಗ್ಗಿ ಹಾಡಬೇಕು.

(ಜಾತಿ–ಕುಲ–ಮತ, ಮೇಲು–ಕೀಳು, ಬಡವ–ಬಲ್ಲಿದ, ಹಳ್ಳಿ–ಪಟ್ಟಣ)

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಅಲಂಕಾರಗಳು

(ಪುನರಾವರ್ತನೆ)

ಈಗಾಗಲೇ ೮ನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು, ಅದರ ವಿಧಗಳು, ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು, ಅದರ ವಿಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿನ ಉಪಮಾಲಂಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಮರಿಸೋಣ.

ಅ) ಉಪಮಾಲಂಕಾರ

ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೇ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪಮಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಮೇಯ, ಉಪಮಾನ, ಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳಿರಬೇಕು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳೂ ಇರುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನ್ನು ಲುಪ್ತೋಪಮಾಲಂಕಾರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ: ಅ) ಗೀಜಗನ ಗೂಡುಗಳು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಂತೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಉಪಮೇಯ: ಗೀಜಗನ ಗೂಡುಗಳು

ಉಪಮಾನ: ತೊಟ್ಟಿಲು

ಉಪಮಾವಾಚಕ: ಅಂತೆ

ಸಮಾನಧರ್ಮ: ತೂಗಾಡುವುದು

ಸಮನ್ವಯ : ಉಪಮೇಯವಾದ ಗೀಜಗನ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಉಪಮಾನವಾದ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಅಂತೆ' ಎಂಬ ಉಪಮಾವಾಚಕ ಪದವನ್ನು 'ತೂಗಾಡುವುದು' ಎಂಬ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರ.

ಅಲಂಕಾರ: ಉಪಮಾಲಂಕಾರ

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಅಲಂಕಾರದ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಆ) **"ಬಾನಿನಲಿ ಗಾಳಿಪಟಗಳು ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು"** – ಇಲ್ಲಿರುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಲಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ.

ಇ) **ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.**

೧. ನವಭಾವ ____________________
____
____
ವೀರಧ್ವನಿಯೇರಬೇಕು; ॥ ೧ ॥

೨. ಜಾತಿ–ಕುಲ ____________________
____
____
____________________ ಗುಡುಗಬೇಕು. ॥ ೨ ॥

೩. ಉನ್ನತೋನ್ನತ ____________________
____
____
____________________ ಬೆನ್ನಟ್ಟಬೇಕು. ॥ ೩ ॥

ಈ) **ಹೊಸಹಾಡು ಗೀತೆಯನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಿ.**

ಪೂರಕ ಓದು

ಅ. **ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಞ್ಞಣ್ಣ ರೈ** ಅವರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಓದಿ

೨. ಪಾರಿವಾಳ

ಸು. ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿ–

ಪ್ರವೇಶ : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ 'ಕವನಗಳು' ಸಹೃದಯರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಕಥನ ಕವನಗಳು' ತುಂಬ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾಗಿವೆ. ಕವನದ ಮುಖಾಂತರವೇ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನೊ, ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನೊ ಓದುಗರಿಗೆ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡುವಂತೆ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನೊ, ಅನುಭವದ ನುಡಿ ಮುತ್ತನ್ನೊ ನೀಡುವುದು ಕಥನ ಕವನಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಸು. ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿ ಅವರು ಕಥನ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಕವಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನಲೊಂದು ಹೆಮ್ಮರದ ಹೊದರಿನಲಿ
ಇರುತಿತ್ತು ಪುಟ್ಟ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿ
ಮುದ್ದು ಬಿಳಿ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಜೋಡಿ ॥೧॥

ಹಗಲಿರುಳು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಬಾಳಿದವು ಈ ಜೋಡಿ
ಎಂದಿಗೂ ಅಗಲಿರವು ಒಂದನೊಂದು
ಹಿಗ್ಗು ತುಂಬಿತು ಹೊದರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ॥೨॥

ಇಟ್ಟ ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆದು ಹಿಗ್ಗಿತಿವುಗಳ ಪ್ರೀತಿ
ಮುದ್ದು ಮರಿಗಳ ಮಧುರ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ
ದಿನಕಳೆದವಾನಂದದಿಂದ ಬಾಳಿ ॥೩॥

ಬೇಡನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಬಲೆಯ ಹರಡಿದನೊಮ್ಮೆ
ಪುಟ್ಟ ಮರಿಗಳು ಹಾರಿ ಸಿಲುಕಿ ಸೆರೆಗೆ
ಚೀತ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದವು ಬರಲು ಹೊರಗೆ ॥೪॥

ಕಂಡು ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಪಾಡು ತಾಯಿ ಧುಮುಕಿತು ಬಲೆಗೆ
ಹೆಂಡತಿಯನಗಲಿರದ ಗಂಡು ಹಕ್ಕಿ
ಒಳಗೆ ಬಂದಿತು ಬಳಿಗೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ॥೫॥

ಕುರುಡು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿವೇಕ
ಬಲೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದ ಪಾರಿವಾಳ ಹಿಂಡು
ಹಸಿದ ಬೇಡನು ನಡೆದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ॥೬॥

ಮೋಹ ಮುಸುಕಿದ ಬುದ್ಧಿ ಸರ್ವನಾಶದ ಸಿದ್ಧಿ
ವ್ಯಾಮೋಹವನು ತೊರೆದು ಬಾಳಬೇಕು
ಏನು ಬಂದರು ಕೂಡ ತಾಳಬೇಕು ॥೭॥

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಸು. ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿ ಇವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು **ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗಣ್ಣ ಎಕ್ಕುಂಡಿ.** ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು **೧೯೨೩**ರಂದು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರಿ**ನಲ್ಲಿ. ೧೯೪೪ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ.(ಆನರ್ಸ್) ಪದವಿ ಪಡೆದ ಎಕ್ಕುಂಡಿಯವರು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಕಿಕೊಡ್ಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದರು. ೩೫ ವರ್ಷಗಳ ಸೇವೆಯ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾದರು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಕವನ ಸಂಕಲನ: **ಶ್ರೀ ಆನಂದ ತೀರ್ಥರು, ಸಂತಾನ, ಹಾವಾಡಿಗರ ಹುಡುಗ, ಮತ್ಸ್ಯ ಗಂಧಿ, ಬಕುಳದ ಹೂಗಳು**. ಕಥಾಸಂಕಲನ: **ನೆರಳು,** ಕಾದಂಬರಿ: **ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು**. ಸೋವಿಯತ್ ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನ ನೆಹರು ಪುರಸ್ಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬಹುಮಾನ, ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರೆತಿವೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ **'ಪಾರಿವಾಳ'** ಪದ್ಯವನ್ನು **ಸು. ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿ** ಅವರ **'ಸಮಗ್ರ ಕಥನ ಕವನಗಳು'** ಎಂಬ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

'ಪಾರಿವಾಳ' ಎಂಬ ಕವನವು ಒಂದು ಕಥನ ಕವನವಾಗಿದೆ. ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಜೋಡಿಯು ಪರಸ್ಪರ ಅಗಲಿ ಇರಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಅವುಗಳ ಧ್ವನಿ ಕೇಳುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೇಡನು ಹಾಕಿದ ಬಲೆಗೆ ಸಿಲಿಕಿದ ಪುಟ್ಟ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡ ತಂದೆ–ತಾಯಿ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಕುರುಡು ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ತಾವೂ ಬಲೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಬೇಡನ ಪಾಲಾದವು. 'ಮೋಹ' ಎಂಬುದು ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ವ್ಯಾಮೋಹ ತೊರೆದು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಈ ಕಥನ ಕವನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಮುಸುಕು – ಆವರಿಸು, ಸುತ್ತುವರಿ.
ವ್ಯಾಮೋಹ – ಅತಿಯಾದ ಪ್ರೀತಿ.
ಹೊದರು – ಪೊದೆ, ಪೊಟರೆ.
ವಾತ್ಸಲ್ಯ – ಅಕ್ಕರೆ, ಮಮತೆ.
ಸಿದ್ಧಿ – ಫಲಕಾರಿ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗು.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಮುದ್ದು ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಜೋಡಿ ಎಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದ್ದವು?
೨. ಜೋಡಿ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಹೇಗೆ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದವು?
೩. ಬಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಿಗಳು ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಏನು ಮಾಡಿದವು?
೪. ಏನನ್ನು ತೊರೆದು ಬಾಳಬೇಕು?

ಆ) ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕಾಣವೇನು?
೨. ಬೇಡ ಏನು ಮಾಡಿದನು?

ಇ) ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಜೋಡಿ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ದುಡುಕಿನ ನಿರ್ಧಾರದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?.
೨. 'ಪಾರಿವಾಳ' ಪದ್ಯದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಒಳಗೆ ಬಂದಿತು ಬಳಿಗೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ"
೨. "ಮೋಹ ಮುಸುಕಿದ ಬುದ್ಧಿ ಸರ್ವನಾಶದ ಸಿದ್ಧಿ"

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಅಲಂಕಾರ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ

– **ಶಾಲೆಗೆ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಂದು ರತ್ನ.**
– **ಮನೆಯೇ ಧರ್ಮಾಶ್ರಮ.**

ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ **ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ** ಎಂಬುದು ಉಪಮೇಯ. **ರತ್ನ** ಎಂಬುದು ಉಪಮಾನ. ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ **ಮನೆ** ಎಂಬುದು ಉಪಮೇಯ. **ಧರ್ಮಾಶ್ರಮ** ಎಂಬುದು ಉಪಮಾನ. ಎರಡೂ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ **ಉಪಮೇಯಕ್ಕೂ ಉಪಮಾನಕ್ಕೂ** ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಉಪಮೇಯ, ಉಪಮಾನಗಳು ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭೇದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಹೇಳುವ ಅಲಂಕಾರವೇ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ

ಉದಾ.: **ಸೀತೆಯ ಮುಖ ಕಮಲ ಅರಳಿತು**

ಉಪಮೇಯ – **ಸೀತೆಯ ಮುಖ**

ಉಪಮಾನ – **ಕಮಲ**

ಅಲಂಕಾರ – **ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ**

ಸಮನ್ವಯ – **ಉಪಮೇಯವಾದ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಉಪಮಾನವಾದ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಅಭೇದವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ.**

ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ

– ಮಾತು ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಜಗಳವಿಲ್ಲ, ಊಟ ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ.

ಮಾತಿನ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಜಗಳ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವಿಲ್ಲ. ಊಟದ ಮರ್ಮ ಅರಿತವನಿಗೆ ರೋಗದ ಭಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಈ ಎರಡೂ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬ–ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವಗಳಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳು ಅರ್ಥಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ.

ಉದಾ.: ೧. ದುರ್ಜನರು ನಿಂದಿಸುವರೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸತ್ಕವಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸದಿರುವನೇ?

೨. ಕತ್ತಲೆಯ ಭಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ತನ್ನ ಕಿರಣವನ್ನು ಪಸರಿಸದಿರುವನೇ?

ಸಮನ್ವಯ

ದುರ್ಜನರು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯಾದವನು ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿಯೇ ರಚಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಮಾತಿಗೂ ಕತ್ತಲೆಯ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಕಿರಣವನ್ನು ಪಸರಿಸಿಯೇ ಪಸರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೂ ಅರ್ಥ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಬಿಂಬ–ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವವು ಉಪಮೇಯ ಉಪಮಾನಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಇದು **ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ.**

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ

೧. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವನ್ನು ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿ.

೨. **ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮುಖಕಮಲ ಅರಳಿತು** ಇಲ್ಲಿರುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ಸಮನ್ವಯಿಸಿರಿ.

೩. 'ಪಾರಿವಾಳ' ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಪದಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನಲೊಂದು ____________ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಜೋಡಿ

೨. ಹಗಲಿರುಳು ____________ ಹೊದರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಪೂರಕ ಓದು

ಅ. ಸಲೀಂ ಅಲಿ (ಹಕ್ಕಿ ಮನುಷ್ಯ) ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೩. ಸಿರಿಯನಿನ್ನೇನ ಬಣ್ಣಿಪೆನು

ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ–

ಪ್ರವೇಶ: ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಾಕವಿ. ಅಪ್ಪಟ ದೇಸೀ ಛಂದಸ್ಸಾದ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದೊಂದು ಭೋಗ–ಯೋಗ ಸಮನ್ವಯಕಾವ್ಯ. ಆತನ ವರ್ಣನಾ ಶೈಲಿ, ಪದಸಂಪತ್ತು, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಛಂದೋವಿಲಾಸ – ಇತ್ಯಾದಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಬಿನ್ನಹ ಗುರುವೆ ಧ್ಯಾನಕೆ ಬೇಸರಾದಾಗ
ನಿನ್ನನಾದಿಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಕನ್ನಡದೊಳಗೊಂದು ಕಥೆಯ ಪೇಳುವೆನದು
ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆ ಕಂಡ ನನ್ನೊಡೆಯಾ ॥ ೧ ॥

ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಚೆನ್ನಾದುದೆನೆ ಕನ್ನಡಿಗರು
ರಯ್ಯಾ ಮಂಚಿದಿಯೆನೆ ತೆಲುಗ
ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಎಂಚಪೊರ್ಲಾಂಡೆಂದು ತುಳುವರು
ಮೈಯ್ಯುಬ್ಬಿ ಕೇಳಬೇಕಣ್ಣ ॥ ೨ ॥

ಭರತಭೂತಳಕೆ ಸಿಂಗಾರವಾದಯೋಧ್ಯಾ
ಪುರದೊಳು ಮೂಲೋಕ ಪೊಗಳೆ
ಭರತಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಸುಖಬಾಳುತಿರ್ದನಾ
ಸಿರಿಯನಿನ್ನೇನ ಬಣ್ಣಿಪೆನು ॥ ೩ ॥

ಪುರುಪರಮೇಶನ ಹಿರಿಯ ಕುಮಾರನು
ನರಲೋಕಕೊಬ್ಬನೆ ರಾಯ
ಮುರಿದು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟರೆ ಕ್ಷಣಕೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾಂಬ
ಭರತ ಚಕ್ರಿಯ ಹೇಳಲಳವೇ ॥ ೪ ॥

ಆ ವಿಭುವೊಂದಿನದುದಯದೊಳೆದ್ದು
ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನು ಮಾಡಿ
ಚಾವಡಿಗೈದಿ ತಾನೋಲಗವಾದೊಂದು
ಶ್ರೀವಿಲಾಸವನೇನನೆಂಬೆ ॥ ೫ ॥

ನವರತ್ನ ಹೇಮನಿರ್ಮಿತವೆನಿಪಾಸ್ಥಾನ
ಭವನದೊಳಾ ರಾಜರತ್ನ
ಛವಿವಡೆದೆಸೆದನು ರತ್ನಪುಷ್ಪಕದೊಳು
ದಿವಿಜೇಂದ್ರನೊಪ್ಪುವಂದದೊಳು ॥ ೬ ॥

ತರತರವಿಡಿದು ಢಾಳಿಸುತಿಹ ದೀರ್ಘ ಚಾ
ಮರಗಳ ಸಾಲೊಳೆಸೆದನು
ಹರಿವ ಬೆಳ್ಮುಗಿಲೊಳು ತೋರಿ ಮರಸುವ
ಚಂದಿರನೊ ಭಾಸ್ಕರನೋಯೆಂಬಂತೆ ॥ ೭ ॥

ಅಂಬುಜವೆಲ್ಲವು ರವಿಯ ನೋಳ್ಪಂತೆ ನೀ
ಲಾಂಬುಜ ನೋಳ್ಪಂತೆ ಶಶಿಯಾ
ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯೆಲ್ಲ ನೃಪನ ನೋಡುವ ಮಿಕ್ಕ
ಹಂಬಲ ಮರೆದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ ॥ ೮ ॥

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

ಪದ್ಯ–೧. ಬಿನ್ನಪ ಗುರುವೆ ಧ್ಯಾನಕೆ ಬೇಸರ + ಆದಾಗ ನಿನ್ನನು + ಆದಿಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡದ + ಒಳಗೆ + ಒಂದು ಕಥೆಯ ಪೇಳುವೆನು + ಅದು ನಿನ್ನ + ಆಜ್ಞೆ ಕಂಡ ನನ್ನ + ಒಡೆಯಾ

ಪದ್ಯ–೨. ಅಯ್ಯ + ಅಯ್ಯ ಚೆನ್ನ + ಆದುದು + ಎನೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ರಯ್ಯಾ ಮಂಚಿದಿ + ಎನೆ ತೆಲುಗ ಅಯ್ಯ + ಅಯ್ಯ ಎಂಚ ಪೊರ್ಲ್ + ಆಂಡ್ + ಎಂದು ತುಳುವರು ಮೈ + ಉಬ್ಬಿ ಕೇಳಬೇಕು + ಅಣ್ಣಾ

ಪದ್ಯ–೩. ಭರತಭೂತಳಕೆ ಸಿಂಗಾರ + ಆದ + ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪುರದ + ಒಳು ಮೂಲೋಕ ಪೊಗಳೆ ಭರತಚಕ್ರ + ಈಶ್ವರ ಸುಖಬಾಳುತ + ಇರ್ದನು + ಆ ಸಿರಿಯನು + ಇನ್ನು + ಏನ ಬಣ್ಣಿಪೆನು

ಪದ್ಯ–೪. ಪುರುಪರಮ + ಈಶನ ಹಿರಿಯ ಕುಮಾರನು ನರಲೋಕಕೆ + ಒಬ್ಬನೆ ರಾಯ ಮುರಿದು ಕಣ್ಣು + ಇಟ್ಟರೆ ಕ್ಷಣಕೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾಂಬ ಭರತ ಚಕ್ರಿಯ ಹೇಳಲ್ + ಅಳವೆ?

ಪದ್ಯ–೫. ಆ ವಿಭು + ಒಂದು ದಿನದ + ಉದಯದೊಳು + ಎದ್ದು ದೇವತಾ + ಅರ್ಚನೆಯನು ಮಾಡಿ ಚಾವಡಿಗೆ + ಐದಿ ತಾನ್ + ಓಲಗವಾದ + ಒಂದು ಶ್ರೀ ವಿಲಾಸವನು ಏನನ್ + ಎಂಬೆ

ಪದ್ಯ–೬. ನವರತ್ನ ಹೇಮ ನಿರ್ಮಿತ + ಎನಿಪ + ಆಸ್ಥಾನ ಭವನದೊಳ್ + ಆ ರಾಜರತ್ನ ಛವಿ + ಪಡೆದು + ಎಸೆದನು ರತ್ನಪುಷ್ಪಕದೊಳು ದಿವಿಜ + ಇಂದ್ರನ್ + ಒಪ್ಪುವ + ಅಂದದೊಳು

ಪದ್ಯ–೭. ತರತರ + ಪಿಡಿದು ಢಾಳಿಸುತ + ಇಹ ದೀರ್ಘ ಚಾಮರಗಳ ಸಾಲೊಳ್ + ಎಸೆದನು ಹರಿವ ಬೆಳ್ + ಮುಗಿಲೊಳು ತೋರಿ ಮರಸುವ ಚಂದಿರನೋ ಭಾಸ್ಕರನೋ ಎಂಬಂತೆ

ಪದ್ಯ–೮. ಅಂಬುಜ + ಎಲ್ಲವು ರವಿಯ ನೋಳ್ಪ + ಅಂತೆ ನೀಲ + ಅಂಬುಜ ನೋಳ್ಪ + ಅಂತೆ ಶಶಿಯ + ಆ ತುಂಬಿದ ಸಭೆ + ಎಲ್ಲ ನೃಪನ ನೋಡುವ ಮಿಕ್ಕ ಹಂಬಲ ಮರೆದುದು + ಅಲ್ಲಿ + ಅಲ್ಲಿ

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ (ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೫೬೦) ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೂಡುಬಿದರೆಯವನು. ಕನ್ನಡ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ, ಅಪ್ಪಟ ದೇಸೀ ಛಂದಸ್ಸಾದ **ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ** ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತಾಳಪ್ರದೇಶದ ಭೈರರಸ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದು **ಶೃಂಗಾರಕವಿ** ಅಭಿದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದನು. **ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ** ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದನು. **ಭರತೇಶವೈಭವ** ಸಾಂಗತ್ಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು, **ಅಪರಾಜಿತೇಶ್ವರ ಶತಕ, ತ್ರಿಲೋಕಶತಕ, ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಶತಕ** – ಜೈನಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನು. ಸುಮಾರು ಎರಡುಸಾವಿರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಅವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗೀತಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ವಿರಚಿತ **ಭರತೇಶವೈಭವ** ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥದ ಆಸ್ಥಾನಸಂಧಿಯ (ಪುಟ ೮೯ – ೯೩) **೨, ೪, ೧೧, ೧೨, ೧೬, ೧೭, ೩೧ ಮತ್ತು ೩೪ನೆಯ** ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಭರತೇಶವೈಭವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಇದನ್ನು **ಸಾಂಗತ್ಯ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ** ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಸ್ತಾರ ಕಾವ್ಯ ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರ ವೃಷಭದೇವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭರತ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಬಾಹುಬಲಿ ಪೌದನಪುರದಲ್ಲೂ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭರತನ ಅರಮನೆಯ ಆಯುಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರರತ್ನ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭರತ ದಿಗ್ವಿಜಯ ನಡೆಸಿ **ಪ್ರಥಮಚಕ್ರಿ** ಎನಿಸಿದ. ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಈ ಕಾವ್ಯಭಾಗದ ವಿಶೇಷ

* * * *

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಳವೇ – ಸಾಧ್ಯವೇ
ಆದಿ – ಮೊದಲು
ಆಂಡ್ – ಆಯಿತು
ಐದಿ – ಬಂದು
ಓಲಗ – ರಾಜಸಭೆ, ದರ್ಬಾರು.
ಚಕ್ರಿ – ಚಕ್ರವರ್ತಿ
ಛವಿ – ಕಾಂತಿ
ದಿವಿಜೇಂದ್ರ – ದೇವೇಂದ್ರ
ನೀಲಾಂಬುಜ – ನೈದಿಲೆ
ಪೊರ್ಲು – ಚಂದ
ಭೂತಳ – ಭೂಮಿ
ಮಂಚಿದಿ – ಚಂದವಾದದ್ದು
ಶಶಿ – ಚಂದ್ರ
ಸಿರಿ – ಸಂಪತ್ತು

ಅಂಬುಜ – ತಾವರೆ
ಆಜ್ಞೆ – ಅಪ್ಪಣೆ
ಎಸೆ – ಶೋಭಿಸು
ಒಪ್ಪು, ಶೋಭಿಸು
ಕಾಂಬ – ಕಾಣುವ
ಚೆನ್ನು – ಒಳ್ಳೆಯದು, ಅಂದವಾದುದು
ಥಾಳಿಸು – ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸು, ಹೊಳಪು ಮಾಡು.
ನವರತ್ನ – ಒಂಬತ್ತು ರತ್ನ
ನೃಪ – ರಾಜ
ಬಿನ್ನಹ – ಅರಿಕೆ
ಮಂಚಿದಿ – ಒಳ್ಳೆಯದು (ತೆಲುಗು)
ಮೂಲೋಕ – ಮೂರುಲೋಕ;
ರವಿ – ಸೂರ್ಯ
ಶ್ರೀವಿಲಾಸ – ವೈಭವ, ಬೆಡಗು
ಹಂಬಲ – ಚಿಂತೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಮೂಲೋಕ : ಮೂರು ಲೋಕ – ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾತಾಳ.

ನವರತ್ನ : ಒಂಬತ್ತು ರತ್ನ – ವಜ್ರ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಮರಕತ, ಪುಷ್ಯರಾಗ, ನೀಲ, ಗೋಮೇಧಿಕ, ವೈಢೂರ್ಯ, ಮುತ್ತು ಮತ್ತು ಹವಳ

ದಿವಿಜೇಂದ್ರ : ದಿವಿ–ಸ್ವರ್ಗ ; ಜ–ಹುಟ್ಟಿದ ; ದಿವಿಜ – ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ – ದೇವತೆ ; ಇಂದ್ರ – ಒಡೆಯ ; ದಿವಿಜೇಂದ್ರ – ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರ ಒಡೆಯ; ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯ – ದೇವೇಂದ್ರ.

ಚಾವಡಿ : ಆಸ್ಥಾನ, ಓಲಗಶಾಲೆ, ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸೇರುವ ಸ್ಥಳ, ಗ್ರಾಮ ಕಚೇರಿ, ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಜಗಲಿ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಭರತೇಶವೈಭವ ಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃ ಯಾರು?
೨. ಭರತನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಯಾವುವು?
೩. ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಓಲಗಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ?
೪. ಆಸ್ಥಾನ ಭವನದೊಳಗೆ ರಾಜನು ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುವನು?
೫. ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯು ಮೈಮರೆತು ಕಾತುರರಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಧ್ಯಾನ ಬೇಸರಾದಾಗ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?
೨. ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಷಿಕರು ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಗಳಬೇಕೆಂದು ಕವಿ ಬಯಸುವನು?
೩. ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಓಲಗಮಂಟಪವನ್ನೇರಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಏಳು–ಎಂಟು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ರಾಜದರ್ಬಾರಿನ ವೈಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಕನ್ನಡದೊಳಗೊಂದು ಕಥೆಯ ಪೇಳುವೆನು"
೨. "ಶ್ರೀ ವಿಲಾಸವನೇನನೆಂಬೆ?"
೩. "ಚಂದಿರನೋ ಭಾಸ್ಕರನೋಯೆಂಬಂತೆ"

ಉ) ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಬಿನ್ನಹ : ಅರಿಕೆ :: ವಿಭು : ______

೨. ಪೊಗಳು : ತೆಗಳು :: ಕಾರ್ಮುಗಿಲ್ : ______

೩. ಭರತ : ಅಯೋಧ್ಯೆ :: ಬಾಹುಬಲಿ : ______

೪. ನೀಲಾಂಬುಜ : ನೀಲ + ಅಂಬುಜ :: ಚಕ್ರೇಶ್ವರ : ______

ಊ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಅಯ್ಯಯ್ಯ ______

______

______

______ ಕೇಳಬೇಕಣ್ಣ

೨. ಅಂಬುಜವೆಲ್ಲವು ______

______

______

______ ಮರೆದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ

ಪೂರಕ ಓದು

೧. **ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯರು** ಸಂಪಾದಿಸಿದ **ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ** ವಿರಚಿತ **ಭರತೇಶ ವೈಭವ** ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಓದಿ.

೪. ನಿಯತಿಯನಾರ್ ಮೀಱಿದಪರ್

ಜನ್ನ–

ಪ್ರವೇಶ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ನ ಕವಿಯದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೆಸರು. ಜನ್ನನ 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ' ಜೀವದಯಾ ನೋಂಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೃತಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯ ಕಥನವಿದೆ. ಇದು ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾವ್ಯ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿಂಸೆಯ ದುಷ್ಫಲ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸತ್ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯ. ವಸಂತಾಗಮನದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಜೀವ ಬಲಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿಸಿರಮನೆ ಪಡೆದು ಪರಕೆಗೆ
ವಸಂತನಲರ್ವೋದ ಮಾವಿನಡಿಮಂಚಿಕೆಯೊಳ್
ಕುಸುರಿದಱಿದಡಗಿನಗತೆವೊ
ಲೆಸೆದುವು ತದ್ವನದೊಳುದಿರ್ದ ಮುತ್ತದ ಮುಗುಳ್ಗಳ್ ॥ ೧ ॥

ಮಾರಿ ಮಲಯಾನಿಳಂ ನವ
ನೀರಜವನಮೆಂಬ ಕೆಂಡದೊಳ್ ದಂಡನಮ
ಸ್ಕಾರದೆ ಬಂದಪನಿತ್ತವ
ಧಾರಿಪುದೆಂಬಂತಿರುಲಿದುವರಗಿಳಿ ಬನದೊಳ್ ॥ ೨ ॥

ಅಂತು ದೊರೆವೆತ್ತು ಬಂದ ವ
ಸಂತದೊಳಾ ಮಾರಿದತ್ತನುಂ ಪುರಜನಮುಂ
ತಂತಮಗೆ ಚಂಡಮಾರಿಗೆ
ಸಂತಸಮಂ ಮಾಡಲೆಂದು ಜಾತ್ರೆಗೆ ನೆರೆದರ್ ॥ ೩ ॥

ನಿಂದು ನರಪತಿ ತಳಾಱಿಂ
ಗೆಂದಂ ನೀನ್ ಬರಿಸು ಮನುಜಯುಗಮಂ ಮುನ್ನಂ
ಕೊಂದರ್ಚಿಸುವೆಂ ಪೂಜೆಯೊ
ಳೆಂದಿನ ಪರಿ ತಪ್ಪೆ ದೇವಿ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಣಳ್ ॥ ೪ ॥

ತಡವಾದಪ್ಪುದು ಪೌರರ್
ಕುಡುವೇಟ್ಟುದು ಹಲವು ಜೀವರಾಶಿಯ ಬಲಿಯಂ
ನಡೆಯೆನೆ ಹಸಾದಮಾಗಳೆ
ಪಿಡಿತಾರದೆ ಮಾಣರೆನ್ನ ಕಿಂಕರರೆನುತುಂ ॥ ೫ ॥

ಕಿಱಿವರೆಯದ ಶುಭಲಕ್ಷಣ
ದಱಿಕೆಯ ಸತ್ಕುಲದ ಮರ್ತ್ಯಯುಗಲಕಮಂ ತಾ
ನಱಿಸಲ್ ಬಳರಿಯ ಬನದಿಂ
ಪೊಱಮಟ್ಟಂ ಚಂಡಕರ್ಮನೆಂಬ ತಳಾಱಂ ॥ ೬ ॥

ಮುನಿಸಮುದಾಯ ಸಮೇತಂ
ವಿನೇಯಜನ ವನಜವನದಿವಾಕರನಂತಾ
ಮುನಿಪನುಪವಾಸಮಂ ಪ
ರ್ವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕಳೆದು ಬಟಿಕ ಬಾಲಕಯುಗಮಂ ॥ ೭ ॥

ಚರಿಗೆಗೆ ಬೀಟ್ಕೊಡೆ ಗುರುಗಳ
ಚರಣಕ್ಕಾ ಯುಗಳಮೆಱಗಿ ಪೊಱಮಟ್ಟಾಗಳ್
ತರುಣ ವನಹರಿಣಯುಗಮಂ
ತರಕ್ಷು ಪಿಡಿವಂತೆ ಚಂಡಕರ್ಮಂ ಪಿಡಿದಂ ॥ ೮ ॥

ಅಭಯರುಚಿಯಭಯಮತಿಯೆಂ
ಬುಭಯಮನಾ ಪಾಪಕರ್ಮನುಯ್ವೆಡೆಯೊಳ್ ಮ
ತ್ತಭಯರುಚಿ ತಂಗೆಗೆಂದಪ
ನಭೀತೆಯಾಗೆಲಗೆ ತಾಯೆ ಮರಣದ ದೆಸೆಯೊಳ್ ॥ ೯ ॥

ನಿಯತಿಯನಾರ್ ಮೀಱಿದಪರ್
ಭಯಮೇವುದೊ ಮುಟ್ಟಿದೆಡೆಗೆ ಸೈರಿಸುವುದೆ ಕೇಳ್
ನಯವಿದೆ ಪೆತ್ತ ಪರೀಷಹ
ಜಯಮೆ ತಪಂ ತಪಕೆ ಬೇಱೆ ಕೋಡೆರಡೊಳವೇ ॥ ೧೦ ॥

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

ಸಿಸಿರಮನೆ ಪಡೆದು ಪರಕೆಗೆ ವಸಂತನ್ + ಅಲರ್ವೋದ ಮಾವಿನ + ಅಡಿಮಂಚಿಕೆಯೊಳ್ ಕುಸುರಿದಚಿದ + ಅಡಗಿನಗತೆವೊಲ್ + ಎಸೆದುವು ತದ್ + ವನದೊಳ್ + ಇರ್ದ ಮುತ್ತದ ಮುಗುಳ್ಗಳ್ ॥ ೧ ॥

ಮಾರಿ ಮಲಯಾನಿಳಂ ನವ ನೀರಜ ವನಮ್ + ಎಂಬ ಕೆಂಡದೊಳ್ ದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರದೆ ಬಂದಪನ್ + ಇತ್ತ + ಅವಧಾರಿಪುದು + ಎಂಬಂತೆ + ಇರೆ + ಉಲಿದುವು + ಅರಗಿಳಿ ಬನದೊಳ್ ॥ ೨ ॥

ಅಂತು ದೊರೆವೆತ್ತು ಬಂದ ವಸಂತದೊಳ್ + ಆ ಮಾರಿದತ್ತನುಂ ಪುರಜನಮುಂ + ತಂತಮಗೆ ಚಂಡಮಾರಿಗೆ ಸಂತಸಮಂ ಮಾಡಲ್ + ಎಂದು ಜಾತ್ರೆಗೆ ನೆರೆದರ್ ॥ ೩ ॥

ನಿಂದು ನರಪತಿ ತಳಾಱಂಗೆ + ಅಂದಂ ನೀನ್ ಬರಿಸು ಮನುಜಯುಗಮಂ ಮುನ್ನಂ ಕೊಂದು + ಅರ್ಚಿಸುವೆಂ ಪೂಜೆಯೊಳ್ + ಎಂದಿನ ಪರಿ ತಪ್ಪೆ ದೇವಿ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಣಳ್ ॥ ೪ ॥

ತಡವಾದಪ್ಪುದು ಪೌರರ್ ಕುಡುವೇಟ್ಟುದು ಹಲವು ಜೀವರಾಶಿಯ ಬಲಿಯಂ ನಡೆ + ಎನೆ ಹಸಾದಮ್ + ಆಗಳೆ ಪಿಡಿತಾರದೆ ಮಾಣರೆ + ಎನ್ನ ಕಿಂಕರರ್ + ಎನುತುಂ ॥ ೫ ॥

ಕಿಱಿವರೆಯದ ಶುಭಲಕ್ಷಣದ + ಅಱಿಕೆಯ ಸತ್ಕುಲದ ಮರ್ತ್ಯಯುಗಲಕಮಂ ತಾನ್ + ಅಱಸಲ್ ಬಳರಿಯ ಬನದಿಂ ಪೋಱಮಟ್ಟಂ ಚಂಡಕರ್ಮನ್ + ಎಂಬ ತಳಾಱಂ ॥ ೬ ॥

ಮುನಿಸಮುದಾಯ ಸಮೇತಂ ವಿನೇಯಜನ ವನಜವನ ದಿವಾಕರನಂತೆ + ಆ ಮುನಿಪನ್ + ಉಪವಾಸಮಂ ಪರ್ವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕಳೆದು ಬಟಿಕ ಬಾಲಕಯುಗಮಂ ॥ ೭ ॥

ಚರಿಗೆಗೆ ಬೀಟ್ಕೊಡೆ ಗುರುಗಳಚರಣಕ್ಕೆ + ಆ ಯುಗಳಮ್ + ಎಱಗಿ ಪೋಱಮಟ್ಟ + ಆಗಳ್ ತರುಣ ವನಹರಿಣಯುಗಮಂ + ತರಕ್ಷು ಪಿಡಿವಂತೆ ಚಂಡಕರ್ಮಂ ಪಿಡಿದಂ ॥ ೮ ॥

ಅಭಯರುಚಿ + ಅಭಯಮತಿ + ಎಂಬ + ಉಭಯಮನ್ + ಆ ಪಾಪಕರ್ಮನ್ + ಉಯ್ವೆಡೆಯೊಳ್ ಮತ್ತೆ + ಅಭಯರುಚಿ ತಂಗೆಗೆ + ಎಂದಪನ್ + ಅಭೀತೆಯಾಗು + ಎಲಗೆ ತಾಯೆ ಮರಣದ ದೆಸೆಯೊಳ್ ॥ ೯ ॥

ನಿಯತಿಯನ್ + ಆರ್ ಮೀಱಿದಪರ್ ಭಯಮ್ + ಏವುದೊ ಮುಟ್ಟಿದ + ಎಡೆಗೆ ಸೈರಿಸುವುದೆ ಕೇಳ್ ನಯವಿದೆ ಪೆತ್ತ ಪರೀಷಹಜಯಮೆ ತಪಂ ತಪಕೆ ಬೇಱೆ ಕೋಡು + ಎರಡು + ಒಳವೇ ॥ ೧೦ ॥

ಪೂರ್ವ ಕಥೆ

ರಾಜಪುರವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣ. ಅದರ ದೊರೆ ಮಾರಿದತ್ತ. ಆ ಪುರದಲ್ಲಿ ಚಂಡಮಾರಿಯ ದೇವಾಲಯವಿತ್ತು. ಆಶ್ವಯುಜ ಹಾಗೂ ಚೈತ್ರಋತುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಸಿ, ದೇವಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವರನ್ನು ಹಿಡಿದುತರುವಂತೆ ಮಾರಿದತ್ತನು ತಳಾರ ಚಂಡಕರ್ಮನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅವನು ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯ ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರಾದ ಅಭಯರುಚಿ ಮತ್ತು ಅಭಯಮತಿಯರನ್ನು ಹಿಡಿದುತಂದನು. ಮಾರಿಯ ಮನೆಯ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯದಿಂದ ಆ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಲಿತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಧೈರ್ಯ, ಸ್ಥೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಕ್ಕಸಬೆರಗಾದ ಮಾರಿದತ್ತನು ಅವರನ್ನು ಬಲಿಕೊಡದೆ ಅವರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದನು. ಅಭಯರುಚಿಯು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಉಜ್ಜಯನಿಯ ರಾಜಕುಮಾರ ಯಶೋಧರ. ತಂದೆ ಯಶೌಘ, ತಾಯಿ ಚಂದ್ರಮತಿ, ಪತ್ನಿ ಅಮೃತಮತಿ. ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಯರು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರು. ಅತ್ಯಂತ ಚೆಲುವ, ಸುಂದರ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತ ಹಾಗೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತನಾದ ಯಶೋಧರನ ಪತ್ನಿ ಅಮೃತಮತಿಯು ಕುರೂಪಿಯಾದ ಅಷ್ಟಾವಂಕ ಮಾವಟಿಗನ ಗಾನಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಪತಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯುವಳು. ಪತ್ನಿಯ ಹೇಯಕೃತ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡ ಯಶೋಧರನು ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನನಾಗುವನು. ತಾಯಿ ಚಂದ್ರಮತಿದೇವಿಯು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಖಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದೆ ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ದುಸ್ವಪ್ನವೊಂದನ್ನು ಕಂಡದ್ದಾಗಿ ಹೇಳುವನು. ಸ್ವಪ್ನದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದೇ ತಾಯಿಯ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೋಳಿಯೊಂದನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪುವನು. ಹಿಟ್ಟಿನಕೋಳಿಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದರೊಳಗೆ ಅಡಗಿದ್ದ ಬೆಂತರವೊಂದು ಕೂಗಿ ಅಸುನೀಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ಖಿನ್ನನಾದ ಯಶೋಧರನು, ಮಗನಾದ ಯಶೋಮತಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ತಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಅನುವಾಗುವನು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಅಮೃತಮತಿಯು, ಗಂಡ ಹಾಗೂ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ವಿಷವಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವಳು.

ಸತ್ತ ಯಶೋಧರ–ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನವಿಲು–ನಾಯಿ, ಹಾವು–ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಮೀನು–ಮೊಸಳೆ, ಆಡು–ಹೋತ ಮತ್ತು ಕೋಣ–ಹೋತಗಳಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಕೋಳಿ–ಪಿಳ್ಳೆಗಳಾಗಿ ಜನಿಸುವರು. ಒಮ್ಮೆ ಅಕಂಪನಮುನಿಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೋಳಿಗಳು ಜ್ಞಾತಿಸ್ಮರಗಳಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಹರ್ಷದಿಂದ ಕಲೆತಾಗ, ವನವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಯಶೋಮತಿಯ ಬಾಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವುವು. ಬಳಿಕ ಯಶೋಮತಿಯ ಪತ್ನಿ ಕುಸುಮಾವಳಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಆ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳೇ ಅಭಯರುಚಿ ಮತ್ತು ಅಭಯಮತಿ. ಅವರು ಮುಂದೆ ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಜನ್ನ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಹಳೇಬೀಡು** ಪ್ರಾಂತದ ಕವಿ (**ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೨೨೫**) ಹೊಯ್ಸಳರ ಬಲ್ಲಾಳನಿಂದ **ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ** ಅಭಿಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಈತ **ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ, ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣ** ಮತ್ತು **ಅನುಭವ ಮುಕುರ** ಕಾವ್ಯಗಳ ಕರ್ತೃ. ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಜನ್ನ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವವನ್ನು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕವಿ.

ಪ್ರಸ್ತುತ **'ನಿಯತಿಯನಾರ್ ಮೀಱಿದಪರ್'**ನಿಗದಿತ ಪದ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಹೊರತಂದಿರುವ ತೆಕ್ಕುಂಜೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ ಅವರ ಸಂಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥ **ಜನ್ನ ಕವಿ** ವಿರಚಿತ **'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ'** ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಯೋಜಿಸಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಅಹಿಂಸೆ–ಹಿಂಸೆಯ ಮೇಲೆ, ಧರ್ಮ–ಅಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ, ನ್ಯಾಯ–ಅನ್ಯಾಯದ ಮೇಲೆ, ನೀತಿ–ಅನೀತಿಯ ಮೇಲೆ ಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಲೋಕದ ಆಶಯ. ಈ ಆಶಯಕ್ಕನುಸಾರ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈ ಮರೆತರೂ ಅಮೃತಮತಿಯಂತೆ ನಾಯಕ ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದೀತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ...... "ಮನಸಿಜನ ಮಾಯೆ ವಿಧಿವಿಲಸನದ ನೆರಂಬಡೆಯೆ ಕೊಂದು ಕೂಗದೆ ನರರಂ" (ಮನ್ಮಥನ ಮಾಯೆ ವಿಧಿವಿಲಾಸದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿ ಅದು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದು ಕೂಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?) ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವಂತಾಗುವುದು. ತಾಳ್ಮೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯಪಾಠದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

* * *

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಡಗು – ಮಾಂಸ

ಅಭೀತೆಯಾಗು – ಹೆದರದಿರು

ಅಲರ್ವೋದ – ಹೂ ಬಿಟ್ಟ

ಉಯ್ – ಒಯ್ಯು,ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಚರಿಗೆ – ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ

ತಳಾಱ – ಕಾವಲುಗಾರ

ನಿಯತಿ – ವಿಧಿ ನಿಯಮ

ಬಳರಿ – ಮಾರಿಯ ಹೆಸರು

ಅಡಿಮಂಚಿಕೆಯೊಳ್ – ಕೆಳಮಂಚ

ಅಱಿಕೆ – ತಿಳಿವಳಿಕೆ

ಅವಧಾರಿಪುದು – ಗಮನಕೊಡುವುದು

ಕುಸುರಿದಱಿದ – ಚಿಕ್ಕ ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ

ತರಕ್ಷು – ಹುಲಿ

ದೊರೆವೆತ್ತು – ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಒದಗಿ

ನೀರಜ – ತಾವರೆ;

ಮಲಯಾನಿಳಂ – ಮಲಯ ಪರ್ವತದ ಗಾಳಿ

ಮುತ್ತ – ಮುತ್ತುಗ
ವನಜ – ತಾವರೆ
ಸಿಸಿರ – ಶಿಶಿರ, ಆರು ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಚಳಿಗಾಲ.
ಯುಗಲ – ಜೊತೆ
ವಿನೇಯ – ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆವ
ಹರಿಣ – ಜಿಂಕೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಋತುಗಳು – (೧) ವಸಂತ (೨) ಗ್ರೀಷ್ಮ (೩) ವರ್ಷ (೪) ಶರತ್ (೫) ಹೇಮಂತ (೬) ಶಿಶಿರ

ಪರೀಷಹ – ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಬಗೆಯ ಕ್ಲೇಶಗಳು, ಮೋಕ್ಷಗಾಮೀ ಜೀವನಿಗೆ ಒದಗುವ ತೊಂದರೆಗಳು.

(೧) ಹಸಿವು
(೨) ಬಾಯಾರಿಕೆ
(೩) ಚಳಿ
(೪) ಬಿಸಿ
(೫) ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳ ಕಡಿತ
(೬) ಬೆತ್ತಲೆಯಿಂದಾಗುವ ತೊಂದರೆ
(೭) ಅರತಿಯ ಬಾಧೆ
(೮) ಹೆಂಗಸರಿಂದಾಗುವ ತೊಂದರೆ
(೯) ಓಡಾಡುವಾಗ ಆಗುವ ಬಾಧೆ
(೧೦) ಮಲಗುವಾಗ ಆಗುವ ಬಾಧೆ
(೧೧) ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಆಗುವ ತೊಂದರೆ
(೧೨) ಬೈಗುಳು
(೧೩) ಹೊಡೆತ
(೧೪) ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವಾಗ ಬರುವ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಠುರ
(೧೫) ಭಿಕ್ಷೆ ಸಿಗದಿದ್ದಾಗ ಆಗುವ ಖೇದ
(೧೬) ತಪೋಮಹಿಮೆಗಳು ಕಾಣದಿರುವುದು
(೧೭) ರೋಗ
(೧೮) ಮುಳ್ಳು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಾಗುವ ಬಾಧೆ
(೧೯) ತನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅಹಂಕಾರಪಡುವುದು
(೨೦) ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕೊರಗುವುದು
(೨೧) ಸ್ನಾನ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ತೊಂದರೆ
(೨೨) ಜನ ಪುರಸ್ಕರಿಸದೆ ಇದ್ದಾಗ ಆಗುವ ಬಾಧೆ

ಅಭಯರುಚಿ –ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯ.

ಅಭಯಮತಿ – ಅಭಯರುಚಿಯ ಸಹೋದರಿ, ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಮುತ್ತುಗದ ಹೂವುಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಉದುರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು?

೨. ವನದಲ್ಲಿ ಅರಗಿಳಿಗಳು ಏನೆಂದು ಉಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವು?

೩. ಯಾವ ದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು?

೪. ಮಾರಿದತ್ತನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ತಳಾರನ ಹೆಸರೇನು?

೫. ಚಂಡಕರ್ಮನು ಯಾರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದನು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಮಾವಿನ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಉದುರಿದ್ದ ಮುತ್ತುಗದ ಹೂವುಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು?

೨. ಮಾರಿದತ್ತ ಹಾಗೂ ಜನರು ಏಕೆ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದ್ದರು?

೩. ಚಂಡಕರ್ಮನು ಎಂತಹ ಬಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೊರಟನು?

೪. ಅಭಯರುಚಿಯು ಅಭಯಮತಿಗೆ ಏನೆಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. 'ನಿಯತಿಯನಾರ್ ಮೀಱಿದಪರ್' ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಪೂಜೆಯೊಳೆಂದಿನ ಪರಿ ತಪ್ಪೆ ದೇವಿ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಣಳ್"

೨. "ತರಕ್ಷು ಪಿಡಿವಂತೆ ಚಂಡಕರ್ಮಂ ಪಿಡಿದಂ"

೩. "ಅಭೀತೆಯಾಗೆಲಗೆ ತಾಯೆ ಮರಣದ ದೆಸೆಯೊಳ್"

೪. "ನಿಯತಿಯನಾರ್ ಮೀಱಿದಪರ್"

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಮಾತ್ರಾಗಣ :

ಮಾತ್ರೆ : ಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ **ಮಾತ್ರೆ** ಎಂಬುದು ಕಾಲವನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಮಾನ. ಒಂದು ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಕಾಲವೇ **ಒಂದು ಮಾತ್ರಾಕಾಲ**. ಮಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಅವೇ **ಲಘು** ಮತ್ತು **ಗುರು**. **ಲಘುವನ್ನು** '◡' ಎಂತಲೂ **ಗುರುವನ್ನು** – ಎಂತಲೂ ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದು. ಒಂದು ಮಾತ್ರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರವೇ **ಲಘು**. ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತ್ರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರವೇ **ಗುರು**.

ಗುರು ಎನಿಸುವ ಅಕ್ಷರಗಳು :

•**ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳು**	–	–◡ ಕಾಲು	–◡◡ – ◡ – ◡ ಆಗಸ ನೀನು ಕೂಡ
•**ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ**	–	–◡◡ ಅಕ್ಷರ	–◡ ಕರ್ಣ
•**ಅನುಸ್ವಾರ, ವಿಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಕ್ಷರ**	–	–◡◡ ಬಂದನು	–◡ ದುಃಖ
•**ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅಕ್ಷರ**	–	◡◡– ಬರುವಳ್	◡◡– ಮರಗಳ್
•**ಐ, ಔ ಸಹಿತವಾದ ಅಕ್ಷರ**	–	–◡ ಗೈಮೆ	–◡◡ ಔಷಧ
• **ಷಟ್ಪದಿಯ ಮೂರು ಮತ್ತು ಆರನೆಯ** ಪಾದಗಳ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ	–	ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು ಒಂದು ಮಾತ್ರಾ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಹಾಡುವಾಗ ಎರಡು ಮಾತ್ರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು **ಗುರು** ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವುದೇ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೂ **ಗುರುವಾಗಿಯೇ** ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.	

ಮಾತ್ರಾಗಣ : ಮಾತ್ರೆಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಗಣವಿಭಾಗ ಮಾಡಲಾಗುವ **ಮಾತ್ರಾಗಣ**ದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ. ಅವೇ **ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣ ಮತ್ತು ಐದು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣ.**

ಕಂದ, ಷಟ್ಪದಿ, ರಗಳೆ ಇವು ಮಾತ್ರಾಗಣ ಆಧಾರಿತ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು.

ಕಂದ : ಮಾತ್ರಾಗಣ ಆಧಾರಿತ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ **ಕಂದ** ಕೂಡ ಒಂದು. ಇದು **ಚೌಪದಿ**ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯದ ಆಧಾರದಿಂದ ಇದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೪	೪	೪
– –	U – U	– –
ಕಾವೇ	**ರಿಯಿಂದ**	**ಮಾಗೋ**

೪	೪	೪	೪	೪
– U U	U U –	U – U	– –	U U –
ದಾವರಿ	**ವರಮಿ**	**ರ್ದನಾಡ**	**ದಾಕ**	**ನ್ನಡದೊಳ್**

೪	೪	೪
– U U	U U U U	– U U
ಭಾವಿಸಿ	**ದಜನಪ**	**ದಂವಸು**

೪	೪	೪	೪	೪
– U U	U U –	U U U U	U U U U	– –
ಧಾವಳ	**ಯವಿಲೀ**	**ನವಿಶದ**	**ವಿಷಯವಿ**	**ಶೇಷಂ**

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳು ಮಾತ್ರಾ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮವಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಮವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೊದಲೆರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಎಂತಲೂ ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆಂತಲೂ ಕರೆಯಬಹುದು. ಪ್ರತಿಪಾದವೂ ತಲಾ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣದಂತೆ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಲಕ್ಷಣ

- ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿರಬೇಕು.
- ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಮವಾಗಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ತಲಾ ಮೂರು ಮೂರು ಗಣಗಳಿರಬೇಕು.
- ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಮವಾಗಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ತಲಾ ಐದೈದು ಗಣಗಳಿರಬೇಕು.
- ಪ್ರತಿ ಪಾದವೂ ಆದಿಪ್ರಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು.

ಹಳಗನ್ನಡದ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು

ವಿಭಕ್ತಿ	ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳು	ಪ್ರತ್ಯಯ ಹಳಗನ್ನಡ	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರಥಮಾ	ಕರ್ತ್ರರ್ಥ	~ಮ್	ಅರಸಂ	ಅರಸರ್
ದ್ವಿತೀಯಾ	ಕರ್ಮಾರ್ಥ	~ಅಮ್	ಅರಸನಂ	ಅರಸರಂ
ತೃತೀಯಾ	ಕರಣಾರ್ಥ	~ಇಮ್, ~ಇಂದಂ, ~ಇಂದೆ	ಅರಸನಿಂ ಅರಸನಿಂದಂ ಅರಸನಿಂದೆ	ಅರಸರಿಂ ಅರಸರಿಂದಂ ಅರಸರಿಂದೆ
ಚತುರ್ಥೀ	ಸಂಪ್ರದಾನ	~ಗೆ, ~ಕೆ, ~ಕ್ಕೆ	ಅರಸಂಗೆ	ಅರಸರ್ಗೆ
ಪಂಚಮೀ	ಅಪಾದಾನ	~ಅತ್ತಣಿಂ ~ಅತ್ತಣಿಂದಂ	ಅರಸನತ್ತಣಿಂ ಅರಸನತ್ತಣಿಂದಂ	ಅರಸರತ್ತಣಿಂ ಅರಸರತ್ತಣಿಂದಂ
ಷಷ್ಠೀ	ಸಂಬಂಧ	~ಅ	ಅರಸನ	ಅರಸರ
ಸಪ್ತಮೀ	ಅಧಿಕರಣ	~ಒಳ್	ಅರಸನೊಳ್	ಅರಸರೊಳ್

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಮಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಅವು ಯಾವುವು?

೨. ಲಘು ಮತ್ತು ಗುರು ಎಂದರೇನು?

೩. ಕಂದ ಪದ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಮಾರಿ ________________

____

____

________________________ ಬನದೊಳ್

೨. ನಿಯತಿಯನಾರ್ ____________

____

____

____________________ ಕೋಡೆರಡೊಳವೇ

ಇ) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ, ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ನಿಂದು ನರಪತಿ ತಳಾಜಿಂ

ಗೆಂದಂ ನೀನ್ ಬರಿಸು ಮನುಜಯುಗಮಂ ಮುನ್ನಂ

೨. ತಡವಾದಪ್ಪುದು ಪೌರರ್

ಕುಡುವೇಟ್ಟುದು ಹಲವು ಜೀವರಾಶಿಯ ಬಲಿಯಂ

ಪೂರಕ ಓದು

೧. **ತೆಕ್ಕುಂಜೆ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ ಅವರ** ಸಂಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥ **ಜನ್ನ** ಕವಿ ವಿರಚಿತ **ಯಶೋಧರಚರಿತೆ** ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ.

೨. **ಕ. ವೆಂ. ರಾಘವಾಚಾರ್ಯ** ಅವರ **ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆ**ಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ.

೫. ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ

ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ –

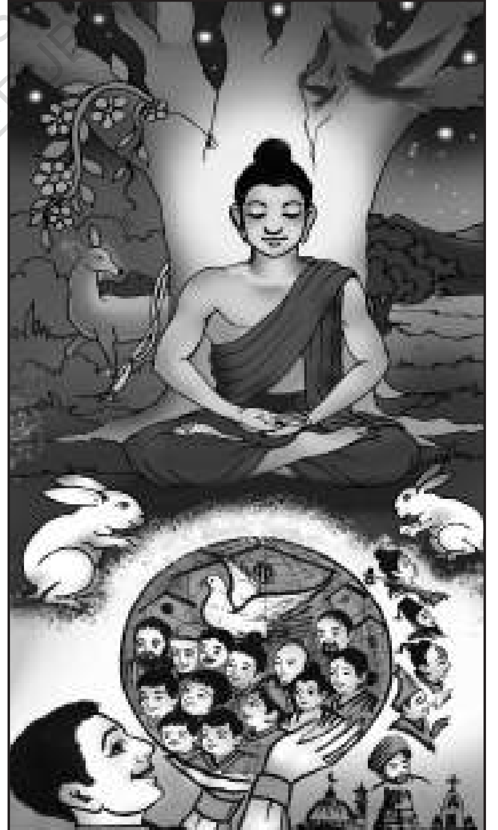
ಪ್ರವೇಶ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವೂ ಒಂದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಶೋಷಿತರ ನೋವು, ಕಷ್ಟ, ವೇದನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮತ್ತು ವಿರೋಧವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅವರು ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನೇನಾಗಿ ಬರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಿವ್ಯ ಜಗದ ಭವ್ಯ ಮನುಜರಾಗಿ ಬಾಳಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳು, ಪಂಚಶೀಲ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ
ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಬುದ್ಧನೆಡೆಗೆ
ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಕತ್ತಲಿಂದೀಚೆಗೆ
ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಬೆಳಕಿನ ಆದಿಗೆ
– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ನಿತ್ಯ ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಸತ್ಯ
ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಶಾಂತಿ ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಕ್ರಾಂತಿ
ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಕರುಣೆ ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಬೆಳಕು
ಲುಂಬಿನಿಯ ಬನಕೆ ವೈಶಾಖ ಬಂದಂತೆ
– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ನೀ ಹುಟ್ಟಿದೀ ಮನೆಯು ನೀ ಕಟ್ಟಿದೀ ಮನೆಯು
ಮರೆತೋದೆ ಹೇಗೆ ನೆನಪಾಯ್ತು ಈಗ
ನಿನಗಾಗಿ ತೆರೆದಿಹುದು ಈ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು
ಪಂಚಶೀಲ ಪಥದಿ ದೀಕ್ಷಾಭೂಮಿ ರಥದಿ
– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ಬುದ್ಧ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಬುದ್ಧ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ
ಬುದ್ಧ ನಮ್ಮ ಬಂಧು ಬುದ್ಧ ನಮ್ಮ ಬಳಗ
ಬೋಧಿಸತ್ವ ಮೀರಿದಡೆ ಮೆಚ್ಚನಾ ತಂದೆ
ಬಯಲಿನಲಿ ಬಂಧನ ಮೆಚ್ಚಳಾ ತಾಯಿ

– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ಬಹುಜನತೆಯ ಹಿತವೇ ಬಹುಜನತೆಯ ಸುಖವು
ನಮ್ಮುಸಿರ ನೀತಿಯು ನಮ್ಮನೆಯ ರೀತಿಯು
ಮಹಾಮನೆಯ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಸಾರಿರೋ ನೀವೆಲ್ಲ
ದಿವ್ಯಜಗದ ಭವ್ಯ ಮನುಜರಾಗಿ ನೀವು ಬಾಳಿರೊ

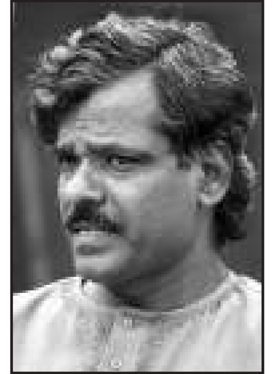
– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಜಾತಿಯ ಸೀಮೆಯಾಚೆ
ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ ಧರ್ಮದ ಗಡಿಯಾಚೆ
ಲಿಂಗಭೇದ ಬೇಕಿಲ್ಲ ಮೇಲುಕೀಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ
ಬುದ್ಧ ನಡೆಯೆಮ್ಮನಡೆ ಬುದ್ಧ ನುಡಿಯೆಮ್ಮನುಡಿ

– ಬಾರಯ್ಯ ಬಾರೊ

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅವರು **ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೫೬** ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ**ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಎಂ. ಎ., ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಿಯಾಗಿರುವ ಇವರು **'ವಿಶ್ವತೋಮುಖ –ಹೂ ಬಲುಭಾರ', 'ಮೂಕನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗ', 'ಕಪ್ಪುಕಾವ್ಯ', 'ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣು', 'ನಾದ–ನಿನಾದ', 'ಸಿಲಿಕಾನ್ ಸಿಟಿ ಮತ್ತು ಕೋಗಿಲೆ', 'ಚಂಡಾಲ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಂ'** ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **'ಕಾರ್ಯ'** ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ **'ಮುಗಿಯದ ಕತೆಗಳು'** ಎಂಬ ಕಥಾ ಸಂಕಲನವನ್ನೂ **'ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ'** ಎಂಬ

ಆತ್ಮಕಥನವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. **'ಜಾನಪದ ಶೋಧ', 'ಭೂತಾರಾಧನೆ', 'ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ', 'ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ', 'ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ'** ಇವರ ವಿಮರ್ಶಾ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಯುತರ **'ಮೂಕನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗ'** ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ **'ದೇವರಾಜ ಬಹದ್ದೂರ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ', 'ಕಪ್ಪು ಕಾವ್ಯ'** ಕೃತಿಗೆ **'ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಪುರಸ್ಕಾರ'** ಮತ್ತು **'ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ'** ಕೃತಿಗೆ **'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ'**ಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ.

ಪ್ರಕೃತ **'ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ'** ಕವನವನ್ನು ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅವರ **'ವಿಶ್ವತೋಮುಖ – ಹೂ ಬಲುಭಾರ'** ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅವರು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ದಲಿತ ಸಂವೇದನೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುವವರು. **"ಸಮಕಾಲೀನವಾದ ಜಾಗತಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಧುನಿಕವಾದ ಜನಪರವಾದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕವಿತೆಗಳ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಅಪರೂಪದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರು ಒಬ್ಬರು."** ಇವರ **'ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ'** ಕವನವು ಇಂದಿನ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬುದ್ಧನ ಆಗಮನದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತದೆ. "ಇಂದಿನ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಬುದ್ಧನ ಬೆಳಕು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕ. ಬುದ್ಧನು ಸತ್ಯ, ಶಾಂತಿ, ಕರುಣೆಯ ಬೆಳಕು. ನಾವು ದಿವ್ಯವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಭವ್ಯವಾದ ಮನುಜರಾಗಿ ಬದುಕ ಬೇಕಾದರೆ ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಜಾತಿಯ ಸೀಮೆಯಾಚೆಗೆ ಬಂದು, ಧರ್ಮದ ಗಡಿಯಾಚೆಗೆ ನಿಂದು, ಲಿಂಗಭೇದ ಮಾಡದೆ, ಮೇಲುಕೀಳು ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಬಾಳಿ ಬದುಕಲು ನಮ್ಮ ನಡೆ ಬುದ್ಧನ ಕಡೆಗೆ ಇರಬೇಕು, ನಮ್ಮ ನುಡಿಯು ಬುದ್ಧನ ನುಡಿಯಾಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ, ಮನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರಬೇಕು" ಎಂಬುದು ಈ ಕವನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ದೀಕ್ಷಾಭೂಮಿ - ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ;

ಪಥ- ದಾರಿ, ಮಾರ್ಗ, ಹಾದಿ;

ಬುದ್ಧ – ತಿಳಿದವನು, ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿ;

ಬೋಧಿಸತ್ವ – ಬುದ್ಧನಾಗುವ ಸತ್ವವುಳ್ಳವನು, ಬುದ್ಧನ ಒಂದು ಹೆಸರು;

ಮಹಾಮನೆ –ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮನೆ;

ವೈಶಾಖ (ತ್ಸ) – ಬೇಸಗೆ (ದ್ಭ);

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ – ಬೌದ್ಧಮತ ಪ್ರವರ್ತಕ;

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಪಂಚಶೀಲ– ದುಃಖದ ನಿರೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಐದು ಶೀಲಗಳು. ಐದು ಕ್ಲೇಶಕಾರಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ವಿರತರಾಗುವುದೇ ಶೀಲಪಾಲನೆಯ ಉದ್ದೇಶ.

೧. ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿರುವುದು.

೨. ನಮ್ಮದಲ್ಲದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕದಿಯದಿರುವುದು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು.

೩. ಶೀಲಹರಣ ಮಾಡದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡದಿರುವುದು.

೪. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯದಿರುವುದು.

೫. ಮಾದಕ ಪಾನೀಯ ಅಥವಾ ಮಾದಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸದಿರುವುದು.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಬುದ್ಧನು ಲುಂಬಿನಿಯ ವನಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬರಬೇಕು?

೨. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಯಾರಿಗಾಗಿ ತೆರೆದಿಹುದು?

೩. ಮಹಾಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸಾರಬೇಕು?

೪. ನಮ್ಮ ನಡೆ ಯಾರ ನಡೆಯಂತೆ ಇರಬೇಕು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು–ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಏನೇನು ಎಂದು ಕವಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ?

೨. ಭವ್ಯ ಮನುಜರಾಗಿ ಬಾಳಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳಾವುವು?

೩. ಬುದ್ಧನು ಬೋಧಿಸಿದ ಪಂಚಶೀಲತತ್ತ್ವಗಳು ಯಾವುವು?

೪. ಬುದ್ಧನ ನಡೆ ಏನು? ವಿವರಿಸಿ.

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. 'ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ' ಕವನದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಬಾರಯ್ಯೊ ಬಾರೊ ಬೆಳಕಿನ ಆದಿಗೆ"

೨. "ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಕರುಣೆ ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ಬೆಳಕು"

೩. "ಬಯಲಿನಲಿ ಬಂಧನ ಮೆಚ್ಚಳಾ ತಾಯಿ"

೪. "ದಿವ್ಯ ಜಗದ ಭವ್ಯ ಮನುಜರಾಗಿ ನೀವು ಬಾಳಿರೊ"

೫. "ಬುದ್ಧ ನಡೆಯೆಮ್ಮನಡೆ ಬುದ್ಧ ನುಡಿಯೆಮ್ಮನುಡಿ"

ಉ) ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ನಿತ್ಯ : ಅನಿತ್ಯ : : ಸತ್ಯ : ______________

೨. ನಮ್ಮಸಿರು : ಲೋಪ ಸಂಧಿ : ಸೀಮೆಯಾಚೆ : ________________

೩. ರಥ : ತೇರು : : ಪಥ : ________________

೪. ಸುಖವು : ಪ್ರಥಮ ವಿಭಕ್ತಿ : : ಮನೆಗೆ : _______________

೫. ನಿತ್ಯ : ನಿಚ್ಚ : : ವೈಶಾಖ : _________________________

ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಬುದ್ಧನೆಂದರೆ ________________

____

____

____________________________ ರಥದಿ – ಬಾರಯ್ಯೊ ಬಾರೊ

೨. ಬಾರಯ್ಯ ____________________

____

____

________________________________ ನುಡಿ – ಬಾರಯ್ಯೊ ಬಾರೊ

ಆ) 'ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ' ಕವನವನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿರಿ.

ಪೂರಕ ಓದು

- **ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅವರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿ.**

೬. ತತ್ತ್ವಪದಗಳು

ಕಡಕೋಳ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ –

ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ–

ಪ್ರವೇಶ : ಸಾಗರ ಸದೃಶ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿರುವುದು ತತ್ತ್ವಪದಕಾರರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕಡಕೋಳ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಮತ್ತು ಶಿಶುನಾಳ ಷರೀಫ್ ಅವರು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ತತ್ತ್ವಪದಕಾರರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಬೀರರು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸರಳ ಪದಬಳಕೆಯ ಮೂಲಕ ಉಣಬಡಿಸಿದರೆ, ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಕಬೀರರೆಂದೆನಿಸಿದರು.

ಗುರುಕರುಣೆ, ಸಾಧು ಸತ್ಪುರುಷರ ಸ್ನೇಹದ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು **'ಗುರುಕರುಣೆ'** ತತ್ತ್ವಪದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಬಿದಿರು ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾವಿನವರೆಗೂ ಬಹು ಉಪಯೋಗಿ ಸಸ್ಯ. ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿನ ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಕುರಿತು **'ಬಿದಿರು'** ತತ್ತ್ವಪದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

೧. ಗುರುಕರುಣೆ

ಗುರುಕರುಣವಿಲ್ಲದವನ ಸ್ನೇಹ
ಸಾವುತನಕ ಬೇಡ ।
ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರ ಸೇವಾ
ಮಾಡಿರುವುದು ಬಹುಪಾಡ ॥ ೧ ॥

ಮಾತಿನೊಳಗ ಮಾತಿಲ್ಲದವನ ಸ್ನೇಹ
ಜಾತಿಜನ್ಮಕಬೇಡ ।
ಹೀನ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿ
ನೀನು ಕೆಡಲಿಬೇಡ ॥ ೨ ॥

ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರೆಂದು ಬಾಯಲಿ ಕರೆದು
ಹೊಕ್ಕು ಬಳಸಲಿಬೇಡ ।
ನಿತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶನವ ಉಂಡು
ಹೊತ್ತು ಗಳಿಯಲಿಬೇಡ ॥ ೩ ॥

ಹಿಂದಿಗೆ ಕಿರಿದು ಕಿಂದಿಗೆ ಹಿರಿದು
ಸರಿಯ ಮಾಡಲಿಬೇಡ ।
ಗುರು ಮಹಾಂತೇಶನ ಪಾದವ ಹಿಡಿದು
ಇರುವುದು ಬಹುಪಾಡ ॥ ೪ ॥

* * * * * *

೨. ಬಿದಿರು

ಬಿದಿರು (ನಾ) ಯಾರಿಗಲ್ಲದವಳು ॥ ಪ ॥

ಹುಟ್ಟುತ ಹುಲ್ಲು ನಾನಾದೆ
ಬೆಳೆಬೆಳೆಯುತ್ತ ದಿವಿನಾದೆ
ಮಕ್ಕಳನು ತೂಗುವತೊಟ್ಟಿಲಾದೆ ॥ ೧ ॥

ಪಲ್ಲಕ್ಕಿದಂಡಿಗೆಯಾದೆ
ಪತ್ರೆಗೆ ಬುಟ್ಟಿ ತಾನಾದೆ
ಮಹಾತ್ಮರ ಕೈಗೆ ಬೆತ್ತ ನಾನಾದೆ ॥ ೨ ॥

ಕುಟ್ಟಲು ಒನಕೆಯಾದೆ
ಅಂಬಿಗಗೆ ಕೋಲು ತಾನಾದೆ
ರೈತನಿಗೆ ಬಿತ್ತುವ ಕೂರಿಗ್ಯಾದೆ ॥ ೩ ॥

ಬೀಸುವ ಗೂಟವಾದೆ
ಕೇರುವ ಮರವಾದೆ
ಮುದುಕರಿಗೆ ಊರುವ ಬೆತ್ತವಾದೆ ॥ ೪ ॥

ಆಡುವ ಕೋಲಾದೆ
ಹೂಡಲು ಚಕ್ಕಡಿಯಾದೆ
ಸಿದ್ದರಾಮೇಶಗೆ ನಂದಿ ಕೋಲಾದೆ ॥ ೫ ॥

ನೆರಳಿಗೆ ಚಪ್ಪರವಾದೆ
ಏಕದಂಡಿಗೆ ಕೊಳವೆಯಾದೆ
ಶಿಶುನಾಳಾಧೀಶಗೆ ಓಲಗವಾದೆ ॥ ೬ ॥

– ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಕಡಕೋಳ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಅವರು **(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೮೫)** ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಫಜಲಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿದನೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಾಯಿ ಗಂಗಮ್ಮ, ತಂದೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯ್ಯ. ಇವರು ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಶ್ರೀಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರರ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಕಲಕೇರಿ ಮರುಳಾರಾಧ್ಯರಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆಗಿರುವ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಬುರಗಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಜೇವರ್ಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಯಡ್ರಾಮಿ ಬಳಿಯ ಕಡಕೋಳ ಗ್ರಾಮವು ಇವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಕಡಕೋಳ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಅವರ ಮಠವಿದೆ. **'ಮಹಾಂತೇಶ'** ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೂರಾರು ತತ್ತ್ವಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಕಡಕೋಳ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ಅವರ ತತ್ತ್ವಪದವು ಮಾನವನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಗುರುಕರುಣೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಅವರು ಸಾಧು ಸತ್ಪುರುಷರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಹೀನ ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು, ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

'ಗುರುಕರುಣೆ' ತತ್ತ್ವಪದವನ್ನು **'ಆಯ್ದ ತತ್ತ್ವಪದಗಳು'** (ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ ೪) ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಸಂತ ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ ತತ್ತ್ವಪದ ರಚನಾಕಾರರಾದ ಇವರು **(ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೮೯೯)** ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಗ್ಗಾಂವಿ ತಾಲೂಕಿನ, **ಶಿಶುನಾಳ**ದವರು. ಬಾಲ್ಯದ ಹೆಸರು ಮಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ. ಗುರು ಕಳಸದ ಗೋವಿಂದ ಭಟ್ಟರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಬೀರರೆಂದೇ ಶರೀಫರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಶಿಶುನಾಳಾಧೀಶ, ಶಿಶುನಾಳೇಶ ಅಂಕಿತ. ಇವರು ನೂರಾರು ತತ್ವಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡವಾದ ವಸ್ತು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡಿಮೆ ಉಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾವಿನ ತನಕ ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತು ನೀರು. ಇದರಂತೆ ಬಿದಿರೂ ಬಹು ಉಪಯೋಗಿ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಬೇಕಾದ ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಬಿದಿರನ್ನು ಸಂತ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಪರಿ ಈ ತತ್ತ್ವ ಪದದಲ್ಲಿ ಸರಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

'ಬಿದಿರು' ತತ್ತ್ವಪದವನ್ನು **ವಿದ್ವಾನ್ ಸದ್ಯೋಜಾತಮೂರ್ತಿ** ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **'ಶಿಶುನಾಳರ ಗೀತೆಗಳು'** ಸಂಕಲನದಿಂದ (ಪುಟ ೭೯) ಆಯ್ದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಶನ – ಅನ್ನ, ಆಹಾರ.

ಏಕದಂಡಿ – ತಂತೀ ವಾದ್ಯ.

ಚಕ್ಕಡಿ – ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ.

ದಿವಿನಾಗು – ಮೈತುಂಬಿಕೊಳ್ಳು;

ಪತ್ರೆ – ಎಲೆ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ (ಪೂಜೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪತ್ರ–ಪುಷ್ಪಗಳು);

ಕೂರಿಗೆ – ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವ ಸಾಧನ.

ದಂಡಿಗೆ – ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಹೊರುವ ಕೋಲು;

ಬಹುಪಾಡ – ಬಹಳ ಕಷ್ಟ

ಮರ (ಮೊರ) – ಕೇರುವ ಸಾಧನ, ಗೆರಸೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ

ತತ್ತ್ವಪದ : ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುವ ಆತ್ಮನ ಕುರಿತ ತಾತ್ವಿಕ ಪದ್ಯವೇ ತತ್ತ್ವಪದ. ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಸಹಜ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಸಂಬಂಧೀ ರೀತ್ಯ ಅಲಂಕಾರರೂಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಭಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸುವುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಯಾರ ಸ್ನೇಹವು ಸಾಯುವತನಕ ಬೇಡ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ?

೨. ಯಾರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಡಬಾರದು?

೩. ತತ್ತ್ವಪದಕಾರರು ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ?

೪. ಬಿದಿರು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಿತು?

೫. ಬಿದಿರಿನ ಚಪ್ಪರವು ಏನನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ?

೬. ಬಿದಿರು ಶಿಶುನಾಳಾಧೀಶನಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಬಿದಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ರೈತರಿಗೆ, ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ?

೨. ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಲು, ಬೀಸಲು, ಕೇರಲು ಬಿದಿರು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ?

೩. ತತ್ತ್ವಪದಕಾರರು ಸ್ನೇಹ ಮಾಡುವ ಬಗೆಗೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ?

೪. 'ಗುರುಕರುಣೆ' ಪದ್ಯದ ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತತ್ತ್ವಸಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು–ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. 'ಗುರುಕರುಣೆ' ಪದ್ಯದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೨. 'ಬಿದಿರು' ಪದ್ಯದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಹೀನ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿ ನೀನು ಕೆಡಲಿಬೇಡ"

೨. "ನಿತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶನವ ಉಂಡು ಹೊತ್ತು ಗಳಿಯಲಿಬೇಡ"

೩. "ಮಹಾತ್ಮರ ಕೈಗೆ ಬೆತ್ತ ನಾನಾದೆ"

೪. "ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ದಿವಿನಾದೆ"

ಉ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತಪದವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. 'ಅಶನ' ಪದದ ಅರ್ಥ ___________

(ಅನ್ನ ಆಸೆ ಬಟ್ಟೆ ನೀರು)

೨. 'ಬೆತ್ತ' ಪದದ ತತ್ಸಮರೂಪ ___________

(ವೆತ್ತ ವೇತ್ರ ಬೆತ್ರ ಪೆತ್ರ)

೩. 'ಕರುಣೆ' ಪದದ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ ಪದ ___________

(ಅನುಕರಣೆ ನಿಕರುಣೆ ನಿಷ್ಕರುಣೆ ಅಪಕರುಣೆ)

೪. 'ಅಂಬಿಗ' ಎಂದರೆ _______________

(ರೈತ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವ ಗುರು ದೋಣಿ ನಡೆಸುವವ)

ಊ) ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಇರುವಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಹಿಂದು : ಮುಂದು :: ಹಿರಿದು : ____________

೨. ಮಾತಿಲ್ಲದವನ : ಲೋಪ ಸಂಧಿ :: ಕರುಣವಿಲ್ಲದವನ : ____________

೩. ಮನುಷ್ಯನ : ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ :: ಕಾಲದಲ್ಲಿ : ____________

೪. ಪತ್ರ : ಎಲೆ :: ಚಕ್ಕಡಿ : ____________

ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಮಾತಿನೊಳಗ ____________

____

____

____________ ಕೆಡಲಿಬೇಡ

೨. ಬೀಸುವ ____________

____

____________ ಬೆತ್ತವಾದೆ.

೩. ಆಡುವ ____________

____

____________ ಕೋಲಾದೆ

ಪೂರಕ ಓದು

೧. ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ರಚಿಸಿದ 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ 'ನೀನಾರಿಗಾದೆಯೋ ಎಲೆ ಮಾನವಾ' ಈ ಹಾಡನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಬಿದಿರು ಪದ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿರಿ.

೨. ವಿವಿಧ ತತ್ತ್ವಪದಕಾರರ ತತ್ತ್ವಪದಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿರಿ.

೭. ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನಿತ್ತು ಸಲಹು

ರಾಘವಾಂಕ–

ಪ್ರವೇಶ: ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ, ಸುಖ, ಶಾಂತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮಹೋನ್ನತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಂಡು ಗೌರವಯುತ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೊಬಗು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತನ್ಮಯತೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಭಿಮಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೌಲಿಕಾಂಶಗಳ ಅರಿವು ಅಗತ್ಯ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕೂಡ. ಅದಕ್ಕೆಂದೇ **"ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿನೋದೇನ ಕಾಲೋ ಗಚ್ಛತಿ ಧೀಮತಾಂ"** ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದು. ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗ, ಬಲಿದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರ ನೂರಾರು ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. "ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ, ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ಬಂಧು–ಬಳಗ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದ 'ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ'ಯ ಕಥೆ ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾಲದ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ ಸತ್ಯಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದ 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ'ನ ಭವ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ರೋಚಕ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿ ಧನ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸಂದ ಕಾರಿರುಳು ಕನ್ನೆಯರು ಹಗಲಂ ನೋಡ
ಲೆಂದು ಬಂದರೊ ಸುರಾಸುರರಬುಧಿಯಂ ಮಥಿಸು
ವಂದು ಹೊಸ ವಿಷದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಕಗ್ಗನೆ ಕಂದಿ ಜಲದೇವಿಯರು ಮನದಲಿ
ನೊಂದು ಮಾನಿಸರಾದರೋ ಕಮಲಜಂ ನೀಲ
ದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಾಲಭಂಜಿಕೆಗಳೊದವಿ ಜೀ
ವಂದಳೆದವೋ ಎನಿಪ್ಪಂದದಿಂ ಬಂದರಂಗನೆಯರವನೀಶನೆಡೆಗೆ ॥ ೧ ॥

ಮಾಯದಬಲೆಯರು ಕಾಣುತ್ತ ಮಝು ಭಾಪದಟ
ರಾಯ ಮಝುರೇ ರಾಯ ರಾಯದಳವುಳಕಾಱ
ರಾಯಕಂಟಕ ರಾಯಜಗಜಟ್ಟಿ ರಾಯದಲ್ಲಣ ರಾಯಕೋಳಾಹಳ
ರಾಯಭುಜಬಲಭೀಮ ರಾಯಮರ್ಧನ ರಾಯ
ಜೀಯ ಸ್ಥಿರಂಜೀವಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಗಾಣ
ನಾಯಕಿಯರೊಲಿದು ದಂಡಿಗೆವಿಡಿದು ಪೊಡಮಟ್ಟು ಹಾಡಲುದ್ಯೋಗಿಸಿದರು ॥ ೨ ॥

ಎಕ್ಕಲವ ಬಳಿಬಿಡಿದು ಸುತ್ತಿದಾಸಱನು ಮುನಿ
ರಕ್ಕಸನ ಬನಕೆ ಬಂದಂಜಿಕೆಯನೆರಡನೆಯ
ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೆನಿಪ ಗುರುವಾಜ್ಞೆಗೆಟ್ಟಳಲನಲ್ಲದೆ ಕನಸ ಕಂಡ ಭಯವ
ಮಿಕ್ಕು ಮಱೆವಂತಡಸಿ ಕವಿವ ಗತಿಗಳ ಸೊಗಸ
ನಕ್ಕಿಸದೆ ಸಮಯೋಚಿತದ ಪಸಾಯಕ್ಕೆ ಮನ
ವುಕ್ಕಿ ಸರ್ವಾಭರಣಮಂ ಗಾಣರಾಣಿಯರಿಗಿತ್ತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೩ ॥

ಬಡತನದ ಹೊತ್ತಾನೆ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ನೀ
ರಡಸಿರ್ದ ಹೊತ್ತಾಜ್ಯ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ರುಜೆ
ಯಡಸಿ ಕೆಡೆದಿಹ ಹೊತ್ತು ರಂಭೆ ದೊರೆಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಫಲವೇನು ಸಾವ ಹೊತ್ತು
ಪೊಡವಿಯೊಡೆತನ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ಕಡುವಿಸಿಲು
ಹೊಡೆದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಬೀಳ್ವೆಮಗೆ ನೀನೊಲಿದು ಮಣಿ
ದೊಡಿಗೆಗಳನಿತ್ತು ಫಲವೇನು ಭೂಪಾಲ ಹೇಳೆನುತ ಮತ್ತಿಂತೆಂದರು ॥ ೪ ॥

ಕಡಲೊಳಾಳ್ವಂಗೆ ತೆಪ್ಪವನು ದಾರಿದ್ರಂಗೆ
ಕಡವರವನತಿರೋಗಿಗಮೃತಮಂ ಕೊಟ್ಟಡವ
ರಡಿಗಡಿಗದಾವ ಹರುಷವನೆಯ್ದುತಿಪ್ಪರವರಂ ಪೋಲ್ವರೀ ಪೊತ್ತಿನ
ಸುಡುಸುಡುನೆ ಸುಡುವ ಬಿಱುಬಿಸಿಲ ಸೆಕೆಯುಸುರ ಬಿಸಿ
ಹೊಡೆದುದುರಿಹತ್ತಿ ಬಾಯ್ ಬತ್ತಿ ಡಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸಾ
ವಡಸುತಿದೆ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನಿತ್ತು ಸಲಹು ಭೂಭುಜಯೆಂದರು ॥ ೫ ॥

ರವಿಕುಲದ ಪೀಳಿಗೆಯೊಳೊಗೆದ ರಾಯರ್ಗೆ ಪ
ಟ್ಟವ ಕಟ್ಟುವಂದಿದಿಲ್ಲದಡರಸುತನ ಸಲ್ಲ
ದವನಿಯೊಳು ಯುದ್ಧರಂಗದೊಳಿದಂ ಕಂಡ ಹಗೆಗಳು ನಿಲ್ಲರಿದಱ ಕೆಳಗೆ
ಕವಿವ ನೆಳಲೊಳಗಾವನಿರ್ದನಾತಂಗೆ ತಾಂ
ತವಿಲೆಡರು ಬಡತನಂ ರೋಗವಪಕೀರ್ತಿ ಪರಿ
ಭವ ಭಯಂ ಹರೆವುದಿದನಱಿದಱಿದು ಸತ್ತಿಗೆಯ ಕೊಡಬಹುದೆ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೬ ॥

ಅನುನಯದೊಳೆಲ್ಲವಂ ಕೊಡಬಹುದು ಬಿಡಬಹುದು
ಜನನಿಯಂ ಜನಕನಂ ನಲ್ಲಳಂ ದೈವವಂ
ಮನವಾರೆ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿರ್ದ ಪರಿವಾರಮಂ ಕೊಡುವ ಬಿಡುವತಿಕಲಿಗಳು
ಜನರೊಳಗೆ ಜನಿಸರೆಂದೆನಲು ನೀನೀಗ ಪೇ
ಳ್ದನಿತಱೊಳು ಬೇಡಿದಡೆ ಕೊಡಬೇಡ ಕೊಡೆಯನೀ
ಯೆನೆ ಲೋಭವೇಕರಸ ಎನಲಿದಲ್ಲದೆ ಬೇಱ ಮಾತೆಪಿತರಿಲ್ಲೆಂದನು ॥ ೭ ॥

ಲೋಗರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದಾಗಿ ಸತಿ ವಂಶಗತ
ವಾಗಿ ಬಂದುದಱಿಂದ ತಂದೆ ಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟು
ವಾಗಲರ್ಚಿಸಿಕೊಂಬುದಾಗಿ ದೈವಂ ನೆಳಲ ತಂಪನೊಸೆದೀವುದಾಗಿ
ಸಾಗಿಸುವ ತಾಯ್ ಧುರದೊಳರಿಗಳಂ ನಡುಗಿಸುವು
ದಾಗಿ ಚತುರಂಗಬಲವೆನಿಸಿತೀ ಛತ್ರವೆಂ
ಬಾಗಳಿದನಱಿದಱಿದು ಬೇಡುವರನತಿಮರುಳರೆನ್ನರೇ ಮೂಜಗದೊಳು ॥ ೮ ॥

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

ಪದ್ಯ –೧. ಸಂದ ಕಾರಿರುಳು ಕನ್ನೆಯರು ಹಗಲಂ ನೋಡಲ್ + ಎಂದು ಬಂದರೊ ಸುರಾಸುರರ್ + ಅಬುಧಿಯಂ ಮಥಿಸುವಂದು ಹೊಸವಿಷದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಕಗ್ಗನೆ ಕಂದಿ ಜಲದೇವಿಯರು ಮನದಲಿ ನೊಂದು ಮಾನಿಸರ್ + ಆದರೋ ಕಮಲಜಂ ನೀಲದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಾಲಭಂಜಿಕೆಗಳ್ + ಒದವಿ ಜೀವಂ + ತಳೆದವೋ ಎನಿಪ್ಪ + ಅಂದದಿಂ ಬಂದರ್ + ಅಂಗನೆಯರ್ + ಅವನೀಶನ್ + ಎಡೆಗೆ

ಪದ್ಯ –೨. ಮಾಯದ + ಅಬಲೆಯರು ಕಾಣುತ್ತ ಮಝು ಭಾಪು + ಅದಟರಾಯ ಮಝುರೇ ರಾಯ ರಾಯದಳವುಳಕಾಱ ರಾಯಕಂಟಕ ರಾಯಜಗಜಟ್ಟಿ ರಾಯದಲ್ಲಣ ರಾಯಕೋಳಾಹಳ ರಾಯಭುಜಬಲಭೀಮ ರಾಯಮರ್ಧನ ರಾಯ ಜೀಯ ಸ್ಥಿರಂಜೀವ + ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಗಾಣನಾಯಕಿಯರ್ + ಒಲಿದು ದಂಡಿಗೆವಿಡಿದು ಪೊಡಮಟ್ಟು ಹಾಡಲ್ + ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದರು

ಪದ್ಯ –೩. ಎಕ್ಕಲವ ಬಳಿಬಿಡಿದು ಸುತ್ತಿದ + ಆಸಱಿನು ಮುನಿ ರಕ್ಕಸನ ಬನಕೆ ಬಂದ + ಅಂಜಿಕೆಯನ್ + ಎರಡನೆಯ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ್ + ಎನಿಪ ಗುರುವಾಜ್ಞೆಗೆಟ್ಟ + ಅಳಲನ್ + ಅಲ್ಲದೆ ಕನಸ ಕಂಡ ಭಯವ ಮಿಕ್ಕು ಮಱೆವಂತೆ + ಅಡಸಿ ಕವಿವ ಗತಿಗಳ ಸೊಗಸನಕ್ಕಿಸದೆ ಸಮಯೋಚಿತದ ಪಸಾಯಕ್ಕೆ ಮನವುಕ್ಕಿ ಸರ್ವಾಭರಣಮಂ ಗಾಣರಾಣಿಯರಿಗೆ + ಇತ್ತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು

ಪದ್ಯ –೪.	ಬಡತನದ ಹೊತ್ತು + ಆನೆ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ನೀರ್ + ಅಡಸಿರ್ದ ಹೊತ್ತು + ಆಜ್ಯ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ರುಜೆ + ಅಡಸಿ ಕೆಡೆದಿಹ ಹೊತ್ತು ರಂಭೆ ದೊರೆಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಫಲವೇನು ಸಾವ ಹೊತ್ತು ಪೊಡವಿಯ + ಒಡೆತನ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ಕಡುವಿಸಿಲು ಹೊಡೆದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಬೀಳ್ವ + ಎಮಗೆ ನೀನ್ + ಒಲಿದು ಮಣಿದೊಡಿಗೆಗಳನ್ + ಇತ್ತು ಫಲವೇನು ಭೂಪಾಲ ಹೇಳ್ + ಎನುತ ಮತ್ತೆ + ಇಂತೆಂದರು

ಪದ್ಯ –೫.	ಕಡಲೊಳ್ + ಆಳ್ವಂಗೆ ತೆಪ್ಪವನು ದಾರಿದ್ರಂಗೆ ಕಡವರವನ್ + ಅತಿರೋಗಿಗೆ + ಅಮೃತಮಂ ಕೊಟ್ಟಡೆ + ಅವರ್ + ಅಡಿಗಡಿಗೆ + ಅದಾವ ಹರುಷವನೆಯ್ದು ತಿಪ್ಪರ್ + ಅವರಂ ಪೋಲ್ವರ್ + ಈ ಪೊತ್ತಿನ ಸುಡುಸುಡುನೆ ಸುಡುವ ಬಿಱುಬಿಸಿಲ ಸೆಕೆ + ಉಸುರ ಬಿಸಿ ಹೊಡೆದುದು + ಉರಿಹತ್ತಿ ಬಾಯ್ ಬತ್ತಿ ಡಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸಾವ್ + ಅಡಸುತಿದೆ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನ್ + ಇತ್ತು ಸಲಹು ಭೂಭುಜ + ಎಂದರು

ಪದ್ಯ –೬.	ರವಿಕುಲದ ಪೀಳಿಗೆಯೊಳ್ + ಒಗೆದ ರಾಯರ್ಗೆ ಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟುವಂದು + ಇದಿಲ್ಲದಡೆ + ಅರಸುತನ ಸಲ್ಲದು + ಅವನಿಯೊಳು ಯುದ್ಧರಂಗದೊಳ್ + ಇದಂ ಕಂಡ ಹಗೆಗಳು ನಿಲ್ಲರ್ + ಅದಱ ಕೆಳಗೆ ಕವಿವ ನೆಳಲೊಳಗೆ + ಆವನಿರ್ದನ್ + ಆತಂಗೆ ತಾಂತವಿಲ್ + ಎಡರು ಬಡತನಂ ರೋಗ + ಅಪಕೀರ್ತಿ ಪರಿಭವ ಭಯಂ ಹರೆವುದು + ಇದನ್ + ಅಱಿದಱಿದು ಸತ್ತಿಗೆಯ ಕೊಡಬಹುದೆ ಹೇಳ್ + ಎಂದನು

ಪದ್ಯ –೭.	ಅನುನಯದೊಳ್ + ಎಲ್ಲವಂ ಕೊಡಬಹುದು ಬಿಡಬಹುದು ಜನನಿಯಂ ಜನಕನಂ ನಲ್ಲಳಂ ದೈವವಂ ಮನವಾರೆ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿರ್ದ ಪರಿವಾರಮಂ ಕೊಡುವ ಬಿಡುವ + ಅತಿಕಲಿಗಳು ಜನರೊಳಗೆ ಜನಿಸರ್ ಎಂದೆನಲು ನೀನೀಗ ಪೇಳ್ದ + ಅನಿತಱೊಳು ಬೇಡಿದಡೆ ಕೊಡಬೇಡ ಕೊಡೆಯನ್ + ಈಯೆನೆ ಲೋಭವೇಕೆ + ಅರಸ ಎನಲ್ + ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇಱೆ ಮಾತೆಪಿತರಿಲ್ಲ + ಎಂದನು

ಪದ್ಯ –೮.	ಲೋಗರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದಾಗಿ ಸತಿ ವಂಶಗತವಾಗಿ ಬಂದುದಱಿಂದ ತಂದೆ ಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟುವಾಗಲ್ + ಅರ್ಚಿಸಿಕೊಂಬುದಾಗಿ ದೈವಂ ನೆಳಲ ತಂಪನ್ + ಒಸೆದು + ಈವುದಾಗಿ ಸಾಗಿಸುವ ತಾಯ್ ಧುರದೊಳ್ + ಅರಿಗಳಂ ನಡುಗಿಸುವುದಾಗಿ ಚತುರಂಗಬಲ + ಎನಿಸಿತು + ಈ ಛತ್ರವೆಂಬಾಗಳ್ + ಇದನಱಿದಱಿದು ಬೇಡುವರನ್ + ಅತಿಮರುಳರ್ + ಎನ್ನರೇ ಮೂಜಗದೊಳು

ಪೂರ್ವ ಕಥೆ

ಒಮ್ಮೆ ದೇವ ಸಭೆ ನಡೆದಿದ್ದಾಗ ಇಂದ್ರನು "ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಂತ ಅರಸ ಯಾರು?" ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು "ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನಾಳುತ್ತಿರುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಆತನ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. ವಸಿಷ್ಠ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿರೋಧಿಸುವ ಸ್ವಭಾವದವನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದನು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ **ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಾಯಿಂದ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಸಿಯೇ** ಸಿದ್ಧ ಎಂದು

ಪಂಥವೊಡ್ಡಿದನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಹು ಸುವರ್ಣಯಾಗಶಾಲೆಗೆ ವೇಷಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ದಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಡಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆತನನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ ಸತ್ಯವ್ರತಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತರಬೇಕೆಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಆತ ಕೇಳಿದಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀಡಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲೇ ಎಡವಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಮಣಿಸಲೇ ಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ತಂತ್ರವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಬೇಟೆಯ ನೆವದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿಸಿ ಕಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ವಿವಿಧ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನಾಡಿನ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ರೈತಾಪಿ ಜನರು ರಾಜನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಬೇಟೆಗೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕೂಡಲೇ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತನಾದನು. ಆತನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವುದರೊಳಗೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾಡಿನ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ ಲಗ್ಗೆಯಿಟ್ಟವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತು. ರೈತರೆಲ್ಲರು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ನಾಡಿನ ಅನ್ನದಾತರ ಮೊರೆಯನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಗ ಹಾಗೂ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಗುರುಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದನು. ಅವರಿಂದ "ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ಕುಲಾಚಾರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗದಂತೆ ನಡೆದುಕೊ. ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊ. ಮುಂದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಶ್ರಮ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿಯೂ ಕಾಲಿರಿಸಬೇಡ" ಎಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಸೂಚನೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಗೆಹೊರಟನು. ಬೇಟೆಯನ್ನು ಆಡುತ್ತ ಅವನು ಅವನಿಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪೋವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ತನ್ನ ಕೋಪದಿಂದ ಗಾನ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, "ಸರ್ವಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅವನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡುತ್ತಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮುಂದೇನಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪದ್ಯಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ರಾಘವಾಂಕ ನಡುಗನ್ನಡದ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ (**ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ಸುಮಾರು 1225**). **ಹಂಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದವನು** ಪಂಪಾಪತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಪರಮಭಕ್ತ. **ರಗಳೆ** ಕವಿಯೆಂದೆನಿಸಿದ ಹರಿಹರನ ಸೋದರಳಿಯ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಪರಮಭಕ್ತ. **ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ, ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರ, ವೀರೇಶ್ವರಚರಿತೆ, ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರ, ಹರಿಹರ ಮಹತ್ವ** ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಷಟ್ಪದಿ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. **ಉಭಯಕವಿ ಕಮಲ ರವಿ, ಕವಿ ಶರಭ ಭೇರುಂಡ, ಷಟ್ಪದಿ ಬ್ರಹ್ಮ** ಅಭಿದಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಷಟ್ಪದಿ ಕಾವ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಪಕನೆಂಬ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಕವಿ.

ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿ ವಿರಚಿತವಾದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ'** ಗ್ರಂಥದ **'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ'** ಭಾಗದಿಂದ (ಪದ್ಯ 26 ರಿಂದ 34) ಆಯ್ದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. "ಹರನೆಂಬುದೇ ಸತ್ಯ, ಸತ್ಯವೆಂಬುದೇ ಹರನು" ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದ ಮಹಾ ಸತ್ಯಸಂಧ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅವನ ರಾಣಿ ಚಂದ್ರಮತಿಯೇ ನೈತಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಬೇಟೆಗೆಂದು ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಅರಿಯದೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಶ್ರಮ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಗುರುವಿನಾಜ್ಞೆ ಮೀರಿ ಬಂದುದರ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಗಾನ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಾಡು, ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹಾಡು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ಬಹುಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಕೊಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಕನ್ಯೆಯರು ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ 'ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹು' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂವಾದವು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿಯಮ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಪದ್ಯಪಾಠದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಡಸಿ – ಮುತ್ತಿ, ಆವರಿಸಿ, ಬಯಸಿ

ಅದಟ – ಶೂರ

ಅನಿಮಿತ್ತ – ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ;

ಅಬುಧಿ – ಸಮುದ್ರ;

ಅವನಿ – ಭೂಮಿ;

ಆಜ್ಯ – ತುಪ್ಪ, ಘೃತ;

ಆಸಱ್ – ಬಳಲಿಕೆ, ದಣಿವು;

ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದರು – ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು;

ಎಕ್ಕಲ – ಹಂದಿ;

ಒಸೆದು – ಮೆಚ್ಚಿ,

ಕಡವರ – ಚಿನ್ನ, ನಿಧಿ

ಧುರ – ಕಾಳಗ

ಪರಿಭವ – ತಿರಸ್ಕಾರ, ಸೋಲು

ಪಸಾಯ – ಉಡುಗೊರೆ, ಬಹುಮಾನ;

ಮಱು – ಕೊಂಡಾಟದ ಒಂದು ಮಾತು;

ಮೂಜಗ – ಮೂರು ಲೋಕ;

ರುಜೆ – ರೋಗ, ಖಾಯಿಲೆ;

ಸತ್ತಿಗೆ – ಛತ್ರಿ

ಸಾಲಭಂಜಿಕೆಗಳ್ – ಗೊಂಬೆಗಳು, ಪುತ್ಥಳಿಗಳು, ವಿಗ್ರಹಗಳು.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಗಾನರಾಣಿಯರು ಅವನೀಶನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕವಿಯು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ?

೨. ಗಾನರಾಣಿಯರಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಯಾವ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು?
೩. ಗಾನರಾಣಿಯರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನನ್ನು ಏನನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು?
೪. ಸತ್ತಿಗೆಯು ಯಾವಾಗ ದೈವ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕನ್ಯೆಯರ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಹೇಗಿತ್ತು? ವಿವರಿಸಿ.
೨. ಗಾನರಾಣಿಯರು ಏನೆಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಹಾಡಿದರು? ವಿವರಿಸಿ.
೩. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು?
೪. ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯ ವಿಶೇಷತೆ ಕುರಿತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ನೀಡಿದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಗಾನರಾಣಿಯರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
೨. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಗಾನರಾಣಿಯರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. "ಸಂದ ಕಾರಿರುಳು ಕನ್ನೆಯರು ಹಗಲಂ ನೋಡಲೆಂದು ಬಂದರೊ"
೨. "ಬಡತನದ ಹೊತ್ತಾನೆ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು"
೩. "ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನಿತ್ತು ಸಲಹು ಭೂಭುಜಯೆಂದರು"
೪. "ಅನುನಯದೊಳೆಲ್ಲವಂ ಕೊಡಬಹುದು ಬಿಡಬಹುದು"

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಷಟ್ಪದಿ

ಷಟ್ಪದಿ ಮಾತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದ್ಯ ಪ್ರಕಾರ.
ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ **ಶರ, ಕುಸುಮ, ಭೋಗ, ಭಾಮಿನಿ, ಪರಿವರ್ಧಿನಿ, ವಾರ್ಧಕ** ಎಂಬ **ಆರು** ವಿಧಗಳಿವೆ.
ಷಟ್-ಆರು, ಪದಿ-ಸಾಲು, ಆರುಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯ -ಷಟ್ಪದಿ.

- ೧. ೨. ೪ ಮತ್ತು ೫ನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಸಮನಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- ೩ ಮತ್ತು ೬ನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಸಮನಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಸಾಲುಗಳ ಒಂದೂವರೆಯಷ್ಟು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.
- ೩ ಮತ್ತು ೬ನೆಯ ಸಾಲುಗಳ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರು ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.
- ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೆಂದೂ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು.
- ಆದಿಪ್ರಾಸ ನಿಯತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ

೧, ೨, ೪ ಮತ್ತು ೫ನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣದ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಬರುತ್ತವೆ. ೩ ಮತ್ತು ೬ ನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣದ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೂರು ಮೂರು ಇದ್ದು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:

೩	೪	೩	೪
∪ ∪∪	∪∪ –	– ∪	∪∪ –
ವರದ	ವರಕಾ	ವೇರಿ	ನದಿಯಿಂ

೩	೪	೩	೪
∪ ∪∪	– –	∪ ∪ ∪	– ∪∪
ಪರಮೆ	ಗೋದಾ	ವರಿಯ	ಮಧ್ಯದ

೩	೪	೩	೪	೩	೪	ಗುರು
∪ ∪∪	– ∪∪	– ∪	– ∪∪	– ∪	∪∪ –	–
ಹರವು	ಕನ್ನಡ	ದೇಶ	ವೆಂದನು	ಚಕ್ರಿ	ನೃಪತುಂ	ಗ

ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿ

೧. ೨. ೪ ಮತ್ತು ೫ನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ೫ ಮಾತ್ರೆಗಳ ೪ ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ೩. ಮತ್ತು ೬ ನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ೫ ಮಾತ್ರೆಗಳ ೬ ಗಣಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರು ನಿಯತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

೫	೫	೫	೫
∪∪∪∪∪	– – ∪	∪∪∪∪∪	– ∪ –
ಬಡತನದ	ಹೊತ್ತಾನೆ	ದೊರಕಿಫಲ	ವೇನುನೀ

೫	೫	೫	೫
∪ ∪ – ∪	– – ∪	∪∪∪∪∪	– ∪∪∪
ರಡಸಿರ್ದ	ಹೊತ್ತಾಜ್ಯ	ದೊರಕಿಫಲ	ವೇನುರುಜೆ

೫	೫	೫	೫	೫	೫	ಗುರು
∪∪∪∪∪	∪ ∪ – ∪	– ∪∪∪	– – ∪	∪ ∪ – ∪	– ∪ –	–
ಯಡಸಿಕೆಡೆ	ದಿಹಹೊತ್ತು	ರಂಬೆದೊರೆ	ಕೊಂಡಲ್ಲಿ	ಫಲವೇನು	ಸಾವಹೊ	ತ್ತು

ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಷಟ್ಪದಿ ಎಂದರೇನು? ವಿಧಗಳಾವುವು?

೨. ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣವೇನು?

೩. ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಸಂದ ಕಾರಿರುಳು____________________

____

____

____

____

____________________ ಬಂದರಂಗನೆಯರವನೀಶನೆಡೆಗೆ

೨. ಬಡತನದ ____________________

____

____

____

____

______________________________ ಮತ್ತಿಂತೆಂದರು

ಇ) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ, ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅನುನಯದೊಳೆಲ್ಲವಂ ಕೊಡಬಹುದು ಬಿಡಬಹುದು
ಜನನಿಯಂ ಜನಕನಂ ನಲ್ಲಳಂ ದೈವವಂ
ಮನವಾರೆ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿರ್ದ ಪರಿವಾರಮಂ ಕೊಡುವ ಬಿಡುವತಿಕಲಿಗಳು

ಪೂರಕ ಓದು

ಅ) **ಎಚ್. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ** ಅವರು ಗದ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವ **'ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಾರಿತ್ರ'** ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ.

೮. ಕನ್ನಡ ನಾಡು–ನುಡಿ

ಶ್ರೀವಿಜಯ, ನಯಸೇನ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ,
ಮಹಲಿಂಗರಂಗ ಮತ್ತು ಆಂಡಯ್ಯ.

ಪ್ರವೇಶ : ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಕುರಿತು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕವಿ ಪರಂಪರೆ ಮನಸಾರೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸೊಬಗು, ವೈಭವ, ಸೌಂದರ್ಯ ಅಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಜಾಣ್ಮೆ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಹರವು, ಕವಿ–ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಅದರ ಮಹತ್ತ್ವ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಕಂ॥ ಪದನಱಿದು ನುಡಿಯಲುಂ ನುಡಿ
ದುದನಱಿದಾರಯಲುಮಾರ್ಪರಾ ನಾಡವರ್ಗಳ್।
ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುಱಿತೋ
ದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣಿತ ಮತಿಗಳ್॥

– **ಶ್ರೀವಿಜಯ**

ಕಂ॥ ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇೞ್ವೊಡೆ ನೆಱೆ
ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇೞ್ಗೆ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ತಂ।
ದಿಕ್ಕುವುದೇ ಸಕ್ಕದಮಂ
ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರೆಸಲ್ಕೆ ಘೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ॥

– **ನಯಸೇನ**

ಉ॥ ಕಟ್ಟುಗೆ ಕಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿ ವಾಮನಕ್ರಮಂ।
ಮುಟ್ಟುಗೆ ಮುಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಮುಗಿಲಂ ಹರನಂ ನರನೊತ್ತಿ ಗಂಟಲಂ।
ಮೆಟ್ಟುಗೆ ಮೆಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕವಿಗಳ್ ಕೃತಿಬಂಧದೊಳಲ್ತೆ ಕಟ್ಟಿದರ್।
ಮುಟ್ಟಿದರೊತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿದರದೇನಳವಗ್ಗಳಮೋಕವೀಂದ್ರರಾ॥

– **ನೇಮಿಚಂದ್ರ**

ಭಾ.ಷ.॥ ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂದದಿ
ಕಳಿದ ಸಿಗುರಿನ ಕಬ್ಬಿನಂದದಿ
ಅಳಿದ ಉಷ್ಣದ ಹಾಲಿನಂದದಿ ಸುಲಭವಾಗಿರ್ಪ
ಲಲಿತವಹ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲಿ
ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷವ
ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೊರೆ ಸಾಲದೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನ್ನೇನು – **ಮಹಲಿಂಗರಂಗ**

ಕಂ॥ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲ್ಲದೆ ಸಂಪಗೆ।
ಯಲ್ಲದೆ ದಾಳಿಂಬಮಲ್ಲದೊಪ್ಪುವ ಚೆಂದಂ॥
ಗಲ್ಲದೆ ಮಾವಲ್ಲದೆ ಕೌಂ।
ಗಲ್ಲದೆ ಗಿಡುಮರಗಳೆಂಬುವಿಲ್ಲಾ ನಾಡೊಳ್॥

–ಆಂಡಯ್ಯ

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀವಿಜಯ : ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಮೋಘವರ್ಷ ನೃಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಈತನು **'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'** ಎಂಬ ಲಾಕ್ಷಣಿಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಡು, ನುಡಿ, ಜನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧ ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

* * * * *

ನಯಸೇನ : ನಯಸೇನನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳುಗುಂದದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನು. ಈತನು 'ಧರ್ಮಾಮೃತ' ಎಂಬ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಯಸೇನನು ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವುದಾದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಬೇಕು. ಇವೆರಡನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಎಣ್ಣೆ–ತುಪ್ಪಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಂತೆ ಅಸ್ವಾದ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

* * * * *

ನೇಮಿಚಂದ್ರ : ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನು ಈತನು **ಲೀಲಾವತೀ ಪ್ರಬಂಧ** ಹಾಗೂ **ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪುರಾಣ** ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

* * * * *

ಮಹಲಿಂಗರಂಗ : ಮಹಲಿಂಗರಂಗನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನು. ಈತನು 'ಅನುಭವಾಮೃತ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ನಿಜನಾಮ ಶ್ರೀರಂಗ. ತನ್ನ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಹಲಿಂಗರಂಗ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ. ಅನುಭವಾಮೃತವು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡ ಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ.

* * * * *

ಆಂಡಯ್ಯ : ಆಂಡಯ್ಯನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕದಂಬರ ದೊರೆ ಕಾಮದೇವನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇವನು 'ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವ' ಅಥವಾ 'ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವಂ' ಎಂಬ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವಂ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಕೇವಲ ತದ್ಭವ ಪದಗಳನ್ನೂ ದೇಸೀ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.

'ಕನ್ನಡ ನಾಡು–ನುಡಿ' ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ 'ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ' ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಆಶಯ ಭಾವ

ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡು–ನುಡಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕವಿಗಳು ಮನಸಾರೆ ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು, ಅವರ ಭಾಷಾ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಶ್ರೀ ವಿಜಯನು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದ ಜನಪದರು ಅಕ್ಷರಸ್ತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನಯಸೇನನು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡವು ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದೇ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡವೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಗಳಿದರೆ, ಮಹಲಿಂಗರಂಗನು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡವು ಹೇಗೆ ಸರಳ ಸುಂದರ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ಉಪಮೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಗಳಿ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕಿಂತ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಂಡಯ್ಯನು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾ ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯಪಾಠದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಪದ ವಿಂಗಡಣೆ

೧. ಪದನಱಿದು ನುಡಿಯಲುಂ + ನುಡಿದುದನ್ + ಅಱಿದು + ಆರಯಲುಮ್ + ಆರ್ಪರ್ + ಆ ನಾಡವರ್ಗಳ್ + ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುಱಿತು + ಓದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣಿತ ಮತಿಗಳ್॥

೨. ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಟ್ಪೊಡೆ ನೆರೆ + ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇೞ್ಗೆ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ತಂದು + ಇಕ್ಕುವುದೇ ಸಕ್ಕದಮಂ + ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರೆಸಲ್ಕೆ ಘೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ॥

೩. ಕಟ್ಟುಗೆ ಕಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿ ವಾಮನಕ್ರಮಂ + ಮುಟ್ಟುಗೆ ಮುಟ್ಟದಿರ್ಕೆ+ ಮುಗಿಲಂ ಹರನಂ ನರನ್ + ಒತ್ತಿ ಗಂಟಲಂ + ಮೆಟ್ಟುಗೆ ಮೆಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕವಿಗಳ್ ಕೃತಿಬಂಧದೊಳ್ + ಅಲ್ತೆ ಕಟ್ಟಿದರ್ + ಮುಟ್ಟಿದರ್ + ಒತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿದರ್ + ಅದೇನ್ + ಅಳವು ಅಗ್ಗಳಮೋ ಕವೀಂದ್ರರಾ॥

೪. ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ + ಅಂದದಿ + ಕಳಿದ ಸಿಗುರಿನ ಕಬ್ಬಿನ + ಅಂದದಿ + ಅಳಿದ ಉಷ್ಣದ ಹಾಲಿನ + ಅಂದದಿ ಸುಲಭವಾಗಿ + ಇರ್ಪ + ಲಲಿತವಹ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲಿ ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷವ + ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೊಡೆ ಸಾಲದೇ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಳ್ + ಇನ್ನೇನು?

೫. ಮಲ್ಲಿಗೆ + ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಪಗೆ + ಅಲ್ಲದೆ ದಾಳಿಂಬಮ್ + ಅಲ್ಲದೆ + ಒಪ್ಪುವ ಚೆಂದೆಂಗು + ಅಲ್ಲದೆ ಮಾವು + ಅಲ್ಲದೆ ಕೌಂಗು + ಅಲ್ಲದೆ ಗಿಡುಮರಗಳ್ + ಎಂಬುವು + ಇಲ್ಲ + ಆ ನಾಡೊಳ್॥

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅರಿದು – ತಿಳಿದು;

ಚದುರ(ದ್ಭ)–ಚತುರ(ತ್ಸ) ಜಾಣ;

ಪರಿಣಿತ – ತಜ್ಞ;

ಘೃತ– ತುಪ್ಪ;

ಬೆರೆಸು – ಕೂಡಿಸು;

ಅಗ್ಗಳ– ಶ್ರೇಷ್ಠ;

ಕಡಲು – ಸಮುದ್ರ;

ಮುಗಿಲು – ಆಕಾಶ;

ಹರ – ಶಿವ;

ಉಷ್ಣ – ಶಾಖ;

ಲಲಿತ– ಸುಂದರ, ಸರಳ;

ಆರಯ – ಪಾಲನೆ;

ಪದ– ಕ್ರಮ, ರೀತಿ;

ಮತಿಗಳು – ಪ್ರತಿಭಾವಂತರು;

ತೈಲ – ಎಣ್ಣೆ;

ಸಕ್ಕದ(ದ್ಭ) – ಸಂಸ್ಕೃತ(ತ್ಸ);

ಕಟ್ಟುಗೆ – ಸೇತುವೆ;

ನರ – ಅರ್ಜುನ;

ವಾಮನ(ಕುಬ್ಜ) – ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರಗಳೊಂದು;

ಮೋಕ್ಷ – ಮುಕ್ತಿ;

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಪದನರಿದು ನುಡಿಯುವವರು ಯಾರು ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ?

೨. ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಯಾವುದನ್ನು ಬೆರೆಸಬಾರದು?

೩. ಮಹಲಿಂಗರಂಗನ ಪ್ರಕಾರ ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಇರುವ ಭಾಷೆ ಯಾವುದು?

ಆ) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು–ಮೂರು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಹೇಗೆ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ?

೨. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಯಸೇನ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

೩. ಕವೀಂದ್ರರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ?

೪. ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನೆ ಎಂದು ಕವಿ ಮಹಲಿಂಗರಂಗ ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ?

೫. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಆಂಡಯ್ಯ ಕವಿ ಹೇಗೆ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರ,ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಗಳು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?

೨. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಗಳಿಗಿರುವ ಅಭಿಮಾನ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಿದೆ.?

ಈ) ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

೧. ಕುರಿತೋದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣಿತಮತಿಗಳ್.

೨. ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರೆಸಲ್ಕೆ ಘೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ.

೩. ಕಟ್ಟುಗೆ ಕಟ್ಟುದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿ.

೪. ಕಳಿದ ಸಿಗುರಿನ ಕಬ್ಬಿನಂದದಿ.

೫. ದಾಳಿಂಬಯಲ್ಲದೊಪ್ಪುವ ಚೆಂದೆಂಗಳಲ್ಲದೆ.

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

ಛಂದಸ್ಸು (ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಅಕ್ಷರಗಣ:

ಮೂರು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಅಕ್ಷರಗಣವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರೆಗಳು ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಿಂದ ಗಣಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು ವೃತ್ತ ಜಾತಿಯ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ **ಉತ್ಪಲಮಾಲ, ಚಂಪಕಮಾಲ, ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ, ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ, ಸ್ರಗ್ಧರಾ, ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾ** ಎಂಬ ಆರು ವೃತ್ತಗಳು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನು ಖ್ಯಾತ ಕರ್ಣಾಟಕಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಕ್ಷರಗಣದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವಿಧದ ಗಣಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅವು ಹೀಗಿವೆ.

ಯಮಾತಾರಾಜಭಾನಸಲಗಂ

ಯಮಾತಾ	= U – –	ಯಗಣ
ಮಾತಾರಾ	= – – –	ಮಗಣ
ತಾರಾಜ	= – – U	ತಗಣ
ರಾಜಭಾ	= – U –	ರಗಣ
ಜಭಾನ	= U – U	ಜಗಣ
ಭಾನಸ	= – U U	ಭಗಣ
ನಸಲ	= U U U	ನಗಣ
ಸಲಗಂ	= U U –	ಸಗಣ

ಆರುವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಇರುವ ಸ್ಥೂಲ ಸಾಧನ ಪದ್ಯ

"ಗುರುವೊಂದಾದಿಯೊಳುತ್ಪಲಂ ಗುರು ಮೊದಲ್ ಮೂರಾಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಮಾ । ಗುರುನಾಲ್ಕಾಗಿರಲಂತು ಸ್ರಗ್ಧರೆ ಲಘುದ್ವಂದ್ವಂ ಗುರುದ್ವಂದ್ವಮಾ । ಗಿರೆ ಮತ್ತೇಭ ಲಘುದ್ವಯ ತ್ರಿಗುರುವಿಂದಕ್ಕುಂ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾ । ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ ಲಘುನಾಲ್ಕು ಚಂಪಕಮಿವಾರು **ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕಂ**"

ಉತ್ಪಲಮಾಲಾವೃತ್ತ

ಉತ್ಪಲಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

ಲಕ್ಷಣ :– ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಿರುವ ಪದ್ಯ. ಪ್ರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ ೨೦ ಅಕ್ಷರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ ಭಗಣ, ರಗಣ, ನಗಣ, ಭಗಣ, ಭಗಣ, ರಗಣಗಳೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಲಘು, ಗುರುಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ.

ಸೂತ್ರ :– **ಉತ್ಪಲಮಾಲೆಯಪ್ಪುದುಭರಂನಭಭಂರಲಗಂನೆಗಳ್ದಿರಲ್**

ಉದಾ :

ಭ	ರ	ನ	ಭ	ಭ	ರ	ಲ ಗು
– U U	– U –	U U U	– U U	– U U	U – U	U –
ಉತ್ಪಲ	ಮಾಲೆಯ	ಪ್ಪುದುಭ	ರಂನಭ	ಭಂರಲ	ಗಂನೆಗ	ಳ್ದಿರಲ್

ಚಂಪಕಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

ಲಕ್ಷಣ :– ಪ್ರತಿಪಾದಲ್ಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಪಾದವೂ **ನ, ಜ, ಭ, ಜ, ಜ, ಜ, ರ** ಎಂಬ ಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆದಿ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರ :- ನಜಭಜಜಂಜರಂ ಬಗೆಗೊಳುತ್ತಿರೆ ಚಂಪಕ ಮಾಲೆಯೆಂದಪರ್

ಉದಾ :

ನ	ಜ	ಭ	ಜ	ಜ	ಜ	ರ
UUU	U – U	– UU	U – U	U – U	U – U	– U –
ನಜಭ	ಜಜಂ	ರಂಬಗೆ	ಗೊಳುತ್ತಿ	ರೆಚಂಪ	ಕಮಾಲೆ	ಯೆಂದಪರ್

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳು ಯಾವುವು?

೨. ಅಕ್ಷರಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಅವುಗಳು ಯಾವುವು?

ಆ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ, ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ) ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಟ್ವೊಡೆ ನೆರೆ
ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಟ್ಗೆ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ತಂ।

ಆ) ಕಟ್ಟುಗೆ ಕಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿವಾಮನಕ್ರಮಂ।

ಇ) ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂದದಿ
ಕಳಿದ ಸಿಗುರಿನ ಕಬ್ಬಿನಂದದಿ
ಅಳಿದ ಉಷ್ಣದ ಹಾಲಿನಂದದಿ ಸುಲಭವಾಗಿರ್ಪ

ಇ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೧. ಪದನರಿದು ________________
____
____
________________________ ಮತಿಗಳ್

೨. ಮಲ್ಲಿಗೆ ________________
____
____
________________________ ನಾಡೊಳ್

ಪಠ್ಯ ಪೂರಕ ಅಧ್ಯಯನ

೧. ಗುಣಸಾಗರಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ

–ಡಾ. ಜಯಮಾಲಾ

ಭಾರತೀಯ ಚಿತ್ರರಂಗವು ಎಂದೂ ಮರೆಯದ ನಟಿಯರಲ್ಲಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಒಬ್ಬರು. ಈಕೆ ನಟಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಬದುಕು ಮೇಣದ ಬತ್ತಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ತಾನು ಉರಿದು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಕುಮಾಡುವಂತೆ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅವರು ಬದುಕಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ಗುಣವನ್ನು ಮೆರೆದವರು. ಚಿತ್ರರಂಗದ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಸಾಮಾನ್ಯಳಂತೆ ಬದುಕಿದ್ದವರು. ಸಿರಿ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಡೆದು ಬಂದ ಕಷ್ಟದ ದಾರಿಯನ್ನು ಮರೆಯದವರು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಹೊಂದಿದ್ದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಕಂಡವರು. ಸಿನಿಮಾ ಎಂಬ ಕನಸಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ನಂಬಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರು ನಟಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಎಂದರೆ ತಟ್ಟನೆ ನೆನಪಾಗುವುದು ಅಂತಃಕರಣ ತುಂಬಿದ ತಾಯಿ ಮುಖ.

ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ೧೯೨೮ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೮ರಂದು ಭಟ್ಕಳದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ರಂಗರಾವ್ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಕಾವೇರಿಬಾಯಿ. ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ೧೮ ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಆರನೆಯವರು, ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಗೀತಾ. ಪಂಢರಾಪುರದ ಪಂಢರಿನಾಥನಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ರಂಗರಾವ್, ಗೀತಾ ಎನ್ನುವ ಮಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಎಂದು ಬದಲಿಸಿದರು. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಬಡತನವಿತ್ತು. ತೊಡಲು ಕೇವಲ ಎರಡೇ ಎರಡು ಬಟ್ಟೆ ಇದ್ದವಂತೆ. ತಂದೆ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ದುಡಿದು ಈ ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಕುಟುಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಹರಿಕಥೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಇವರು ಕಲಿತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸೃಜನಶೀಲ ವಾತಾವರಣ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ 'ಕಲಾವಿದೆ' ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿತು.

ಮಹಾರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ ತುಂಬಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಂಗರಾವ್ ಕುಟುಂಬ ೧೯೪೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಬಾಲ್ಯ ಕಳೆದು

ಯೌವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಅಣ್ಣ ವಿಮಲಾನಂದ 'ಆದರ್ಶ ನಾಟಕ ಸಂಘ' ಎಂಬ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲೆ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರಿಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ 'ಮುದುಕನ ಮದುವೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಎದುರಾಯಿತು. 'ಆದರ್ಶ ನಾಟಕ ಸಂಘ' ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಟಿ ಇನ್ನೇನು ನಾಟಕ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗ 'ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಕಳಿಸಿದಳು. ನಾಟಕದ ಟಿಕೇಟುಗಳು ಪೂರ್ತಿ ಮಾರಾಟವಾಗಿದ್ದವು. ನಾಟಕ ನಿಂತರೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಂಗಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಕೈಲಿ ಏಕೆ ಮಾಡಿಸಬಾರದು? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಅಣ್ಣ ವಿಮಲಾನಂದನಿಗೆ ಬಂತು. ಇದು ದೈವ ಇಚ್ಛೆ ಎಂಬುದು ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ನಂಬಿಕೆ. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕಟು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ರಂಗರಾವ್ ಅಂದು ಮಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ?

ಆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೋಡಲು ಪಿಟೀಲು ಚೌಡಯ್ಯನವರು ಹಾಗೂ ಸಿನಿಮಾ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿದ್ದ ಕೆ.ಹಿರಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ವಾಣಿ' ಎಂಬ ಚಲನಚಿತ್ರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ಅಭಿನಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚಿ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪಾತ್ರವೊಂದನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾನಟಿಯೊಬ್ಬಳ ಸಿನಿಮಾಯಾನ ಶುರುವಾಯಿತು.

'ವಾಣಿ' ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅವರ ನಟನಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಲೋಕದೆದುರು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿತು. ಆಮೇಲೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಆಕೆಯ ಕೈ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೂರದ ಮುಂಬಯಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಮಲಾನಂದರ ಗೆಳೆಯರಾಗಿದ್ದ ಸುದರ್ಶನ್ ಎ.ವಿ.ಎಂ. ಸ್ಟುಡಿಯೋ ಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದ ಚೆಟ್ಟಿಯಾರ್ ಅವರಿಗೆ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಫೋಟೋ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ೩೦೦ ರೂಪಾಯಿಯ ಮಾಸಿಕ ಸಂಬಳ. ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಎ.ವಿ.ಎಂ ಜೊತೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಮದರಾಸಿಗೆ ಬಂದ ನೆಲೆಸಿದರು. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತಮಿಳುಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತರು. 'ಗುಣಸಾಗರಿ' ಸಿನಿಮಾದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಪ್ಪ ಭಾಗವತರ್ ಅವರಿಗೆ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ನಟಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಯಶೋಗಾಥೆ ಶುರುವಾಯಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಆದರೂ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಾವೇ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಚಲನಚಿತ್ರ ಎಂದರೆ ಮೂಗು ಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ 'ಆಡುಮುಟ್ಟದ ಸೊಪ್ಪಿಲ್ಲ' ಎಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದರು. ಸುಮಾರು ನಾನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಕನ್ನಡ

ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ನಟಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಟಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಹೆಣ್ತನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ ಪರವಶವಾಗುವ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ಇನ್ನೂ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮತಿ, ಸತಿ ಸಕ್ಕೂಬಾಯಿ ಆಗಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶದ ನಟನೆಗೆ ತನ್ಮಯತೆಗೆ ಅವರೇ ಸಾಟಿ. ಯಶಸ್ಸಿನ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೆ ಸಂತಸತಿ ಸಕ್ಕೂಬಾಯಿ, ರಾಯರ ಸೊಸೆ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣ, ಕೆರಳಿದ ಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನವರೆಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರರಂಗದ ಋಣ ತೀರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲುವ ಈ ಮಾದರಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾದುದು. ಸಿನಿಮಾದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದಾಗಲೂ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ನಾಟಕರಂಗವನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯ ನಾಟಕ ಸಭಾ' ಎಂಬ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಸಹಕಲಾವಿದರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದ ಉದಾರಿ. ಅವರು ತನ್ನ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ನೆಲೆನಿಂತ ಮೇಲೆ ಜನ ಅಚ್ಚರಿಪಡುವಂತೆ ತಡವಾಗಿ ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯದ ರಾಮರಾಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದರು.

ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರರಂಗದ ಮೇರುನಟರಾದ ಡಾ.ರಾಜಕುಮಾರ್ ಹಾಗೂ ತಮಿಳಿನ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರತಿಭೆ ಶಿವಾಜಿ ಗಣೇಶನ್ ನಟಿಸಿದ ಮೊದಲ ಚಿತ್ರಗಳ ನಾಯಕಿ ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಎನ್ನುವುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಗೌರವ. ಇವರಿಗೆ ಸಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಿತ್ರದ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪಾತ್ರದ ನಟನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಟಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿಯವರಿಂದ ಪಡೆದರು. ಅದೇ ವರ್ಷ ತಮಿಳುನಾಡು ಸರ್ಕಾರ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರಿಗೆ 'ಕಲೈಮಾಮಣಿ' ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು , ೧೯೯೫ರ ಡಾ. ರಾಜಕುಮಾರ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ೨೦೦೦ ದಲ್ಲಿ ಜೀವಮಾನ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಫಿಲ್ಮ್‌ಫೇರ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

'ಬಂದಿದ್ದು ಬರಲಿ ಭಗವಂತನ ದಯೆ ಇರಲಿ' ಎಂಬ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರಿಸಿದ್ದ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಎದೆಗುಂದದೆ ತಮ್ಮ ನಟನೆಯ ಕಾಯಕವನ್ನು ಮುಂದವರಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭೆ, ಅಂತಃಕರಣ ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಪರೂಪ. ಅಂತಹ ಅಪರೂಪದ ಕಲಾವಿದೆ ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ೨೯.೦೧.೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು. ಕಲಾರಸಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅಮರರಾದರು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಹೆಸರಾಂತ ಚಲನಚಿತ್ರ ನಟಿ **ಡಾ. ಜಯಮಾಲಾ** ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಪಣಂಬೂರಿನಲ್ಲಿ** ೨೮.೦೨.೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. "ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿರಾಶ್ರಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಪುನರ್ವಸತಿ– ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ" ಈ ವಿಷಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಚಲನಚಿತ್ರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ರಾಜ್ಯ ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಚಲನಚಿತ್ರ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ನಟಿಸಿದ 'ತಾಯಿ ಸಾಹೇಬ' ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ 'ಸ್ವರ್ಣಕಮಲ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಟಿ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಚಿತ್ರ ಫಿಲಂಫೇರ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೌಹಾರ್ದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ವಿ. ಶಾಂತಾರಾಂ ಬಂಗಾರದ ಪದಕ ಗ್ಲೋಬಲ್ ಮ್ಯಾನ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ– ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಡಿಗೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಾಠವು **ಡಾ. ಜಯಮಾಲಾ** ಅವರು ಬರೆದಿರುವ **'ಪಂಢರಿಬಾಯಿ'** ಕೃತಿಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪವಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯವರ ಹೆಸರೇನು?

೨. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ನಟಿಸಿದ ಮೊದಲ ಚಿತ್ರದ ಹೆಸರೇನು?

೩. ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ನಾಟಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಯಾಕೆ?

೪. ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಅವರಿಗೆ ಜೀವಮಾನ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ?

೫. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಮರರಾದರು?

೬. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಲು ಕಾರಣವೇನು?

೭. ರಂಗರಾವ್ ಅವರು ಮಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಪಂಢರಿಬಾಯಿ ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

೮. ಪಂಢರಿಬಾಯಿಯವರು ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು?

೨. ರಂಜಾನ್ ಸುರಕುಂಬಾ ಮತ್ತು ಸಂಭ್ರಮದ ಜೋಕಾಲಿ

–ಕೆ. ನೀಲಾ

ಚಾಂದ್ ಕಾಣಲು ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಗಿಲಂಗಳದತ್ತ ನೆಟ್ಟಿದ್ದವು. ರಂಜಾನ್ ಹಬ್ಬದ ಸೊಬಗಿಗೆ ಮನ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಜೂಸ್ (ಜಿಪುಣ) ತಮ್ಮನಾದ ಮೆಹರಾಜ್‌ನ ಹೆಂಡತಿ ಆಲಿಯಾಳ ಹೃದಯ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡದು. ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರಂಜಾನ್ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಅವಳಿಂದ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕಡೆಗೂ ಚಾಂದ್(ಚಂದ್ರ) ಮುಖದೋರಿದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬದ ಸಡಗರಗಳು ಶುರುವಾದವು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಗರದ ಬಜಾರೆಲ್ಲ ಬೆಳಕಿನ ಜಗಮಗದಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉಪವಾಸ ಆರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ರಾತ್ರಿಗಳು ಹಗಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಾಲುದೀಪಗಳು ಹೊಳೆದಂತೆ. ದಸ್ತರ್‌ಖಾನಾದ ಮೇಲೆ ರಂಜಾನ್ ಹಬ್ಬದ ಖಾದ್ಯಗಳು, ರುಚಿಯಾದ ಗುಲ್‌ಗುಲೆ ಮತ್ತು ರಹಮ್, ಹಾಲಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಸುರಕುಂಬಾ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಡಿಸುವ ಫರ್ವಿನ್‌ಬೇಗಂಳ ಕೈತುಂಬ ಅರಳಿದ ಮೆಹಂದಿ. ಬೆರಳ ತುದಿಗೆ ಗಾಢ ಹೊಳಪಿನ ಬಣ್ಣ. ಘಲ್ಲೆನ್ನುವ ಬಳೆಗಳು, ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಾಡುವ ಜುಮಕಿ. ಅತ್ತರಿನ ಘಮ. 'ಈದ್ ಮುಬಾರಕ್'. ನೆರೆದವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಖುಷಿಯ ಹಕ್ಕಿ ಗಿಲಕಿಯಾಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅಮಿನಾಬೇಗಂ ಫೋನಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಸುರಕುಂಬಾ ಕುಡಿಯಲು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮುನಿಸಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಸಹೇಲಿ(ಗೆಳತಿ)ಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಹಾಲಿನ ಖೀರು (ಸುರಕುಂಬಾ) ಕುಡಿಯುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯಿತ್ತೆ.

ಪತ್ರಿಕೆ ತಿರುವಿದರೆ ಅಫ್ಜಲ್‌ಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ದೇವಣಗಾಂವ ಗ್ರಾಮದ ಮುಸ್ಲಿಂಮೇತರ ಯುವಕರಿಬ್ಬರು ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ವರದಿಯಿತ್ತು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಂಧವರು ಮತ್ತು ಈ ಯುವಕರು ಸೇರಿಕೊಂಡೇ ಸಾಯಂಕಾಲ ಉಪವಾಸ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುಮಾನಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮುಸ್ಲಿಂಮೇತರ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಸೋದರಿಯರಿಗೆ ಇಫ್ತಿಯಾರ್ ಕೂಟ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ತೋರಿಕೆಯ ಕೂಟದಂತಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಹಾಡಿ ನಲಿದು ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತದು. ಸಂತಸದ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಸೆಲೆ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬತ್ತುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಕ್ಯಾಲೆಂಡರಿನತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಎರಡನೆಯ ದಿನ ನಾಗರಪಂಚಮಿ ಹಬ್ಬ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಹೆಂಗೆಳತಿಯರು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೊರಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹಾವಿರುವುದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಹಾಲು ಹಾಕಿ, ಜೋಳದ ಅಳ್ಳು-ಅಳ್ಳಿಟ್ಟು ಚೆಲ್ಲಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯ ಕೊಡುವುದು ಅಂತೆಲ್ಲಾ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ಥಟ್ಟನೆ ಬಸವಣ್ಣನ ವಚನ ನೆನಪಿಸಿದಳು. 'ಕಲ್ಲ ನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲೆರೆ ಎಂಬುವರಯ್ಯ, ದಿಟದ ನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಕೊಲ್ಲೆಂಬುವರಯ್ಯ .....' ಬಸವಕೇಂದ್ರದವರು ನಾಗರಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಹುತ್ತದ ಹತ್ತಿರ ದೊಡ್ಡ ಬಗೋಣಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ಸುರಿದ ಹಾಲು ಹಾವು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಮೈಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ಬಗೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಥಾಶ್ರಮದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದು ನೆನಪಾಯಿತು.

ಈಗ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು? ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸಲಿಕ್ಕಿದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸಂತೋಷ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭೇದ–ಭಾವದ ಗೆರೆ ಅಳಿಸಿ, ಖುಷಿಯಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಸರಿ. ಕಾಲೋನಿಯ ಗಾರ್ಡನ್ ದೊಡ್ಡದು. ದೊಡ್ಡ ಮರಕ್ಕೆ ಜೋಕಾಲಿ ಕಟ್ಟಿದೇವು. ಅನೇಕರು ಹುತ್ತ – ಹಾವು – ಹಾಲು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಹಬ್ಬದಡಿಗೆ ಉಂಡು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಣ್ಣ–ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಾರ್ಡನಿನತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು. ಪಂಚಮಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಉಪವಾಸ, ರಾತ್ರಿ ಕೈಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮೆಹಂದಿಯ ಪರಿಮಳ ಆರಿರಲಿಲ್ಲ, ತಲೆಗೆ ಮುಡಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಸುವಾಸನೆ ಬೆರೆತು ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಖರೆನೆ ಅದ್ಭುತ ಕಳೆ ಬಂತು. ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಸಂಭ್ರಮ. ನೆಲ–ಮುಗಿಲನು ಏಕಗೊಳಿಸಿ ಜೀಕುವ ಪರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿ–ಪಕ್ಕಿಗಳು ಪುರ್ರೆಂದು ಹಾರಬೇಕು. ಕಣ್ಣನೋಟದ ಒಂದೇ ಝಲಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಲು ಬೇಗ ಭೂಮಿಯ ಸಕಲವನ್ನೂ ಗಿರ್ರೆನ್ನಿಸಬೇಕು. ಅವೆಲ್ಲ ಜೋಕಾಲಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂಭ್ರಮ ಸವಾಲುಗಳು. ಅವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕುತೂಹಲ–ಖುಷಿಗೊಂದು ಮಿತಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಜೋಕಾಲಿ ಆಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು ನೆನಪಾದವು. ಜೋಕಾಲಿ ಆಡುವವರು ಜೀಕಿ–ಜೀಕಿ ಮೇಲಕೇರಿ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೊಬ್ಬರಿ ಅಥವಾ ಜಿಲೇಬಿ ಕಚ್ಚಿ ತರಬೇಕು. ಅದೊಂದು ಸಾಹಸ. ಕೃಷಿಮೂಲ ಹಬ್ಬಗಳ ನಾನಾ ನಮೂನೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಕಾಲಿ ಆಟವೂ ಒಂದು. ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರ ಸಂಭ್ರಮವು ರೆಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಂಡನಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳನಡುವೆ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಸೆಣಸುತ್ತ ಜಿಂದಗಾಣಿಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಕಟ–ನೋವುಗಳು, ಸುಖ–ಸಂತೋಷಗಳು, ಭುಲಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಲಾಗಿ ನಿಂತರು. ಹಾಡು ಮೊದಲುಗೊಂಡಿತು.

ನಾಗರಪಂಚಮಿ ನಾಡಿನ್ಯಾಗ
ನಾರ‍್ಯಾರ ಹಬ್ಬ ಏನು ಹುಬ್ಬ। ಸುವ್ವನಾರಿ॥
ಹಂಚಿಕೇನು ಮಾಡಲಿ ತಂಗಿ
ಎಚ್ಚ ತರಲಾಕ। ಈಗ
ಮುಂಚಿನಂಗ ದಿನಮಾನಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡೊದಕ। ಸುವ್ವನಾರಿ॥

ಏರುತ್ತಿರುವ ಬೆಲೆಗಳು, ಹಬ್ಬದಡಿಗೆಯೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ತವರಿಗೆ ಬಂದ ಮಗಳು ಗಂಡನ ಮನೆವಾರ್ತೆ ಹೇಳುವುದು, ಹೀಗೆ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳು ಪಡುವ ಪಾಡೆಲ್ಲವನ್ನು ಪಂಚಮಿ ಹಬ್ಬದ ಭುಲಾಯಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಡಾಗಿಸುವಳು. ಭುಲಾಯಿಗೆ ನೆರೆದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಖಂಡಿತ ತವರು ನೆನೆದು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದು ಹೌದು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಜೀವನಜೋಕಾಲಿ ಹೀಗೆ ನಗುತ್ತ ಸ್ನೇಹ–ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀಕುತಲಿರಲಿ. ಮನಸ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರೈಸುತ್ತ ಉಲಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಕೆ. ನೀಲಾ : ಶ್ರೀಮತಿ ಕಲ್ಯಾಣ ನೀಲಾ ಅವರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೬೬ ರಲ್ಲಿ ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ **ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಂದೆ ಕಾಶೀನಾಥ, ತಾಯಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ. ಇವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು.. ಇವರು ಜನವಾದಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಜ್ಯೋತಿ ಒಳಗಣ ಕಾಂತಿ, ತಿಪ್ಪೆಯನರಸಿ, ನೆಲದ ಪಿಸುಮಾತು, ಮಹಿಳಾ ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ರಾಜ ಪುರೋಹಿತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮೈಸೂರು ಕವಿತಾ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಾಠವನ್ನು ಇವರ ಅಂಕಣ ಬರೆಹ **'ಬಾಳಕೌದಿ'** ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ರಂಜಾನ್ ಹಬ್ಬದ ಸಡಗರವು ಯಾವಾಗ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ?
೨. ರಂಜಾನ್ ಹಬ್ಬದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುವ ಖಾದ್ಯಗಳಾವುವು?
೩. ಮುಸ್ಲಿಂಯೇತರ ಗೆಳತಿಯರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸೋದರಿಯರಿಗಾಗಿ ಯಾವ ಕೂಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?
೪. ಬಸವಕೇಂದ್ರದವರು ನಾಗರ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಮೈಕಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?
೫. ಹೆಂಗಸರು ಗೋಲಾಗಿ ನಿಂತು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭುಲಾಯಿ ಹಾಡು ಯಾವುದು?

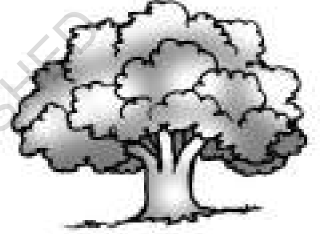
೩. ನನ್ನಾಸೆ

–ಇಂದುಮತಿ ಲಮಾಣಿ

ಗೆಲ್ಲಬೇಕು; ಬೀಸಲು ಬರುವ
ಬಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕು
ತನ್ನನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು –
ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ಬತ್ತಿ ನಾನಾಗಬೇಕು.

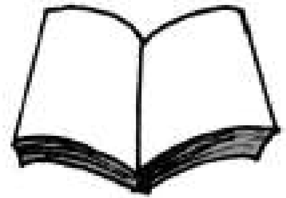
ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಾಗಿ –
ಮಣ್ಣ ಮೇಲೊಂದು ಮರವಾಗಿ –
ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ನೆರಳಾಗಬೇಕು.

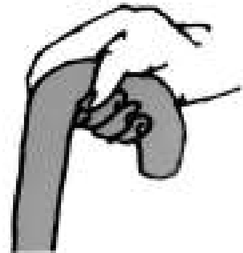
ಬತ್ತದ ವರತೆ –
ಸದಾ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಲಿರುವ ಚಿಲುಮೆ ನಾನಾಗಿ ;
ದಾಹಗೊಂಡವರ ತನುವ ತಣಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಅಳುವ ಕಂದನ ನಗಿಸಲು
ಅಮ್ಮನ ಕಂಠದ ಜೋಗುಳ ನಾನಾಗಬೇಕು.
ಮಾನವನ ಅಜ್ಞಾನತೆ ತೊಲಗಿಸಲು –
ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥ ನಾನಾಗಿ
ಧನ್ಯಳಾಗಬೇಕು...

ಮುಸ್ಸಂಜೆ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ನರಳಾಡುವ –
ದೀನರ ಊರುಗೋಲು ನಾನಾಗಬೇಕು....
ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನ
ಅಂತ್ಯ ನನ್ನದಾಗಬೇಕು.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಇಂದುಮತಿ ಲಮಾಣಿ ಅವರು (ಜನನ ೧೯೫೫) ವಿಜಯಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ **ಬರಟಗಿಯ ಮೂರನೇ ತಾಂಡಾದವರು,** ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಯಿತ್ರಿ. ಬಂಜಾರ ಸೇವಾ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಮಹಿಳಾ ಸ್ನೇಹಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಮ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ **'ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿಚೆನ್ನಮ್ಮ ಪ್ರಶಸ್ತಿ'** (ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ),**'ಡಾಟರ್ ಆಫ್ ನೈಲ್' ಪ್ರಶಸ್ತಿ** (ಟರ್ಕಿ), **ಮೈತ್ರೇಯಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ** (ಕುರ್ಜಾ), ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಸಂದಿವೆ. **'ತಾಯಿಲೋಕ'** (ಕವನಸಂಕಲನ), **'ಭಾವಲೋಕ'** (ಜನಪದ ಕವನಸಂಕಲನ)**'ಏಕಾದಶ'** (ಕಥಾಸಂಕಲನ) **'ಕೊರಡು ಕೊನರುವುದು ಬರಡುಹಯನಹುದು'** (ಕಾದಂಬರಿ) ಮುಂತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಅಜ್ಞಾನ ತೊಲಗಿಸಲು ಕವಯಿತ್ರಿ ಏನಾಗ ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ?

೨. ಸದಾ ಚಿಮ್ಮುವ ಚಿಲುಮೆಯಾಗಬೇಕು, ಏಕೆ?

೩. ನನ್ನಾಸೆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿಯವರ ಆಸೆಗಳೇನು?

೪. ಉರಿದ ಬದುಕು

– ಶಾಂತರಸ

ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತು.

ಸಿಟ್ಟಿನಂದ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಕುದ್ದುಹೋದ. ಕಾಶೀಮಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವಳನ್ನೇ ಯಾಕೆ ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆನಿಸಿತು ಅವನಿಗೆ. ಈಗ ಅಪರಾತ್ರಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಬರುವಾಗ ಯಾರೋ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಚೇಟಿ ಪಾಟಿ ಚೆಲ್ಲವಾರ ದಾಟಿ ಅಂಕುಡೊಂಕು ಅನ್ನುವಂತೆ ಯಾವುಯಾವುದೋ ಓಣಿ ಹಾದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿ.

ಮತ್ತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದ. ಬಡಿದ. ಬಡಿದ. ಹಗುರಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಪೂರ್ಣ ಅಲ್ಲ ಅರ್ಧ. ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲುಹಾಕಿದ. "ಬ್ಯಾಡ ಅಣ್ಣಾ ಕಾಲು ಬುಳ್ತೀನಿ, ಒಳಗ ಬರಬ್ಯಾಡ. ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾವಿನ ಬಾಯಾಗ ತುರಕಬ್ಯಾಡ."

"ತಂಗೀ ಅನ್ನವ್ವ, ಮೂರು ನಾಕು ತಾಸೇ ಇರ್ತೀನಿ, ಜಾಸ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಹಸುವು ಬಾಳಾಗ್ಯಾದ, ಏನಾದರ ತಿಂಬಾಕ ಕೊಡು. ಮೊದ್ಲು ಒಳಗ ಬುಡು ಯಾರೋ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಂಗ ಕಾಣ್ತದ."

ಒಳಗ ಬರುವ ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಡೆದು "ಯಣ್ಣಾ, ನೀ ಬಂದಿದ್ದು ಸುಳುವತ್ತಿದ್ರೆ ರಜಾಕಾರ್ರು ನಮ್ಮನ್ನ ಬೀದ್ಯಾಗ ನಿಲ್ಸಿ ಗುಂಡಾಕ್ತಾರ. ಒಳಗ ಬರ್‌ಬ್ಯಾಡ, ಎಲ್ಯಾನ ಹೋಗು. ನಡಿ ನಿಂದ್ರಬ್ಯಾಡ. ಸಂಜೀಕಡೆ ಊರಾಗ ಪೊಲೀಸ್ರು ಬಂದು ಗಸ್ತು ತಿರಿಗಿದ್ರು. ಅಮೀನ್‌ಸಾಬ್ರೂ ಬಂದಿದ್ನಂತ; ಇನ್ನೂ ಅಗಸ್ಯಾಗ ಆನಂತ. ಕಾಲಿಡೀತಿನಿ ಅಣ್ಣಾ, ಒಳಗ ಬರಬ್ಯಾಡ."

"ಅಪ್ಪನ್ನ ಕೊಲ್ಲಿದವ್ರ ಮ್ಯಾಲೆ ನಿನಗ ಸಿಟ್ಟಿದ್ದಂಗಿಲ್ಲ; ನಾನು ಅವ್ರನ್ನ ಕೊಲ್ಲಾಕ ಹೊಂಟೀನಿ. ತಟುಕು ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಇರ್ತೀನಿ, ಹಸ್ದೀನಿ ಅನ್ನವ್ವಾ ಏನಾದರೂ ಕೊಡು ತಿಂಬಾಕ."

ಸಿಟ್ಯಾಕಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣಾ, ಈಗ ಅವ್ರು ನಮ್ಮನೂ ಕೊಲ್ಲಾಕ ತಯ್ಯಾರಾರ" ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. "ಬ್ಯಾಡ ಅಣ್ಣಾ ಜಲ್ದಿ ನಡಿ ಅಣ್ಣಾ, ಆತ ಈಗ ಬದಲಾಗ್ಯಾನ. ಜೀವದ ಅಂಜಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಜಾಕಾರರ ಸೋಬ್ತಿಮಾಡ್ಯಾನ. ಈ ಮಾತು ನಿನಗ ಏಳಬಾರದಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹಣೇ ಬರಾ. ಅಪ್ಪನ್ನ ಕಳಕಂಡೆ. ಈಗ ಅಣ್ಣನ್ನ ಕಳಕಳ್ಳಿಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲೆ. ಆತ ಕುಡ್ದು ಒಳಗ ಬಿದ್ದಾನ. ನೀ ಬಂದದ್ದು ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ ರಜಾಕಾರ್ರಿಗೆ ಹಿಡುಕೊಡಾಕ ಅವನೇನು ಹೇಸೋದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಹ್ಯಂಗ ಏಳ್ಳೆಂತ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡಿದೆ. ನಾ ಸಾಯಕ ತಯಾರ ಈನಿ ಅಣ್ಣಾ, ಆದರೆ ನೀ ಬದುಕಬೇಕು – ಆ ಕಾಶೀಮಲಿನ್ನ ತಾರಾಕಡಿಬೇಕು. ಆ ಸುದ್ದಿ ನಾ ಕೇಳಬೇಕು. ನಡೀ ಅಣ್ಣಾ . . . . "ಅನ್ನವ್ವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸರ ಬಿಗಿದವು. ಆಕೆ ಸರಕ್ಕನೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಚೀಲ ತಂದಳು. "ತಗಾ ಅಣ್ಣಾ, ಇದರಾಗ ರೊಟ್ಟಿ ಗಟ್ಟಿಬ್ಯಾಳೆ ಆದ, ಎಲ್ಯಾದ್ರೂ ಹೋಗಿ ತಿನ್ನು."

ಚೀಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಹಿಂದೆ ಸರಿದ. ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು.

ಗವ್ ಎನ್ನುವ ಕತ್ತಲೆ. ಏನೂ ಕಾಣದು. ಈ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು?

ಊರಿಗೆ ಪೊಲೀಸರು ಬೇರೆ ಬಂದಿದ್ದಾರಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಜಾಕಾರರ ದಂಡೂ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೇ ಆದಂತೆ. ಅಗಸೆಯ ಕಡೆ ಹೋದರೆ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯದು. ಆ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಸೀದೆ, ಅಲ್ಲಿ ರಜಾಕಾರರ ಕ್ಯಾಂಪ್. ಈ ಕಡೆ ಸಣ್ಣ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು.

ಒಂದೆರಡು ಮನೆ ದಾಟಲಿಲ್ಲ, ಯಾರೋ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಶಬ್ದ. ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನಿಂತು ಕೈ ಬಾಂಬಿಗಾಗಿ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಳಿಬಿಟ್ಟ. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನಡೆದ. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಮಾರು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಿಂದಿನಿಂದ ಗಪ್ಪನೆ ಅವನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಹಿಡಿತ ಬಲವಾಗಿತ್ತು; ಕೊಸರಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. "ನಾನು, ಶಂಕ್ರಣ್ಣ, ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ ಜತಿಗೆ ಬಾ" ಎಂದು ಆತ ತಿಪ್ಪಣ್ಣನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು, ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ದರದರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಯಾವುದೋ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದು ಮನೆಯೊಂದರ ಹಿತ್ತಲ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೂರು ಸಲ ಬಡಿದ, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಇಬ್ಬರು ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತು.

ಮಂದಗೆ ಚಿಮಣಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ಯಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತ ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಟ್ಟರೆ? ಯಾಕಂದರೆ ತಿಪ್ಪಣ್ಣನ ಮನೆತನದ ಮೇಲೆ ಶಂಕ್ರಣ್ಣನದು ಸಿಟ್ಟಿತ್ತು; ಸಿಟ್ಟು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕುನಿಸೇ ಇತ್ತು. ಆತ ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ಬರುವಾಗ ತಾನೇಕೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ? ಯಾಕೋ ಬ್ಯಾಡೆನಿಸಿತು. ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಬಾಂಬ್ ಒಗೆದರಾಯಿತು ಅಂದುಕೊಂಡ.

ಚಿಮಣಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ದಪ್ಪ ಮೀಸೆಯ ಕುಳ್ಳನ ಮನುಷ್ಯ. ಒಂದು ಹಲ್ಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿತ್ತು. ವಿಶ್ವಾಸ ಸೂಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳು ಫಳಫಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

"ಇಬ್ರೂ ಹೊಸಬರಾಗಿದ್ರಿ. ನಿಮ್ ನಿಮ್ ಪರಿಚಯ ನಿಮಗಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದ. ಈತ ಭೀಮ್ ರೆಡ್ಡಿ. ಈತ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ" ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ಇಬ್ಬರ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಿದ.

ಇಬ್ಬರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ತುಂಗಭದ್ರಾ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನದೀ ದಾಟಿ ಬಂದು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಪೊಲೀಸರೂ ರಜಾಕಾರರೂ ಇವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರೆ ಹೆದರುವಷ್ಟು ಅವರ ಸಾಹಸ. ಅವರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಭೇಟಿಯಾದುದು ಇಂದು; ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ.

ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಆ ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಶಂಕ್ರಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದ. ಆ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿದ್ದವು.

"ಇದು ನನ್ ಮನೇ ಅಲ್ಲ; ನನ್ ಮನೇನ್ನ ನಾಕು ತಿಂಗ್ಳ ಹಿಂದೆ ರಜಾಕಾರ್ರು ಸುಟ್‌ಬುಟ್ರು. ಇದ್ದ ಒಬ್ಬಾಕಿ ಅಮ್ಮ ಹ್ವಾದ ವರ್ಷ ಸತೋದ್ಲು. ನಾನ್ನೊಬ್ನೇ ಊರಾಗ ಕಷ್ಟ (ಕ್ಷೌರ) ಮಾಡಿಕೆಂತ, ಕೈಬಾಯಿ ಸುಟಗಂಡು ಅಡಿಗಿ ಮಾಡಿಕೆಂಡ್ ಹಂಗು ಹಿಂಗೂ ಬದುಕು ನಡಿಸ್ದೆ. ರಜಾಕಾರ್ರ ಹಾವ್ಳಿ ಸುರುವಾಯ್ತಲ್ಲ, ನನಗ ಸುಮ್ನೆ ಕುಂದ್ರದು ಆಗ್ಲಿಲ್ಲ. ಬೆಟ್ದೂರು ಗೌಡ್ರ ಜತಿಗೆ ತಿರುಗಾಕ ಸುರುವು ಮಾಡ್ದೆ.

ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಅವ್ರು ಗೌಡ್ರು. ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿ ನಿಜಾಮನ ವಿರುದ್ಧ ಸಡ್ಡು ಹೊಡ್ದು ನಿಂತ್ರಲ್ಲ, ಅವರ ಉಪಟಳ, ಆಕ್ರಮಣ ರಜಾಕಾರ್‍ರಿಗೆ ತಡ್ಯಾಕ ಆಗ್ಲಿಲ್ಲಲ್ಲ. ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿರ್ಬೇಕಲ್ಲ ಅವ್ರ ಸುದ್ದಿ. ಅಲ್ಯಾರಂದ್ರ ಇಲ್ಯಾರ, ಇಲ್ಯಾರಂದ್ರ ಅಲ್ಯಾರ. ಶಹಬ್ಬಾಸ್ ಅನಬೇಕು ಅವ್ರಿಗೇ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಯಾರ ಕೈಯಾಗ ಸಿಗ್ಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರೋ ರಾತ್ರಿ ಒಬ್ರೇ ಹಿರೇ ಕುದ್ರೆಮ್ಯಾಲೆ ಹೋಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಶಿಬಿರದ ಮ್ಯಾಲೆ ಬಾಂಬ್ ಒಗ್ದು ಬರ್ತಿದ್ರು. ಅವ್ರ ಮ್ಯಾಲೆ ವಾರಂಟ್ ಜಾರಿ ಆಯ್ತು. ಕಂಡಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಟ್ಟು ಕೊಲ್ಲೋ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಅವ್ರ ಫೋಟೋ ಊರಿಗೆ ಹಂಚಿ, ಗ್ವಾಡೆಮ್ಯಾಲೆ ಹಚ್ಚಿದ್ರು. ಅವ್ರು ತಪ್ಪಿಸಿಗೆಂಡು ಹೊಳೇ ದಾಟಿ ಹೋಗಿಬುಟ್ರು, ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅಟತ್ತಿಗೆ ಬೆಟ್ಗೂರು ಗೌಡ್ರ ಜತಿಗೆ ಇವ್ನಿದ್ದಂತ ಸುದ್ಯಾಗಿತ್ತು. ರಜಾಕಾರ್‍ರು ಬೂಟ್‌ಗಾಲ್ಲೆ ನನಗೆ ಒದ್ರು. ನನ್ ಮನಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದ್ರು. "ಆ ಬೆಂಕ್ಯಾಗ ಇವುನ್ನ ಒಗೀರೋ" ಅಂದ್ರು ಯಾರೋ. "ಕೂಳಿಲ್ದ ತಾನೇ ಸತ್ತೋತನ, ನಾವ್ಯಾಕ ಕೊಲ್ಲಮ್ಮು" ಅಂದ್ರು ಕೆಲವ್ರು. ಮನೆ ಸುಟ್ಟೋಯ್ತು. ಮನೆ ಮುಂದಿನ ಬೇವಿನ ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ. ಒದಿಸ್ಕೆಂಡು ಮೈಯಲ್ಲ ಬ್ಯಾನ್ಯಾಗಿತ್ತು. ಸವಾರಾತ್ರ್ಯಾದ್ರೂ ಯಾರೂ ಬಂದು ಮಾತಾಡಸ್ಲಿಲ್ಲ. ಹಸುವು; ನೀರಡಿಕಿ. ನೀರು ನೀರು ಅಂತ ಒದರ್ತಿದ್ದೆ. ರಜಾಕಾರ್‍ರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಯಾರೂ ಸಮೀಪ ಬರ್ಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಆಮ್ಯಾಲೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು. ಒದ್ರಿ ಒದ್ರೀ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿತು. ಎಚ್ರಾದಾಗ ಇಲ್ಲೇ ಆಮ್ಯಾಲೆ ಇಲ್ಲೇ ಇದೇ ಕೋಲ್ಯಾಗಿದ್ದೆ. ಇದು ಮಾದ್ರ ದುರ್ಗಪ್ಪನ ಮನೆ. ಆತ ಹೊತಗಂಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದ್ದ. ಎಚ್ರಾದಾಗ ತಂಬಿಗಿ ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು 'ಕುಡಿ' ಅಂದ. ನಾನು ಆತನನ್ನೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡ್ದೆ. "ಕುಡಿ ತಮ್ಮಾ, ಜೀವ ಬದುಕ್ಲಿ ಮೊದ್ಲು, ಜೀವಕ್ಕ ಯಾವ್ ಕುಲಾನೂ ಇಲ್ಲ. ಗಾಳಿಗೆ ಕುಲಾ ಆದೇನು ತಮ್ಮಾ, ನೀರಿಗೆ ಕುಲಾ ಆದೇನು ತಮ್ಮಾ, ನೆಲಕ್ಕ ಕುಲಾ ಆದೇನು? ಅದು ನಾವು ಮಾಡಿಕೆಂಡದ್ದು ಕುಡಿ" ಅಂದ. ಗಟಾಗಟಾ ತಂಬಿಗೆ ನೀರು ಕುಡ್ದೆ. ದುರ್ಗಪ್ಪ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕಟಿರೊಟ್ಟಿ, ಕಾರಪುಡಿ, ಒಂದೀಟು ಎಣ್ಣೆ, ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡೆ ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟು. 'ತಿನ್ನು' ಅಂದ. ಆತನ ಮಾರೆ ನೋಡ್ದೆ. "ಕುಲಾ ಮರ್ತುಬುಡು, ತಿನ್ನು" ಅಂದ. ಒಂದೆರಡು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಾ ಹೇಳ್ದ. ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಮನ್ಯಾಗ ಬಸವಣ್ಣ ಉಂಡದ್ದು ಹೇಳಿದ. ಆತ ಊರಾಗ ಯಾಕ, ನಾಕ್ ಹಳ್ಳ್ಯಾಗ ವೇದಾಂತಿ ಅಂತ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ್ದ. ಅವ್ನೊಬ್ಬ ಗಾಂಜಿಬುಕ್ಕ ಅಂತಾ ನಾ ತಿಳಿಕಂಡಿದ್ದೆ. ಈಗದು ತಪ್ಪನಿಸಿತು. ಆತ ಬಾಳ ದೊಡ್ಡ ಮನಿಸ್ಯಾ ಅನಸಿತು. ಆತ್ನೇ ರೊಟ್ಟಿ ಮುರ್ದು ಎಣ್ಯಾಗ ಕಾರಪುಡಿ ಕಲ್ಸಿ ಬಾಯಾಗಿಟ್ಟ. ಏನ್ ರುಚಿಯಿತ್ತದು. ಗಪಾಗಪಾ ಎಲ್ಡು ರೊಟ್ಟಿ ತಿಂದೆ. ಹಂಗೇ ಕಾಲ್ ಚಾಚಿ ಮಲಗಿದೆ.

ಆವತ್ನಿಂದ ಈ ಕೋಣೆ ನಮ್‌ದಾಯ್ತು. ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಕಣ್‌ತಪ್ಸಿ ಹೊಳೆ ದಾಟಿ ಹೋಗ್ತೀನಿ; ಕೆಲವ್ ದಿನ ಅಲ್ಲಿರ್ತೀನಿ; ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರ್ತೀನಿ.

ನನ್ ಜತಿಗೆ ಶಿಬಿರದವ್ರು ಬರ್ತಾರ. ದುರ್ಗಪ್ಪನ ಕೋಣೀನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ. ಇದರ ಬದ್ಯಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣ್ಯಾದ; ಅದರ ಮುಂದ ಒಂದು ಜೋಪಡಿ; ಅಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಪ್ಪ ಇರ್ತಾನ ಹೆಂಡ್ರುಮಕ್ಳು ಜತಿಗೆ. ಮಕ್ಳು ದುಡೀತಾರ. ಆತ ಭಜನಿ ಮಾಡ್ತನ, ತತ್ವಪದ ಹಾಡ್ತನ, ರಾತ್ರಿ ತುಂಬ ಏಕ್‌ದಾರಿ ಹಿಡ್ದು ಹಾಡ್ತ ಕುಂತಿರ್ತಾನ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಇರದು ಯಾರಿಗೂ ಸುಳವು ಹತ್ತಂಗಿಲ್ಲ. ಬಾಳ ಸಾರೆ ದುರ್ಗಪ್ಪ ತಂದ್‌ಕೊಟ್ಟದ್ದೇ ನಮ್ಮ ಊಟ. "ನಾವ್‌ಸಿಕ್ ಬಿಟ್ರೆ ನಿಮ್ಗೂ ದುರ್ಗತಿ ದುರ್ಗಪ್ಪಾ" ಅಂದ್ರೆ, "ಆಗ್ಲಿ,

ನಿಮ್ಮಂಗ ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗುತೊರ್ದು ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾಗ್ಲೀ, ನಮ್ ಮಕ್ಳಾಗ್ಲೀ ಏನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇಷ್ಟಾದ್ರೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಆಗ್ತದಲ್ಲ. ಈ ಸುಡುಗಾಡ್ ರಾಜ್ಯದಾಗ ಇರದಕಿಂತ ಸಾಯದು ಬೇಸಲ್ಲೇನು? ಆದ್ರ ಈ ಹೋರಾಟದಾಗ ನಿಜಾಮ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂಗಾಗದು ಖರೆ. ಗೆಲುವು ನಮ್ಗೇ. ಬದುಕಿದ್ರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ನೋಡೋಣ, ಹ್ಯಂಗಿರ್ತದ; ಸತ್ರ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ತ ಅಂತಾರ. ಅಂತಾ ಸಾವು ಯಾರಿಗುಂಟು ಯಾರಿಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಪುಣ್ಯದ ಕೆಲಸ. ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನವ್‌ರಾದ್ರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ನೋಡ್ತರಲ್ಲ" ಅಂದ. ಆಗಾಗ ಆತ ಇಂತಾ ಮಾತು ನಮಗೆ ಹೇಳ್ತಿರ್ತಾನ. ಅವುನ್ನ ಕೇಳಿ ನಮ್ ಕೈಕಾಲು ಉಕ್ಕಿನಂಗ ಆಗ್ತಾವ." ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ನುಡಿದ.

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಶಾಂತರಸ : ಶಾಂತರಸ ಅವರು **ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೨೪** ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಹತ್ತಿರದ **ಹೆಂಬೇರಾಳಿನ**ಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ, ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವರು. ಕತೆಗಾರ, ಕವಿ, ಸಂಶೋಧಕ, ನಾಟಕಕಾರ, ಅನುವಾದಕ, ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ **ಉರಿದ ಬದುಕು, ಸತ್ಯ ಸ್ನೇಹ, ನಂಜು ನೊರೆವಾಲು, ಬಹುರೂಪ, ಬೆನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬೆಳಕು, ಕಲ್ಯಾಣ ದೀಪ** ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ೨೦೦೫ ರಲ್ಲಿ ಬೀದರನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ೭೨ ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕೆಲವೇ ಜನ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಅರ್ಧ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಅನ್ನವ್ವ ತಿಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು?

೨. ತಿಪ್ಪಣ್ಣನನ್ನು ಗಪ್ಪನೆ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡವರು ಯಾರು?

೩. ದುರ್ಗಪ್ಪ ಯಾರು?

೪. ದುರ್ಗಪ್ಪನು ಶಂಕ್ರಣ್ಣನಿಗೆ ಕುಲದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ ನೀತಿ ಮಾತುಗಳಾವುವು?

೫. ದುರ್ಗಪ್ಪನ ಯಾವ ಮಾತುಗಳು ಹೋರಾಟಗಾರರ ಕೈಕಾಲು ಉಕ್ಕಿನಂಗೆ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು?

೫. ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ

– ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತ

ಕಡ್ಡಿ ಕಡ್ಡಿ ಕೂಡಿಸಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ
ಬಿರುಗಾಳಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಸಾರುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ
ಸುರಿವ ಸೋನೆ ಮಳೆಗೆ ಅಂಜಿ ಮನೆಯೊಳಗಡಗಿದವು
ಗೂಡಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಕುಣಿಯುತ ಜಳಕ ಮಾಡುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ

ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆದು ಬೆಳಕು ಹರಿದರೂ ನಿದ್ದೆಯಲಿ ಮುಳುಗಿರುವವು
ಸೂರ್ಯನನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ, ಗೀತೆಹಾಡುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ
ಮೂಡಿದ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಮುರಿಯುವ ಜನರಿರುವರು ಜಗದಲಿ
ಅವರ ನಯನಾಂಬರದಲಿ ಹಾರೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಹಾರುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ

ನೀವೆಷ್ಟು ತಡೆಗೋಡೆ ಕಟ್ಟಿದರೂ ಜಗದಂಗಳದಲಿ
ಆ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಈ ಮೂಲೆಗೆ ಸದಾ ಹಾರುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ
ಭೂಮಿಯಲಿ ಭುಜಂಗನ ಭಯ, ಆಕಾಶದಲಿ ಗಿಡುಗನ ಭಯ
ಆವರಿಸಿದ್ದರೂ ಅಳುಕದೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರುವುದು ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ

ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತ : ಇವರು **ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ** ಜನಿಸಿದರು. ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು. ಇವರು **ಮುಂಜಾವಿನ ಕೊರಳು, ಅಧೋಜಗತ್ತಿನ ಆ ಕಾವ್ಯ,**

ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಬಿರಿದ ಅಕ್ಷರ, ಪೆಟ್ರೋಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಹೊತ್ತವರು, ಅಂಕುಶ ದೊಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬಂಡಾಯದ ಸತ್ವಯುತವಾದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ನೋವು, ಮನೋವ್ಯಥೆಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು.

ಅಭ್ಯಾಸ

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ

೧. ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ ಗೂಡನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ?

೨. ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ ಯಾರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆ?

೩. ಜಗದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಜನರಿರುವರು?

೪. ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿ ಜಗದಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹಾರುತ್ತದೆ?

೫. ಭೂಮಿ–ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಹಕ್ಕಿಗೆ ಯಾರ ಭಯವಿದೆ?

